Feodor Sologub

Demonul meschin

„În vîlvătăi voiam să ardă acea cumplită vrăjitoare."

I

Slujba liturghiei duminicale se încheiase. Enoriaşii se împrăştiau pe la casele lor. Unii mai stăteau de vorbă zăbovind sub teii şi arţarii bătrâni din curtea bisericii împrejmuită cu zid alb de piatră. Toţi erau îmbrăcaţi de sărbătoare şi schimbau între ei priviri blînde, pri-etenoase. Părea că în oraşul acesta oamenii trăiesc în pace şi bună înţelegere. Ba şi cu oarecare har de veselie. Dar toate astea nu erau decît o simplă părere.

Profesorul de liceu Peredonov, în mijlocul unui grup de amici, pri-vindu-şi din cînd în cînd interlocutorii cu obişnuita-i căutătură pie-zişă a ochilor săi mici şi buhăiţi dindărătul ochelarilor în ramă de aur, stăruia cu o convingere sumbră :

— E limpede ca ziua. Dacă însăşi prinţesa Volceanskaia i-a făgădu-it Varei să pună o vorbă. E absolut sigur, ce mai! Să te ia de nevastă, zice, şi-i scot imediat numirea într-un post de inspector.

— Cum poţi tu să te însori cu Varvara Dmitrievna, interveni jovia-lul Falastov, dacă ţi-e soră[1]! A ieşit cumva o lege nouă care îngăduie căsătoria între fraţi şi surori ?

Ceilalţi izbucniră în hohote de rîs. Faţa lui Peredonov, rumenă şi de obicei placid-somnolentă, se contractă într-o schimă de ciudă.

— Mi-e vară de gradul doi... mîrîi el, uitîndu-se într-o parte.

— Şi promisiunea asta, prinţesa ţi-a făcut-o ţie personal ? întrebă Rutilov — înalt, palid la chip şi îmbrăcat cu vădită pretenţie de ele-ganţă.

— Nu mie, ci Varei, răspunse Peredonov.

— Atîta tot ? Iar tu gata, ai şi crezut, se arătă surprins Rutilov, adă-ugînd cu repeziciune : afirmaţii de astea gratuite se pot face uşor. De ce nu te-ai dus chiar tu la prinţesă ?

Feodor Sologub
Demonul meschin

„În vîlvătăi voiam să ardă acea cumplită vrăjitoare."

I

Slujba liturghiei duminicale se încheiase. Enoriaşii se împrăştiau pe la casele lor. Unii mai stăteau de vorbă zăbovind sub teii şi arţarii bătrâni din curtea bisericii împrejmuită cu zid alb de piatră. Toţi erau îmbrăcaţi de sărbătoare şi schimbau între ei priviri blînde, pri-etenoase. Părea că în oraşul acesta oamenii trăiesc în pace şi bună înţelegere. Ba şi cu oarecare har de veselie. Dar toate astea nu erau decît o simplă părere.

Profesorul de liceu Peredonov, în mijlocul unui grup de amici, pri-vindu-şi din cînd în cînd interlocutorii cu obişnuita-i căutătură pie-zişă a ochilor săi mici şi buhăiţi dindărătul ochelarilor în ramă de aur, stăruia cu o convingere sumbră :

— E limpede ca ziua. Dacă însăşi prinţesa Volceanskaia i-a făgădu-it Varei să pună o vorbă. E absolut sigur, ce mai! Să te ia de nevastă, zice, şi-i scot imediat numirea într-un post de inspector.

— Cum poţi tu să te însori cu Varvara Dmitrievna, interveni jovia-lul Falastov, dacă ţi-e soră[1]! A ieşit cumva o lege nouă care îngăduie căsătoria între fraţi şi surori ?

Ceilalţi izbucniră în hohote de rîs. Faţa lui Peredonov, rumenă şi de obicei placid-somnolentă, se contractă într-o schimă de ciudă.

— Mi-e vară de gradul doi... mîrîi el, uitîndu-se într-o parte.

— Şi promisiunea asta, prinţesa ţi-a făcut-o ţie personal ? întrebă Rutilov — înalt, palid la chip şi îmbrăcat cu vădită pretenţie de ele-ganţă.

— Nu mie, ci Varei, răspunse Peredonov.

— Atîta tot ? Iar tu gata, ai şi crezut, se arătă surprins Rutilov, adă-ugînd cu repeziciune : afirmaţii de astea gratuite se pot face uşor. De ce nu te-ai dus chiar tu la prinţesă ?

— Dar înţelege, omule, că am fost. M-am dus împreună cu Varea, dar n-am mai apucat-o acasă ; am întîrziat numai cinci minute ; ple-case la ţară şi se întoarce abia peste trei săptămâni ; mi-a fost impo-sibil s-o aştept atîta, trebuia neapărat să fiu prezent aici, încep exa-menele.

— Nu ştiu cum, dar mie toată povestea asta mi se pare cam ciuda-tă, rînji Rutilov, dezvelindu-şi dinţii cariaţi.

Peredonov căzu pe gînduri. Interlocutorii lui îşi văzură de drum. Rămăsese numai cu Rutilov.

— Fireşte, eu pot să iau pe oricare aş vrea, că doar nu e singură Varvara pe lumea asta.

— Păi, sigur, Ardalion Borisîci. După dumneata ar merge oricare, confirmă Rutilov.

Ieşind din curtea bisericii porniră agale prin piaţa nepavată şi pră-foasă. Peredonov îşi frămînta creierul.

— Dar ce ne facem cu prinţesa ? Se înfurie foc, dacă o las pe Varva-ra.

— Ce-ţi pasă ţie de prinţesă ! Doar nu te legi cu ea să botezi pisoi. Să-ţi dea mai întîi postul. Pirostriile în cap poţi să ţi le pui oricînd. Dar ca s-o faci numai aşa, pe nişte vorbe goale, fără să ai ceva sigur în mînă, scris colea negru pe alb, cum vine asta ?

— Cam aşa este... conveni Peredonov îngîndurat.

— Chiar aşa să-i şi spui Varvarei, îl povăţui Rutilov. Să văd, adi-că, mai întîi numirea, că pe vorbe goale nu prea pun eu temei. Iar după ce capeţi numirea, cunună-te cu cine vrei. Mai bine ai lua pe una din surorile mele — sînt trei, alege pe care ţi-o plăcea. Domni-şoare cu şcoală, deştepte, ţi-o spun fără laudă. Păi ce, se poate com-para Varvara cu ele ? Nu le ajunge nici pînă la tălpi.

— Ei, chiar aşa... mormăi Peredonov.

— Ascultă ce-ţi spun eu. Ştii ce reprezintă Varvara ta ? Poftim, mi-roase asta.

Rutilov se aplecă, rupse o tulpină păroasă de măselariţă, o strivi în pumn cu frunze, cu flori galbene prăfuite cu tot şi după ce frecă ma-sa aceasta între degete o întinse sub nasul interlocutorului său. Mi-rosul greu, neplăcut îl făcu pe Peredonov să strîmbe din nas.

— S-o striveşti şi s-o arunci, atît preţuieşte Varvara ta. Deosebirea între oricare dintre surorile mele şi Varvara e ca deosebirea dintre canar şi pupăză. Fete agere la minte, pline de viaţă, pe oricare ai lu-a-o nu te lasă să moţăi. Şi tinere, domnule, cea mai mare e de trei ori mai tînără decît Varvara ta.

Toate astea Rutilov le spunea, în maniera lui obişnuită, cu vorbi-rea-i sprintenă, grăbită, cu glasul voios şi faţa zîmbitoare, în con-trast total cu înfăţişarea-i slăbănoagă; deşirat, îngust în umeri şi în piept, părea firav şi neputincios, iar părul lui spălăcit şi rar, tuns scurt, mijea trist şi jalnic de sub borurile unei pălării la modă, nou-nouţe.

— Ei, chiar de trei ori, obiectă moale Peredonov, ştergîndu-şi oche-larii cu ramă de aur.

— Păi, dacă aşa este, ce mai ! dădu din umeri Rutilov. Ia seama, să nu pierzi trenul cît mai sînt eu teafăr ; altminteri — ambiţioase cum sînt — chiar dacă te hotărăşti mai pe urmă, va fi prea tîrziu. Ştiu în-să, că oricare din ele te-ar lua cu deosebită plăcere.

— Într-adevăr, aici toate fetele se îndrăgostesc de mine, se împău-nă Peredonov cu o lăudăroşenie sumbră.

— Ei vezi. Aşadar, prinde momentul, stăruia Rutilov.

— Mai cu seamă, n-aş vrea să fie uscăţivă, îşi spuse Peredonov pă-sul cu un glas tînguitor. Mi-ar trebui una grăsuţă.

— În privinţa asta, nici o grijă, se înflăcără Rutilov. Încă de pe acum arată destul de durdulii, iar dacă nu s-au rotunjit complet, mai au încă timp. Cum se mărită, le şi vezi că încep să se îngraşe, ca sora lor dolofană mai mare, Larisa, o cunoşti doar, s-a făcut ca un cozonac.

— M-aş căsători eu, dar mă tem că Varea face un scandal teribil.

— Dacă ţi-e frică de scandal, te învăţ eu cum să procedezi, îl încu-rajă Rutilov, zîmbind cu un aer complice. Cunună-te chiar azi, sau, hai să zicem, mîine. Apoi te prezinţi acasă cu tînăra ta nevastă, şi gata. Nu zău, vrei să-ţi aranjez treaba asta chiar mîine seară ? Pe ca-re o vrei ?

Peredonov izbucni pe neaşteptate într-un hohot de rîs sacadat.

— Ei, ce zici, merge ? Batem palma ? întrebă Rutilov.

Tot atît de brusc Peredonov încetă să rîdă şi zise posomorît, aproa-pe în şoaptă :

— Mă denunţă, mizerabila.

— Nu denunţă, n-are ce să denunţe, îl convingea Rutilov.

— Sau mă otrăveşte, şopti cu teamă Peredonov.

— Eu zic să laşi totul în seama mea, stăruia Rutilov. Ai să vezi ce bine potrivesc şi aranjez eu lucrurile...

— Fără dotă nu mă însor, strigă mînios Peredonov. Rutilov nu se arătă surprins de acest nou salt în creierul morăcănosului său inter-locutor şi reluă cu aceeaşi înflăcărare :

— Nostim mai eşti, dar ce crezi ca ele n-au zestre ! Ei, ne-am înţe-les, nu-i aşa ? Acum, eu mă reped acasă ca să aranjez totul acolo. Dar ia seama, să nu sufli nici un cuvînt nimănui, auzi, nimănui !

Scutura mîna lui Peredonov şi se depărtă grăbit. Rămas pe loc, acesta se uita tăcut după el cum aleargă. Gîndurile îi alunecară la surorile lui Rutilov. După cîte îşi aducea aminte, erau nişte domni-şoare vesele, glumeţe şi zeflemitoare. Un

gînd indecent îi stoarse pe buze o strîmbătură de surîs pofticios, care apăru pentru o clipă şi se topi fără urmă. O nelinişte vagă i se furişă în suflet.

„Dar cum rămîne cu prinţesa ? îşi zise el în gînd. La alea, acolo, zestre de zece parale şi protecţie — tufă ; iar aici, cu Varvara — mă face inspector, mai tîrziu ajung poate şi director."

Privi iar în urma lui Rutilov, zorit să ajungă cît mai repede acasă, şi se gîndi cu o bucurie răutăcioasă :

„Las' să mai alerge."

Reflecţia aceasta îi provocă o plăcere fadă, năclăită. Dar stînd aşa de unul singur începu să se plictisească. Îşi trase pălăria pe frunte, încruntă sprîncenele spălăcite şi porni grăbit acasă pe străzile nepa-vate, pustii, năpădite de ierburi şi floricele albe călcate în noroi.

Cineva îl strigă încetişor cu vorbe pripite :

— Ardalion Borisîci, nu treci pe la noi ?

Peredonov ridică privirea posomorîtă şi se uită mînios peste grilaj. În livadă, la portiţă, stătea Natalia Afanasievna Verşina, o femeie mică, slăbuţă, cu faţa smolită, toată în negru, cu ochii şi sprîncenele negre. Ţinea în gură o ţigară aprinsă vîrîtă într-un ţigaret brun de cireş, surîzînd uşor, cu aerul femeii care ştie ea ce ştie, lucruri care nu se rostesc, dar numai gîndul la ele te face să zîmbeştî. Nu atît prin cuvinte, cît prin gesturi discrete, îl pofti pe Peredonov să intre în livada ei : deschise portiţa, îi făcu loc să treacă, zîmbi îmbietoare dar şi foarte hotărîtă, aratînd cu mîna — poftim, adică, ce mai stai.

Şi Peredonov intră, supunîndu-se gesturilor ei mute ca de vrajă. După ce înaintă cîţiva paşi pe cărăruia de nisip, cu privirea-i aţintită în pămînt se împiedică de nişte vreascuri ; se opri şi se uită la ceas.

— E ora micului dejun, mormăi el.

Ceasul acesta îl avea de foarte mulţi ani ; dar şi acum, ca de fiecare dată în prezenţa altor persoane,

ochii îi zăboviră cu plăcere asupra capacelor lui mari şi rotunde de aur. Era ora douăsprezece fără do-uăzeci de minute. Socoti că nu e nici un zor şi că ar putea să mai în-tîrzie un timp şi aici. Porni iarăşi, urmînd-o pe Verşina pe cărările plantate de ambele părţi cu tufe de coacăză, albă şi neagră, de agriş, de zmeură — acum despuiate de rod.

Livada se înveşmîntase în galben predominant, înviorat doar de nuanţele policrome ale fructelor şi florilor tîrzii. Era plină de pomi roditori, de copaci obişnuiţi şi arbuşti, de felurite tufe : meri scunzi rămuroşi, peri cu frunza ovală, tei, vişini cu frunzişul neted-lucios, pruni, caprifoi. Tufele de bozie erau încărcate de boabe roşii. De-a lungul gardului, muşcata siberiană se gătise în mantia ei de floricele roz-albe cu vinişoare purpurii. Armurariul îşi strecura printre tufe capitulele ţepoase, sîngerii. La capătul livezii, pe o latură a terenu-lui, se afla locuinţa : o căsuţă din bîrne, mică, cenuşie cu un singur apartament, a cărui sufragerie încăpătoare dădea direct în livadă. Părea cochetă şi îmbietoare. Mai în fund se vedea o parte din gradi-nă. Acolo se legănau măciulii uscate de mac, scufiţe alb-gălbui de romaniţă, turtişoare galbene de floarea-soarelui, aplecate supus îna-inte de a se vesteji, iar printre plantele medicinale îşi înălţau umbre-luţele, albe — la fumăriţă, palvişnii — la ciocul berzei, şi înfloreau alb-gălbui piciorul-cocoşului şi scundul alior.

— Vii de la liturghie ? întrebă Verşina.

— De la liturghie, confirmă posac Peredonov.

— Şi Marta s-a întors chiar acum. Văd că se duce mereu la biserica noastră. Am început s-o şi tachinez : de dragul cui, zic, te duci tu la biserica noastră ? Roşeşte, tace. Să trecem în boschet, mai sporovă-im puţin acolo, propuse ea pe acelaşi ton de turuială precipitată, fă-ră nici o oprire.

În mijlocul livezii, la umbra unor copaci rămuroşi, mijea un bos-chet vechi, cu geamlîc cenuşiu — trei trepte suiş, o podea năpădită de

muşchi, o bordură joasă de scînduri, şase stîlpi de lemn rotund modelat la strung şi un acoperiş minuscul hexagonal.

Marta şedea în boschet, îmbrăcată aşa cum se gătise pentru biseri-că. Purta o rochie de culoare deschisă, cu fundiţe, care însă nu-i stă-tea bine deloc. Mînecuţele scurte lăsau să i se vadă coatele colţuroa-se şi roşii, mîinile mari, puternice. Altminteri, era destul de drăguţă. Pistruile de pe faţă n-o dezavantajau. Trecea dealtfel drept o fată drăguţă, mai ales printre polonezii ei, destul de numeroşi în locali-tate. Acum îşi făcuse de lucru cu chiseaua de fumat, încărcînd cu tu-tun tubuleţele de ţigări pentru Verşina. Ardea de nerăbdare ca Pere-donov s-o vadă astfel gătită şi sa se umple de admiraţie. Dorinţa aceasta se reflecta vizibil pe faţa ei naivă într-o expresie de amabilitate prevenitoare. Dealtfel, o asemenea dorinţă nu părea deloc să fi izvorît din faptul că ar fi fost îndrăgostită de Peredonov. Dar Verşi-na ţinea s-o căpătuiască cumva, dată fiind situaţia ei ingrată, de fată la vîrsta măritişului, într-o familie împovărată cu o droaie de copii mai mici. Şi Marta voia să-i facă pe plac protectoarei sale, care după moartea soţului, mult prea înaintat în vîrstă, i-a oferit fetei şi frate-lui ei licean ospitalitatea casei sale, în care amîndoi se aflau găzduiţi de cîteva luni încoace.

Verşina şi însoţitorul ei intrară în boschet. Peredonov o salută ur-suz pe Marta şi se aşeză, alegîndu-şi locul în aşa fel încît spatele să-i fie ferit de suflul vîntului la adăpostul unuia dintre stîlpi şi totodată să nu-l tragă curentul la urechi. Observă pantofii Martei, galbeni cu pompoane roz şi se gîndi că este atras într-o cursă matrimonială. Gîndul acesta îi răsărea mereu în minte ori de cîte ori se pomenea în compania unor domnişoare care se arătau amabile faţă de el. Nu ve-dea la Marta decît defecte : o groază de pistrui, mîinile mari cu pie-lea aspră. Ştia că tatăl ei, şleahtic de origine, ţinea în arendă un să-tuc la vreo şase kilometri de

oraş. Venituri reduse, copii mulţi. Mar-ta absolvise gimnaziul, băiatul cel mare învăţa la liceu, ceilalţi copii erau încă mici de tot.

— Îmi dai voie să-ţi ofer un pahar de bere ? propuse Verşina în rostirea ei sacadat-pripită ca o răpăială surdă.

Pe masă se aflau două sticle de bere, mai multe pahare, o cutie de tinichea cu zahăr, o linguriţă de alpaca cu urme de bere pe ea.

— Merge, acceptă sec Peredonov.

Verşina o privi pe Marta. Aceasta umplu un pahar şi îl puse în faţa lui Peredonov. Pe chipul ei plutea un zîmbet vag, despre care nu se putea şti dacă exprimă teamă sau bucurie. Cu vorba ei repezită, Verşina sugeră :

— Pune-ţi zahăr în bere.

Marta împinse cutia cu zahăr mai aproape, dar Peredonov refuză înciudat.

— Nu-mi place. E greţoasă cu zahăr.

— Dar de ce ? Capătă un gust mai plăcut, prefiră Verşina mărunt şi monoton.

— Foarte plăcut, întări Marta.

— Greţoasă, repetă Peredonov şi se uită mînios la zahăr.

— Cum doreşti, aruncă Verşina şi pe acelaşi ton, fără pauză sau introducere, trecu la alt subiect. Cerepnin ăsta nu-mi dă pace deloc, zise ea izbucnind în rîs.

Marta socoti nimerit să rîdă şi ea. Peredonov rămase impasibil : nu-l interesau treburile altora, nu-l interesau oamenii în general şi dacă se gîndea uneori la careva dintre ei o făcea numai şi numai în raport cu avantajele şi plăcerile lui personale. Verşina zîmbi încînta-tă de sine şi adăogă :

— Speră să mă mărit cu el.

— E foarte obraznic, zise Marta şi nu pentru că ea credea aşa, ci din dorinţa de a-i cînta în strună Verşinei.

— Aseară a încercat să ne spioneze, povestea Verşina. A pătruns în livadă în timp ce noi eram la

cină. Sub fereastră avem o cadă pentru apă de ploaie, era plină şi acoperită cu o scîndură. S-a urcat pe cadă şi ne observa prin fereastră. Pe masă aveam lampa aprinsă — el ne vedea, noi pe el — nu. Deodată s-a auzit un zgomot. Ne-am speriat la început, apoi am ieşit afară. Se prăbuşise în cadă, dar a apucat să iasă înainte de a fi ajuns noi acolo. A fugit ud leoarcă : lăsase dîre de apă pe cărare. Dealtfel l-am recunoscut şi aşa, zărindu-l numai din spate.

Marta rîdea cu glas subţirel înfiorat, cum rîd copiii cuminţi. Verşi-na debită toată povestea aceasta în felul ei, prefirînd cuvintele într-o răpăială surdă, uniformă, ca s-o curme apoi brusc şi să rămînă tăcu-tă cu un surîs pieziş în colţul gurii, ce-i dezvelea dinţii înnegriţi de fumat şi-i încreţea faţa tăbăcită. Peredonov se gîndi un timp şi deo-dată explodă într-un hohot de rîs surprinzător. Era felul lui de a re-acţiona întotdeauna cu întîrziere la tot ce i se părea caraghios. Per-cepţiile şi reflexele lui erau lente şi obtuze.

Verşina fuma ţigară după ţigară. Fără fum de ţigară sub nas, viaţa i-ar fi fost imposibilă.

— Curînd vom fi vecini, anunţă Peredonov. Verşina repezi o căută-tură piezişă spre Marta. Tînăra fată roşi un pic, se uită într-o aştep-tare alarmată la Peredonov şi imediat îşi trecu privirea spre livadă.

— Vă mutaţi ? întreba Verşina. Dar de ce ?

— Îmi vine prea departe de liceu, explică Peredonov. Verşina zîm-bi neîncrezătoare. Mai bine ar spune deschis, gîndea dumneaei, că vrea să fie mai aproape de Marta.

— Pe cît ştiu, locuiţi acolo de mai mulţi ani.

— Dealtfel şi proprietăreasa e o mare pramatie, adăugă pornit Pe-redonov.

— Cum aşa ? întrebă neîncrezătoare Verşina schiţînd un zîmbet acru.

Peredonov se mai însufleţi.

— A pus tapete noi, dar le-a lipit anapoda. Nu sînt potrivite cap la cap. Colac peste pupăză, în sufragerie, deasupra uşii, apare un de-sen aiurea : toată camera e în arabescuri şi flori, iar deasupra uşii vezi dungi şi garoafe. Şi nici culoarea nu-i aceeaşi. Noi n-am fi ob-servat, dar a venit Falastov şi l-a pufnit rîsul. Şi toată lumea rîde.

— Cred şi eu, curată batjocoră, admise Verşina.

— Noi însă nu vrem să afle ea că ne mutăm, zise Peredonov cobo-rînd glasul. Găsim o altă locuinţă şi o luăm din loc, fără s-o preve-nim.

— Bineînţeles, încuviinţă Verşina.

— Altfel, face scandal, continuă Peredonov, şi în ochii lui licări tea-ma. Va pretinde să-i achităm chiria pe întreaga lună, pentru porcă-ria aia de locuinţă.

Peredonov hohoti încîntat la gîndul că au s-o şteargă fără să-i plă-tească chirie.

— Pretinde sigur, îşi dădu cu părerea Verşina.

— N-are decît. Eu n-am de gînd să-i plătesc, declară mînios Pere-donov. Cînd am plecat la Petersburg n-am folosit locuinţa atîta timp.

— Totuşi, aţi ţinut-o ocupată, observă Verşina.

— Ce are a face ? Să zicem că ea trebuie să facă reparaţii, sîntem noi obligaţi să plătim şi pe timpul cît nu stăm acolo ? Şi mai ales, că e foarte obraznică.

— Proprietăreasa e obraznică, poate, fiindcă... surioara dumitale e o persoană prea impulsivă, observă Verşina ezitînd uşor la pronun-ţarea cuvîntului „surioară".

Peredonov se încruntă şi ochii somnolenţi îi rămaseră un timp aţintiţi în gol. Verşina schimbă subiectul. Peredonov scoase din bu-zunar o bomboană, o dezveli şi se apucă s-o ronţăie. Întîmplător, privirea lui se opri pe chipul Martei şi-i trecu prin gînd că ea îl invi-diază acum şi moare de dorinţa de a căpăta o bombonică.

„Să-i dau ori să nu-i dau ? cumpăni el nehotărît. Nu merită ea atîta atenţie. Dar poate ar trebui să-i

dau totuşi, să nu-şi închipuie ele că mă scumpesc. Am destule, buzunarele îmi sînt pline."

Scoase un pumn de bomboane şi le oferi cu mîna întinsă, întîi Ver-şinei, apoi Martei.

— Na-vă, luaţi. Sînt nişte bomboane foarte bune, d-ale scumpe, la preţul de treizeci copeici funtul.

Ele luară cîte una.

— Luaţi mai multe, le îndemnă el ; am destule şi sînt foarte bune. N-aş mînca eu bomboane proaste.

— Mulţumesc, nu mai vreau, zise Verşina pe un ton inexpresiv.

Cu aceleaşi cuvinte îl refuză şi Marta, dar tonul ei părea mai puţin hotărît. Peredonov o privi neîncrezător şi stărui :

— Cum să nu vrei ! Na, poftim.

Şi luînd din palmă o singură bomboană pentru el, răsturnă restul de bomboane pe masă în faţa fetei. Marta surîse tăcută şi plecă frun-tea.

,,Ce necioplită, gîndi Peredonov, nici nu ştie să mulţumească cum trebuie."

Nu ştia despre ce ar putea să vorbească cu ea. Fata nu prezenta pentru el absolut nici un interes, ca orişice obiect în raport cu care n-au fost stabilite de altcineva nişte relaţii plăcute sau neplăcute pentru el.

Restul de bere din sticlă fu turnat în paharul lui Peredonov. Verşi-na o privi pe Marta.

— Aduc imediat, se execută fata.

Ghicea de obicei, fără să i se spună, ce vrea Verşina.

— Trimite-l pe Vladka, e în grădină, zise Verşina.

— Vladislav ! strigă Marta.

— Aud, răsună glasul băiatului atît de repede şi atît de aproape, de parcă ar fi tras cu urechea.

— Adu două sticle de bere, porunci Marta, sînt în lada din antreu.

Nu trecu mult şi Vladislav apăru neauzit în faţa boschetului, întin-se Martei prin fereastră sticlele de bere şi salută înclinîndu-se pe musafir.

— Bună ziua, răspunse ursuz Peredonov. Cîte sticle de bere ai tras astăzi ?

Vladislav surîse jenat :

— Eu nu beau bere.

Era un băieţaş de vreo patrusprezece ani. Pistruiat la faţă ca şi Marta, semăna mult cu sora sa ; era cam greoi şi neîndemînatic în mişcări. Purta o bluză de pînză aspră.

Marta rămase lîngă fereastră şi discuta în şoaptă cu fratele său ce-va, care îi făcea să rîdă. Peredonov îi şi fulgeră de cîteva ori cu o pri-vire bănuitoare. Cînd cineva rîdea în prezenţa sa, fără ca el să ştie despre ce e vorba, se simţea direct vizat, bănuind totdeauna că se rî-de negreşit pe seama lui. Verşina se nelinişti şi voi s-o cheme pe Marta.

Dar Peredonov i-o luă înainte, întrebînd iritat :

— De ce rîdeţi ?

Marta tresări, se întoarse cu faţa la el, dar nu ştiu ce să-i răspundă. Roşindu-se uşor, Vladislav zîmbea cu ochii ţintă la Peredonov.

— Nu e deloc politicos, în prezenţa musafirilor, îi dăscăli Peredo-nov. Rîdeţi de mine, ai ?

Marta roşi, Vladislav se sperie.

— Scuzaţi-ne, îşi reveni Marta, nici gînd să rîdem de dumneavoas-tră.

— A, e secret, constată mînios Peredonov. Nu e politicos să vorbeş-ti secrete în prezenţa unui musafir.

— Dar nu-i nici un secret, se apără Marta, rîdeam că Vladea e des-culţ şi se jenează să intre în boschet.

Peredonov se linişti, începu să născocească tot felul de glume pe seama lui Vladea şi sfîrşi oferindu-i şi lui o bomboană.

— Marta, adu-mi şalul negru, o rugă Verşina şi vezi ce se întîmplă la bucătărie cu aluatul acela.

Marta ieşi ascultătoare. Înţelesese că Verşina vrea să discute cu Pe-redonov şi, leneşă din fire, era bucuroasă că nu trebuie să se gră-bească.

— Iar tu du-te mai încolo în livadă, zise Verşina lui Vladea, nu e nevoie să te învîrteşti pe aici.

Vladea fugi ; se auzea scrîşnetul prundişului sub picioarele lui. Prin vălătucii de fum pe care-l răspîndea necontenit în jurul său, Verşina aruncă prudent o privire fugară asupra lui Peredonov. Acesta şedea tăcut, cu ochii înceţoşaţi, aţintiţi în gol, şi mesteca o bomboană. Era satisfăcut că scăpase de rîsul nesuferit al celor doi. Deşi aflase că nu rîdeau de el, ciuda nu-i trecuse de tot, la fel cum usturătura unei urzici se înteţeşte şi dăinuie încă mult timp, în pofi-da faptului că atingerea ei nu durase decît o clipită.

— De ce nu te însori ? începu brusc şi cu repeziciune Verşina. Ce mai aştepţi, Ardalion Borisîci ? Varvara dumitale nu-i o pereche potrivită pentru un om ca dumneata, scuză-mă că ţi-o spun aşa fără ocol.

Peredonov îşi trecu uşor palma peste părul castaniu şi rosti cu un aer de îngîmfare sumbră :

— Nici nu există aici pereche pentru mine.

— Nu vorbi aşa, obiectă Verşina schiţînd un zîmbet strîmb. Eu cred că s-ar găsi şi aici fete mult superioare ei, şi oricare din ele s-ar căsători cu dumneata.

Şi scutură scrumul ţigării printr-un gest scurt, hotărît, ca şi cum ar fi tras cu creionul un semn afirmativ.

— Nu-mi trebuie oricare.

— Păi, tocmai că nu-i vorba de una oarecare, că doar n-ai nevoie să alergi după zestre. Îţi trebuie să fie fată cumsecade. Slava Domnu-lui, ai un salariu bun.

— Ba nu. Îmi convine mai mult să mă însor cu Varvara. Prinţesa i-a promis că mă va proteja. Îmi găseşte un post bun, ţinea morţiş Peredonov, vădind subit o înviorare nu mai puţin sumbră.

Verşina zîmbea subţire. Feţişoara ei plină de riduri, tăbăcită parcă în fum de ţigară, exprima o neîncredere îngăduitoare.

— Promisiunea aceasta prinţesa ţi-a făcut-o dumitale personal ? întrebă ea accentuînd cuvintele „dumitale personal".

— Nu mie, Varvarei, mărturisi Peredonov. Dar e totuna.

— Prea te încrezi în spusele surioarei dumitale, insinuă ironic Ver-şina. Dar spune-mi, te rog, cu cît este ea mai în vârstă decît dum-neata ? Cu vreo cincisprezece ani, probabil ? Sau şi mai mult ? Are aproape cincizeci, mi se pare ?

— Da' de unde, se opuse cu ciudă Peredonov, nici măcar treizeci.

Verşina rîse.

— Ca să vezi, se miră ea cu o ironie nedisimulată în glas, arată însă mult mai în vîrstă decît dumneata. Nu e treaba mea, fireşte, dar văzute din afară lucrurile astea dau dreptul oricui să constate cu sin-ceră părere de rău, că un tînăr cumsecade ca dumneata e nevoit să ducă o viaţă cu totul necorespunzătoare aceleia pe care ar merita-o după frumuseţea şi însuşirile sale sufleteşti.

Cu o suficienţă obtuză, Peredonov îşi admiră ţinuta. Dar pe faţa lui rumenă, nu se ivi nici o licărire de zîmbet, părînd doar să resim-tă dureros faptul că nu toată lumea îl înţelege aşa cum l-a înţeles Verşina. Aceasta continuă :

— Dumneata şi fără protecţie ajungi departe. S-ar putea ca şefii dumitale să nu te aprecieze ? Ce te-ai agăţat într-atîta de Varvara ? Şi nici dintre domnişoarele Rutilov n-ai pe cine alege de soţie : dă-le încolo că sînt nişte fluşturatice ; dumitale îţi trebuie o soţie serioasă. Ia-o pe Marta mea.

Peredonov se uită la ceas.

— E timpul să plec, zise el şi se ridică să-şi ia rămas bun. Verşina era convinsă că Peredonov pleacă fiindcă îl atinsese la coarda simţi-toare, dar

numai nehotărîrea îl oprea acum să vorbească despre Marta.

II

Varvara Dmitrievna Maloşina, concubina lui Peredonov, îl aştepta în ţinuta ei şleampătă de toate zilele, dar sulemenită cu grijă.

Avea pe foc piroşti cu dulceaţă, după gustul lui Peredonov — îi plăceau grozav. Se agitase tot timpul prin bucătărie, călcînd ţopăit pe tocurile ei înalte la modă, ca să fie totul gata la sosirea lui. De teamă ca nu cumva servitoarea Natalia — o huidumă cu faţa ciupită de vărsat — să-i şterpelească vreo piroşcă sau chiar mai multe, nu ieşise deloc din bucătărie şi ca de obicei îşi pisălogea slujnica. Pe fa-ţa ei brăzdată de riduri, cu oarecari vestigii de frumuseţe, stăruia în-tipărită o mină nesăţios cicălitoare.

Şi tot ca de obicei, la întoarcerea sa acasă, Peredonov se simţi co-pleşit de nemulţumire şi plictis. Intră zgomotos în sufragerie, arun-că pălăria pe pervazul ferestrei, se aşează la masă şi strigă :

— Varvara, serveşte !

Varvara se repezi să care felurile din bucătărie, bocănind zeloasă cu pantofii ei strîmţi şi incomozi, dar după moda zilei. Îl servea tot-deauna singură. Cînd i se aduse cafeaua, Peredonov se aplecă dea-supra aburului din ceaşcă şi adulmecă. Varvara se nelinişti şi-l în-trebă cu teamă :

— Ce-i, Ardalion Borisîci ? A prins vreun miros cafeaua ?

Peredonov o săgetă cu privirea-i întunecată şi mormăi supărat :

— Controlez dacă nu are otravă.

— Vai de mine, Ardalion Borisîci ! se sperie Varvara. Ce-ţi căşună, Dumnezeule ?

— Cucută, mormăi el.

— Ce interes aş avea să te otrăvesc, judecă şi tu. Ia mai lasă-mă cu aiurelile tale !

Perodonov continuă mult timp să adulmece aburul cafelei şi, liniş-tindu-se în cele din urmă, binevoi să explice :

— Cînd are otravă, simţi negreşit un miros greu, dar trebuie să adulmeci de aproape, chiar din aburi.

Tăcu un timp şi deodată rosti cu mînie batjocoritoare :

— Prinţesa !

Varvara se alarmă.

— Haiti ! Hodoronc-tronc prinţesa ! Ce-i, ce-i cu prinţesa ?

— Păi, uite ce-i cu prinţesa : să ştii că nu se prinde. Să mă văd mai întîi în post şi abia după aceea mă însor. Aşa să-i scrii.

— Dar cum aşa, Ardalion Borisîci, îl luă cu binişorul Varvara, ştii doar prea bine că prinţesa făgăduieşte să facă asta numai după ce m-oi mărita. Altminteri n-are cum, se jenează să pună vorbă pentru tine aşa cum sîntem.

— Scrie-i că ne-am şi cununat, sugeră la iuţeală Peredonov, bucu-ros de a fi găsit o soluţie atît de grozavă. Varvara se fîstîci, dar îşi re-găsi îndată cumpătul.

— Ce să mai minţim ! Prinţesa poate oricînd să afle adevărul. Mai bine ai hotărî cît mai repede ziua cununiei. Ar fi timpul să dau şi ro-chia la cusut.

— Care rochie ? se încruntă Peredonov.

— Doar n-am să merg la cununie în stamba asta ! răbufni Varvara. Scoate, scumpule, bănişorii pentru rochie.

— Ca s-o ai de îngropăciune ? întrebă cu răutate Peredonov.

— Eşti un mare ticălos, Ardalion Borisîci ! îl mustră Varvara cu nă-duf.

Subit, Peredonov simţi o poftă teribilă s-o zădărască.

— Varvara, ştii la cine am fost eu ?

— Ei, hai spune, la cine ? se nelinişti Varvara.

— La Verşina, trînti el, izbucnind în hohote.

— Ţi-ai găsit şi tu cu cine să te aduni, strigă iritată Varvara. Groza-vă companie, n-am ce zice.

— Am văzut-o pe Marta, strecură Peredonov.

— Aşa. Plină de pistrui şi cu gura cît o şură, se înverşună Varvara.

— Oricum, e mai frumoasă decît tine, îi dădea el înainte. Mă bate gîndul să mă însor cu ea.

— Atîta-ţi trebuie, explodă Varvara roşie la faţă şi tremurînd toată de furie, îi scot ochii cu vitriol !

— Te scuip în bot, zise calm Peredonov.

— N-ai tu bojoci să ţinteşti pînă la mine, îl înfruntă Varvara.

— Vedem noi îndată, se simţi Peredonov dator să încerce. Se ridică în picioare, şi cu un aer absent şi tîmp, o scuipă în obraz.

— Porcule, reacţionă destul de calm Varvara, de parcă asta ar fi ră-corit-o.

Şi se apucă să-şi şteargă faţa cu şervetul. Peredonov tăcea. În ulti-mul timp purtarea lui faţă de Varvara devenise şi mai grosolană de-cît de obicei. Cu toate că, şi înainte o tratase îngrozitor. Încurajată de tăcerea lui, ea ridică vocea din nou.

— Eşti un porc, zău. M-ai nimerit drept în obraz.

În vestibul se auzi un glas behăit.

— Nu zbiera, zise Peredonov, ne-au venit musafiri.

— E Pavluşa, îl linişti Varvara zîmbind prosteşte.

Plin de voie bună şi rîzînd zgomotos intră Pavel Vasilievici Volo-din, un tînăr ale cărui trăsături, mimică şi unele gesturi sugerau sur-prinzător imaginea unei ovine : avea părul creţ, ochii bulbucaţi şi tîmpi ca la un berbecuţ zburdalnic, un tînăr cu totul redus. Învăţase tîmplăria la şcoala de meserii şi acum preda lucrul manual la şcoala orăşenească.

— Ardalion Borisîci, amice ! strigă el fericit, tu stai cuminte acasă şi-ţi sorbi cafeluţa, şi cînd colo, hop şi eu pe nepusă masă.

— Nataşka, adu-ncoa şi a treia linguriţă ! strigă Varvara.

Se auzea din bucătărie cum Natalia manipulează singura linguriţa de ceai rămasă : celelalte erau sub cheie.

— Stai jos şi mănîncă, Pavluşa. Se vedea că Peredonov are chef să-l ospăteze. Să ştii, amice, că în cel mai scurt timp înhăţ un post de in-spector. Aşa i-a făgăduit Varei prinţesa.

Volodin primi vestea cu o explozie de bucurie.

— Aşadar, viitorul inspector îşi bea cafeluţa ! strigă el bătîndu-l pe umăr.

— Să nu crezi că-i aşa de uşor să ajungi inspector ! Un denunţ şi s-a zis.

— Cu ce să te denunţe ? întrebă zîmbind Varvara.

— Mai ştii... E de ajuns să spună că l-am citit pe Pisarev şi gata, ţi-a pus capacul.

— Piteşte-l şi tu pe acest Pisarev al tău undeva în fundul răftuleţu-lui, îl sfătui Volodin chicotind.

Peredonov îl privi bănuitor şi declară :

— Dar poate că nici nu l-am avut vreodată pe Pisarev. Bei ceva, Pavluşa ?

Volodin îşi împinse buza de jos înainte şi, cu aerul omului care ştie să se preţuiască, rosti tărăgănat aplecînd capul ca un berbec :

— Să ţin tovărăşie, sînt gata oricînd ; altminteri — nu. Iar Peredo-nov era gata să bea oricînd. Dădură pe gît câteva rînduri de vodcă, servindu-se cu piroşte îndulcite.

Deodată Peredonov zvîrli pe perete restul de cafea cu zaţ din ceaş-ca lui. Volodin holbă ochii de ovină şi întorcând capul într-acolo rămase perplex. Tapetele erau mînjite, zdrenţuite. Şi întrebă nedume-rit :

— Ce-i cu tapetele voastre ?

Peredonov şi Varvara izbucniră în hohote de rîs.

— În ciuda proprietăresei, lămuri Varvara. Curînd ne mutăm. Dar să nu trăncăneşti.

— Formidabil ! strigă Volodin şi necheză de bucurie.

Peredonov se apropie de perete şi începu să izbească în el cu tălpi-le încălţămintei. Volodin nu întîrzie să-i urmeze exemplul, pornind şi el să dea din copite. Peredonov explică :

— De fiecare dată, cînd ne aşezăm la masă îi ragem o mînjeală de asta. Ca să ţină minte.

— Ce de-a cocoloaşe i-aţi plantat ! se entuziasmă Volodin.

— Rămîne cu gura căscată Erşoaia, savura anticipat efectul surpri-zei Varvara, rîzînd sec şi răutăcios.

Înşirîndu-se tustrei în faţa peretelui, ei continuau să-l scuipe, iz-bind cu picioarele, sfîşiind tapetele. La urmă se depărtară obosiţi, mulţumiţi.

Peredonov se aplecă şi înhăţă de pe podea motanul. Era un motan alb, gras, urît. Se apucă să-l zădărască : îl trăgea de urechi, de coadă, îl zgîlţîia ţinîndu-l de gît. Volodin rîdea în hohote de bucurie şi-i su-gera ce ar putea să-i mai facă.

— Ardalion Borisîci, suflă-i în ochi ! Freacă-l în răspăr ! Motanul stupea, mieuna, se zvîrcolea încercînd să scape din mîinile lui, dar nu îndrăznea să-şi arate ghearele, pentru aşa ceva mînca bătaie zdravănă. În sfîrşit, Peredonov se plictisi şi de această distracţie şi aruncă jos motanul.

— Ascultă, Ardalion Borisîci, ce voiam să-ţi spun eu, reluă conver-saţia Volodin. Tot drumul m-am gîndit la asta şi cît p-aci era să uit.

— Adică ? făcu morăcănos Peredonov.

— Ştiu că-ţi plac dulciurile, începu fericit Volodin. Ei bine, cunosc eu un fel de mîncare gustoasă, să-ţi lingi degetele, nu altceva.

— Cunosc eu mai bine toate mîncărurile gustoase, îl întrerupse Pe-redonov.

Volodin se şifonă.

— Se poate, zise el, dar dumneata cunoşti toate felurile care se pre-pară prin meleagurile dumitale, n-ai cum să cunoşti însă toate bu-nătăţile care se prepară prin meleagurile mele, dacă n-ai fost niciodată pe acolo ! Şi, încântat de argumentul său încuietor, hohoti be-hăit.

— Prin meleagurile tale oamenii mănîncă stîrvuri de pisică, întoar-se iritat Peredonov.

— Dă-mi voie, Ardalion Borisîci, protestă cu glas piţigăiat şi rîzînd Volodin, poate că prin părţile dumitale oamenii binevoiesc să mă-nînce stîrvuri de pisică, să lăsăm chestia asta la o parte, în orice caz însă „erla" n-ai mîncat niciodată.

— Nu, n-am mîncat, admise Peredonov.

— Ce-i aia ? întrebă Varvara.

— Să vă spun, începu să explice Volodin. Coliva, ştiţi ce e ?

— Asta-i bună, cine nu ştie ce-i coliva, răspunse surîzînd Varvara.

— Bun. Închipuiţi-vă, aşadar, un fel de colivă din grîu fiert, dar cu stafide, cu zahăr, cu migdale, — asta e erla.

Şi Volodin se apucă să descrie amănunţit cum se prepară acest fel de mîncare dulce pe meleagurile lui. Peredonov asculta deprimat. Colivă ! Ce-o fi în capul lui Pavluşa ? Are de gînd cumva să-l treacă în catastiful morţilor ?

Volodin propuse :

— Dacă vreţi, ca totul să fie cum trebuie, daţi-mi material şi eu v-o prepar.

— Lasă capra să intre în grădina cu varză, mormăi posomorît Pe-redonov, iar în sinea lui gîndi : „Cine ştie ce-ţi mai presară în fiertu-ra aia".

Volodin iar se simţi jignit.

— Dacă-ţi închipui cumva că vă şterpelesc din zahăr, te înşeli, Ar-dalion Borisîci, n-am nevoie de zahărul vostru.

— Ia nu mai bate cîmpii, întrerupse Varvara. Parcă nu i-ai cunoaş-te ţâfnele. Vino mîine şi-o

prepară.

— Şi ai s-o mănînci tu singur, zise Peredonov.

— De ce adică ? întrebă Volodin cu vocea tremurînd de jignire.

— Pentru că e o porcărie.

— Voia dumitale, Ardalion Borisîci, zise Volodin dînd din umeri, am vrut să-ţi fac o plăcere, dar dacă nu vrei, nu vrei.

— Ia spune mai bine cum te-a pus la punct generalul ? schimbă vorba Peredonov.

— Care general ? îi întoarse întrebarea Volodin, roşindu-se şi se bosumflă împingînd buza de jos înainte.

— A ajuns, deh, şi la urechile noastre, a răsuflat, îi dădea înainte Peredonov.

Varvara zîmbea.

— Să-mi fie cu iertare, Ardalion Borisîci, se înfierbântă Volodin. O fi răsuflat, poate şi pe la urechile dumneavoastră, dar nu aşa cum a sunat. Să vă spun eu tărăşenia toată, aşa cum a fost.

— Ei, hai, spune, îl îndemnă Peredonov.

— S-a întâmplat acum trei zile, începu Volodin, cam pe la ora asta. În şcoală la noi, după cum ştiţi, se fac reparaţii prin ateliere. Şi iată că vine Veriga, împreună cu inspectorul nostru. Ca sa vadă, probabil, ce şi cum. Mă rog. Noi lucram în încăperea din fund. Mă rog. Nu vreau să ating aici chestiunea pentru ce a venit Veriga şi ce cău-ta acolo, nu mă priveşte. Ştiu, fireşte, că e mareşalul nobilimii, pre-cum mai ştiu şi rînduiala că în treburile şcolii noastre dumnealui n-are nici o cădere. Dar las şi asta la o parte. A venit, să fie sănătos, nu-i stăm în cale, ne vedem de trebuşoara noastră. Deodată ne po-menim cu ei în atelier la noi, iar dumnealui, Veriga, vedeţi dumnea-voastră, a binevoit să rămînă cu căciula în cap.

— O lipsă totală de consideraţie faţă de tine, comentă posac Pere-donov.

— Ca să vedeţi, reluă bucuros Volodin. Avem şi o icoană în încăpe-re, atîrnată pe perete, şi noi toţi

eram fără căciuli, iar dumnealui nici că-i pasă, dă buzna ca un mameluc. Atunci am binevoit şi eu să-i spun, ştiţi aşa calm şi tacticos : excelenţă, zic, faceţi bine, vă rog, şi scoateţi-vă căciuliţa, întrucît, zic, avem aici o icoană. Am făcut bine, sau nu ? şi Volodin holbă ochii întrebător.

— Formidabil, Pavluşca, strigă Peredonov, aşa-i trebuie.

— Păi, sigur, ce să le dai nas ăstora, îl susţinu şi Varvara. Bravo, Pavel Vasilievici.

Volodin, cu aerul omului jignit pe nedrept, continuă :

— Iar dumnealui ce credeţi că s-a găsit să-mi spună : tot omul, zi-ce, să-şi cunoască lungul nasului. A întors spatele şi a plecat. Asta-i tot şi nimic mai mult.

Volodin se simţea oarecum un erou al zilei. Ca să-l consoleze pen-tru ofensa înghiţită, Peredonov îi întinse o bomboană.

În acel moment intră în sufragerie un alt musafir, o vizitatoare, So-fia Efimovna Prepolovenskaia, soţia şefului ocolului silvic. Dolofa-nă, cu mişcări domoale, cu faţa plăcută exprimînd o îmbinare de blîndeţe şi de şiretenie. Fu poftită imediat la masă. Aşezîndu-se, ea îl tachină insinuant pe Volodin :

— Cum văd, Pavel Vasilievici, ţi-ai cam îndesit vizitele pe la Var-vara Dmitrievna.

— N-am venit la Varvara Dmitrievna, ci la Ardalion Borisîci, preci-ză discret Volodin.

— Te pomeneşti că te-ai îndrăgostit de cineva ? îl zădărî Prepolo-venskaia rîzînd.

Toată lumea ştia că Volodin umbla să se însoare cu o fată cu zestre ; încercase mai multe variante, dar cererile lui în căsătorie fuseseră respinse. De aceea gluma ei avu darul să-l indispună. Cu vocea tre-murătoare, semănînd cu un berbecuţ întărîtat, el ripostă hotărât :

— Chiar dacă m-aş îndrăgosti, Sofia Efimovna, chestiunea acesta nu priveşte pe nimeni altul decît

pe mine şi persoana respectivă, iar dumneavoastră, prin urmare, sînteţi în trebuşoara asta cu totul în afară, ca să zic aşa, peste deal de bătătură.

Dar Prepolovenskaia nu se astîmpără.

— Ia seama, să n-o faci pe Varvara Dmitrievna să se îndrăgosteas-că de dumneata ! Cine să-i coacă atunci lui Ardalion Borisîci piroşte dulci ?

Volodin îşi ţuguie buzele, înălţă sprîncenele şi nu mai ştiu ce să spună.

— N-ai de ce să te temi, Pavel Vasilievici, continuă Prepolovenska-ia, un tînăr chipeş ca dumneata nu-i un mire de lepădat.

— Poate că Varvara Dmitrievna nici n-o să vrea, zise Volodin chi-cotind.

— Cum să nu vrea, răspunse Prepolovenskaia, prea eşti modest şi nu te prinde.

— Dar poate că şi eu n-o să vreau, începu să-şi dea aere Volodin. Poate că nici n-aş vrea să mă însor cu surioarele altora. Poate că prin meleagurile mele am şi eu o nepoţică de a doua care creşte pentru mine.

Îi venea acum să creadă cu adevărat că Varvara chiar nu s-ar da în lături de la un mariaj cu el. Varvara însă fierbea de necaz. În ochii ei Volodin era un imbecil; şi încă dintre aceia cu un salariu de patru ori mai mic decît Peredonov. Prepolovenskaia ar fi vrut desigur ca Peredonov s-o ia de nevasta pe sora ei, o grăsană, fiică de popă. Şi acum umbla să bage zîzanie între Peredonov şi Varvara.

— Ce mă tot peţeşti pe mine, zise Varvara cu ciudă ; mai bine ţi-ai peţi sora mezină după Pavel Vasilievici.

— Da' de ce să ţi-l răpesc dumitale ! întoarse glumeţ Prepoloven-skaia.

Glumele acestea dădură curs nou gîndurilor Iui Peredonov ; dealt-fel şi chestiunea cu erla se înşurubase bine în capul lui. Ce rost avea să născocească dumnealui asemenea fel de mîncare ? Peredonov evita să judece lucrurile mai afund. Nu-

i plăcea. Credea din primul moment tot ce i se spune. Ca şi în cazul de faţă : crezu într-adevăr că Volodin e îndrăgostit de Varvara. De aici încolo gîndurile-i lune-cară în modul cel mai simplu pentru el, pe făgaşul lor firesc : ăştia îl însoară cu Varvara, iar cînd va veni timpul să plece să-şi ocupe pos-tul de inspector îl otrăvesc pe drum cu erla şi-l substituie prin Volo-din ; pe el îl îngroapă ca fiind drept Volodin, iar Volodin va lua în primire postul de inspector. Ce urzeală diabolică !

Deodată în vestibul se iscă un zgomot. Peredonov şi Varvara se ră-suciră speriaţi. Peredonov îşi aţinti ochii mijiţi în uşă. Varvara se apropie tiptil de uşa ce da în salon şi întredeschizînd-o încetişor vîrî capul şi ascultă ; apoi tot aşa, pe vîrfuri, balansîndu-şi mîinile şi cu un zîmbet încurcat pe buze, reveni lîngă ceilalţi la masă. Din vesti-bul veneau ţipete şi zgomot de îmbrînceală. Varvara explică în şoaptă :

— Erşoaia, beată criţă, vrea să intre în salon, Nataşa n-o lasă.

— Ce ne facem ? întrebă speriat Peredonov.

— Mergem în salon, hotărî Varvara, cel puţin aici să nu intre.

Trecură în salon, închizînd bine uşa în urma lor. Varvara ieşi în vestibul cu vaga speranţă de a-şi reţine proprietăreasa acolo sau de a o introduce în bucătărie. Dar neobrăzata muiere izbuti totuşi să dea buzna în salon. Se opri în prag şi cu mîinile proptite în şolduri, slobozi un şuvoi de ocări în chip de salut general. Peredonov şi Var-vara se agitară în jurul ei, căutînd s-o aşeze mai aproape de uşa ves-tibulului şi cît mai departe, de cea dinspre sufragerie. Varvara adu-se din bucătărie, pe un platou, vodcă, bere, piroşti. Dar proprietă-reasa nu se aşeza, nu se atingea de trataţie şi dădea mereu să pă-trundă în sufragerie, nu izbutea însă nicicum să nimerească uşa. Avea ochii injectaţi, faţa congestionată, părul dezmăţat ; era murda-ră şi duhnea a vodcă de la distanţă. Şi striga :

— Ba eu vreau să mă aşez la masa ta. Ce mi-ai scos în pragul uşii şi-mi vîri sub nas platoul ăsta ! Vreau să mă serveşti pe faţa de masă în rînd cu oamenii. Sînt proprietăreasa şi primeşte-mă cum se cuvi-ne. N-are a face că sînt beată. Sînt femeie cinstită. Nevastă la casa bărbatului meu.

Varvara stoarse un surîs vulgar şi laş :

— D-apoi ştim noi, ce mai.

Erşova îi făcu cu ochiul, slobozi un hohot răguşit şi pocni cheflie din degete. Devenea din ce în ce mai obraznică.

— Soră, ai ? strigă ea, ştim noi ce fel de soră eşti tu. Atunci de ce directoarea te ocoleşte ? Aud ? Ai spus ceva ?

— Ia nu mai ţipa, zise Varvara. Dar Erşova ridică şi mai tare glasul:

— Cum poţi tu să-mi porunceşti mie aici ! Sînt stăpînă în casa mea, ce vreau — aia fac. Dacă vreau, vă dau acuş afară, ca să nu rămînă nici iz din suflarea voastră aici. Dar eu vă las. Puteţi sta, mă rog. Numai să nu vă luaţi nasul la purtare.

În timpul acesta Volodin şi Prepolovenskaia şedeau discret lîngă geam fără să scoată o vorbă. Prepolovenskaia surîdea uşor, arunca din cînd în cînd priviri piezişe spre scandalagioaică, prefăcîndu-se totuşi că se uită pe geam. Volodin rămăsese cu aceeaşi expresie de importanţă şi jignire pe faţă.

Un timp Erşova se arătă mai bine dispusă şi cu un zîmbet chefliu, blajin şi vesel îi vorbi Varvarei pe un ton prietenos, bătînd-o uşor cu palma pe umăr :

— Ascultă ce-ţi spun eu, aşează-mă la masa ta şi serveşte-mi con-versaţie boierească. Şi mai serveşte-mi cofeturi dulci boiereşti ; fă-mi hatîrul şi arată respect proprietăresei tale, aşa cum se cuvine, fa-ta mea dragă.

— Poftim piroşte, zise Varvara.

— Nu vreau piroşte, vreau cofeturi d-alea boiereşti, se alintă Erşo-va, dînd din mîini şi

zîmbind fericită. U-u-stoase cofeturi înfulecă boierii, tare u-u-stoase !

— N-am eu nici un fel de cofeturi, reteză Varvara, care prinsese puţin curaj, văzând că proprietăreasa devine mai veselă, ai căpătat piroşte, înfulecă ce ţi-am dat şi fii mulţumită.

Deodată Erşova se dumiri unde-i uşa spre sufragerie. Clipi din ochi de cîteva ori, apoi răcni turbată :

— La o parte, scorpie !

O împinse pe Varvara şi se repezi spre uşă. Nu mai apucară s-o oprească. Cu capul aplecat înainte, cu pumnii strînşi, năvăli în su-fragerie, trîntind năprasnic uşa de perete. Se opri dincolo de prag, văzu tapetele mînjite şi scoase un şuier prelung, ascuţit. Îşi propti mîinile în şolduri, izbi cu piciorul în podea şi zbieră cît o ţinea gura:

— Aşaa, va să zică, vreţi să vă mutaţi cu adevărat !

— Ce-ţi veni, Irinia Stepanovna, încercă s-o convingă Varvara, cu voce tremurătoare, nici gînd n-avem, ia nu mai bate cîmpii.

— Nu plecăm nicăieri, ţinu s-o împace şi Peredonov, ne simţim bi-ne şi aici.

Proprietăreasa nu asculta, se înghesuia în Varvara, agitîndu-şi pumnii aproape de obrazul ei. Peredonov se trase în spatele Varva-rei. Ar fi luat-o la fugă, dar îl reţinea pe loc pofta să vadă cum se vor încăiera cele două femei.

— Pe un picior te calc, de celalalt te trag, juma-juma te desfac ! zbiera turbată Erşova.

— Dar ce-i cu dumneata Irinia Stepanovna, o domolea Varvara, potoleşte-te, avem musafiri.

— Aha, musafiri ! Să vină-ncoa musafirii! zbieră iarăşi Erşova, toc-mai de ei am eu nevoie ! Unde sînt ?

Clătinîndu-se Erşova se năpusti în salon şi acolo, schimbînd brusc şi felul de a vorbi şi tonul, cu plecăciuni adînci, izbutind cu greu să se ţină pe picioare, se opri în faţa Sofiei Prepolovenskaia :

— Cuconiţă scumpă, Sofia Efimovna, iartă-mă pe mine că îţi vor-besc aşa beată cum sînt. Dar ascultă numai ce-ţi voi spune. Dum-neata, uite, vii mereu pe la ei, dar nici nu ştii ce vorbeşte ea despre surioara dumitale ! Şi cui o spune ? Mie, o cizmăreasă beţivă ! De ce ? Ca să duc vorba la toată lumea, iată de ce !

Varvara se făcu vînătă-stacojie la faţă şi se apără :

— Nu ţi-am spus eu nimic.

— Nu mi-ai spus tu ? Tu, gură spurcată ? strigă Erşova înaintînd cu pumnii strînşi spre Varvara.

— Ei, hai, taci, ajunge, bîigui încurcată Varvara.

— Ba n-am să tac, strigă rînjind cu răutate Erşova şi iar se întoarse către Prepolovenskaia. Că ea, chipurile, trăieşte cu soţul dumitale, adică sora dumitale, iată ce mi-a spus parşivenia asta.

Sofia o fulgeră pe Varvara cu privirea mînioasă a ochilor ei şireţi, se ridică şî zise cu un rîs prefăcut :

— Mulţumesc frumos, nu m-aş fi aşteptat.

— Minţi ! ţipă la Erşova, Varvara înfuriată la culme.

Erşova slobozi un huuo ! sălbatec, bătu din picior şi, cu un gest de respingere spre Varvara, se întoarse iar către Prepolovenskaia.

— D-apoi şi dumnealui, coniţă dragă, de-ai şti ce vorbe spune des-pre dumneata ! Că ţi-ai făcut mai întîi de cap, destrăbălîndu-te cum ai vrut şi abia pe urmă te-ai măritat ! Ca sa vezi cu cine ai de-a face şi ce oameni haini sînt ei ! Scuipă-i în bot, domniţă scumpă, decît să te ai prietenă cu nişte nemernici ca ei.

Prepolovenskaia se înroşi, nu zise nimic şi porni spre vestibul. Pe-redonov alergă după ea, dezvinovăţindu-se.

— Minte, să n-o credeţi. O singură dată am spus în faţa ei, mai mult de ciudă, că sînteţi o proastă, dar altceva n-am mai spus nimic, zău ; le-a scornit chiar ea acum.

Prepolovenskaia răspunse calm :

— Dar nu vă faceţi grijă din asta, Ardalion Borisîci. Doar văd că e beată, nici nu ştie ce trăncăneşte. Un singur lucru mă surprinde : de ce permiteţi să se petreacă asemenea lucruri în casa dumneavoastră ?

— De, cam aşa este, conveni Peredonov, dar ce poţi face cu ea !

Prepolovenskaia, uluită şi supărată, îşi îmbrăcă jacheta. Peredonov nu se dezmetici măcar s-o ajute. Continua să bolborosească ceva, dar ea nu-l mai asculta. Atunci Peredonov se întoarse în salon. Erşo-va se apucă să strige la el. Varvara alergă în pridvor s-o împace pe Prepolovenskaia.

— Ştii doar ce nevolnică e ; vorbeşte vrute şi nevrute ; nici ea nu ştie ce spune.

— Lasă, nu-ţi face sînge rău, o linişti Prepolovenskaia. Ce nu e în stare să trăncănească o muiere beată.

Pe lîngă casă, în curtea în care dădea scăriţa pridvorului, creşteau pîlcuri dese de urzici înalte. Străfulgerată de un gînd, Prepoloven-skaia zîmbi uşor unei porniri ispititoare şi pe faţa ei rotofeie dispăru şi ultima umbră de nemulţumire. Deveni iarăşi drăguţă şi amabilă cu Varvara. Jignirea va fi răzbunată şi fără ceartă. Coborîră în grădi-nă aşteptând să plece proprietăreasa.

Prepolovenskaia arunca mereu priviri spre desişul de urzici cres-cute de-a lungul gardului. În cele din urmă lăsă să-i scape :

— Ce de urzici cresc aici. Aveţi nevoie de ele ?

Varvara răspunse rîzînd :

— Aş ! Ce să fac cu ele !

— Dacă nu vă sînt de nici o trebuinţă, aş trece într-o zi să culeg cî-teva fire, că noi n-avem, zise Prepolovenskaia.

— Da' la ce pot folosi ? întrebă cu mirare Varvara.

— Eh, ce să zic, ne trebuie, surîse Prepolovenskaia cu înţeles.

— Hai, fii drăguţă şi spune-mi, pentru ce ? se rugă Varvara, roasă de curiozitate.

Prepolovenskaia se aplecă la urechea ei şi-i strecură în şoaptă :

— Dacă cineva nu vrea să slăbească îşi freacă trupul cu urzici. De ce crezi că Ganecica mea s-a îngrăşat aşa ? Urzicile !...

Se ştia că Peredonov avea slăbiciune pentru femeile grase şi nu le aprecia deloc pe cele uscăţive. Varvara era disperată că e prea slabă şi nu ştia ce să mai facă pentru a prinde puţină carne pe ea. Întreba pe orice cunoştinţă nouă dacă nu ştie cumva vreun leac. Cunoscîn-du-i necazul, Prepolovenskaia putea fi sigură acum că Varvara îşi va freca trupul cu urzici şi aceasta îi va fi cea mai bună pedeapsa.

III

Peredonov şi Erşova coborîră în curte. El mormăia :

— Ca să vezi.

Ea ţipa cît o ţinea gura, apucată de o veselie frenetică. Voiau să danseze. Prepolovenskaia şi Varvara se strecurară prin bucătărie în catul de sus şi se aşezară la fereastra dormitorului să vadă ce se va petrece în curte.

Peredonov şi Erşova se îmbrăţişară şi porniră un dans ţopăit şi săl-tăreţ pe iarbă în jurul unui pom. Faţa lui Peredonov continua să ră-mînă inertă, inexpresivă. Automat, ca pe un corp fără viaţă, îi săltau pe nas ochelarii cu ramă de aur şi părul scurt de pe cap. Erşova ţipa, chiuia, gesticula ba cu o mînă, ba cu cealaltă şi ţopăia alandala împleticindu-se. Strigă Varvarei spre fereastră:

— Auzi, tu, moţato, hai la joc cu noi ! Ori ţi-e silă de compania noastră ?

Varvara întoarse capul.

— Naiba să te ia ! Am obosit ! strigă Erşova şi se prăbuşi pe iarbă, trăgîndu-l şi pe Peredonov după ea.

Stătură aşa un timp, ţinîndu-se unul de celălalt cu braţul peste umăr, apoi se ridicară şi o luară de la capăt. Figura aceasta se repetă de cîteva ori : ţopăiau cît ţopăiau şi se aşezau să se mai odihnească sub pom pe bancă sau direct pe iarbă ; ca după aceea s-o pornească iar.

Volodin se amuza copios, privindu-i prin fereastră. Rîdea în hoho-te, strîmbîndu-se caraghios, ţinîndu-se de burtă, săltînd piciorul cu genunchiul îndoit şi lovindu-l cu palma şi striga prăpădindu-se de rîs :

— Ia-ia-ia, uitaţi-vă la ei, cum se scălîmbăie.

— Paţachină afurisită, îşi descarcă năduful Varvara.

— Curat paţachină, conveni şi Volodin hohotind. Ei bine, drăguţi-ca noastră de proprietăreasă, îţi vin eu de hac. Hai să-i mînjim şi sa-lonul. Astăzi tot nu se mai întoarce aici, se turteşte acolo pe iarbă şi se cară acasă să-şi facă somnul.

Încîntat, izbucni într-un rîs behăit, sărind prin cameră ca un ber-bec. Prepolovenskaia îl aţîţa :

— Mînjeşte, Pavel Vasilievici, ce te mai sinchiseşti de ea. Chiar da-că vine, i se poate spune că ea singură a făcut-o, beată cum era.

Sărind şi rîzînd Volodin alergă în salon şi se apucă să zdrenţuiască tapetele, izbind cu tălpile în pereţi.

— Varvara Dmitrievna, daţi-mi o frînghiuţă, strigă el. Varvara, le-gănîndu-se ca o raţă pe tocurile ei înalte, trecu prin salon în dormi-tor şi aduse de acolo un capăt de sfoară cam destrămată şi plină de noduri. Volodin făcu un laţ, puse un scaun în mijlocul salonului şi atîrnă laţul de cîrligul lămpii.

— E pentru proprietărească ! strigă el, ca să aibă unde să se spîn-zure după ce vă mutaţi.

Cele două doamne se înecau şi ele în rîs sughiţat.

— Daţi-mi o hîrtiuţă şi un creionaş, strigă Volodin. Varvara mai scotoci prin dormitor şi aduse un petecuţ de hîrtie şi un creion. Vo-lodin mîzgăli „pentru proprietăreasă" şi agăţă hîrtiuţa de laţ. Toate astea le făcea cu gesturi şi schimonoseli caraghioase. Apoi reîncepu salturile lui frenetice de-a lungul pereţilor, zgîlţîindu-se din tot cor-pul şi izbind ca un apucat în tapete. Ţipetele lui şi rîsul behăit um-pleau toată casa. Motanul cel alb, lipindu-şi speriat urechile, se uita de sub pat şi părea ca nu ştie încotro s-o zbughească.

Scăpînd, în cele din urmă, de proprietăreasă, Peredonov reintră în casă singur ; sleită de puteri, Erşova plecase, întradevăr acasă să se culce. Volodin îşi întîmpină prietenul cu strigăte de bucurie rapor-tîndu-i cu mare haz :

— Am mînjit şi salonul ! Ura !

— Ura ! zbieră Peredonov şi izbucni într-un rîs zgomotos şi saca-dat ca nişte pocnete de pistol.

Strigară „ura" şi doamnele. Se dezlănţui o veselie generală.

— Pavluşka, hai să dănţuim ! striga Peredonov.

Ţopăiră dedesubtul laţului, dînd din picioare aiurea într-o dezlăn-ţuire turbată. Podeaua se cutremura sub călcătura grea a lui Peredo-nov.

— Are chef de dans Ardalion Borisîci, observă Prepolovenskaia surîzînd uşurel.

— Ce să mai spun, uite aşa, mereu îi trăsneşte cîte una, bombăni Varvara, fără a-şi ascunde însă admiraţia pentru Peredonov.

Era sincer convinsă că e un bărbat frumos şi deştept. Cele mai ab-surde manifestări ale acestuia le considera cu totul fireşti. Nu i se părea nici ridicol, nici dezgustător.

— Să-i cîntăm proprietăresei prohodul ! propuse Volodin. Aduceţi o pernă !

— Ca să vezi ce le mai trece prin cap, rîdea Varvara.

Zvîrli din dormitor o pernă cu faţă murdară. Aşezară perna în chip de proprietăreasă şi intonară cîntări de înmormîntare cu voci stridente, sălbatice. Apoi o chemară pe Natalia să învîrtă aristonul, iar ei, tuspatru, dansară cadril, strîmbîndu-se prosteşte şi bălăngă-nindu-şi caraghios picioarele.

După dans Peredonov avu un acces de generozitate. Un fel de în-sufleţire opacă şi sumbră îi înviora faţa puhavă. Se simţi cuprins brusc de o hotărîre aproape mecanică, urmare posibilă a preceden-tei activităţi muschiulare intense. Scoase portofelul, numără cîteva bancnote şi cu un aer îngîmfat, plin de autoadmiraţie lăudăroasă, le aruncă spre Varvara.

— Ţine, Varvara ! strigă el, să-ţi faci rochie de nuntă.

Bancnotele se împrăştiară pe jos. Varvara se repezi să le leagă în mare grabă. Nu se simţi deloc jignită de felul în care îi fuseseră ofe-riţi banii. Prepolovenskaia îşi zise înciudată : vedem noi cine cîştigă pînă la urmă şi arboră un zîmbet perfid. Volodin, bineînţeles, nu se dumiri s-o ajute pe Varvara să adune de pe jos bancnotele.

Curînd după aceea, Prepolovenskaia plecă în vestibul şi se întîlni cu o vizitatoare nou venită, cu Gruşina.

Maria Osipovna Gruşina, tînără văduvă, avea o înfăţişare prăpădi-tă înainte de vreme. Era subţirică şi zveltă la trup, dar pielea i se acoperise cu încreţituri mărunte ce păreau colbăite. Chipul ei destul de plăcut era urîţit de nişte dinţi neîngrijiţi şi înnegriţi. Avea mîini subţiri, cu degete lungi, agile, dar şi cu negru pe sub unghii. La pri-ma vedere, fără a părea o fiinţă foarte murdară, lăsa totuşi impresia că nu se spală niciodată, ci numai se scutură odată cu rochiile sale. Trezea bănuiala, că dacă ai atinge-o eventual de cîteva ori cu o nuie-luşă, s-ar stîrni de pe ea un adevărat nor de praf. Îmbrăcămintea atîrna pe ea în cute neorînduite, ca

şi cum ar fi fost scoasă chiar atunci dintr-o boccea strîns legată, în care zăcuse boţită timp îndelungat. Se întreţinea dintr-o pensioară, din comisioane mărunte şi din dobînzi pe bani împrumutaţi contra garanţii imobiliare. În conversaţia ei prevalau de obicei subiecte indecente şi se agăţa de băr-baţi în speranţa să-şi găsească un soţ. În casa ei sta întotdeauna într-o cameră închiriată careva dintre funcţionarii holtei.

Varvara o întîmpină pe Gruşina cu vădită bucurie : avea neapărată nevoie să stea de vorbă cu ea. Se angajară îndată într-o discuţie an-trenantă pe tema slujnicelor, apoi trecură la şoaptă. Plin de curiozi-tate Volodin se aşeză lîngă ele şi asculta. Peredonov şedea posac, singuratic la locul său, mototolind colţul feţei de masă.

Varvara se plîngea de Natalia ei. Gruşina îi recomandă, lăudînd-o mult, o altă slujnică, cu numele de Klavdia. Hotărîră să discute cu ea fără zăbavă, în care scop urmau să plece imediat la Pîrăul Samo-rodina, unde era angajată la un funcţionar fiscal, care tocmai primi-se ordin de transferare într-un alt oraş. Varvara şovăi puţin numai din cauza numelui ei. Întrebă nedumerită :

— Klavdia, zici ? Bine, dar cum s-o strig eu, aşa ca la casa omului ? Poate Klaşka ?

Gruşina sugeră :

— Ai putea să-i spui Klavdiuşka. Soluţia părea să-i convină Varva-rei.

— Klavdiuşka, diuşka.

Şi se porni pe un rîs scîrţîit. Trebuie menţionat că în oraşul nostru „diuşka" înseamnă purcea. Volodin se apucă să grohăie. Ceilalţi rî-deau cu poftă.

— Diuşka, diuşenka, îngîna Volodin printre accese de rîs, ţuguind sau răsfrîngîndu-şi caraghios buzele, făcînd mutre idioate.

Se maimuţări astfel, tot grohăind, guiţînd şi strîmbîndu-se pînă ce i s-a atras în cele din urmă atenţia că toată lumea se saturase de

schimonoselile lui. Cu o mină ofensată, se retrase şi se aşeză lîngă Peredonov; aplecîndu-şi fruntea berbecată, rămase nemişcat cu pri-virea aţintită pe faţa de masă plină de pete.

Varvara hotărî totodată să-şi cumpere, pe drum spre Pîrăul Samo-rodina, şi materialul pentru rochia de mireasa. Cumpărăturile prin magazine şi le făcea totdeauna însoţită de Gruşina, care o ajuta la alegere şi la tocmeală.

Avînd grijă să n-o vadă Peredonov, ea umplu buzunarele încăpă-toare ale Gruşmei cu tot felul de bunătăţi şi dulciuri pentru copiii acesteia. Gruşina pricepu că serviciile ei de astăzi, nu ştia care anume, vor fi foarte necesare Varvarei.

Pantofii înguşti cu tocuri înalte nu permiteau Varvarei să umble mult pe jos : obosea repede. De aceea mergea de cele mai multe ori cu birja, deşi distanţele în oraş nu erau prea mari. În ultimul timp vizitele ei la Gruşina se înmulţiseră. Birjarii — nu erau decît vreo douăzeci la număr în tot oraşul, — observară acest lucru. Chemaţi de ea nici n-o mai întrebau unde trebuie s-o ducă.

Se aşezară în birjă şi porniră spre casa funcţionarului în al cărui serviciu se afla Klavdia, ca să se informeze în privinţa ei. Străzile erau aproape peste tot pline de noroi, deşi ploaia încetase încă de aseară. Trăsura mai dădea cînd şi cînd în locuri zvîntate, pe cîte o porţiune de caldarîm, ca după o scurtă huruială să amuţească iar în noroiul străzilor nepietruite.

În schimb, gura Varvarei turuia neîncetat, ades secondată de trăn-căneala consonantă a însoţitoarei sale.

— Craidonul meu iar a fost pe la Marfuşka, se plîngea Varvara.

Gruşina comentă cu o ciudă compătimitoare.

— Vor să pună mîna pe el. Cred şi eu, asemenea mire, pentru şleampăta aia de Marfuşka ! Nici prin vis nu i-ar fi trecut vreodată.

— Nu ştiu, zău, ce să mai spun, continuă Varvara. S-a făcut atît de sucit şi arţăgos, că mă cuprinde şi frica. De atîtea gânduri m-am zăpăcit la cap de tot. Te pomeneşti că se însoară, iar pe mine mă arun-că în stradă.

— Ia nu mai vorbi aşa, scumpa mea Varvara Dmitrievna, o consolă Gruşina, cum poţi să-ţi închipui aşa ceva. Nu ia dumnealui pe alta de nevastă ; dacă e să se însoare, numai cu dumneata se însoară. Acum că s-a deprins cu dumneata într-atît, aşa rămîne, să ştii.

— Pleacă uneori pe înserat, iar pe mine nu mă prinde somnul toa-tă noaptea, îşi depănă Varvara păsul. Cine ştie cu ce gînd a plecat sau ce-i trăsneşte între timp. Te pomeneşti că se şi cunună pe unde-va. Şi uite aşa mă perpelesc uneori nopţi întregi. Toate au pus ochii pe el : şi cele trei iepe alde Rutilov sînt gata să se atîrne de gîtul ori-cui, şi botoasa aia de Jenika.

Mult timp s-a mai jeluit astfel Varvara ; şi după tot ce spunea şi după felul cum vorbea, Gruşina a înţeles că o mai roade ceva, că va urma şi o rugăminte şi se bucura anticipat de cîştigul care o aşteap-tă.

Klavdia le făcu o impresie bună. Nevasta funcţionarului fiscal avea pentru ea numai cuvinte de laudă. Au angajat-o, urmînd să se prezinte mai către seară, întrucât vechii stăpîni plecau chiar în ziua aceea.

În sfîrşit, sosiră acasă la Gruşina. Locuia în căsuţă proprie cu încă-peri cam prost întreţinute. Cei trei copilaşi ai ei erau şi ei neîngrijiţi, nesupravegheaţi, rupţi, murdari, prostuţi şi răi ca nişte ţînci opăriţi. Discuţia pe faţă, propriu-zisă, începu abia acum.

— Ardalioşka al meu, moftangiul, îşi luă inima în dinţi Varvara, îmi cere să-i mai scriu o dată prinţesei. Dar de ce să-i scriu degeaba ! Ori nu-mi răspunde deloc, ori dacă-mi scrie — răspunsul ei va fi acelaşi. Cunoştinţa noastră este prea şubredă.

Prinţesa Volceanska-ia, la care Varvara fusese cîndva angajată pentru lucrări simple de croitorie, ar fi avut cum să-i acorde protecţie lui Peredonov prin fii-ca ei căsătorită cu un personaj important în departamentul învăţă-mîntului, consilierul intim Şcepkin. Răspunzînd anul trecut la scri-soarea Varvarei, prinţesa precizase că nu va interveni pentru un lo-godnic ; dacă ar fi vorba însă de soţul ei, s-ar putea să-l recomande cu vreun prilej favorabil. Scrisoarea aceea nu l-a satisfăcut atunci pe Peredonov : oferea doar o vagă speranţă, dar nu conţinea promisiu-nea directă de a obţine negreşit pentru soţul Varvarei un post de in-spector. În dorinţa de a primi un răspuns mai precis au plecat amîn-doi la Petersburg: Varvara s-a dus la prinţesă mai întâi singură; apoi l-a dus şi pe Peredonov ; dar tot amînînd intenţionat această vizită în doi, nu au mai găsit-o acasă. Varvara şi-a dat seama că în cel mai bun caz prinţesa se va limita doar la sfatul ca ei să se cunune cît mai curînd şi la nişte promisiuni vagi de protecţie — promisiuni cu totul insuficiente pentru Peredonov.

— Speranţa mea acum e în dumneata, scumpa mea Maria Osipov-na, ajută-mă, te rog, îşi încheie Varvara mărturisirea.

— Dar cum aş putea eu să te ajut, Varvara Dmitrievna, sufleţelule? — întrebă Gruşina. Ştii doar că pentru dumneata eu sînt gata să fac tot ce e posibil. N-ai vrea să-i fac nişte farmece ?

— Nu pot să mă las eu cu nădejdea în farmecele dumitale, altcum-va vreau să mă ajuţi.

— Dar cum ? se încordă Gruşina într-o aşteptare plină de bucurie febrilă.

— Simplu de tot, preciză Varvara surîzînd cu înţeles, faci o scrisoa-re de răspuns ca din partea prinţesei, imitîndu-i scrisul, şi eu o pre-zint lui Ardalion Borisîci.

— Vai de mine, sufleţelule, cum se poate aşa ceva ! se prefăcu spe-riată Gruşina. Dacă se află cumva, ce păţesc eu atunci ?

Varvara nu se descurajă deloc, scoase din buzunar o scrisoare boţi-tă şi continuă :

— Uite şi scrisoarea prinţesei, ţi-am adus-o ca model.

Gruşina se codi îndelung. Varvara însă era convinsă acum că Gru-şina va consimţi şi că deocamdată refuza numai ca să capete pentru asta cît mai mult. Dar ea ar fi vrut s-o coste cît mai puţin. Majora prudent recompensa, făgăduindu-i tot felul de daruri mărunte, apoi o rochie veche de mătase, pînă cînd Gruşina îşi dădu seama prea bine că mai mult decît atît nu va obţine. Un potop de cuvinte jalnice, în loc de promisiuni, veni să se reverse din partea Varvarei. Şi Gru-şina luă scrisoarea cu aerul unei prietene bune cuprinse de milă.

IV

Sala de biliard înota în fum de ţigara. Peredonov, Rutilov, Falastov, Volodin şi micul moşier Murin — o huidumă de om cu o faţă de naiv şi totuşi priceput în afaceri şi cu bani lichizi la bancă, — toţi cinci, isprăvind jocul, se pregăteau sa plece.

Se însera. Pe o masă murdară de brad se înşirau golite nume-roase sticle de bere. Antrenaţi în partide pasionante, jucătorii băuse-ră cu sete şi acum discutau gălăgios cu feţele aprinse gesticulînd şi apostrofîndu-se violent. Numai Rutilov îşi păstrase paloarea obiş-nuită a feţei. Băuse mai puţin decît ceilalţi ; dar şi după un chef zdravăn, n-ar fi arătat decît ceva mai palid.

Cuvinte şi expresii grosolane răsunau în atmosfera îmbîcsită de fum şi de transpiraţie. Nimeni nu se simţea ofensat: erau toţi prie-teni la cataramă.

Peredonov pierduse, ca de obicei. Juca prost. Dar faţa lui rămînea imperturbabil posacă şi tot ca

de obicei se hotărî cu greu să-şi dezle-ge baierele pungii. Murin strigă tare :

— Foc!

Şi ţinti în el cu tacul. Peredonov ţipă speriat şi se lăsă pe vine. Îl străfulgerase gîndul absurd că Murin vrea să-l împuşte. Toţi izbuc-niră în hohote de rîs. Dar el mormăi înciudat.

— Nu suport asemenea glume.

Murin îşi regretă pe loc gestul : îşi dăduse băiatul să înveţe la liceu şi se considera dator să fie prevenitor faţă de profesori. Se grăbi să-şi ceară scuze lui Peredonov, tratîndu-l cu vin şi cu apă gazoasă.

Peredonov explică morocănos :

— Am nervii cam zdruncinaţi. Sînt nemulţumit de directorul nos-tru.

— A rămas lefter viitorul inspector, strigă behăit Volodin, păcat de bănişori!

— Nefericit la joc — fericit în dragoste, zise Rutilov, surîzînd şi dezvelindu-şi dinţii stricaţi.

Indispus la culme de pagubă, Peredonov se vedea acum luat în bășcălie şi din cauza Varvarei.

— Mă însor, iar pe Varka o dau afară ! zbieră el.

Prietenii lui nu se lăsau.

— N-ai curajul.

— O să vedeţi. Chiar mîine mă duc în peţit.

— Pariem ? propuse Falastov. Pe zece ruble !

Luat prin surprindere, Peredonov se şi vedea iar prădat ; dacă pierde pariul, va trebui să plătească. Întoarse capul ursuz şi rămase mut.

Prietenii se despărţiră în poarta parcului. Peredonov şi Rutilov porniră împreună. Rutilov găsi prilejul să-şi reînnoiască încercarea de a-l convinge să se cunune imediat cu una dintre surorile lui.

— Am aranjat totul, n-ai nici o grijă, îl asigură el.

— Nu s-au făcut strigările.

— Dacă-ţi spun că am aranjat totul. Am găsit un preot care ştie că nu sîntem rude.

— Dar nu avem cavaleri de onoare.

— Cum să n-avem. Facem rost imediat. Trimit vorbă şi se prezintă direct la biserică. Sau trec pe la ei şi-i iau chiar eu cu trăsura. N-am vrut să-i previn din timp, surioara dumitale ar fi aflat şi se ducea to-tul de rîpă.

Peredonov tăcu ; se uita amărît în dreapta şi în stînga, spre siluete-le întunecate ale caselor răzleţe ce se zăreau printre grădiniţele som-nolente cu garduri şubrezite.

— Mă aştepţi puţin la poartă, şi ţi-o aduc pe care vrei. Ce mai, e limpede ca ziua şi ţi-o demonstrez îndată. Doi şi cu doi fac patru, nu-i aşa ?

— Aşa este.

— Ei bine, cum e dat ca doi şi cu doi să facă patru, tot aşa ţi-e dat să te însori cu una din surorile mele.

Peredonov rămase trăsnit.

„Are dreptate, gîndi el ; dar bineînţeles că doi şi cu doi fac patru." Şi-l privi cu respect pe Rutilov. „N-am încotro, va trebui să mă cu-nun. Poţi să te pui cu el !"

Tocmai ajunseseră la casa lui Rutilov şi se opriră la poartă.

— Dar cum aşa, hodoronc-tronc — dăm buzna în casă, zise cu nă-duf Peredonov.

— Nu fi caraghios, ele doar atîta aşteaptă, ai să vezi îndată, îl liniş-ti Rutilov.

— Dar poate că nu vreau eu.

— Asta-i bună, cum să nu vrei. Preferi să rămîi becher toată viaţa ? Ori ţi-ai pus în gînd să te călugăreşti ? Sau poate că nu ţi s-a urît în-că de tot cu Varea ? Gîndeşte-te numai ce mutră va face ea cînd te înfiinţezi acasă cu o nevestică june la braţetă !

Peredonov hohoti scurt şi sacadat, dar se încruntă pe loc şi mor-măi :

— Dar poate că nici ele nu vor.

— Ia te uită la el ! Cum să nu vrea ele, deşteptule ! Ai cuvîntul meu de onoare.

— Sînt prea mîndre, căută un pretext Peredonov.

— Şi ce te deranjează ! Cu atît mai bine pentru tine.

— Îşi bat joc de oameni.

— Dar nu de tine.

— De unde ştiu eu !

— Crede-mă ce-ţi spun, că doar n-am să te mint. Te respectă. Nu eşti un Pavluşa oarecare ca să-şi rîdă de tine.

— Dar nici chiar aşa, să mă las numai pe spusa ta, se arătă neîncre-zător Peredonov. Vreau să mă conving personal că nu rîd de mine.

— Măi, ce om, se miră Rutilov ; să îndrăznească ele să rîdă? Şi cum ai vrea să te convingi personal ?

Peredonov se gîndi şi decise :

— Să iasă chiar acum în stradă.

— Mă rog, fie şi aşa, se învoi Rutilov.

— Tustrele.

— Bine, bine.

— Şi fiecare să-mi spună cu ce are de gînd să-mi fie pe plac.

— Dar asta la ce-ţi mai trebuie ? se miră Rutilov.

— Să mă conving că vor cu adevărat şi că nu mă duceţi de nas.

— Nimeni nu vrea să te ducă de nas, omule.

— Poate că ele vor numai să-şi bată joc de mine, argumentă Pere-donov, dar aşa, să binevoiască dumnealor să iasă afară şi pe urmă, chiar dacă vor avea poftă să rîdă de mine, voi avea şi eu cu ce să-mi bat joc de ele.

Rutilov cumpăni, îşi dădu pălăria pe ceafă, apoi iar pe frunte şi, în cele din urmă, se hotărî :

— Bine, aşteaptă-mă puţin, mă duc să le spun. Eşti nostim de tot ! Deocamdată însă treci mai bine

în curte : să nu apară careva pe stra-dă, naiba să-l ia, şi să te vadă.

— Puţin îmi pasă, zise Peredonov, dar intră după el în curte.

Rutilov se duse în casă la surori, iar Peredonov rămase să le aştep-te în curte.

În încăperea din colţ, cu ferestrele spre poartă, destinată pentru sa-lon, şedeau cele patru surori, toate semănînd leit la chip una cu alta şi cu trăsături care reîntrupau într-o variantă mai gingaşă chipul fratelui lor ; toate drăguţe, rumene, vesele : cea măritată — Larisa — calmă, plăcută, durdulie ; sprintena şi zglobia Daria — cea mai înal-tă şi zveltă dintre surori ; Ludmila — plină de haz şi gata oricînd să rîdă în hohote ; şi Valeria — micuţă, gingaşă, fragilă la vedere. Se delectau cu nuci şi stafide şi erau, probabil, într-o aşteptare febrilă, deoarece păreau emoţionate şi rîdeau mai mult ca de obicei, reluînd ultimele cancanuri din oraş şi zeflemisind pe seama cunoscuţilor şi a celor necunoscuţi.

De dimineaţă încă se gătiseră pentru eventuala peţitorie. Nu le ră-mînea decît să pună rochia cuvenită şi să-şi prindă cu un bold vălul şi florile de mireasă. În discuţia lor nu aminteau numele Varvarei, ca şi cum nici n-ar fi existat. Dar însuşi faptul că tocmai ele, zefle-miste necruţătoare cum erau, trecînd prin ascuţişul ironiei slăbiciu-nile, metehnele şi cusururile tuturor, nu suflau totuşi nici o vorbuli-ţă despre Varvara, era o dovadă că în capul fiecăreia dintre surori gîndul incomod la aceasta stătea înfipt ca un cui.

— L-am adus ! anunţă Rutilov apărînd în salon. Aşteaptă lîngă poartă.

Surorile săriră în picioare şi începură să turuie şi să rîdă toate deo-dată.

— Dar s-a ivit o complicaţie, adăugă Rutilov rîzînd.

— Ce anume ! întrebă Daria.

Valeria îşi încruntă cu necaz sprîncenele negre, frumoase.

— Nici nu ştiu dacă e cazul să vă mai spun, ezită Rutilov.

— Ei, hai, spune odată ! îl zori Daria.

Destul de jenat, Rutilov relată dorinţa lui Peredonov. Se iscă un va-carm nemaipomenit ; domnişoarele se apucară pe întrecute să-l beştelească pe acest candidat la însurătoare. Treptat însă strigătele lor de indignare se transformară în glume şi rîsete. Daria mimă poza şi expresia sumbră de aşteptare a lui Peredonov.

— Aşa stă dumnealui la poartă. Asemănarea stîrni hazul.

Domnişoarele se repeziră la geam să-l vadă. Daria întredeschise fe-reastra şi strigă :

— Ardalion Borisîci, nu s-ar putea să vă spunem de aici, din fe-reastră.

Se auzi răspunsul lui morocănos :

— Nu se poate.

Daria închise cu zgomot fereastra. Surorile izbucniră iar în hohote de rîs şi, ca să nu audă Peredonov, fugiră în sufragerie. Familia aceasta plină de voioşie ştia să treacă de la cea mai mare supărare la glumă şi rîs, încât o vorbă de duh avea de multe ori un efect salutar, redîndu-i buna dispoziţie în modul cel mai firesc.

Peredonov stătea aşteptînd la poartă. Se simţi trist şi înfricoşat. Se gîndi la un moment dat s-o şteargă pur şi simplu, dar nu avu destul curaj. De undeva, din depărtare, ajunseră la urechile lui acorduri de pian ; cînta probabil fata mareşalului nobilimii. O melodie gingaşă, duioasă, revărsîndu-se lin prin văzduhul întunecat şi molcom al înserării, împrăştia adieri de melancolie, trezea doruri ascunse, chema la reverii îmbietoare.

La început visările lui Peredonov luară un curs erotic. Şi le închi-pui pe domnişoarele Rutilov în cele mai seducătoare înfăţişări. Dar cu cît se prelungea aşteptarea, se ridica şi creştea în el

enervarea pentru faptul că e silit să aştepte. Şi astfel chemarea melodiei, care părea că-i atinsese întrucîtva simţurile amorţite în mortarul existen-ţei lui grosolane, amuţi brusc, ocolindu-l.

Între timp, noaptea a venit tăcută, cu paşi foşnitori şi şoapte miste-rioase. Întunericul din jur i se părea şi mai de nepătruns din locul în care se afla el, direct sub bătaia luminii de lampă proiectată prin fe-restrele salonului în doi snopi ce străbăteau curtea, lăţindu-se spre gardul vecin, în spatele căruia se puteau desluşi doar bîrnele unui perete. În fundul curţii se profilau pînditoare siluetele întunecate ale copacilor din grădina lui Rutilov, şuşotind suspect. Pe scîndurile trotuarului din stradă răsunară îndelung, undeva prin apropiere, nişte paşi grei şi rari. Peredonov se gîndi cu teamă că stînd aşa în bătaia luminii riscă să fie atacat şi jefuit, sau chiar ucis. De aceea se trase la umbră, ca să nu fie văzut, şi lipindu-se de perete aşteptă în-fricoşat.

Dar iată că prin şuvoiul de lumină din curte trecură în fugă umbre lungi, se trîntiră uşi, din antreiaş ajunseră pînă la poartă glasuri sur-de şi Peredonov se învioră. „Vin", îşi zise el cu bucurie şi visele plă-cute despre frumoasele surori viermuiră din nou în creierul lui le-nevos ca nişte vlăstare scîrnave ale unei imaginaţii nevolnice.

Surorile apărură în pridvor. Rutilov coborî în curte şi ducîndu-se la poartă scrută cu privirea strada în dreapta şi în stînga ca să se convingă că nu trece nimeni.

De-a lungul străzii — ţipenie de om.

— Nu-i nimeni, comunică el surorilor în şoapta tare prin palmele făcute pîlnie la gură.

Şi rămase de pază în faţa porţii. Împreună cu el ieşi în stradă şi Pe-rodonov.

— Ei, şi acum vei auzi chiar din gura lor ceea ce ai vrut sa ştii.

Oprindu-se lîngă portiţă, Peredonov privea prin crăpătura dintre stîlpul porţii şi canatul portiţei

întredeschise. Avea faţa sumbră şi aproape speriată ; orice visuri sau gînduri se stinseră în capul lui ; în locul lor se instaură o pornire pofticioasă, copleşitoare, oarbă, lip-sită de obiect.

Daria se apropie cea dintîi de portiţă.

— Aşadar, cu ce aş putea să vă fiu pe plac ? întrebă ea. Peredonov tăcea ursuz.

— Vă fac blinele gustoase, fierbinţi, pe degete să te lingi, dar cu grijă să mîncaţi, ca să nu vă înecaţi.

Ludmila din spatele ei strigă :

— Eu în fiecare dimineaţă, voi da raită prin oraş şi piaţă, ca să cu-leg toate bîrfele şi să vi le servesc la prînz acasă. Va fi amuzant, nu-i aşa ?

Între chipurile vesele ale celor două surori răsări pentru o clipă fa-ţa fină şi capricioasă a Valeriocicăi şi se auzi glăsciorul ei fragil.

— Iar eu, în ruptul capului, nu v-aş spune cu ce vă voi fi pe plac, ghiciţi-o singur.

Surorile fugiră hohotind răsunător. Apoi glasurile şi rîsul lor se stinseră după uşă. Peredonov se întoarse cu spatele spre portiţă. Nu prea era mulţumit. Îşi zicea în gînd : au îndrugat colo, numai ele ştiu ce, şi au plecat. Mai bine îmi dădeau bileţele. Dar acum e tîrziu, n-are rost să stau şi să mai aştept.

— Ei, le-ai văzut ? întrebă Rutilov. Pe care o vrei ? Peredonov se adînci într-o matură chibzuinţă. Dar bineînţeles, se dumiri el în cele din urmă, trebuie s-o aleagă pe cea mai tânără. De ce să se însoare cu o fată stătută !

— Ad-o pe Valeria, zise el hotărît.

Rutilov se îndreptă spre casă, iar Peredonov intră în curte.

Ludmila trăgea pe furiş cu urechea de la fereastră ca să audă ce vorbesc ei acolo, dar nu izbuti să prindă nimic. Iată însă că pe pave-lele din curte răsunară nişte paşi. Surorile amuţiră aşteptînd tulbu-rate, zăpăcite. Intră Rutilov şi anunţă:

— Pe Valeria a ales-o. Te aşteaptă la poartă.

Surorile prinseră glas, iscînd o larmă veselă, gălăgioasă. Valeria păli uşurel.

— Poftim, poftim, repetă ea, mă prăpădeam de dorul lui, ce-mi trebuie mie asta.

Mîinile-i tremurau. Se apucară s-o gătească. Celelalte trei surori se agitau în jurul ei. Ca de obicei, ea făcea nazuri şi tărăgăna. Surorile o zoreau. Rutilov vorbea necontenit : vesel, aferat, era mulţumit că aranjase trebuşoara asta cu atâta pricepere şi succes.

— Birjari ai angajat ? întrebă îngrijorată Daria.

Rutilov răspunse cu necaz :

— Nici gînd ! s-ar fi adunat tot oraşul, iar Varvara l-ar înhăţa şi l-ar tîrî de păr direct acasă.

— Şi atunci, ce facem ?

— Vom face aşa : pînă-n piaţă mergem perechi-perechi şi abia aco-lo luăm birje. Simplu de tot. Mergeţi mai întâi tu cu mireasa, iar La-risa cu mirele, dar nu cu toţii deodată, ca să nu-şi dea seama nimeni din oraş. Eu cu Ludmila trecem să-l luăm pe Falastov ; ei doi pleacă, iar eu mă reped la Volodin.

Rămas singur, Peredonov se cufundă într-o dulce reverie. O închi-puia pe Valeria în farmecul nopţii de nuntă, dezbrăcată, sfioasă, dar veselă ; gingaşă, subţirică, zveltă.

Visa şi scotea din buzunar caramele, sugîndu-le fără încetare.

Apoi îşi aduse aminte că Valeria e prea cochetă. Va pretinde, se gîndi el, toalete, confort în casă, şi te pomeneşti că va trebui să-şi cheltuiască chiar şi din banii adunaţi, necum să facă noi economii în fiecare lună. Ca soţie o să înceapă sa facă nazuri şi nici de bucătărie nu va avea grijă, iar în lipsa ei bucătăreasa ar putea să-i strecoare otravă în mîncare. De ciudă, Varea e în stare s-o mituiască. „Şi în ge-neral, îşi desfăşură raţionamentele Peredonov, Valeria asta e o bucă-ţică prea fină. Nici nu ştii cum s-o iei. Cum s-o înjuri ? Cum să-i

dai un ghiont ? Cum s-o mai scuipi ? Ar plînge amarnic, vărsând lacri-mi şiroaie ; te face de rîs în tot oraşul. Nu e de mine, mă tem să mă încurc cu ea. Ailaltă, Ludmila e mai puţin complicată. N-ar fi mai nimerit s-o iau pe ea ?"

Peredonov se apropie de fereastră şi bătu cu bastonul în cercevea. După o jumătate de minut Rutilov scoase capul afară.

— Ce-i ? întreabă el îngrijorat.

— M-am răzgândit, mormăi Peredonov.

— Ce spui ! strigă speriat Rutilov.

— Ad-o pe Ludmila, zise Peredonov. Rutilov se depărtă.

— Ochelaristul dracului, bodogăni el şi se duse la surori. Valeria se bucură.

— Norocul tău, Ludmila, zise ea înviorată.

Ludmila izbucni în hohote de rîs. Prăbuşindu-se în fotoliu ea se lă-să cu capul sprijinit de spetează şi hohoti, hohoti fără a putea să se oprească.

— Ce să-i spun ? întrebă Rutilov. Eşti de acord sau nu ?

De rîs, Ludmila nu era în stare să rostească nici un cuvînt, dădea numai din mîini.

— E de acord, firește, zise Daria pentru ea. Spune-i ăluia că vine imediat ; în prostia lui e capabil sa plece fără să mai aştepte.

Rutilov trecu în salon şi-i comunică din fereastra în şoaptă :

— Aşteaptă, va fi gata îndată.

— Mai repede, zise înciudat Peredonov, ce se moşmondesc atîta !

Acum surorile se agitau în jurul Ludmilei. Peste vreo cinci minute totul era gata.

Între timp, Peredonov cumpănea în privinţa Ludmilei. E veselă, durdulie. Dar e prea pornită pe rîs. Mă ţine numai în tachinări şi ze-flemele. Mi-e frică. Daria, deşi e foarte dezgheţată şi ea, pare totuşi mai serioasă şi mai potolită. Şi tot atît de frumoasă. Mai bine s-o iau pe ea. Şi bătu iarăşi în geam.

— Iar bate, zise Ludmila, te pomeneşti că pentru tine, Daria!

— Ei drăcie, se mînie Rutilov şi alergă la fereastră.

— Ce mai vrei ? întrebă el în şoaptă şuierată. Iar te-ai răzgîndit ?

— Ad-o pe Daria, răspunse Peredonov.

— Mai aşteaptă atunci, şopti furios Rutilov.

Peredonov stătea şi se gîndea la Daria. Şi iarăşi plăcerea de a-şi în-chipui şi admira farmecul ei nu dură mult şi fu alungată de frică. E prea îndrăzneaţă şi energică. Te zăpăceşte. Şi apoi, ce rost are să tot stau aici şi să aştept. Te pomeneşti că pe undeva, în şanţul străzii sau prin buruienile de lîngă gard stă vreunul pitit ; sare deodată şi te omoară. Şi Peredonov se simţi brusc tare nenorocit. N-au nici zes-tre, se socotea el. Şi nici protecţie în departamentul învăţămîntului. Varvara se va plînge prinţesei. Iar directorul de mult îl paşte ca să scape de el.

Şi-l cuprinse ciuda pe el însuşi. Cine l-a pus să se încurce cu acest Rutilov ? Parcă l-ar fi vrăjit. Te pomeneşti că umblă şi dumnealui cu farmece. Ia să mă descânt eu la repezeală.

Peredonov începu să se rotească pe loc, scuipând în dreapta şi în stînga, şi bolborosind :

— Ciur-ciuraşki, ciurki-bolvaşki, buki-bukaşki, vedita-rakaşki. Ciur pe mine. Ciur pe mine. Ciur, ciur, ciur. Ciur-răsciur-paraciur.

Faţa lui exprima o concentrare intensă, ca la oficierea unui ritual sacru. După săvârşirea acestui act necesar, se simţi absolut în sigu-ranţă împotriva vrăjilor lui Rutilov. Bătu hotărît cu bastonul în fe-reastră mormăind sub nas :

— Ar trebui să-i denunţ pentru ademenire. Nu mai am chef să mă însor astăzi, îi declară el lui Rutilov, care tocmai îşi scoase capul.

— Păi cum aşa, Ardalion Borisîci, totul e gata, încercă să-l convin-gă Rutilov.

— Nu vreau şi pace, zise categoric Peredonov. Haidem la mine, să jucăm şeptic.

— Al naibii să fie ! îl drăcui Rutilov. Nu mai vrea să se cunune, s-a speriat, zise el surorilor. Dar nu-i nimic, îl readuc eu cât de curînd. Mă cheamă la o partidă de cărţi.

— Şi vrei să te duci la ticălosul ăsta ? întrebă cu ciudă Valeria.

— Mă duc, fireşte, şi-l pun la amendă. Nu ne scapă el, le asigură Rutilov, căutând să păstreze un ton convins, deşi se simţea cam stânjenit.

Ciuda fetelor pe Peredonov făcu loc repede unei explozii de haz. Rutilov plecă. Surorile se repeziră la ferestre.

— Ardalion Borisîci ! strigă Daria, de ce eşti aşa nehotărît ? Se poa-te ?

— Molîu. Molăici ! îi strigă şi Ludmila, prăpădindu-se de rîs.

Peredonov se supără. După socotinţa lui surorile ar fi trebuit să plîngă de amărăciune că au fost respinse. „Se prefac" îşi zise în gînd părăsind tăcut curtea. Fetele trecură în fugă la ferestrele dinspre stradă strigîndu-i din urmă cuvinte ironice, pînă-l pierdură din ochi în întuneric.

O plictiseală pustiitoare se încuibase în sufletul lui Peredonov. Ne-maigăsind în buzunar nici o caramea, el se simţi trist şi necăjit. Ruti-lov aproape tot drumul vorbi întruna, continuînd să-şi laude surori-le. O singură dată interveni Peredonov, ca să-l întrebe răstit:

— Boul are coarne ?

— Are, bineînţeles, şi ce-i cu asta ? se arătă surprins Rutilov.

— Asta-i, că nu vreau să mă pomenesc bou, explică Peredonov,

Supărat, Rutilov ripostă :

— Tu, Ardalion Borisîci, nici n-ai cum să te pomeneşti bou vreoda-tă, pentru ca eşti porc sadea.

— Aiurea ! făcu ursuz Peredonov.

— Nici un aiurea, vrei să ţi-o dovedesc ? îl provocă perfid Rutilov.

— Dovedeşte, ceru Peredonov.

— Ai răbdare un pic, îţi dovedesc îndată, îl asigură Rutilov cu o bucurie răutăcioasă în glas.

Amîndoi tăcură. Peredonov aştepta cu ochii plini de teamă, dar şi cu o pornire de ciudă împotriva lui Rutilov. Brusc acesta îl întreabă :

— Ardalion Borisîci, ai un pitac?{2}

— Am, dar nu ţi-l dau, răspunse promt şi cu răutate Peredonov, surprins de întrebare. Rutilov izbucni într-un hohot de râs triumfă-tor.

— Păi dacă ai pitac, înseamnă că eşti porc ! strigă el triumfător.

Îngrozit, Peredonov îşi pipăi cu degetele nasul.

— Aşi, mormăi el, unde vezi tu la mine zotcă, am bot de om.

Rutilov se prăpădea de rîs. Aruncîndu-i mînios priviri bănuitoare şi laşe, Peredonov zise :

— M-ai purtat azi tot timpul prin duhori de ciumăfaie şi m-ai ame-ţit înadins ca să-mi pun pe cap pirostriile cu surorile tale. Nu-mi ajunge o zgripţuroaică, musai să mă cunun cu trei deodată !

— Bine omule, dar atunci cum de nu m-am ameţit şi eu odată cu tine, întrebă Rutilov.

— Tu îi cunoşti chichiţele, ştii cum să te fereşti, zise gînditor Pere-donov. Poate că ai respirat pe gură şi nu pe nas ; ai rostit poate nişte vorbe cabalistice ; eu habar n-am ce trebuie făcut împotriva vrăjito-riei. Nu sînt solomonar. Abia după ce mi-am spus descîntatura am scăpat de buimăceală.

Rutilov hohotea.

— Şi cum sună descîntecul tău ? voi să afle Rutilov. Dar Peredonov rămase mut.

— Ce te ţii morţiş de Varvara ta ? Crezi că o să-ţi meargă bine dacă obţii postul datorită ei ? Parcă o văd cum pune şaua pe tine.

Aşa ceva era cu totul de neînţeles pentru Peredonov. Doar în pro-priul ei interes se zbate,

gîndea el. Ştie că va trăi mai bine cînd el va deveni nacealnic[3] şi va cîştiga bani mai mulţi. Prin urmare, nu el tre-buie să-i fie recunoscător, ci ea lui. În orice caz, el se va simţi mai în largul lui cu ea decît cu oricare alta.

Se obişnuise cu Varvara. Trăgea la dînsa, poate şi din cauză că îşi făcuse o deprindere plăcută de a-şi bate joc de ea în voie. Alta ca dînsa n-ar găsi nici la comandă.

Se făcuse tîrziu. În locuinţa lui toate lămpile erau aprinse ca de zile mari. În întunericul străzii ferestrele luminate se zăreau de departe.

În jurul mesei, la ceai, se adunaseră mai mulţi musafiri: Gruşina — care de la o vreme venea zilnic la Varvara, Volodin, Prepolovenska-ia, soţul acesteia, Konstantin Petrovici, un bărbat înalt, de vreo pa-truzeci de ani, foarte tăcut, de o paloare mată, şi cu părul negru. Beau ceai şi tăifăsuiau. Varvara se mai dichisise punîndu-şi o rochie albă, şi ca de obicei era îngrijorată că Peredonov întârzie atît de mult. Volodin povestise rîzînd behăit că Peredonov a plecat împreu-nă cu Rutilov, nu se ştie unde, ceea ce făcu sa-i crească şi mai mult neliniştea.

În sfîrşit apăru şi Peredonov însoţit de Rutilov. Cei din jurul mesei îi întâmpinară zgomotos, cu rîsete, cu glume stupide şi indecente.

— Varvara, dar unde-i vodca ? strigă supărat Peredonov. Varvara sări de pe scaun hlizindu-se vinovată şi aduse repede vodcă într-o garafă voluminoasă, şlefuită în faţete grosolane.

— Să bem, îndemnă mohorît Peredonov.

— Aşteaptă un pic, zise Varvara, Klavdiuşka aduce gustarea. Ko-pa, mişcă-te, strigă ea înspre bucătărie.

Dar Peredonov se şi apucă să toarne în pahare, mormăind :

— Ce să mai aşteptăm, timpul nu aşteaptă.

Băură şi luară ca pregustare piroşti umplute cu dulceaţă de coacă-ză neagră. Unica lui modalitate

de a-şi distra musafirii erau cărţile de joc şi vodca. Pentru că nu se puteau aşeza la cărţi decît după ce isprăveau ceaiul, îi rămînea la dispoziţie vodca.

Între timp se servi şi gustarea, acum puteau să dea asaltul şi la vodcă, Klavdia nu închisese uşa după ea şi Peredonov se nelinişti.

— Mereu rămîn uşile vraişte, bodogăni el.

Avea fobia curentului, de teamă să nu ăceascâ. De aceea la ei aerul în încăperi era întotdeauna stătut, înăbuşitor.

Prepolovenskaia luă un ou.

— Frumoase ouă, zise ea, de unde le luaţi ?

Peredonov se umflă în pene.

— Astea-s o nimica toată. Să fi văzut la moşia tatii, găinile ouau zilnic cîte două ouă mari, tot anul.

— Ei şi ce mare lucru, replică Prepolovenskaia, ai găsit cu ce să te făleşti ! La noi în sat era o găină care oua pe zi două ouă şi o lingură de unt.

— Păi şi la noi tot aşa, reluă Peredonov fără să observe ironia. Da-că oua altele, şi ea oua. Era fruntaşă.

— Aiurea, făcu Varvara rîzînd.

— Se ofilesc urechile de atîtea nerozii, declară Gruşina. Peredonov o privi furios şi reteză cu înverşunare :

— Dacă se ofilesc, trebuie rupte. Gruşina se fîstici.

— Nu, zău, Andalion Borisîci, spui cîteodată nişte lucruri! se justi-fică ea pe un ton plângăreţ.

Ceilalţi rîdeau compătimitor. Volodin, mijindu-şi ochii şi scuturînd fruntea, dădu mucalit s-o lămurească :

— Dacă vi se ofilesc urechile, trebuie rupte, altminteri n-o să fie deloc frumos : o să atîrne lăbărţate legănîndu-se încolo şi încoace, încolo şi încoace.

Volodin arătă cu palmele cum vor atârna urechile ofilite. Gruşina se răsti la el :

— Te bagi şi dumneata. Singur nu eşti în stare să născoceşti ceva mai acătării şi te grozăveşti cu cele venite de-a gata de la alţii.

Volodin se simţi jignit, şi zise cu demnitate :

— Aş putea şi singur, Maria Osipovna, dar fiindcă ne petrecem mai plăcut timpul într-o companie onorabilă, de ce n-aş susţine şi glumele altora ! Iar dacă nu vă face plăcere, mă rog, — cum veţi bi-nevoi dumneavoastră faţă de noi, aşa vom binevoi şi noi faţă de dumneavoastră.

— Rezon, Pavel Vasilievici, îl aprobă rîzînd Rutilov.

— Ehe, ştie el Pavel Vasilievici cum să-şi apere demnitatea, adăogă Prepolovenskaia cu un surîs maliţios.

Varvara tăiase un colţ de franzelă şi, atentă cum era la vorbirea în-tortocheată a lui Volodin rămase cu cuţitul în mînă. Lama sclipea. Peredonov se înspăimîmtă : o şi văzu parcă repezînd fulgerător bra-ţul şi spintecîndu-i beregata.

— Varvara, leapădă cuţitul ! răcni el înnebunit. Varvara tresări.

— Ce zbieri aşa, omule, m-ai speriat ! zise ea şi puse cuţitul pe ma-să. Îl cunoaşteţi doar ce prăpăstios e, găsi ea necesar să explice tăcu-tului Prepolovenski, văzînd că acesta îşi netezeşte barba şi se pregă-teşte să spună ceva.

— Se-ntîmplă, începu Prepolovenski cu vocea blândă şi tristă. Un cunoscut de-al meu avea teama de ace, tot timpul se temea că va fi înţepat şi acul i se va înfunda în viscere. Grozav se mai temea ; în-chipuiţi-vă, cum vedea un ac...

Şi odată ieşit din muţenie, el se lansă într-o expunere lungă, fără a se mai putea opri, povestind în fel şi chip, în toate variantele posibi-le, unul şi acelaşi lucru, pînă cînd a fost întrerupt de cineva care schimbă subiectul. Din acea clipă, se cufundă iarăşi în tăcere.

Gruşina deplasă conversaţia pe teme erotice. Povesti cît de gelos era răposatul ei soţ şi cum l-a

trădat ea. Apoi relată povestea, auzită de la un cunoscut din capitală, despre amanta unui personaj suspus ; cum aceasta străbătând în trăsură una din străzile capitalei şi zărindu-l pe ocrotitorul ei, îl giugiuli strigîndu-i:

— Pa, Vaniuşa puiule ! Şi asta în plină stradă, închipuiţi-vă, în pli-nă stradă, comentă Gruşina.

— Şi dacă te denunţ, o ameninţă Peredonov ; cum se poate să vor-beşti asemenea prostii despre nişte persoane suspuse ?

Gruşina bîigui speriată :

— Păi, eu ce vină am ; aşa mi s-a povestit. Cum am cumpărat-o aşa o vînd.

Peredonov tăcu mînios. Îşi sorbea ceaiul din farfurioară, sprijinin-du-se cu coatele pe masă. Se gîndea, că în casa unui viitor inspector era cu totul deplasat să se vorbească ireverenţios pe seama unor demnitari. Era pornit împotriva Gruşinei. Îl enerva. Uneori i se pă-rea suspect şi Volodin ; cam prea des îl tot onorează cu titulatura de viitor inspector. La un moment dat i-a şi spus-o chiar :

— Vezi să nu crăpi de invidie. Ce să-i faci, frăţioare, se vede treaba că mie îmi este dat să ajung inspector, iar ţie nu.

La care Volodin, arborînd un aer grav, replică :

— Fiecare cu datul lui, Ardalion Borisîci, dumneata eşti specialist în ale dumitale, eu în ale mele.

— Nataşa noastră, anunţă Varvara, s-a şi angajat ; direct de la noi la nacealnicul jandarmeriei.

Peredonov tresări şi faţa lui exprimă groază.

— Minciuni! strigă el, iscodind-o cu o privire întrebătoare.

— Asta-i acum, de ce aş minţi, răspunde Varvara; du-te şi întreabă dacă nu-ţi vine să crezi.

Ştirea aceasta neplăcută fu confirmată şi de Gruşina. Peredonov se simţi zguduit. Cine ştie ce prostii îndrugă ea pe acolo, iar nacealni-cul, răsucindu-şi mustaţa, şi le înseamnă pe toate în

minte şi trînteş-te, te pomeneşti, un raport la minister. Şi atunci e de rău.

În acel moment privirea lui se poticni de policioara de deasupra comodei. Se aflau acolo cîteva cărţi legate : cele subţiri — cu scrieri-le lui Pisarev şi altele mai groase — colecţii din revista „Otecestve-nnie zapiski". Peredonov păli:

— Trebuie să ascund cărţile astea ; să nu mă pomenesc că mă de-nunţă careva.

Cu mulţi ani în urmă, Peredonov pusese aceste cărţi la loc vizibil pentru a poza în om cu vederi liberale, deşi în realitate nu avea nici un fel de convingeri şi nici măcar dorinţă sau înclinare spre medita-re. Nu avusese o singură dată măcar curiozitatea de a le răsfoi, ne-cum să le citească. Dealtfel, nu mai citise de mult nici o carte — din lipsă de timp, susţinea el ; la ziare nu se abona, ştirile le afla din conversaţii. Dar nici n-ar fi avut ce să afle — nimic din lumea de afară nu-l interesa. Iar pe abonaţii la ziare îi cam lua peste picior pentru risipă de bani şi pierdere de timp. Ca să vedeţi, mă rog, cît de preţios era timpul pentru dumnealui !

Peredonov se îndreptă spre policioară, mormăind :

— La ce altceva te poţi aştepta în oraşul nostru păcătos, te denunţă numaidecît. Ia, ajută-mă, Pavel Vasilievici, se adresă el lui Volodin.

Acesta compuse o mină gravă, înţelegătoare şi îl urmă primind cu grijă cărţile pe care i le dădea Peredonov. Încărcîndu-l pe Volodin cu un teanc mai mare, Peredonov luă unul mai mic şi porni spre salon, urmat de Volodin.

— Şi unde anume ai de gînd să le doseşti, Ardalion Borisîci ? se in-teresă acesta.

— Ai să vezi îndată, mormăi Peredonov cu aerul lui obişnuit, po-sac.

— Ce căraţi acolo, Ardalion Borisîci ? întrebă Prepolovenskaia.

— Nişte cărţi strict interzise, răspunse Peredonov din mers, dacă le vede cineva — mă denunţă.

În salon Peredonov se aşează pe vine în faţa sobei, trînti teancul de cărţi pe foaia de tablă şi se apucă să îndese carte după carte pe uşiţa strîmtă. Volodin, după ce trînti jos şi el teancul lui, se lăsă pe vine alături, dar ceva mai înapoia lui Peredonov, ca să-i dea cărţile. Păs-trase aceeaşi expresie gravă de profundă preocupare pe chipul său ovin, cu buzele ţuguiate, care-i accentuau importanţa rolului, cu fruntea-i bombată mult aplecată în jos sub povara imensei înţelegeri pe care o manifesta. Varvara se uită la ei de cîteva ori prin uşa des-chisă, ca la urmă sa zică rîzînd :

— Iar a luat-o razna !

Dar Gruşina era de altă părere :

— Nu vorbi cu păcat, drăguţa mea Varvara Dmitrievna. Pentru asemenea lucruri, dacă se află, omul poate avea mari necazuri. Mai ales că-i coşcogea profesor de liceu. Stăpânirea se teme foc, ca nu cumva dascălii să-i înveţe pe băieţi să facă răzmeriţe.

După ceai se aşezară la cărţi, toţi şapte în jurul mesei de joc din sa-lon. Peredonov juca pasionat, dar prost. La fiecare douăzeci ale lu-nii, zi de salariu, trebuia să plătească un tribut partenerilor săi de joc, mai cu seamă lui Prepolovenski, care încasa şi pentru el şi pen-tru nevastă-sa. De cele mai multe ori cîştigau aceştia doi. Aveau niş-te semne convenţionale — lovituri în masă cu degetele, fel de a tuşi — prin care îşi făceau cunoscută reciproc situaţia cărţilor din mînă. Astăzi Peredonov avu ghinion chiar de la început. Se grăbea să-şi recîştige pierderile, dar Volodin zăbovea cu împărţirea cărţilor, amestecîndu-le cu mare grijă.

— Pavluşka, dă-i drumul, strigă nerebdător Peredonov. Volodin, simţindu-se la joc un

personaj egal cu ceilalţi, făcu o mutră gravă şi întrebă :

— Cum vine, adică, vorba asta — Pavluşka ? Prieteneşte sau alt-cumva ?

— Prieteneşte, prieteneşte, răspunse cu indiferenţă Peredonov, dar împarte cărţile mai repede.

— Dacă o spui prieteneşte, mă bucur, mă bucur foarte mult, zicea Volodin cu rîs fericit, prostesc, în timp ce împărţea cărţile. Eşti un om de treabă, Ardaşa, şi te iubesc grozav. Iar dacă nu era prieteneş-te, alta ar fi fost vorba. Dacă e prieteneşte însă, mă bucur. Ţi-am ser-vit pentru asta un as, încheie Volodin şi depuse pe masă restul de cărţi nedistribuite cu atu-ul pe faţă.

Un as primise Peredonov, ce-i drept, dar nu pe cel de atu şi, pier-du, bineînţeles, jocul.

— Mi-ai servit ! bodogănea supărat Peredonov. As, dar nu acela de care aveam nevoie. Să mi-l fi dat pe cel de atu. Mi-ai dat pe dracu ! Ce-mi trebuie mie un as de tică ?

— Ce-ţi trebuia nas de tică, cînd aveai nasul care-ţi trebuie, îl tachi-nă Rutilov rîzînd.

— Viitorul inspector are în flencuţă împleticire de limbuţă, — tică, tică zărzărică.

Rutilov pălăvrăgea neîntrerupt, bîrfea, spunea anecdote, unele chiar deocheate de tot. Ca să-l zădărască pe Peredonov, se apucă să afirme că liceenii au conduită proastă, mai cu seamă cei care stau în camere închiriate : fumează, beau vodcă, fac curte la fete. Peredo-nov credea şi o lua în serios. Se alătură şi Gruşina. Subiectul acesta o interesa şi o pasiona în mod deosebit : după decesul soţului ei a vrut să ţină în gazdă vreo trei-patru liceeni, dar directorul nu i-a dat autorizaţie, cu toate intervenţiile lui Peredonov, fiindcă în oraş Gru-şina avea o reputaţie cam proastă. Şi acum ea profita de ocazie să bîrfească pe seama gazdelor care fuseseră autorizate să ţină liceeni.

— Gazdele astea umblă pe la director cu plocoane, trînti ea.

— Toate gazdele sînt nişte cutre nemaipomenite, declară convins Volodin. Să luăm, de pildă, pe a mea. Ne înţelesesem, cînd am în-chiriat camera, să-mi servească, seara trei pahare de lapte. Mă rog, o lună, două mi le-a adus regulat.

— Şi nu ţi s-a aplecat ? întrebă rîzînd Rutilov.

— De ce, adică, să mi se aplece ! se şifonă Volodin. Laptele e un aliment folositor. Şi m-am obişnuit să beau trei pahare în fiecare seară. Într-o zi mă pomenesc numai cu două pahare. De ce aşa, în-treb eu ? Slujnica îmi spune : Anna Mihailovna, zice, vă roagă s-o scuzaţi, dar văcuţa dumnealor, zice, a început să dea lapte mai pu-ţin. Dar ce mă interesează pe mine toate astea ! Înţelegerea-i înţele-gere. Dacă văcuţa lor nu va avea lapte deloc, înseamnă că nici mie să nu mi se dea lapte seara ? Mă rog, zic eu, dacă nu aveţi destul lapte, spune-i Annei Mihailovna să-mi trimită un pahar de apă. Sînt obişnuit să beau trei pahare, două nu-mi ajung.

— Pavluşa al nostru e un adevărat erou, aprobă Peredonov. Ia spu-ne, dragă, cum te-ai luat la harţă cu generalul.

Volodin repetă cu plăcere întâmplarea. Dar de data aceasta fu luat în tărbacă. Jignit, lăsă să-i atîrne buza de jos dăbălată.

La cină se îmbătară cu toţii criţă; chiar şi femeile. Volodin propuse să mai feştelească pereţii. Bucuroşi, fără a mai aştepta sfârşitul me-sei, se apucară imediat de treabă, distrîndu-se teribil. Scuipau în ta-pete, le stropeau cu bere, lansau în pereţi şi în tavan săgeţi de hîrtie cu vîrfurile muiate în unt, cocoloaşe lipicioase de pîine mestecată. Pe urmă născociră să rupă fîşii de tapete, la întrecere, pe bani : care va reuşi să smulgă o fîşie mai lungă. La acest joc soţii Prepolovenski mai câştigară vreo rublă şi jumătate.

Volodin pierdu. Din cauza pierderii băneşti şi a băuturii consuma-te, se întristă brusc şi începu să se plângă de maică-sa. Cu o expresie de cruntă dojană pe faţă şi dînd, nu se ştie de ce, cu mîna în jos, el se tînguia :

— De ce m-a adus pe lume ? Unde i-a fost capul ? Ce am eu acum ! Nu mi-a fost o adevărată mamă, ci numai născătoare. Pentru că o mamă adevărată are grijă de odrasla ei; pe cînd a mea doar că m-a născut, apoi s-a şi grăbit să mă dea de mic copil la azil, ca să mă crească statul.

— În schimb, ai învăţat la şcoală, te-ai făcut om, îl consolă Prepolo-venskaia.

Volodin îşi plecă fruntea de tot şi clătină din cap :

— Aşa, ce viaţă am eu, cea mai nenorocită viaţă. Şi de ce m-a năs-cut ? Unde i-a fost capul.

„Erla"-ua de ieri răsări în mintea lui Peredonov. „Poftim, gîndi el despre Volodin, se plînge de maică-sa că l-a născut, nu vrea să rămî-nă aşa cum i-a fost datul Pavluşca. E limpede că mă pizmuieşte. I-o fi intrat în cap, cu adevărat, să se însoare cu Varvara şi să îmbrace pielea mea", gîndea el uitîndu-se abătut la Volodin. De s-ar găsi mă-car cineva să-l însoare cu vreuna.

Noaptea tîrziu, în dormitor, Varvara îl convingea pe Peredonov.

— Crezi că toate fetele astea care se ţin scai de tine, dacă sînt tinere sînt chiar şi frumoase ? Ia nişte pocitănii ; eu sînt mai frumoasă de-cît oricare din ele. Se dezbrăcă febril şi cu un zîmbet neruşinat îşi arătă trupul uşor înroşit, suplu, zvelt, frumos.

Deşi se clătina ameţită de băutură şi chipul ei ar fi stîrnit în orişica-re om neviciat numai dezgust pentru expresia lui de senzualitate animalică, avea un trup cu adevărat frumos, ca de nimfă gingaşă, căruia, prin forţa unor vrăji odioase, i se aplicase capul unei femei desfrînate în plină ofilire. Şi acest trup superb nu prezenta pentru perechea aceasta de

oameni abjecţi, turmentaţi de băutură decît o sursă de seducţie ticăloşită. Iar fenomenul în sine nici pe departe nu are un caracter sporadic. Hotărît lucru, în secolul nostru destinul frumuseţii e să fie terfelită şi călcată în picioare.

Contemplîndu-şi prietena dezbrăcată, Peredonov rîdea în hohote sinistre.

În somnul agitat din noaptea aceea nu visă decît dame de toate cu-lorile, goale şi scîrnave.

Varvara a rămas convinsă că frecţia cu urzică, pe care şi-a făcut-o după sfatul Prepolovenskăi, i-a ajutat. Avea impresia că a început brusc să se îngraşe. Nici o cunoştinţă de a ei nu scăpa neîntrebată :

— Nu-i aşa că m-am îngrăşat ?

Şi mai era convinsă că de data aceasta Peredonov, văzînd-o cum se îngraşă, primind şi scrisoarea ticluită, o va lua negreşit în căsătorie.

Nu atît de agreabile erau perspectivele lui Peredonov. Demult ră-măsese încredinţat că directorul îl duşmăneşte. Şi într-adevăr, direc-torul liceului îl considera un profesor leneş şi incapabil. Dar Peredo-nov îşi vîrîse în cap că directorul îndeamnă pe elevi să nu-l respecte, ceea ce era, desigur, tot o invenţie năstruşnică de a lui Peredonov însuşi. Dar aceasta îl întărea în credinţa că trebuie să se apere de di-rector. Pornit astfel împotriva acestuia, el se apuca de multe ori să-l defăimeze în clasele superioare. Pentru unii liceeni asemenea discu-ţii constituiau tot atîtea prilejuri de a se distra în timpul lecţiilor sa-le.

Adversitatea directorului apărea şi mai neplăcută mai ales acum, cînd Peredonov ţintea să ajungă inspector. Să zicem că în cazul unei intervenţii din partea prinţesei, protecţia ei va zădărnici uneltirile directorului. Şi totuşi, ele constituiau o primejdie permanentă.

Dar mai existau şi alţi indivizi în oraş, ostili lui, după cum obser-vase Peredonov în ultimele zile, şi care ar fi vrut să împiedice numi-rea lui în postul

de inspector. Volodin de pildă : căci nu degeaba repeta mereu „viitorul inspector". Au mai fost doar cazuri, cînd oame-nii îşi însuşeau un nume străin şi duceau apoi o viaţă de huzur. De-sigur, i-ar fi cam greu lui Volodin să se substituie unui om ca Peredonov, dar un netot ca el poate nutri cele mai absurde speranţe. Apoi, Rutilov cu surorile lui, Verşina cu Marta ei, unii colegi invidi-oşi — toţi ar fi bucuroşi să-i zădărnicească numirea. Şi cum ar putea s-o facă ? Ponegrindu-l, bineînţeles, în faţa superiorilor săi, prezen-tîndu-l drept un om suspect sub raportul loialităţii.

Şi astfel, în capul lui Peredonov îşi făcură loc două preocupări pre-cise : să-şi dovedească loialitatea şi să se asigure împotriva oricărei primejdii din partea lui Volodin, căsătorindu-l cu una bogată.

Şi iată-l într-o zi întrebând pe Volodin :

— Vrei să ţi-o peţesc pe domnişoara Adamenko ? Sau mai duci do-rul Martei ? A trecut o lună încheiată şi tot neconsolat ai rămas ?

— Ce să-i mai duc dorul Martei ! I-am făcut o cerere onorabilă de căsătorie, iar dacă dumneaei n-a vrut, ce să-i mai duc dorul ? Găsesc eu alta ; ce, nu se vor găsi şi pentru mine logodnice ? Marfă de asta găseşti oriunde, cîtă vrei.

— Aşa o fi, dar, uite, Marta ţi-a arătat cotul, îl zădărî Peredonov.

— Nu ştiu, zău, ce candidat mai aşteaptă dumnealor, reluă ofensat Volodin. Hai să zicem, dacă avea o zestre mai acătării ; dar aşa, cu o mizerie de cîteva parale. Se pare, însă, că e îndrăgostită foc de tine, Ardalion Borisîci, asta-i.

— Eu în locul tău, i-aş unge poarta cu dohot, sugeră Peredonov.

Volodin rîse chicotit, dar se potoli imediat zicînd :

— Dacă mă vede careva, s-ar putea să am neplăceri.

— Pune pe altcineva s-o facă şi plăteşte-l ; nu e nevoie să te bagi singur, îl sfătui Peredonov.

— Şi ar fi cazul, zău că ar fi cazul, se aprinse Volodin. Căci, dacă dumneaei pe de o parte refuză o căsătorie legitimă, iar pe de alta lasă să intre la ea tineri sărind pe fereastră, ce înseamnă asta ? înseamnă că n-are nici obraz, nici conştiinţă, nici ruşine.

VI

A doua zi Peredonov şi Volodin se prezentară în vizită la domni-şoara Adamenko. Volodin se dichisi cu multă grijă : puse o cămaşă curată scrobită, legă în jurul gîtului o basma pestriţă, îşi dădu părul cu pomadă, îmbrăcă un vestonaş nou, strîns pe talie, se parfumă şi se umplu de speranţe.

Nadejda Vasilievna Adamenko locuia împreună cu fratele ei într-o căsuţă proprie de cărămidă vopsită în roşu. Nu departe de oraş avea o moşie dată în arenda. Cu doi ani în urmă terminase liceul din localitate şi acum îşi petrecea timpul stînd tolănită pe canapea, citind cărţi cu cel mai variat conţinut şi dăscălindu-şi fratele licean în vîrsta de unsprezece ani, care se mai salva de severităţile ei doar cînd declara cu năduf :

— Cu mama era mai bine. Mama mă pedepsea numai punîndu-mă să stau la colţ.

În casă o mai avea pe bătrîna ei mătuşă, o fiinţă fără personalitate, al cărei cuvînt nu conta aproape deloc în treburile gospodăriei. În-deplinind oficiile de gazdă, Nadejda Vasilievna socoti că cel mai nimerit şi agreabil subiect de conversaţie pentru un profesor de limbă rusă l-ar constitui situaţia învăţământului, reforma liceală, educaţia copiilor, iar în domeniul literaturii — simbolismul, revistele literare ruseşti. Aborda pe rînd toate aceste teme, dar spre surprinderea ei participarea celor doi musafiri se rezumă doar la nişte formule moralizatoare de cea mai simplistă gîndire, vădind o

totală lipsă de preocupări şi absenţa oricărui interes faţă de asemenea probleme. Era limpede că un singur gen de conversaţie avea sorţi să-i antrene-ze — bîrfa tîrgului. Şi totuşi Nadejda Vasilievna mai făcu o ultimă încercare :

— Aţi citit probabil Omul în carapace de Cehov ? întrebă ea. E bi-ne surprins personajuil. Nu-i aşa ? Psihologia tipului e redată admi-rabil.

Întrucât întrebarea fusese adresată direct lui Volodin, acesta schiţă un rânjet prevenitor şi întrebă :

— Ce-i, articol sau roman ?

— E o povestire, explică Nadejda Vasilievna.

— Scrisă de domnul Cehov, aţi spus ?

— Exact, a fost scrisă de Cehov, confirma gazda surîzînd.

— Şi unde a fost publicată ? continuă să se intereseze Volodin.

— În revista „Ruskaia Mîsl" răspunse amabil domnişoara.

— În ce număr ?

— Nu ţin minte exact, în orice caz într-unul din vara aceasta, răs-punse la fel de amabil, dar cu vădită mirare, Nadejda Vasilievna.

Micul licean vîrî capul din spatele uşii.

— În numărul din mai a fost tipărită, zise el, ţinîndu-se cu mîna de uşă şi învăluind pe musafiri şi pe soră-sa cu privirea voioasă a ochi-lor săi albaştri, senini.

— E prea devreme pentru dumneata să citeşti romane, se răsti la el Peredonov. Trebuie să-ţi vezi de învăţătură, nu să citeşti tot felul de istorisiri scabroase.

Nadejda Vasilievna îşi privi cu severitate fratele.

— Frumos, n-am ce zice, să stai şi să asculţi în dosul uşii, îl admo-nestă ea şi ridicând mâinile, împreună cele două degete mici în un-ghi drept.

Băiatul se încruntă şi dispăru. Se duse direct în camera sa şi pos-tîndu-se într-un colţ aţinti ochii asupra pendulei din perete ; dege-tele mici lipite cu

vîrfurile în unghi însemnau că e pedepsit să stea la colţ zece minute. „Nu, gîndi el cu necaz, pe timpul mamei era mai bine : mama punea în colţ numai umbrela".

Între timp, în salon, Volodin se străduia s-o asigure pe gazdă că va căuta numărul din mai al revistei „Ruskaia Mîsl" şi va citi negreşit povestirea domnului Cehov. Cu o mină plictisită Peredonov asculta-se toată conversaţia lor, ca în cele din urmă să intervină şi el :

— Nici eu n-am citit-o. Nu citesc fleacuri. În povestiri şi în romane nu găseşti decît tîmpenii.

Nadejda Vasilievna observă cu zîmbet amabil :

— Sînteţi prea sever faţă de literatura contemporană. Totuşi, se scriu astăzi şi cărţi bune.

— Toate cărţile bune le-am citit demult — declară Peredonov. Doar n-o să mă apuc să citesc ce se mîzgăleşte acum.

Volodin se uită la el cu respect. Nadejda Vasilievna scoase un oftat uşor şi, vrînd-nevrînd, se strădui să însăileze, pe cît se pricepu, o conversaţie superficială cu iz de bîrfă. Oricît de insipide i-ar fi fost asemenea trăncăneli, căută totuşi să întreţină discuţia cu subtilitatea şi vioiciunea unei domnişoare culte şi spirituale.

Musafirii se însufleţiră. Nici prin gînd nu le-ar fi trecut că ea de fapt se plictiseşte. Erau absolut convinşi că faţă de ei este extrem de amabilă, punînd această atitudine pe seama exteriorului irezistibil al junelui Volodin.

După încheierea vizitei, în stradă, Peredonov îl felicită pentru suc-cesul repurtat. Acesta sărea şi rîdea de bucurie. Dăduse pradă uită-rii toate refuzurile fetelor peţite pînă atunci.

— Nu da din copite, îl domolea Peredonov. Ce sari ca un berbec ? S-ar mai putea să rămîi iar cu buzele umflate.

Dar o spunea în glumă, fiind personal ferm convins de reuşita pe-ţitoriei pe care o întreprinseseră.

Aproape zilnic Gruşina trecea pe la Varvara, care la rîndul ei o frecventa şi mai des, încît erau aproape nedespărţite. Varvara se fră-mînta, iar Gruşina tergiversa, pretextând că e foarte greu să copiezi literele în aşa fel încît să semene aidoma cu ale prinţesei.

Peredonov se încăpăţînă să nu fixeze încă ziua nunţii. Îşi reluă pre-tenţia iniţială ca, înainte de toate, să i se asigure postul de inspector. Convins că atîtea candidate sînt gata oricînd să se mărite cu el, o ameninţă pe Varvara de repetate ori, ca şi anul trecut :

— Plec şi mă cunun chiar acum. Mă întorc dimineaţă cu nevastă. Iar tu să te cari de aici. E ultima noapte că dormi în casa mea, să ştii!

Şi plecă să joace biliard. De acolo, se întorcea cîteodată seara direct acasă. De cele mai multe ori însă poposea împreună cu Rutilov şi cu Volodin la chef în cine ştie ce speluncă infectă din oraş. Atunci Var-vara nu mai avea somn. Rămînea pradă zbuciumului şi migrenei. Şi încă era cum era, dacă el se întorcea barem pe la orele unu sau două noaptea, atunci răsufla şi ea mai în voie. Dar dacă se-ntîmpla să vi-nă abia dimineaţa, Varvara întîmpina ziua sleită de puteri, bolnavă de-a binelea.

În sfîrşit, Gruşina confecţionă scrisoarea şi o prezentă Varvarei. O examinară îndelung comparînd-o cu scrisoarea de anul trecut. Gru-şina îşi punea capul că seamănă atît de bine, încît nici prinţesa însă-şi n-ar fi descoperit falsul. Şi cu toate că, de fapt, asemănarea nu era nici aproximativă, Varvara se lăsă convinsă. Dealtfel, îşi dădea sea-ma şi conta pe faptul că Peredonov n-avea cum să ţină minte atît de bine un scris prea puţin cunoscut lui, încît să observe falsul.

— Ce bine, se bucură ea. Tot aşteptînd, pierdusem orice speranţă. Dar cum facem cu plicul ; dacă întreabă, ce-i spun ?

— În orice caz plicul nu se poate falsifica — deh, ştampilele, zise Gruşina surâzând şi uitîndu-se şiret la Varvara cu ochii ei de rotun-jime inegală : dreptul mai mare, stîngul mai mic.

— Şi atunci ?

— Păi, scumpa mea Varvara Dmitrievna, spune-i şi dumneata, acolo, că ai aruncat plicul în sobă. La ce poate folosi un plic ?

Speranţele Varvarei reînviară.

— Numai să se cunune odată, că după aceea n-o mai fac eu pe proasta să alerg pentru dumnealui. Mi-ajunge cît l-am slugărit. Atunci eu voi sta cu mîinile încrucişate şi las' să mai alerge şi dumnealui pentru mine.

Sîmbătă după amiază Peredonov porni la cafenea să joace biliard. Mintea-i nevolnică frămînta gînduri triste, apăsătoare :

„E greu să trăieşti între oameni ostili şi invidioşi. Ei, dar ce să-i fa-ci, nu oricine poate deveni inspector ! Luptă pentru existenţă !

La intersecţia a două străzi, în colţ, întîlni pe ofiţerul de jandarmi Rubovski. Ghinion !

Locotenent-colonelul Nicolai Vadimovici Rubovski, un bărbat de statură mijlocie, bine închegat la trup, cu sprîncenele groase, cu ochii vioi, cenuşii şi cu mersul puţin şchiopătat, din care cauză pin-tenii lui scoteau un clinchet inegal şi accentuat, era extrem de ama-bil şi de aceea foarte iubit în societate. Cunoştea pe toţi cei din oraş, care cu ce se ocupă, în ce ape se scaldă şi în ce raporturi se află între ei ; îi plăcea să asculte cancanurile locale, personal însă era reţinut şi discret ca mormîntul şi nu făcea nimănui neplăceri neimpuse de îm-prejurări.

Se opriră, dădură mîna, schimbînd câteva vorbe de circumstanţă. Deodată Peredonov se încruntă, se uită cu fereală în dreapta şi în stînga şi tatonă bănuitor :

— Am auzit că Nataşka noastră s-a aciuat pe la dumneavoastră ; să nu credeţi ce trăncăneşte

despre mine, sînt minciuni.

— Nu culeg bîrfeli de la slujnice, reteză cu demnitate Rubovski.

— De fapt ea singură este o mare parşivă, îşi dădu drumul Pere-donov fără a lua în seamă punerea la punct a lui Rubovski ; are un amant, un polonez, s-ar putea să se fi angajat înadins la dumnea-voastră, ca să sustragă ceva secret.

— Te rog să nu-ţi faci griji în privinţa asta, îl linişti cu glas sec loco-tenent-colonelul, n-am în păstrarea mea planurile fortificaţiilor.

Referirea la fortificaţii îl derută pe Peredonov. Bănui că Rubovski îl avertizează astfel că ar putea să-l bage pe el la zdup în una din for-tăreţele transformate în închisoare.

— Bineînţeles, nici nu poate fi vorba, bâigui el, dar în general cir-culă pe seama mea tot felul de prostii şi cei ce vorbesc astfel, o fac mai mult din invidie. Să nu credeţi nimic din toate astea. Fac de-nunţuri, ca să depărteze orice bănuială în privinţa lor, dar şi eu aş putea să-i denunţ.

Rubovski îl privea nedumerit.

— Te asigur, zise el dînd din umeri şi zăngănindu-şi pintenii că n-am primit de la nimeni denunţuri împotriva dumitale. Te-o fi ameninţat careva în glumă, probabil, dar cîte nu spune omul.

Peredonov nu-l crezu. Se gîndi că jandarmul îi ascunde ceva şi îl cuprinse frica.

De fiecare dată cînd Peredonov trecea prin faţa casei cu livadă a Verşinei, aceasta îl oprea şi prin gesturile şi cuvintele ei ademeni-toare îl poftea înlăuntru.

El intra, supunîndu-se involuntar vrăjilor ei discrete. Poate că Ver-şina ar fi izbutit să-şi atingă scopul, mai degrabă decît Rutilovii : de vreme ce Peredonov era la fel de străin tuturor semenilor săi, de ce nu s-ar lega printr-o căsătorie legitimă chiar cu Marta ? Se vedea treaba, însă, că prea cleioasă era tina în care se băgase Peredonov şi că nici un

fel de farmece nu l-ar putea scoate din acea mocirlă ca să-l cufunde în alta.

La fel s-a întîmplat şi acum. Ajungând în dreptul livezii, după ce se despărţise de Rubovski, o văzu pe Verşina, îmbrăcată ca de obi-cei în negru, făcându-i semn să să apropie.

— Marta şi Vladea pleacă pentru toată ziua acasă, zise ea slobo-zind în sus fumul de ţigară şi învăluindu-l într-o privire binevoitoa-re a ochilor ei căprui. Nu ţi-ar place să mergi şi dumneata la ţară ? Rîndaşul lor a venit să-i ia cu teleguţa.

— Nu încăpem, mormăi Peredonov ursuz.

— Ei, cum să nu încăpeţi. Aveţi loc suficient. Şi chiar dacă vă mai înghesuiţi puţin, nu-i ceva de speriat. E aproape de oraş, vreo şase kilometri numai.

În timpul acesta, din casă ieşi în fuga Marta ca s-o întrebe ceva pe Verşina. Pregătirile de plecare îi mai alungaseră lenea. Arăta mai în-viorată şi mai veselă decît de obicei. Şi iată-le acum stăruind împre-ună pe lîngă el să facă o plimbare la ţară.

— Veţi încăpea foarte bine, îl convingea Verşina. Dumneata şi cu Marta vă aşezaţi pe leagănul din spate, iar Vladea cu Ignatie pe cel din faţă. Hai să vezi teleguţa e în curte.

Peredonov o urmă pînă în curte, unde se afla teleguţa în jurul că-reia se agita Vladea aranjînd nişte lucruri. Aparent mică, teleguţa era destul de încăpătoare. Dar Peredonov, după ce făcu ocolul vehi-colului examinîndu-l încruntat, declară :

— Nu merg. Vom fi prea înghesuiţi. Patru oameni şi bagajele.

— Dacă dumneata crezi că nu încăpeţi cu toţii, zise Verşina, Vla-dea va pleca pe jos, ca şi cum ar face o plimbare, e obişnuit.

— Sigur, confirmă Vladea, zîmbind reţinut şi blînd, într-o oră şi ju-mătate sînt acolo. Pornesc chiar acum şi ajung înaintea voastră.

Peredonov pretextă atunci că o să-l zdruncine, iar el nu suportă zdruncinăturile. Se întoarseră în

livadă şi se aşezară în boschet. To-tul fusese aranjat, numai Ignatie era încă la masă în bucătărie, îm-bucînd temeinic, fără grabă.

— Cum învaţă Vladea ? întrebă Marta.

Alt subiect de conversaţie cu Peredonov nu izbutea să născoceas-că, iar Verşina îi reproşase de cîteva ori că nu e în stare să lege cu el o conversaţie ca lumea.

— Prost, se arată nemulţumit Peredonov, e leneş, nu este atent la lecţii.

Meşteră la bombăneală, Verşina găsi pe loc prilejul să-i ţină băiatu-lui o morală lungă. Vladea făcea feţe-feţe ; fiori reci îi străbăteau şira spinării şi, ca întotdeauna în asemenea cazuri, dînd din umeri, îi săltă unul mai sus decît celălalt.

— Păi, sîntem de-abia la începutul anului, se justifică el, mai am timp.

— Trebuie să înveţi chiar de la început, zise Marta cu ton de soră mai mare, dar şi roşind totodată din această cauza.

— Se ţine de ştrengării, se plângea Peredonov, ieri au iscat atîta hîrjoană şi gălăgie, de parcă erau nişte golani de stradă. E şi groso-lan, joi mi-a spus obrăznicii.

Vladea se aprinse brusc la chip şi vorbi cu acelaşi zîmbet în ochi şi pe faţă, dar şi cu multă ardoare :

— Nici o obrăznicie, am spus doar adevărul, că dumneavoastră în alte caiete aţi sărit chiar şi peste cinci greşeli, iar în al meu le-aţi su-bliniat pe toate şi mi-aţi pus doi, cu toate că am scris mai bine decît cei cărora le-aţi dat trei.

— Şi mi-ai mai spus o obrăznicie, se ţinu scai Peredonov.

— Nici o obrăznicie, contestă înfierbîntat Vladea, am spus doar că mă voi plînge inspectorului, de ce să fiu trecut pe nedrept cu nota doi în catalog.

— Vladea, cum îţi permiţi să vorbeşti aşa? îl certă Verşina. În loc să-ţi ceri scuze, mai şi repeţi

ce-ai spus.

Vladea îşi aduse aminte deodată că nu trebuie să-l enerveze pe Pe-redonov, care ar putea să devină logodnicul Martei. Se făcu roşu ca racul, îşi pipăi încurcat centura şi bîigui sfios :

— Scuzaţi-mă. Am vrut doar să vă rog să-mi corectaţi nota.

— Taci, taci te rog, îl repezi Verşina, nu pot suferi asemenea discu-ţii; nu pot suferi, repetă ea tresărind aproape imperceptibil din tot corpul ei uscăţiv. Cînd ţi se face observaţie, tu să taci.

Şi Verşina îl mai gratifică pe Vladea cu o porţie bunicică de muş-truluială, tot pufăind din ţigară şi surîzînd strîmb, cum surîdea tot-deauna, indiferent despre ce era vorba.

— Va trebui să te spun tatălui tău, ca să te pedepsească, zise ea în încheiere.

— Trebuie bătut cu nuiaua, hotărî Peredonov şi privi mînios pe ofensatorul său.

— Exact, trebuie bătut cu nuiaua, îl susţinu Verşina.

— Trebuie bătut cu nuiaua, repetă şi Marta roşind.

— Uite, plec acum la tatăl tău, adaogă Peredonov, şi-i spun să-ţi tragă o bătaie zdravănă în faţa mea.

Vladea tăcea, se uita la călăii săi, îşi sălta umerii şi zîmbea printre lacrimi. Tatăl său era un om aspru. Încercă să se liniştească, spunîn-du-şi că sînt simple ameninţări. E posibil oare, gîndi el, ca ei să vrea într-adevăr să-i strice această zi de sărbătoare ? Doar sărbătoarea e o zi deosebită, mult aşteptată şi aducătoare de bucurii. Nimic din cîte se-ntîmplă în zilele obişnuite la şcoală nici nu se compară şi nici n-ar trebui să aibă loc într-o zi de sărbătoare.

Dar Peredonov simţea o adevărată plăcere cînd băieţii plîngeau, mai ales cînd el era acela care potrivise lucrurile în aşa fel încît ei să plîngă ; să plîngă şi să se recunoască vinovaţi. Zăpăceala lui

Vladea, şi lacrimile lui abia stăpânite în ochi, zîmbetu-i sfios de vinovăţie — toate astea îi procurară o mare satisfacţie. Şi hotărî pe loc să plece împreună cu Marta şi cu Vladea.

— Bine, plec şi eu cu voi, zise el Martei.

Marta se bucură. Se bucură, dar se şi sperie totodată. Ar fi vrut, fi-reşte, ca Peredonov să-i însoţească — mai exact, o voia Verşina pen-tru dînsa, vrăjindu-i cu descîntările ei repezi această dorinţă. Dar în clipa cînd Peredonov declară că merge cu ei, Marta simţi că i se strînge inima de mila lui Vladea.

Se înfioră şi Vladea. Te pomeneşti că Peredonov s-a hotărît acum să plece numai ca să-şi realizeze ameninţarea de adineauri ! Alar-mat, încercă să-l îmbuneze.

— Ardalion Borisîci, dacă socotiţi că nu încăpem cu toţii, eu aş porni pe jos.

Peredonov îl privi bănuitor.

— Păi sigur, mormăi el, să te lăsăm singur de capul dumitale, ca s-o ştergi şi să scapi de bătaie. Nu se prinde, băiete ; te ducem chiar noi la tatăl dumitale, ca să capeţi ce ţi se cuvine.

Vladea roşi, lăsând să-i scape un oftat. Se simţi deodată trist şi ne-fericit; i se făcu ciudă în acelaşi timp pe omul acesta, ursuz şi chinu-itor de sucit. Şi totuşi, pentru a-l mai îmblânzi, hotărî să-i aranjeze un loc cît mai larg şi mai moale.

— Fac eu în aşa fel încît să staţi comod, zise el. Şi se îndreptă în grabă spre teleguţă. Verşina îl urmări cu privirea şi surîsu-i strâmb ; slobozi apoi o dîră de fum şi zise încet lui Peredonov :

— Se tem îngrozitor de tatăl lor. E foarte sever. Marta roşi.

Vladea ar fi vrut să-şi ia la ţară undiţa englezească nou-nouţă, cumpărată cu banii economisiţi de el ; să mai ia şi alte cîteva lucru-şoare, dar toate astea ar fi ocupat prea mult loc în teleguţă şi, renun-ţând la ele, a dus înapoi în casă

bruma lui de bagaje.

Căldura de peste zi scăzuse. Soarele scăpăta. Drumul era plăcut. Ploaia de dimineaţă bătuse praful în prundişul mărunt şi roţile tele-guţei se rostogoleau lin pe grundul moale ducîndu-i din oraş pe cei patru călători. Căluţul sur bine hrănit alerga sprinten de parcă nici nu le-ar fi simţit greutatea, iar vizitiul tăcut şi leneş, Ignatie, îi stăpî-nea trapul voios prin mişcări domoale din hăţuri, pe care ar fi putut să le observe numai un ochi experimentat.

Peredonov şedea alături de Marta. I se făcuse atîta loc încît Marta a trebuit să se mulţumească doar cu un colţişor strîmt din partea res-pectivă a leagănului. Dar el nu observa acest lucru, şi chiar dacă ar fi observat, s-ar fi gîndit, probabil, că aşa se cuvine. Nu era el invita-tul ?

Plin de mulţumire se simţi îmboldit sa fie amabil cu Marta; să facă nişte glume, s-o mai distreze.

Şi începu astfel :

— Ei, cînd puneţi ţara la cale ?

— Cum adică ?

— Păi, voi polonezii, cînd vă adunaţi, numai despre politică vorbi-ţi. Vreţi dintr-o răsuflare să rezolvaţi marile probleme ale popoare-lor. Numai că vă pierdeţi timpul degeaba.

— Nici prin gînd nu mi-ar trece să mă ocup de aşa ceva. Dealtfel nimeni la noi nu-şi bate capul cu asemenea lucruri.

— Aşi ! cine vă mai crede. Toată lumea ştie că vă socotiţi veşnic ne-dreptăţiţi.

— Nici prin gînd nu ne trece, se întoarse Vladea către Peredonov, de pe leagănul din faţă unde se aşezase alături de Ignatie.

— Pricepem noi cum vine asta, că nici prin gînd nu vă trece. Să şti-ţi, însă, ca lucrurile rămîn aşa cum sînt. Aşa e orînduit. Aţi tras des-tule foloase

din situaţia existentă. Dar aşa e omul, nu e mulţumit ni-ciodată cu ce are.

Marta nu-l mai contrazise, Peredonov tăcu un timp, apoi trânti de-odată :

— Polonezii sînt bătuţi în cap. Marta roşi.

— Există tot felul de oameni în oricare naţie, zise ea.

— Aşa e cum vă spun eu, se înverşună Peredonov. Polonezii sînt nişte proşti. Nu-i ajută capul decît să-şi dea aere şi să se laude. Evre-ii — da, sînt deştepţi.

— Evreii sînt şmecheri, nu deştepţi, se răsuci Vladea iar.

— Ba da, evreii sînt inteligenţi. Evreul oricînd îl păcăleşte pe rus, iar rusul nu va reuşi niciodată să-l păcălească pe un evreu.

— Dar de ce trebuie neapărat să se păcălească unii pe alţii ! Numai la asta se reduce toată inteligenţa omului : să şmecherească şi să păcălească ? Asta înseamnă să fii deştept ?

Peredonov se uită mînios la Vladea.

— Să fii deştept înseamnă să ştii să înveţi, iar dumneata nu prea înveţi.

Cu un oftat, Vladea se întoarse cu faţa înainte şi rămase cu ochii la fuga ritmică a calului. Iar Peredonov continuă :

— Evreii sînt mai inteligenţi în toate, şi în învăţătură, şi în toate. Dacă ar fi admişi la catedre, toţi profesorii s-ar alege dintre evrei. Iar polonezele sînt neglijente toate.

El se uită la Marta şi, observînd cu plăcere că aceasta roşise pînă-n vîrful urechilor, zise din amabilitate :

— Să nu-ţi închipui cumva : nu-i vorba de dumneata. Eu ştiu că dumneata vei fi o bună gospodină.

— Toate polonezele sînt gospodine bune, răspunse Marta.

— Aşi ! făcu Peredonov — gospodine ; curăţele pe dinafară, dar cu furourile pe dedesubt murdare.

Ce-i drept, l-aţi avut pe Mickiewicz. El e mai mare decît Puşkin al nostru. Am portretul lui atîrnat în ca-meră. Înainte acolo atîrna portretul lui Puşkin, dar l-am mutat acum în toaletă, se ştie că a fost camer-lacheu.

— Doar sînteţi rus, zise Vladea, ce vă pasă de Mickiewicz ? Şi Puş-kin e mare, şi Mickiewicz e mare.

— Mickiewicz e mai mare, repetă Peredonov. Ruşii sînt nişte neto-ţi. Au inventat somovarul şi altceva nimic.

Peredonov se uită la Marta, îşi îngustă ochii şi zise :

— Ai multe pistrui. Nu prea e frumos.

— Ce să fac, murmură Marta schiţînd un zîmbet.

— Şi eu am pistrui, se răsuci Vladea pe locul lui îngust, atingîndu-l pe tăcutul Ignatie.

— Dumneata eşti băiat, preciză Peredonov, nu-ţi strică cu nimic, bărbatul n-are nevoie de frumuseţe. Dar dumitale, se întoarse el că-tre Marta, dumitale îţi strică. S-ar putea să nu te ia nimeni în căsăto-rie. Să te dai cu zeamă de castraveţi.

Marta îi mulţumi pentru sfat.

Vladea se uita zîmbind la Peredonov.

— Îţi vine să zâmbeşti, hai ? Uite, ajungem îndată la voi acasă şi ai să vezi ce scărmăneală te aşteaptă.

Vladea, răsucit pe locul lui, se uită atent la Peredonov, căutînd să ghicească dacă glumeşte sau vorbeşte serios. Dar Peredonov nu pu-tea suporta o privire aţintită asupra-i.

— Ce te holbezi aşa la mine ! se răsti el brutal. N-am abţibilduri pe obraz. Sau poate vrei să mă deochi.

Vladea feri ochii speriat.

— Scuzaţi, bîigui el sfios, mă uitam fără nici un gînd.

— Dumneata crezi în deochi ? întrebă Marta.

— Nu există aşa ceva, e o superstiţie, zise supărat Peredonov ; dar e cu totul nepoliticos să-ţi aţinteşti ochii în obrazul cuiva, cercetîn-du-l.

Cîteva minute se scurseră într-o tăcere stînjenitoare.

— Sînteţi săraci, rupse tăcerea Peredonov.

— E adevărat, nu sîntem bogaţi, răspunse Marta, dar nici chiar atît de săraci. Fiecare dintre noi are cîte ceva pus de o parte.

Perodonov o privi neîncrezător şi continuă :

— Ce mai vorbă, sînteţi săraci, ştiu eu. Umblaţi desculţi acasă toa-tă ziulică.

— N-o facem din sărăcie, se smuci din loc Vladea, întorcîndu-se iar.

— Te pomeneşti că de prea mare belşug ! ironiză Peredonov hoho-tind sacadat.

— În orice caz nu de sărăcie, lămuri Vladea, roşind ; e mai sănătos aşa, organismul se întăreşte şi devine mai rezistent; e şi foarte plă-cut să umbli vara cu picioarele goale.

— Aiurea, reteză dur Peredonov. Oamenii bogaţi nu umblă descul-ţi. Tatăl vostru are mulţi copii, iar venituri — o nimica toată. N-are cum să-i încalţe pe toţi.

VII

Varvara habar n-avea de escapada lui Peredonov, şi petrecu o noapte de nesomn chinuitoare.

Peredonov însă, chiar si după ce s-a întors a doua zi dimineaţă în oraş, n-a mai trecut pe acasă, ci ordonă să fie dus direct la biserică — era ora cînd începea slujba liturghiei. I se părea primejdios acum să nu fie prezent cît mai des la biserică — risca să fie denunţat.

Întîlnind la intrarea în curtea bisericii pe un licean mic şi drăguţ, cu faţa rumenă, naiva şi cu ochi albaştri senini, plini de nevinovăţie, Peredonov îl tachină :

— A, Maşenka, bună ziua, puştoaico.

Mişa Kudreavţev roşi stânjenit. Peredonov îl mai necăjise de cîteva ori spunîndu-i Maşenka. Nu înţelegea de ce o face şi nu îndrăznea să se plîngă. Cîţiva puşti, colegi de clasă cu el, ce se îmbulzeau pe acolo, făcură mare haz. Le plăcea şi lor să-l necăjească astfel.

Biserica Sf. Ilie, zidire veche, încă de pe timpul ţarului Mihail, se înălţa în mijlocul pieţei, chiar în faţa liceului. În zilele de sărbătoare la liturghie şi la vecernie liceenii erau obligaţi să se adune aici şi să stea în rînduri regulate pe partea stîngă, în faţa altarului Sfintei ma-re muceniţe Ecaterina, supravegheaţi de un pedagog, care se posta în spatele ultimului rînd. Alături, mai spre mijlocul bisericii, se rîn-duiau profesorii liceului, inspectorul, directorul şi familiile lor. Se adunau de obicei aproape toţi liceenii ortodocşi, cu excepţia câtor-va, care aveau permisiunea de a frecventa împreună cu părinţii lor bisericile parohiale respective.

Corul format din liceeni cînta frumos şi de aceea asistenţa obişnui-tă o formau în special negustorii de starea întîia, funcţionarii şi fa-miliile de moşieri. Oamenii de rînd, din grosul populaţiei nu prea veneau, întrucît slujba se oficia aici, potrivit dorinţei directorului, la ore mai tîrzii decît în toate celelalte biserici.

Peredonov se opri la locul său obişnuit. De aici vedea bine pe toţi cei din cor. Îngustîndu-şi ochii, se uita la ei nemulţumit pentru că stau înghesuiţi în grupuri compacte fără aliniere şi distanţă între rînduri. Şi se gîndea că dacă ar fi fost el inspectorul liceului, n-ar fi îngăduit o asemenea dezordine. Le-ar fi tras o muştruluială de toată frumuseţea, ca să ştie ce-i aia ordine şi disciplină. Să te uiţi numai la smolitul acela de Kramarenko : mic şi pirpiriu, dar fără astîmpăr ; se răsuceşte mereu, ba într-o parte, ba în alta, şopteşte ceva,

zîmbeş-te şi nimeni nu-l vede ca să-l mai strunească puţin. Nici nu le pasă.

„Ce debandadă" se indignă Peredonov. „Coriştii ăştia, ca un făcut, sînt toţi nişte derbedei ; băieţaşul acela tuciuriu are un discantuş cristalin şi crede ca poate să zâmbească şi să şuşotească chiar şi în biserică."

Peredonov se încruntă.

Alături de el se oprise inspectorul şcolilor primare, Serghei Pota-povici Bogdanov, un bătrînel cu faţa cafenie, stupidă, purtând me-reu aceeaşi expresie de nedumerire agitată, ca şi cum tot voia să ex-plice cuiva un lucru pe care nici el încă nu-l înţelegea. Nimeni nu putea fi atît de uşor uimit sau speriat ca Bogdanov : era de ajuns să audă vreo noutate sau vreo reflecţie neliniştitoare, ca imediat frun-tea să i se încreţească de un efort cerebral chinuit şi să-i ţîşnească din gură exclamaţii incoherente.

Peredonov se aplecă şi-i şopti la ureche :

— Una din învăţătoarele voastre poartă bluză roşie. Bogdanov tre-sări. Egreta-i albă se zbătu laşă pe bărbie.

— Ce spui ? bîigui el speriat, cum o cheamă ?

— Una gălăgioasă, grăsana aceea, nici nu mai ştiu cum o cheamă.

— Gălăgioasă, gălăgioasă, repetă zăpăcit Bogdanov, căutînd să-şi aducă aminte. Da, e Skoboşkina, ea e.

— Exact, confirmă Peredonov.

— Dar cum se poate ! exclamă în şoaptă Bogdanov. Skoboşkina — în rubaşcă roşie, zici ? Ai văzut-o chiar dumneata personal ?

— Am văzut. Se zice că şi prin şcoală se fîţîie astfel. Ba, se-ntîmplă şi mai rău : îşi pune un sarafan şi umblă aşa, ca cea mai de rînd fe-tişcană de la ţară.

— Ca să vezi ! Trebuie, trebuie neapărat să aflu ce se petrece acolo. E inadmisibil, inadmisibil.

Pentru aşa ceva ar trebui concediată, concediată, bîiguia aiurit Bogdanov.

— Întotdeauna a fost aşa.

Ultimul acord al cântării de încheiere a liturghiei se stinsese. La ie-şirea din biserica Peredonov îl interceptă pe Kramarenko, luîndu-l la rost :

— Tu, negriciosule, de ce tot zîmbeşti în biserică ? Să ştii, că te spun lui taică-tău.

Peredonov tutuia uneori pe liceenii care nu aparţineau unor fami-lii de origine nobiliară — ăstora le spunea întotdeauna „dumneata". Afla din scriptele cancelariei liceului poziţia socială a familiei fiecă-ruia şi memoria lui se ţinea riguros de această diferenţiere.

Kramarenko se uită mirat la Peredonov şi trecu grăbit pe lângă el. Aparţinea categoriei de liceeni — şi aceştia constituiau marea majo-ritate a elevilor liceului — care vedeau în Peredonov un om groso-lan, redus şi nedrept şi de aceea îl urau şi-l detestau. Peredonov era convins că toţi aceştia sînt tocmai elevii pe care directorul îi instigă împotriva lui, dacă nu personal, în orice caz prin fiii săi.

Dincolo de ograda bisericii i se alătură, chicotind fericit, Volodin, care arăta ca un sărbătorit — cu faţa radioasă, cu melonul dat pe ceafă, cu bastonaşul în mîna stîngă ţinut în cumpănă.

— Ştii ce vreau să-ţi spun, Ardalion Borisîci, şopti el încîntat, l-am convins pe Cerepnin şi zilele acestea zugrăveşte cu dohot poarta Martei.

Peredonov rămase un pic tăcut, rumegînd ceva în gînd, apoi slo-bozi brusc un hohot sinistru. Pe loc, Volodin încetă să mai zîmbeas-că, luă o înfăţişare modestă, îşi îndreptă melonul, îşi plimbă ochii pe cer şi răsucindu-şi bastonaşul, constată cu un aer voit distrat :

— Frumoasă vreme, s-ar putea însă către seară să dea o ploicică. N-are decît, noi cu viitorul

inspector tot avem de gînd să stăm pe acasă.

— Nu prea am eu timp să stau acasă, se eschivă Peredonov, azi am nişte treburi prin oraş.

Volodin arboră o expresie înţelegătoare, deşi nu şi-ar fi putut în-chipui, desigur, ce fel de treburi se puteau ivi la Peredonov aşa din senin. Iar acesta se gîndea ca va trebui să facă unele vizite. Întîlnirea întîmplătoare de ieri cu ofiţerul de jandarmi îi sugeră un gînd, care i se păru foarte bine venit: să treacă pe la toţi suspuşii oraşului ca să-i încredinţeze de loialitatea sa. Dacă îi reuşeşte, va putea fi sigur că, la o adică, se vor găsi în oraş binevoitori cu greutate care să-i ia apă-rarea, atestând orientarea justă a vederilor sale.

— Încotro, Ardalion Borisîci ? întrebă mirat Volodin, văzînd ca Pe-redonov se abate de la drumul pe care se întorcea în mod obişnuit, nu mergi acasă ?

— Ba da, merg acasă, răspunse Peredonov, numai că astăzi mă tem să umblu pe strada aceea.

— De ce ?

— Prea multă ciumăfaie creşte acolo şi pluteşte în aer un miros greu, care mă apasă şi mă ameţeşte. Am nervii cam slăbiţi. Tot felul de neplăceri.

Volodin îşi recompuse mina înţelegătoare şi plină de compasiune.

Pe drum Peredonov zmulse cîteva golomoţuri de scaieţi şi le vîrî în buzunar.

— Pentru ce aduni asta ? întrebă rînjind Volodin.

— Pentru motan, răspunse posac Peredonov.

— Îi înfigi în blană ? se informă cu aer de cunoscător Volodin.

— Da. Volodin chicoti.

— Dar să nu începi fără mine, va fi foarte amuzant.

Peredonov îl pofti să meargă cu el, dar Volodin pretextă că are treabă ; simţi deodată că nu prea e bine să pară că tot umblă teleleu. Referirea lui

Peredonov la nişte treburi îl făcu să-şi propună şi el aşa ceva şi se gândi că n-ar fi rău să treacă acum pe la domnişoara Ada-menko de unul singur şi să-i spună că are nişte schiţe de rame pen-tru tablouri, noi şi foarte elegante, pe care poate că ar vrea dînsa să le vadă. Cu acest prilej Nadejda Vasilievna îl va trata probabil şi cu o cafeluţă.

Zis şi făcut. Dar acolo îi veni subit o idee şi mai grozavă : se oferi să predea lecţii de lucru manual micului licean, frăţiorul gazdei. Nadejda Vasilievna îşi închipui, bineînţeles, că Volodin are nevoie de un spor de cîştig la salariu şi se învoi pe loc. Căzură de acord să vină de trei ori pe săptămînă, fiecare lecţie să dureze două ore şi plata să fie de treizeci de ruble pe lună. Volodin era în al şaptelea cer : ceva bănuţi în plus şi posibilitatea de a o vedea mai des pe Na-dejda Vasilievna.

Peredonov s-a întors acasă morocănos ca de obicei. Varvara, palidă ca după orice noapte de nesomn, îl întîmpină bombănind :

— Puteai să mă anunţi ieri că nu vii acasă.

Peredonov, ca să-i facă în necaz, povesti că a fost cu Marta la ţară. Varvara tăcea. Avea în mînă scrisoarea de la prinţesă. Deşi falsă era totuşi un atu...

La gustare, prinse momentul şi strecură hlizîndu-se :

— În timp ce tu acolo îţi făceai mendrele cu Marfuşka, eu aici am primit, în lipsa ta, răspuns de la prinţesă.

— Păi cum aşa, îi scriseseşi ? întrebă Peredonov. Chipul lui reflectă un licăr de aşteptare opacă.

— Asta-i bună ; ia, nu mai face pe prostul, răspunse Varvara rî-zînd. Nu mi-ai spus chiar tu să-i scriu ?!

— Ei, şi ce-ţi răspunde, se interesă el înviorat.

— Poftim, citeşte-o singur.

Varvara se scotoci prin buzunare, căutînd chipurile scrisoarea vîrî-tă la întîmplare, o găsi însă destul de repede şi i-o înmînă peste ma-să cu un aer distrat. Peredonov îşi întrerupse mîncarea şi se apucă nerăbdător s-o citească. O parcurse febril pînă la capăt şi se umplu de bucurie. Iată în sfîrşit, o promisiune clară şi pozitivă. Nu încăpea nici o îndoială. Isprăvi în grabă gustarea şi porni cu scrisoarea pe la cunoscuţi şi prieteni.

Purtat de o însufleţire mohorîtă, el pătrunse zorit în livada Verşi-nei. Cum era de aşteptat, o găsi şi de data aceasta fumînd la locul ei obişnuit lângă portiţă. Faptul însă că el a intrat acum din proprie iniţiativă, fără ca ea să fi schiţat măcar un singur gest de ademenire, o făcu pe Verşina să tresalte de emoţie şi bucurie :

„Iată ce înseamnă o plimbare mai îndelungată cu o domnişoară ; a stat ceva mai mult în compania ei — şi, uite-l venind în fugă ! S-o fi decis poate s-o ceară în căsătorie."

Mare i-a fost însă decepţia cînd Peredonov îi vîrî sub nas scrisoa-rea.

— N-ai vrut să mă crezi, mormăi el ; poftim scrisoarea de la prinţe-să. Citeşte-o şi să te văd acum ce ai să mai zici.

Verşina privi neîncrezătoare scrisoarea, repezi câteva fumuri învă-luitoare asupra ei, zîmbi strîmb şi întrebă încet, scurt:

— Dar unde-i plicul ?

Peredonov tresări speriat. Îl străfulgeră gîndul că Varvara putea să-l şi păcălească, scriind-o chiar ea singură. Trebuie să-i ceară cît mai repede plicul.

— Nu ştiu, bîigui el, să întreb.

Îşi luă imediat rămas bun de la Verşina şi porni în mare grabă îna-poi acasă. Simţea nevoia să se edifice cît mai repede asupra proveni-enţei acestei scrisori — e atît de chinuitoare o îndoială ivită subit.

Dindărătul grilajului Verşina îl urmări cu privirea şi cu nelipsitu-i surîs crispat, fumegînd

aprig din ţigară, de parcă îşi îndeplinea un angajament ce nu suferă întîrziere.

Cu faţa descompusă, Peredonov sosi disperat acasă şi strigă chiar din antreu cu vocea sugrumata de emoţie :

— Varvara, unde-i plicul ?

— Care plic ? întrebă Varvara cu un tremur abia perceptibil în glas.

Se uită sfidătoare la Peredonov, deşi s-ar fi pomenit roşind proba-bil, dacă nu era atît de fardată.

— Plicul de la prinţesă în care ţi-au adus astăzi scrisoarea, explică Peredonov privind-o cu ochi speriaţi şi răi.

Varvara simula un rîs degajat.

— Păi, l-am aruncat în foc, ce era să fac cu el ? Să încep să adun plicuri pentru colecţie ? Nimeni nu dă nici un ban pe plicurile folo-site. Numai la cîrciumă se dau banii îndărăt pentru sticle goale.

Peredonov umbla încruntat prin odăi, bodogănind :

— Există tot soiul de prinţese. Ştim noi. Mă bate gîndul că această prinţesă se află chiar aici.

Varvara se prefăcea a nu avea habar de bănuielile lui, deşi inima i se făcuse cît un purice.

Către seară, trecînd prin dreptul livezii Verşinăi, Peredonov auzi din nou glasul acesteia :

— Ei, s-a găsit plicul ?

— Păi, Varvara spune că l-a aruncat în foc.

Verşina rîse şi vălătucii albi şi subţiri de fum din faţa ei se legănară în aerul încropit şi lin al după-amiezii.

— Mi se pare cam ciudat, că surioara dumitale e atît de impruden-tă : o scrisoare de interes, atît de importantă, şi să n-aibă plic ! Totu-şi, ştampila poştei este o dovadă cînd şi de unde a fost trimisă scri-soarea.

Peredonov murea de ciudă. Zadarnic îl chemă Verşina să intre în livadă, zadarnic stărui în

promisiunea de a-i ghici în cărţi, nu mai zăbovi nici o clipă.

Cu toate astea, nu se abţinu să nu se laude cu această scrisoare în faţa prietenilor săi. Iar aceştia o luau de bună.

Peredonov, însă, nu ştia ce să facă : să creadă sau să nu creadă. Pentru orice eventualitate, hotărî totuşi să înceapă chiar de marţi vi-zitele sale de reabilitare a reputaţiei pe la capii autorităţilor din oraş. Luni nu se poate — zi grea.

VIII

După ce Peredonov plecă să joace biliard, Varvara porni imediat la Gruşina. Chibzuiră îndelung şi în cele din urmă hotărîră să dreagă lucrurile cu o altă scrisoare. Varvara ştia că Gruşina are nişte priete-ni la Petersburg. Prin intermediul lor, trimiţindu-li-se o scrisoare confecţionată aici, se putea realiza reexpedierea ei la adresa indica-tă.

Ca şi prima dată, Gruşina se codi mult timp, prefăcîndu-se că nu mai vrea să rişte.

— Vai, draga mea Varvara Dmitrievna, eu şi după prima scrisoare tremur toată şi trăiesc mereu cu frica în sîn. Cînd îl văd pe pristav[4] în preajma casei, mi se taie picioarele la gîndul că vin să mă ridice ca să mă bage la puşcărie.

O oră întreagă i-a trebuit Varvarei, şî încă după ce i-a făgăduit niş-te cadouri şi i-a avansat şi ceva bani, ca să-i obţină, în sfîrşit, con-simţămîntul. Deciseră să procedeze în felul următor : mai întîi Var-vara va spune că i-a scris prinţesei un răspuns de mulţumire. Pe ur-mă, după ce se vor fi scurs câteva zile, va sosi şi pretinsa scrisoare, de la prinţesă. Din ea va trebui să reiasă şi mai clar, că se au în vede-re nişte posturi şi dacă cei doi se cunună neîntîrziat s-ar putea obţi-ne unul din aceste posturi pentru Peredonov. Scrisoarea o va ticlui de aici Gruşina, aşa cum procedase şi cu cea

dintîi, o va pune într-un plic lipit, pe plic vor lipi un timbru de şapte copeici ; Gruşina va introduce acest plic într-un alt plic mai mare cu un bileţel către prie-tena sa din Petersburg, iar aceasta îl va pune într-o cutie poştală de acolo.

Şi iată-le, aşadar, pe Varvara şi pe Gruşina deplasîndu-se în capă-tul cel mai depărtat al oraşului şi cumpărînd într-o dugheană plicu-ri. Aleseră un plic îngust cu căptuşeală şi hîrtie la culoare. Cumpă-rară întreg pachetul de plicuri cu hîrtie, convingîndu-se în prealabil că prăvălia nu mai avea şi altele de acest fel — măsură de prevedere sugerată de Gruşina pentru a şterge urmele falsului. Iar alegerea că-zu asupra plicului mai îngust, ca să poată fi introdus uşor în celălalt plic.

Întorcîndu-se acasă la Gruşina, ticluiră şi scrisoarea de la prinţesă. Cînd peste două zile aceasta fu gata confecţionată, o parfumară cu chypre. Restul de plicuri cu hîrtia respectivă le aruncară în foc ca să nu rămînă urme.

Gruşina a scris prietenei sale, în ce anume zi s-o pună la cutie, încît după socoteala lor să sosească duminică, şi astfel poştaşul s-o pre-dea în faţa lui Peredonov, ceea ce va da şi mai multă autenticitate corespondenţei.

Marţi, Peredonov căută să se întoarcă mai devreme de la liceu. Îm-prejurările îl ajutară : ultima lecţie o ţinea în clasa a cărei uşă dădea în culoar aproape de locul unde atîrna ceasul şi veghea omul de ser-viciu — un brav plutonier de rezervă, care suna din clopoţel la orele fixate. Peredonov îl trimise sa-i aducă din cancelarie condica, iar în-tre timp mută neobservat acele cu un sfert de oră înainte.

Acasă Peredonov refuză gustarea şi ceru ca prînzul să fie servit mai tîrziu, întrucît ar avea nişte treburi în oraş.

— Alţii fac încurcături, iar eu trebuie să le descurc, bombăni el cu năduf, gîndindu-se la

uneltirile duşmanilor săi.

Îmbrăcă fracul pe care-l punea foarte rar şi care ajunsese să-i fie strîmt şi incomod : cu trecerea anilor se mai îngrăşase şi acum fracul făcea încreţituri. Se necăji că nu are nici o decoraţie. Alţii au ; pînă şi Falastov de la şcoala urbană are, iar el nu. Lucrătura directorului, bineînţeles, l-a omis de fiecare dată din listele de propuneri. Grade-le vin automat, aici directorul n-are nici un cuvînt, dar ce folos — nu le vede nimeni. Noroc că uniforma cea nouă, de curînd introdu-să, mai îndreaptă lucrurile. Epoleţii vor indica gradul în învăţămînt şi nu funcţia administrativă. Va fi grozav — epoleţi ca de general şi o stea mare. Se va vedea cît de colo şi oricare va şti pe stradă, că tre-ce un consilier de stat.

„Trebuie să-mi comand cît mai repede uniforma cea nouă", decise în gînd Peredonov.

Ieşi în stradă şi abia atunci începu să chibzuiască cu cine să încea-pă. Era evident că oamenii cei mai necesari în situaţia lui erau is-pravnicul şi procurorul tribunalului. Deci cu ei trebuia să înceapă. Sau cu mareşalul nobilimii. Dar ordinea aceasta îl speria. Mareşalul Veriga — e coşcogea general, ţinteşte să ajungă guvernator. Isprav-nicul, procurorul — sînt reprezentanţii temuţi ai poliţiei şi justiţiei.

„Pentru început, chibzuia Peredonov, ar trebui să vizitez şefii cu funcţii mai modeste, să tatonez terenul : să mai pipăi ce şi cum, să adulmec suflul vremii, să aflu cum sînt văzut, să aud cam ce se spu-ne despre mine". De aceea, îşi zise Peredonov, cel mai bine ar fi să încep cu primarul. Cu toate că e din tagma negustorească şi n-a ur-mat decît o şcoală judeţeană, are trecere peste tot şi toţi ceilalţi se duc pe la el ; se bucură de mare stimă în oraş, iar în alte oraşe, ba şi în capitală, are relaţii destul de importante.

Şi Peredonov îşi îndreptă hotărît paşii spre casa primarului. Tim-pul era mohorât. Frunzele

copacilor cădeau resemnate, obosite. Pe-redonov se înfiora înfricoşat.

În casa primarului plutea un miros de parchet proaspăt lustruit, la care se mai adăuga abia perceptibil şi un iz plăcut de bucate gătite. Domnea o atmosferă de linişte şi monotonie. Copiii gazdei, băiatul licean şi fetiţa adolescentă — „i-am pus o guvernantă" zicea despre ea tatăl, stăteau cuminţi în odăile lor. Aveau acolo un cadru plăcut, intim şi vesel : ferestrele dădeau spre grădină, mobila era comodă, aveau felurite jocuri; în aceste odăi şi în grădină răsunau glasuri voioase de copii.

În schimb, în încăperile dinspre stradă, unde erau primiţi de obicei musafirii, totul părea rigid, ceremonios. Mobila de mahon reprezen-ta un fel de replică hiperbolizată la mobilierul de joacă al copiilor. Pentru oamenii obişnuiţi era cu totul incomodă — se simţeau ca şi cum s-ar fi aşezat pe nişte lespezi de piatră. Voluminosul stăpîn al casei, desigur, n-avea cum să-şi dea seama de acest inconvenient — se aşeza, îşi strîngea sub el prisosurile şi se simţea confortabil. Arhi-mandritul mănăstirii dintr-o suburbie a oraşului, care îl vizita mai des pe primar, cică s-ar fi exprimat că aceste fotolii şi divane sînt priincioase[5] plugăriei sufletului, la care primarul ar fi răspuns :

— Da, nu-mi plac răsfăţurile alea femeieşti din unele case : te aşezi pe nişte arcuri şi te zgîlţîi ; te zgîlţîi tu pe mobilă, se zgîlţîie şi mobi-la sub tine — un moft fără nici un rost ! Dealtfel, şi doctorii sînt îm-potriva mobilei pe arcuri.

Primarul oraşului, Iacov Anikievici Skuceaiev, îl întîmpină pe vizi-tator în pragul salonului său. Era un bărbat înalt, gras, cu părul ne-gru tuns scurt; se ţinea cu demnitate, iar amabilitatea-i nelipsită nu era străină întru totul de un oarecare dispreţ faţă de oamenii cu ve-nituri modeste.

După ce se aşeză ţeapăn în fotoliul larg şi răspunse la primele în-trebări amabile ale gazdei,

Peredonov trecu la scopul vizitei sale.

— Am venit la dumneavoastră într-o anume chestiune.

— Îmi pare bine. Cu ce pot să vă fiu de folos ? se informă gazda.

În ochii lui negri, şireţi, pîlpîi o flăcăruie dispreţuitoare la gîndul că Peredonov vrea să-i ceară bani cu împrumut şi în sinea lui hotărî să nu-i dea mai mult de o sută cincizeci de ruble.

Mulţi funcţionari din oraş îi datorau lui Skuceaiev sume mai mult sau mai puţin importante. El nu pretindea niciodată restituirea acestor bani, în schimb nu mai acorda nici un credit datornicilor ne-conştiincioşi. Dar prima cerere o satisfăcea imediat cu multă bună-voinţă, în funcţie de disponibilităţile sale şi de solvabilitatea solici-tantului.

— Dumneavoastră Iacov Anikievici, în calitate de primar al oraşu-lui, începu Peredonov, sînteţi personalitate principală în localitate şi aş avea nevoie să stăm puţin de vorbă.

Skuceaiev luă un aer grav şi se înclină uşor în fotoliu.

— În oraş circulă despre mine tot felul de bazaconii, vorbi morocă-nos Peredonov, trăncănesc ce nici n-a fost.

— Gura lumii slobodă, zise gazda. Dealtfel, pe meleagurile noas-tre, se ştie, ce altceva au de făcut ţaţele, decît să flecărească şi să cle-vetească.

— Se spune că eu nu mă duc la biserică, dar nu-i adevărat, conti-nuă Peredonov, eu mă duc. Că n-am fost în ziua de Sf. Ilie — n-am fost fiindcă mă durea burta, dar în general mă duc regulat.

— Aşa este, confirmă gazda, aş putea spune că mi s-a întîmplat să te văd. E drept că nu totdeauna mă duc la biserica voastră. Merg mai mult la mănăstire. Aşa am apucat de la bătrânii mei.

— Vorbesc tot felul de bazaconii, îi dădea înainte Peredonov. Cică povestesc liceenilor porcării. Minciuni. Fireşte, mai spui cîteodată la

lecţie şi ceva de os, pentru înviorare. Aveţi şi dumneavoastră un fiu licean. Şi nu v-a spus nimic în acest sens, nu-i aşa ?

— Întocmai, conveni Skuceaiev, nu ştiu nimic în acest sens. Dealt-fel, puştii ăştia sînt nişte omuleţi tare şireţi : ce nu trebuie, nu ţi-ar spune în ruptul capului. E adevărat, al meu e încă mic, din prostie ar fi scăpat măcar vreo vorbă, dar nu mi-a pomenit nimic de aşa ce-va.

— Iar cei din clasele superioare ştiu oricum totul, zise Peredonov, dar nici lor nu le spun nimic neîngăduit.

— Ce mai vorbă, răspunse Skuceaiev, se ştie, liceul nu e maidanul tîrgului.

— Dar lumea noastră de aici, se plîngea Peredonov, pălăvrăgeşte şi ce nici n-a fost. De aceea am venit la dumneavoastră : sînteţi capul oraşului.

Skuceaiev se simţi foarte măgulit de faptul că se apelează la el. Nu prea înţelegea el în ce scop şi despre ce este vorba, dar din diploma-ţie nu voia să arate că nu înţelege.

— Mă vorbesc de rău, continuă Peredonov, şi pentru că stau îm-preună cu Varvara. Că nu mi-ar fi soră, ci ţiitoare. Zău că-mi este so-ră, dar ceva mai depărtată, cam de-a patra spiţă, încît şi cununia-i îngăduită. Am de gînd să mă cunun cu ea.

— Aşa, aşa, desigur, zise Skuceaiev, dealtfel se ştie, urma alege.

— Mai devreme nu se putea, explică Peredonov, aveam motive im-portante. În nici un caz nu se putea. Altfel, de mult mă cununam. Credeţi-mă.

Skuceaiev se îndreptă din spate, îşi încruntă sprîncenele şi, bătînd cu degetele în faţa de masa de culoare închisă, rosti :

— Te cred. Dacă aşa stau lucrurile, atunci într-adevăr situaţia se schimbă. Acum te cred. Altminteri, ca să-ţi spun drept, cam bătea la ochi faptul că dumneata trăieşti necununat cu prietena

dumitale, ca să zic aşa. Bătea la ochi, pentru că puştimea asta e ageră nevoie ma-re : repede prinde dacă ceva nu e tocmai în regulă. E greu să-i înveţi lucruri bune, iar cele rele se lipesc de ei fără învăţătură. De aceea zi-ceam că bătea la ochi. Deşi, stau şi mă gîndesc : Ce-i priveşte pe alţii toată chestia asta. Eu aşa cred. Iar vizita dumitale mă bucură, pen-tru că aşa cum ne vezi, cu toate că nu avem multă carte — mai de-parte de şcoala judeţeană nu ne-am adăpat la luminile învăţăturii — sînt onorat de încrederea obştei şi iată-mă reales în continuare pen-tru a treia oară să gospodăresc treburile oraşului, încît cuvîntul meu contează ceva în faţa domnilor cetăţeni ai acestui oraş.

Skuceaiev vorbea şi se pierdea tot mai mult în încîlcitura această de consideraţii, încît avu sentimentul ca nu se va mai isprăvi nicio-dată pelteaua ce se prelingea de pe limba lui. Îşi curmă brusc alocu-ţiunea, mai adăugind doar în gînd cu mare plictiseală :

„Mi se pare totuşi că noi aici cam batem apa în piuă. Ce ţi-e şi cu învăţaţii ăştia — nu înţelegi niciodată ce anume vor. În cărţi totul e limpede pentru el, omul învăţat, adică ; dar cum scoate nasul din carte, gata — s-a şi înpotmolit, ba şi pe alţii îi încurcă."

Cu o nedumerire tristă el îşi aţinti privirea pe chipul lui Peredo-nov, ochii lui ageri se împîcliră, corpul opulent se împuţină — nu mai era omul activ şi energic de adineauri, ci un biet bătrîn cu min-tea obosită.

Tăcu un timp şi Peredonov, vrăjit parcă de cuvintele gazdei, apoi rosti mijindu-şi ochii cu o expresie indefinit mohorâtă pe faţă.

— Dumneavoastră sînteţi capul oraşului, aţi putea spune că toate astea nu sînt decît aiureli.

— Adică, ce anume ? se informă prudent Skuceaiev.

— Păi, explică Peredonov, dacă cei de la inspectoratul regional vor primi cumva un denunţ

că nu mă duc la biserică, sau mai ştiu eu ce altceva şi vor veni, adică, să vă întrebe.

— Asta se poate, făgădui primarul ; în privinţa aceasta, în orice caz, fii bineîncredinţat. La o adică, te apărăm noi, de ce să nu pu-nem un cuvînt pentru un om de treabă. Chiar şi o hîrtie oficială de cumsecădenie îţi dăm la nevoie. Asta se poate. Sau, de pildă, titlul de cetăţean de onoare, — de ce nu ; la o adică, se poate orice.

— Atunci îmi pun nădejdea în dumneavoastră, reluă Peredonov posomorît, ca şi cum răspundea la ceva nu tocmai plăcut pentru el, văd că directorul îmi face zile fripte.

— Ca să vezi ! exclamă Skuceaiev clătinînd compătimitor din cap. Mă rog, se prea poate. Dar numai şi numai în urma vreunei turnă-torii, aşa cred eu. Nicolai Vasilievici, după cîte ştiu eu, e un domn cu judecată şi cu prinţipuri temeinice. N-ar obijdui pe nimeni de-geaba. Am doar şi eu un băiat la liceu. Om serios, cu scaun la cap. Ştie să ţină hăţurile din scurt ; n-ar trece nimic cu vederea, dar nici favoruri nu îngăduie ; e drept şi nepărtinitor. Într-un cuvînt, e un om care-şi sfinţeşte locul. Numai aşa, în urma vreunei turnătorii, altcum nu înţeleg. Şi din ce, mă rog, v-aţi încontrat ?

— Nu ne potrivim în concepţii, explică Peredonov. Ş-apoi, sînt mulţi în liceu care mă invidiază. Toţi vor să devină inspectori. Iar mie prinţesa Volceanskaia mi-a făgăduit să obţină un post de in-spector. Şi ei mor de ciudă şi de invidie.

— Da, da, da, da, făcu prudent Skuceaiev. Dar, în definitiv, cine ne obligă pe noi să discutăm aşa pe sec. Ia să luăm o gustărică.

Skuceaiev apăsă pe butonul soneriei electrice, atârnat sub lampa suspendată în tavan.

— Isteaţă născocire. Dar poate ţi-ar conveni mai mult să treci într-un alt departament, zise el către Peredonov, apoi adresîndu-se unei fete cu faţă drăguţă şi constituţie atletică care tocmai apăruse

în uşă : vezi, Daşenka, şi încropeşte colea o gustărică ; şi cîte o cafeluţă fier-binte, înţelegi ?

— Am înţeles, răspunse Daşenka zîmbind şi dispăru, călcînd cu o sprinteneală surprinzătoare pentru statura ei voinică.

— Într-un alt departament, repetă el. Să zicem în cel bisericesc, de pildă. Dacă ai lua un cin[6] duhovnicesc, ai fi un preot serios, aşezat. Aş putea interveni. Cunosc bine numeroase înalte feţe bisericeşti.

Skuceaiev rosti numele cîtorva episcopi din vicariat şi eparhie.

— Nu, nu vreau să mă fac popă, declară Peredonov, mă tem de tă-mâie, îmi vine greaţă, şi mă doare capul de tămîie.

— Atunci, poate, la poliţie ; şi acolo e bine, sfătuia Skuceaiev. Într-un post de pristav, să zicem. Dacă îmi este îngăduit să întreb : ce anume cin ai ?

— Am gradul de consilier de stat, rosti cu importanţă Peredonov.

— Aşaa !? făcu surprins Skuceaiev. Ca să vezi ce grade mari vi se dau. Şi asta pentru că învăţaţi puştimea ? Îţi dai seama numaidecît ce înseamnă ştiinţa ! Dealtfel, cu toate că în zilele noastre unii dom-ni se războiesc cu ştiinţa, fără ştiinţă nu se poate trăi. Eu unul, deşi n-am decît şcoala judeţeană, pe fiul meu îl voi trimite la universitate. Prin liceu, se ştie, îl mai treci de urechi şi cu nuiaua, dar acolo la universitate va învăţa să se descurce singur. Nu-l cîrpesc niciodată şi nici cu nuiaua nu-l ard, de fapt, nu-l ating deloc. Dar cînd se pu-turoşeşte la învăţătură, sau greşeşte altcumva, îl iau de umeri — în grădină avem cîţiva mesteceni — îi arăt pe fereastră un mesteacăn şi-i spun : îl vezi ? Văd, tăticule, văd ; altădată nu mai fac. Şi, într-a-devăr, ajută : începe băiatul iar să-şi vadă de treabă, ca şi cum l-aş fi bătut cu adevărat. Of-of-of-of, copiii ăştia ! încheie Skuceaiev.

Peredonov a stat la Skuceaiev vreo două ore. La sfârşitul convorbi-rii de afaceri urmă o trataţie

abundentă.

Ca tot ce făcea, Skuceaiev îşi ospăta musafirii cu un aer grav, de parcă săvîrşea un lucru de cea mai mare importanţă, folosind în acelaşi timp felurite dichisuri surprinzătoare. Glintveinul se servea în pahare mari şi în limbajul gazdei se numea cafeluţă. Păhărelele de vodcă se ofereau direct în mînă şi aveau fundul ţuguiat încît pentru a fi puse pe masă trebuiau neapărat golite.

— Chestia asta se cheamă la mine : toarnă şi du-l la gură, explică gazda.

Intră un nou vizitator, negustorul Tişkov : scund, cărunt, de o vo-ioşie debordantă, îmbrăcat cu o eleganţă specifică : în surtuc lung şi în cizme cu carîmbii tari. Dădea pe gît cu multă dexteritate păhăre-lele de vodcă, vorbea aproape exclusiv în cuvinte rimate, debita cu haz şi repeziciune tot felul de inepţii şi părea extrem de mulţumit de sine însuşi. Peredonov se dumiri, în sfîrşit, că ar fi timpul să ple-ce şi se ridică să-şi ia rămas bun.

— Nu te grăbi, zise gazda, mai stai.

— Mai stai, nici gând de ducă să n-ai, îl secondă Tişkov.

— Nu pot, am depăşit ora, răspunse preocupat Peredonov.

— A depăşit ora, îl aşteaptă sora, zise Tişkov, şi făcu lui Skuceaiev cu ochiul.

— Am treabă — stărui Peredonov.

— Cine are treabă, nu stă degeaba, reluă ca un ecou Tişkov.

Skuceaiev îl conduse pînă în vestibul. Se îmbrăţişară şi se sărutară. Peredonov a rămas mulţumit de această vizită. „Primarul e de par-tea mea", îşi zicea el convins. Întorcîndu-se la Tişkov, Skuceaiev îşi exprimă impresia :

— Îl bîrfesc pe om fără nici un temei.

— Bîrfesc fără temei, nu ştiu adevărul ei, replică prompt Tişkov, turnîndu-şi cu bravură un păhărel de englezească tare.

Era evident că nu caută să prindă înţelesul vorbelor ce i se spun, ci reţine doar sonoritatea lor pentru a le relansa cu efect rimat.

— Pare să fie un băiat cumsecade ; ştie să tragă şi la măsea, urmă Skuceaiev, umplîndu-şi paharul, fără să dea atenţie potrivelilor de cuvinte nostime şi săltăreţe ale lui Tişkov.

— Trage la măsea, e băiat aşa şi aşa, strigă voios Tişkov şi dădu bă-utura pe gît.

— Iar cît priveşte damicela, ce să-i faci! continuă Skuceaiev.

— Damicelă de împrumut, ploşniţă în aşternut, găsi repede Tiş-kov. Cine Domnului nu păcătuieşte, ţarului nu greşeşte ! Toţi păcă-tuim, toţi vrem să iubim.

— Vrea să-şi acopere păcatul prin cununie.

— Vor acoperi prin cununie în urlete şi bătălie.

Şi tot aşa o ţinea Tişkov întruna, cînd nu era vorba de propriile lui afaceri. I-ar fi plictisit de moarte pe toţi, dar se obişnuiseră şi nu-i mai luau în seamă elucubraţiile verbale debitate cu o volubilitate surprinzătoare, decît uneori poate, şi atunci numai ca să-l asmută împotriva vreunui nou venit care nu-l cunoştea încă. Dar lui Tişkov puţin îi păsa daca e ascultat sau nu ; căci el, de fapt, nici n-ar fi avut cum să nu prindă din zbor cuvintele rostite de alţii pentru a le răs-punde în rimă, reacţionînd automat, aidoma mecanismului declan-şator al unui aparat ingenios de sîcîială. Zăbovind ceva mai mult cu ochii asupra mişcărilor sale prompte şi precise, se putea crede că nu e om viu, că nu mai trăieşte, sau chiar nici n-a trăit vreodată, că nu vede nimic din ceea ce se petrece în lumea cea vie şi nu aude nimic, decît doar sonorităţile cuvintelor văduvite de sens.

IX

Ziua următoare, Peredonov o destină vizitei la procurorul Avino-viţki.

Ca şi în ajun, timpul era mohorît. Vîntul se năpustea în rafale vije-lioase învîrtejind pe străzi trîmbe nebune de praf. Se însera şi totul era învăluit într-o lumină opacă strecurată difuz prin pîcla nouroasă — o lumină tristă, aproape nesolară. Liniştea pe străzi era dezolantă şi părea fără nici o noimă existenţa acestor clădiri mizere, iremedia-bil învechite, trădînd consternate schime de viaţă sordidă şi anostă ce se încuibase între pereţii lor. Şi dacă apăreau ici-colo trecători răzleţi, — aceştia se mişcau lent, vlăguiţi de vreri şi de imbolduri, ca şi cum nimic nu-i îndemna şi nu-i aştepta nicăieri, ca şi cînd luptau cu greu împotriva aţipelii ce-i trăgea spre linişte. Şi numai copiii, veşnicele, neobositele recipiente ale bucuriei Domnului deasupra pămîntului, erau vii, se jucau şi alergau, dar şi peste ei părea că se lasă umbra închistării şi un monstru inform şi fără chip, cuibărit pe umerii lor, iscodea din vreme în vreme cu ochii plini de ameninţare feţişoarele lor pe care începeau să apară brusc semnele idiotizării.

Prin toată lîncezeala aceasta de pe străzi şi de prin case, sub un cer înstrăinat, călcînd pe acest pămînt impur şi nevolnic păşea acum Peredonov, năpădit de temeri confuze ; nu exista pentru el nici îm-păcarea întru cele înălţătoare, nici bucuria trăirii pămîntene, pentru că şi acum, ca totdeauna, privea lumea cu ochi goi ca de mort, aido-ma demonului chinuit de nelinişti şi de frică în tenebroasa lui sin-gurătate.

Simţirea lui era obtuză, iar conştiinţa-i acţiona ca un aparat deza-gregant şi mortificator. Tot ce răzbea pînă la ea se transforma în ti-căloşie şi noroi. Din multitudinea aspectelor unui lucru observa nu-mai cusururile — prilej de mare satisfacţie pentru el. Cînd trecea pe lîngă un stîlp drept şi curat se simţea ispitit să-l dizloce, să-l strîm-be, ori să-l mînjească. Rîdea de bucurie cînd în prezenţa lui obiecte-le erau degradate, murdărite. Detesta şi persecuta pe liceenii curaţi şi

îngrijiţi. Îi numea dispreţuitor „spilcuiţei". Cei neglijenţi erau mai apropiaţi înţelegerii lui. Nu existau pentru el obiecte sau lucruri la care să ţină şi nici oameni de care să fi fost ataşat ; de aceea nici na-tura nu-şi exercita influenţa asupra sentimentelor lui decît într-un singur sens — deprimându-le. Îl deprima şi contactul cu oamenii. Mai ales cu cei străini şi necunoscuţi; pentru că nu putea să le spună grosolănii. A fi fericit însemna pentru el ca omul să nu facă nimic şi, izolîndu-se de lume, să-şi îmbuibe stomacul.

Şi iată-l acum nevoit, împotriva vrerii lui, gîndea Peredonov, să umble cu explicaţii. Ce corvoadă ! Ce plictiseală ! Cel puţin, dacă ar fi fost posibil să provoace cuiva vreun necaz oarecare acolo unde se duce ; dar nici consolarea asta n-o avea. Casa procurorului a intensi-ficat şi a polarizat starea depresivă a lui Peredonov într-un simţă-mînt apăsător de frică. Şi într-adevăr, casa aceasta avea o înfăţişare mohorîtă, încruntată. Acoperişul înalt cobora mohorît pînă pe dea-supra ferestrelor, îndesîndu-le parcă spre sol. Şi acoperişul şi bordu-ra de scînduri a streşinei fuseseră cîndva vopsite în culori vesele, vii ; cu trecerea vremii însă, şi sub acţiunea intemperiilor, căpătaseră o tentă uniform cenuşie. Poarta imensă şi grea, mai înaltă decît casa, menită parcă să facă faţa unor invazii duşmane, era permanent în-cuiată. În spatele ei se auzea uruit de lanţ şi un dulău se repezea cu lătrat gros la zgomotul de paşi al trecătorilor.

Din trei părţi casa era înconjurată cu grădini şi locuri virane, între care se oploşiseră ici-colo şi cîteva cocioabe. Faţada dădea într-o piaţă alungită, hexagonală, nepavată, în pantă uşoară către mijlocul ei veşnic năpădit de bălării. În dreptul uşii de intrare se înălţa sin-gurul stîlp de felinar din întreaga piaţă.

Peredonov urcă încet, fără nici un chef cele patru trepte ale pridvo-rului cu un mic acoperămînt

de şindrilă în două versante şi apucă mînerul de aramă înnegrită al soneriei. Clopoţelul sună strident, prelung, în imediata apropiere. Curînd se auziră paşi furişaţi. Cine-va înaintă pe vîrfuri spre uşă, rămînînd un timp nemişcat în dosul ei. Se uita probabil printr-o crăpătură discretă. Apoi urni un zăvor de fier, uşa se deschise — în prag stătea o fată cu părul negru, cu fa-ţa ursuză, ciupită de vărsat şi cu ochi bănuitori, care-l măsură scurt din cap pînă-n picioare.

— Pe cine căutaţi ? — întrebă ea.

Peredonov îi spuse că a venit la Alexandr Alexeevici să discute o chestiune. Fata îl lăsă să intre. Păşind peste prag, Peredonov îşi rosti în gînd descîntătura.

Şi bine că s-a grăbit, pentru că nici n-apucă să-şi scoată paltonul, cînd din salon se auzi glasul tunător al lui Avinoviţki. Procurorul avea o voce dură înfricoşătoare; altfel nu ştia să vorbească. La fel şi acum: pe un ton răstit, vehement el îşi strigă salutul încă din salon, exprimînd bucuria că, în sfîrşit, Peredonov catadixise să-l viziteze.

Alexandr Alexeevici Avinoviţki era un bărbat cu o înfăţişare fio-roasă, menit parcă de însăşi natură să ia oamenii la răfuială demas-cînd, admonestînd, înfierînd. De o constituţie atletică, — se scălda de la dezgheţul şi pună la îngheţul apelor, — el părea totuşi uscăţiv, într-atît chipul lui era invadat de o barbă neagră cu luciri sinilii. Toată lumea în prezenţa lui se simţea, dacă nu chiar înfricoşată, în orice caz intimidată, pentru că în orişice împrejurare s-ar fi aflat el tuna şi fulgera necontenit împotriva cuiva, ameninţa pe cineva cu Siberia şi ocna.

— Am venit într-o chestiune, începu Peredonov încruntat.

— O mărturisire ? Ai omorît un om? Ai incendiat avutul cuiva ? Ai prădat poşta centrală ? strigă fioros Avinoviţki lăsînd loc lui Peredo-nov să treacă în salon. Sau chiar dumneata eşti victima

vreunei fă-rădelegi, ceea ce e mai mult decît posibil în oraşul nostru. E un oraş mizerabil, iar poliţia şi mai ticăloasă. Mă mir cum de nu apar încă în fiecare dimineaţă, uite chiar în piaţa aceasta, cadavre de oameni asasinaţi. Poftim, ia loc. Aşadar, ce te aduce ? Eşti criminalul sau victima ?

— Nu, rosti Peredonov, eu nici gînd de aşa ceva. Directorul ar fi, desigur, foarte fericit să mă ştie băgat la răcoare, întrucît însă n-am făcut nimic...

— Aşadar, nu ai de făcut mărturisiri ? întrebă Avinoviţki.

— Nu. Nici pomeneală de aşa ceva, bîigui Peredonov înfricoşat.

— Bine. Dacă dumneata nici gînd şi nici pomeneală să-mi oferi aşa ceva, zise procurorul accentuînd furios cuvintele, atunci dă-mi voie să-ţi ofer eu altceva.

Luă clopoţelul de pe masă şi sună. Nimeni nu venea. Avinoviţki apucă în amîndouă mîinile clopoţelul şi-l agită cu putere îndelung, iscînd o larmă teribilă, apoi aruncă clopoţelul pe duşumea, tropoti din picioare şi răcni cu o voce turbată :

— Melania ! Melania ! Blestemaţilor, diavolilor, afurisiţilor ! Se au-ziră paşi măsuraţi, intră un licean, fiul lui Avinoviţki, — un băiat voinicel, cu părul negru, de vreo treisprezece ani, dar a cărui ţinută vădea o anume pondere şi siguranţă în mişcări. Se înclină în faţa lui Peredonov, ridică de jos clopoţelul, îl puse pe masă şi abia atunci rosti calm :

— Melania e plecată la grădină, după zarzavat. Avinoviţki se liniş-ti pe loc şi uitîndu-se la fiul său cu o duioşie care nu se potrivea deloc chipului sau bărbos şi aprig, îi spuse :

— Ia vezi, băiatul tatii; trage o fugă şi spune-i să pregătească o gustare şi ceva de băut.

Băiatul dădu din cap şi porni tacticos spre uşă. Tatăl îşi petrecu din ochi odrasla cu un zâmbet fericit şi mîndru. Şi abia cînd băiatul a ajuns în

pragul uşii, Avinoviţki se încruntă şi răcni cu o voce cum-plită, care-l făcu pe Peredonov să tresară :

— Fuga !

Liceanul se zmuci şi o rupse la fugă ; se auzea cum uşile se deschi-deau pe rînd şi se închideau trase şi trîntite în mare grabă. Tatăl as-cultă atent suita aceasta de zgomote şi buzele-i cărnoase, roşii se destinseră într-un surîs mulţumit, apoi reluă cu glas clocotitor:

— Moştenitorul. E grozav, nu-i aşa ? Ce se va alege de el, cum cre-zi ? Un neghiob — s-ar putea ; dar un ticălos, un laş, o cîrpă — ni-ciodată.

— Ce să zic, bîigui Peredonov.

— Oamenii de azi nu sînt decât o parodie a speciei umane, tună Avinoviţki. Sănătatea, zic ei, călirea organismului, e o preocupare vulgară. Neamţul a inventat flanela. Păi, eu pe neamţul acesta l-aş trimite la ocnă. Îl vezi cumva pe Vladimir al meu purtînd flanelă ? El, care la mine la ţară o vară întreagă umblă desculţ, să-şi pună el flanelă ? Păi, băiatul ăsta direct din baie, gol-goluţ, ţîşneşte afară în ger şi se tăvăleşte în zăpadă. Şi vrei să-şi pună flanelă ? O sută de bice i-aş da acestui neamţ afurisit.

De la neamţul care a născocit flanela, Avinoviţki trecu la alţi crimi-nali.

— Pedeapsa cu moartea, domnul meu, nu este o barbarie ! zbieră el. Ştiinţa a recunoscut că există criminali înnăscuţi. Cu asta, frate, s-a spus totul. Trebuie exterminaţi; nu hrăniţi în contul statului. Dumnealui e o bestie, iar societatea să-i asigure pe viaţă un loc căl-duţ la închisoare! Dumnealui omoară, incendiază, comite violuri, iar contribuabilul să plătească din buzunarul său pentru întreţine-rea lui ! Ei bine, nu sînt de acord : cu mult mai drept este şi mai ief-tin să fie trimis la spînzurătoare.

Pe masa rotundă din sufragerie, acoperită cu o faţă albă în chenare roşii, fuseseră întinse farfurii

şi platouri cu cîrnaţi şi diferite alte bu-cate — sărate, afumate, marinate; la mijloc străjuiau garafe cu tot fe-lul de băuturi tari: pure sau drese cu rădăcini, fire, frunze, poame ori sîmburi de poame, amare sau îndulcite. Toate aici erau pe gustul lui Peredonov, chiar şi unele semne de neglijenţă care se puteau ob-serva în aranjamentul mesei îi produceau plăcere.

Gazda continuă să vocifereze. În legătură cu alimentele se dezlăn-ţui împotriva băcanilor, de la care trecu neaşteptat la problema ere-dităţii.

— Ereditatea e lucru mare, domnule! urlă el cumplit. Să faci din ţărani domni — e o stupizenie, e ridicol, nepractic şi imoral. Pămîn-tul sărăceşte, iar oraşele sînt invadate de golani şi elemente parazi-tare; recolte compromise, ignoranţă, sinucideri — vă place? Dă-i ţă-ranului câtă învăţătură vrei, dar să nu-l înnădeşti şi la cinuri. Alt-minteri ţărănimea va pierde sistematic pe cei mai buni membri ai săi şi va continua să rămînă veşnic la coada vacii şi încălţată în opin-ci. Unde mai pui, că şi structura nobilimii se degradează din cauza invaziei de elemente necivilizate. Acolo în sat dumnealui era mai bun decît ceilalţi, dar în tagma nobiliară el aduce ceva primitiv şi grosolan, ceva lipsit de eleganţă cavalerească şi de nobleţe. Preocu-parea lui de căpătîi este pricopseala, îmbogăţirea; prevalează satis-facerea intereselor de burtă. Ei bine, dragul meu, castele erau o in-stituţie înţeleaptă.

— Uite, şi la noi, la liceu, directorul primeşte toată pleava, interca-lă mînios Peredonov. Avem chiar şi copii de ţărani, iar copiii de târ-goveţi intră cu duiumul.

— Bună treabă, nimic de zis ! strigă amfitrionul.

— Există doar o circulară: să nu fie admisă orice secătură ; iar dumnealui face cum îl taie capul, se plîngea Peredonov. Nu refuză aproape pe nimeni. Viaţa în oraşul nostru, zice, e ieftină, iar liceeni avem puţini. Şi ce dacă sînt puţini. Sa fie şi

mai puţini. Nu mai pri-dideşti să corectezi atîtea caiete. N-ai timp să citeşti o carte. Iar ei înadins în compunerile lor scriu cuvinte cu ortografie îndoielnică, trebuie mereu să recurgi la Grot[7].

— Eu zic să luăm şi cîte un erofeici[8], propuse Avinoviţki. Aşadar, ce chestiune te aduce ?

— Am duşmani, mormăi Peredonov contemplînd păhărelul cu vodcă galbenă, înainte de a-l duce la gură.

— Uite, porcul ăsta n-avea duşmani, şi tot l-au înjungiat. Gustă te rog, era un porc de toată lauda.

Perejdonov luă o feliuţă de jambon şi zise :

— Tot felul de nerozii se debitează despre mine.

— D-apoi în privinţa bîrfei, oraş mai păcătos decît al nostru nici că s-a pomenit vreodată! se înfurie amfitrionul. Ce oraş! Orice mârşă-vie ai face, toţi porcii încep imediat să grohăie despre ea.

— Mie prinţesa Volceanskaia mi-a promis să-mi găsească un post de inspector. Iar aici s-au scornit despre mine tot felul de vorbe. As-ta poate să-mi strice. Şi de ce credeţi că o fac : din invidie. Dar şi di-rectorul a cam scăpat hăţurile din mînă : liceenii care stau pe la gaz-de fumează, beau, fac curte la fete. Nu-i vorbă că şi printre cei local-nici sînt de ăştia. El a pierdut controlul, iar pe mine mă persecută. M-o fi pîrît careva. Mă tem că vor merge cu pîra şi mai departe. Va ajunge şi la urechile prinţesei.

Peredonov povestea confuz, exprimîndu-se greu, încîlcit despre te-merile sale. Avinoviţki îl asculta clocotind şi din cînd în cînd explo-da mînios :

— Nemernici ! Ticăloşi ! Canalii !

— Ce fel de nihilist sînt eu ? zicea Peredonov, e ridicol. Am furaşcă de uniformă cu cocardă, numai că n-o pun întotdeauna. Păi, şi el poartă pălărie. Cică-l ţin pe Mickiewicz atîrnat, pe perete, dar eu îl ţin pentru versurile lui, nu pentru că a făcut răzmeriţă. Nici n-am ci-tit revista lui „Kolokol".

— Asta-i altă mîncare de peşte, zise fără menajamente Avinoviţki. „Kolokol" a fost editat de Herţen, nu de Mickiewicz.

— Acela era alt „Kolokol", se ţinu tare Peredonov. Şi Mickiewicz edita un .„Kolokol".

— N-am auzit de aşa ceva. De ce nu publici ? E o descoperire ştiin-ţifică. Te vei acoperi de glorie.

— Nu se poate publica, obiectă supărat Peredonov. N-am voie să citesc cărţi interzise şi nici nu le citesc. Sînt patriot.

După ce ascultă lamentările îndelungi şi încîlcite ale musafirului său, Avinoviţki deduse că cineva încearcă să-l şantajeze pe Peredo-nov şi în acest scop răspîndeşte tot felul de zvonuri cu intenţia de a băga frica în el, pregătind astfel terenul pentru a-i pretinde bani. Faptul că zvonurile nu ajunseseră la cunoştinţa lui Avinoviţki era o dovadă ca şantajistul operează în cercul cel mai apropiat de Peredo-nov, avînd interesul doar să-l influenţeze în sensul dorit. Şi întrebă :

— Pe cine bănuieşti ?

Peredonov se gîndi. Întâmplător în memoria lui răsări numele Gruşinei ; vag îşi aduse aminte de recenta discuţie cu ea cînd îi cur-mase relatarea ameninţând s-o denunţe. Faptul că în realitate el a fost acela care o ameninţase cu denunţul, băgînd-o în sperieţi, se destrămase în capul lui, confundîndu-se cu o vagă idee despre de-nunţ în general. El trebuia să denunţe pe cineva sau alţii pe el, nu apărea clar în creierul lui cu gînduri încîlcite, şi Peredonov nu voia să facă un efort ca să-şi aducă aminte exact. Era limpede însă că în Gruşina avea un duşman. Şi ce e mai rău, ea a văzut unde a ascuns el pe Pisarev. Trebuie să-l mute de acolo.

Şi preciză :

— Este una Gruşina pe aici.

— O cunosc, pramatie de prim rang, hotărî scurt Avinoviţki.

— Vine mereu pe la noi şi adulmecă, se plînse Peredonov. E laco-mă, să-i dai tot. Poate că vrea să-i dau bani ca să nu mă denunţe că am avut cărţi de Pisarev. Sau poate vrea s-o iau de nevastă. Dar eu nu vreau să-i plătesc şi am o altă logodnică. N-are decît să facă de-nunţuri, nu sînt vinovat cu nimic. Mi-ar fi însă neplăcut să se nască vreo istorie şi să-mi dăuneze în privinţa numirii.

— E o escroacă bine cunoscută, zise procurorul. Se apucase aici de ghicit, să-i ducă de nas pe proşti ; dar am spus poliţiei că treaba asta trebuie curmată. Au fost destul de deştepţi de data aceasta ca să mă asculte.

— Şi acum mai ghiceşte, zise Peredonov, mi-a dat în cărţi: tot drum departe îmi cădea şi scrisoare oficială.

— Ştie ea ce şi cui trebuie să spună. Ai să vezi, o să tot înnoade şi reînnoade, şi deodată ai să te pomeneşti că începe să-ţi stoarcă bani. Atunci să vii direct la mine. Îi ard suta de fierbinţele şi se potoleşte, îşi folosi Avinoviţki formula preferată.

Nu trebuia înţeleasă literalmente. Însemna pur şi simplu că-i trage o săpuneală zdravănă.

În felul acesta Avinoviţki îi promise ocrotire lui Peredonov. Dar acesta plecă de la el tulburat de nişte temeri nedesluşite, îngroşate acum şi de amintirea peroraţiilor tunătoare, fulminante ale procuro-rului.

Zilnic, înainte de prînz Peredonov făcea cîte o vizită. Mai mult de una n-ar fi reuşit. În tot locul trebuia să prezinte expuneri minuţioa-se. Iar seara se ducea la obişnuitele lui întîlniri cu amicii în jurul me-sei de biliard.

Ca de obicei, continua să-l atragă prin chemările ei vrăjitoreşti Ver-şina. Ca de obicei, îşi lăuda surorile Rutilov. Acasă, Varvara îl zorea să se cunune cît mai repede. El însă nu lua nici o hotărîre. „Nici vor-bă, gîndea el, cel mai avantajos este să mă însor cu Varvara. Dar da-că prinţesa ne

va păcăli ? Toţi în oraş îşi vor bate joc de mine", şi as-ta îl reţinea.

Avansurile stăruitoare ale candidatelor la măritiş, invidia colegilor, mai mult inventată de el însuşi decît reală, uneltirile bănuite din partea nu se ştie cui, — toate astea îi făceau viaţa plicticoasă şi tris-tă, ca şi timpul mohorît, care de cîteva zile se instalase afară lăsînd deseori să se cearnă ploi lente, monotone, dar necontenite şi reci. Urîtă întorsătură lua viaţa lui, simţea Peredonov, dar era încredinţat că în curînd va deveni inspector şi atunci totul se va schimba în bi-ne.

X

Joi, Peredonov se duse la mareşalul nobilimii.

Casa mareşalului semăna mult cu vilele spaţioase dintr-o staţiune climaterică cum ar fi de pildă Pavlovsk sau Ţarskoe Selo, vile per-fect amenajate pentru a fi locuite şi iarna. Nu excela prin lux prea mare, dar aglomerarea de noutăţi în mobilierul şi decorul interior părea excesivă. Alexandr Mihailovici Veriga îl aşteptă pe Peredonov în cabinetul său. Schiţă amabil intenţia de a ieşi în întîmpinarea mu-safirului, nerealizată însă numai dintr-o pură întîmplare.

Veriga se ţinea drept ca lumînarea, surprinzător chiar şi la un ca-valerist în retragere. Se spunea că poartă corset. Faţa lui rasa impe-cabil era uniform de rumenă, de parcă ar fi fost fardată. Capul tuns cu maşina zero vădea grija pentru atenuarea cheliei. Ochii cenuşii priveau rece, prevenitor. Amabil în comportare cu toată lumea, era hotărît şi sever în concepţii. Toate mişcările lui trădau o excelentă ţi-nută de militar, uneori chiar alură de viitor guvernator.

Aşezat pe fotoliul din faţa biroului de stejar sculptat, Peredonov explică motivele vizitei sale.

— Despre mine circulă tot felul de zvonuri, şi ca membru al nobili-mii mă adresez dumneavoastră.

Se spun despre mine tot felul de bazaconii, excelenţă ; ceva ce nici n-a fost.

— Eu n-am auzit nimic, răspunse Veriga şi cu un zîmbet de aştep-tare amabilă aţinti asupra-i privirea atentă a ochilor săi cenuşii.

Peredonov continuă uitîndu-se pieziş, mereu în acelaşi punct din-tr-un colţ :

— Eu n-am fost niciodată socialist; mă rog, se mai întîmplă să sca-pe omul şi cîte o vorbă nesocotită, dar cine n-o face în anii tinereţii înflăcărate. Acum însă n-am deloc asemenea gînduri.

— Aşadar, ai fost totuşi un mare liberal ? întrebă Veriga cu un zîm-bet amabil. Cereai constituţie, nu-i aşa ? Toţi doream în tinereţe o constituţie. Fumezi ?

Veriga întinse lui Peredonov o cutie cu ţigări de foi. Peredonov se temu să ia şi refuză; Veriga îşi aprinse ţigara.

— Desigur, excelenţă, mărturisi Peredonov, la universitate ; numai că eu şi atunci doream altă constituţie decît ceilalţi.

— Şi anume? întrebă Veriga cu o nuanţă uşoară de nemulţumire în glas.

— Să fie constituţie, dar fără parlament, explica Peredonov, deoa-rece în parlament se adună ca să se bată.

Ochii lui Veriga se luminară de o încîntare molcomă.

— Constituţie fără parlament ! rosti ei visător. Să ştii că e o soluţie foarte practică.

— Dar şi asta a fost cîndva, demult de tot, adăugă Peredonov, acum însă eu nici gînd.

Şi se uită cu ochii plini de speranţă fixaţi pe chipul lui Veriga. Acesta slobozi din gură o dîră subţire de fum, tăcu un timp şi apoi zise rar:

— Dumneata eşti în învăţămînt, iar eu, în virtutea poziţiei mele în judeţ, sînt pus în situaţia să am de-a face şi cu şcolile. Din punctul dumitale de vedere, cărei categorii de şcoli ai acorda

preferinţă, ce-lor parohiale sau şcolilor, aşa-zise, ale zemstvei[9] ?

Veriga scutură scrumul de pe ţigară şi-şi aţinti spre Peredonov pri-virea amabilă, dar extrem de atentă. Peredonov se încruntă, îşi plimbă ochii din colţ în colţ şi declară :

— Şcolile zemstvei trebuiesc strunite.

— Strunite, repetă Veriga pe un ton indefinit, aşa va să zică. Şi îşi plecă privirea asupra trabucului aprins, ca şi cum s-ar fi pregătit să asculte o expunere lungă.

— Acolo învăţătorii sînt nihilişti, iar învăţătoarele nu cred în Dum-nezeu. Stau în biserică şi-şi suflă nasul.

Veriga îl cuprinse într-o privire fugară şi zîmbi :

— De, uneori e necesar să faci şi asta.

— Bine, dar ea o face ca dîntr-o trâmbiţă, şi rîd coriştii, preciză su-părat Peredonov. Înadins o face. E una Skoboşkina, aşa o cheamă.

— Nu e bine, fireşte, conveni Veriga, dar ea o face mai mult dintr-o lipsă de educaţie. E o fată care nu prea cunoaşte bunele maniere, dar e o învăţătoare sîrguincioasă. În orice caz, nu e frumos. Va tre-bui să i se atragă atenţia.

— Poartă rubaşcă roşie. Ba uneori umblă şi desculţă, îmbrăcată în sarafan. Cu băieţii se joacă de-a capra. În şcolile lor e prea multă li-bertate, continuă Peredonov, nu există nici un fel de disciplină. Vor să facă treabă fără pedepse. Merge poate cu odraslele de nobili. Dar cu puii de mujici aşa nu se poate. Pe ăştia trebuie să-i croieşti.

Veriga se uită calm la Peredonov. Apoi, simţindu-se parcă jenat de cele auzite, cam lipsite de tact, lăsă ochii în jos şi zise pe un ton rece, aproape guvernatorial :

— Trebuie să-ţi spun, că la elevii din şcolile săteşti am avut prilejul să observ numeroase însuşiri bune. În imensa lor majoritate ei dau dovadă de multă sîrguinţă, de o atitudine absolut conştiincioasă fa-ţă de munca lor. Bineînţeles, că

peste tot copiii comit şi abateri. Din cauza ignoranţei şi lipsei de educaţie în mediul respectiv, aceste abateri pot lua acolo şi forme destul de grosolane, mai ales dacă ţi-nem seama de faptul că în sînul populaţiei rurale nu prea este în ge-neral dezvoltat simţul datoriei şi onoarei, şi respectului faţă de pro-prietatea altuia. Şcoala este obligată să adopte în faţa unor aseme-nea abateri o atitudine atentă şi severă. Dacă toate mijloacele de convingere au fost epuizate, sau dacă fapta este gravă, desigur, ca să nu fie eliminat băiatul din şcoală, va trebui să se recurgă şi la mă-suri extreme. Şi aceasta se referă la toţi copiii, chiar şi la copiii nobi-lilor. În general însă, sînt de acord cu dumneata asupra faptului că în şcolile de acest tip modul cum este organizat procesul educativ mai lasă de dorit. Doamna Stewen în cartea ei, dealtfel foarte intere-santă... ai citit-o cumva ?

— Nu, excelenţă, răspunse jenat Peredonov, nu prea am avut timp, e foarte mult de lucru la liceu. Dar am s-o citesc.

— Nu-i neapărată nevoie, zise cu zîmbet amabil Veriga, îngăduin-du-i parcă să nu citească această carte. Aşadar, doamna Stewen po-vesteşte, indignată la culme, cum pe doi dintre elevii ei, flăcăiaşi în vîrstă de şaptesprezece ani, judecătoria de plasă i-a condamnat la bătaie cu nuiaua. Pentru că, vedeţi dumneavoastră, au şi ei mîndrie, flăcăii aceştia, şi noi toţi, vedeţi dumneavoastră, am trecut prin sufe-rinţe inimaginabile, cît timp a apăsat asupra lor această condamna-re ruşinoasă. În cele din urmă sentinţa a fost anulată. Mărturisesc, însă, că eu unul, în locul doamnei Stewen, m-aş fi jenat să difuzez prin toată Rusia un asemenea caz. Întrucît pedeapsa aceasta fusese dată, pentru ce credeţi, pentru furt de mere. Aşadar, pentru furt. Rog să notaţi, pentru furt ! Şi totuşi dumneaei pretinde că cei doi erau elevii ei cei mai buni. Ceea ce nu i-a împiedicat să fure mere. Bună educaţie, n-am ce zice ! Nu ne mai rămîne decît să recunoaş-

tem deschis că negăm pur şi simplu dreptul de proprietate !

Emoţionat, Veriga se ridică de pe fotoliul său, făcu vreo doi paşi, dar se stăpînî imediat şi se aşează la loc.

— Ei bine, dacă eu voi fi numit inspector de şcoli primare, declară Peredonov, la mine va merge treaba altfel.

— Reflectezi la un asemenea post ? întrebă Veriga.

— Da, prinţesa Volceanskaia mi-a promis. Veriga zîmb afabil.

— Îmi va face plăcere să te felicit. Nu mă îndoiesc că în mîinile du-mitale, cauza întreagă va avea de cîştigat.

— Mă gândesc însă, excelenţă, că în oraş circulă tot felul de baza-conii pe seama mea ; se va găsi careva să mă pîrască la district şi să împiedice numirea mea ; dar eu, să ştiţi, nici gînd...

— Şi pe cine bănuieşti că ar răspîndi asemenea zvonuri răuvoitoa-re ?

Fîstîcit, Peredonov, bîigui :

— Pe cine să bănuiesc ? Ştiu eu ? Umblă vorbe. Şi mi-e teamă să nu-mi dăuneze la serviciu. De aceea am venit la dumneavoastră.

Veriga se gîndi că nici n-ar avea nevoie să ştie cine ce anume răs-pîndeşte, că doar nu e încă guvernator. Reintră în rolul său de mare-şal al nobilimii şi se simţi dator să rostească o alocuţiune, pe care Peredonov o ascultă abătut, disperînd şi înfricoşîndu-se tot mai mult.

— Îţi mulţumesc pentru încrederea pe care mi-ai acordat-o, solici-tînd (Veriga ar fi vrut să spună „ocrotirea", dar se abţinu) mediaţiu-nea mea între dumneata şi societate, în care, după cum îţi este cu-noscut, circulă zvonuri nefavorabile despre persoana dumitale. La mine aceste zvonuri n-au ajuns, şi ai putea afla o certă consolare chiar şi în faptul că aceste clevetiri difuzate pe seama dumitale nu cutează să se ridice din stratul de jos

al societăţii din oraşul nostru şi, ca să zic aşa, se tîrăsc în tina colportării laşe. Îmi face însă o deosebită plăcere că dumneata, care te afli într-o funcţie neelectivă, apreciezi totuşi la modul cuvenit şi importanţa opiniei publice şi ponderea poziţiei pe care o ocupi în calitate de educator al tinere-tului, fiind unul din aceia în grija cărora noi, părinţii, încredinţăm avutul nostru cel mai preţios, pe copiii noştri. Ca funcţionar, ai un şef în persoana stimabilului dumitale director, dar ca membru al so-cietăţii şi al nobilimii dumneata eşti îndreptăţit întotdeauna să con-tezi pe... concursul mareşalului nobilimii în chestiunile privind onoarea dumitale, demnitatea dumitale de om şi de membru al no-bilimii.

Continuînd să vorbească, Veriga se sculă şi, sprijinindu-se într-o suspensie elastică, cu degetele mîinii drepte, pe colţul biroului său, se uită la Peredonov cu acea expresie de circumstanţă, amabilă şi atentă, cu care privesc mulţimea, şefii supremi cînd rostesc discur-suri binevoitoare în cadrul atribuţiilor de reprezentanţi ai autorită-ţii. Se ridică în picioare şi Peredonov ; cu mâinile reunite pe abdo-men el privea posomorît covorul de sub picioarele amfitrionului. Veriga perora :

— Îmi pare bine că te-ai adresat mie şi pentru faptul că în vremu-rile noastre e de cea mai mare importanţă pentru membrii clasei suspuse să ţină minte înainte de toate, întotdeauna şi pretutindeni, că sînt nobili ; să le fie scumpă apartenenţa la această clasă nu nu-mai în exercitarea drepturilor, dar şi cînd este vorba de îndeplinirea îndatoririlor, şi cînd este vorba de cinstea şi onoarea de nobil. Nobi-limea din Rusia, după cum îţi este cunoscut, desigur, e formată în imensa ei majoritate din slujbaşi. Propriu-zis, toate posturile în ad-ministraţia de stat, afară de cele mai umile, bineînţeles, trebuie să fie deţinute de nobili. Accesul la slujbe de stat al raznocineţilor[10] constituie, desigur, una din cauzele atîtor

fenomene nedorite ca acela care a tulburat liniştea dumitale. Delaţiunea şi calomnia sînt practici ale oamenilor de condiţie inferioară, care n-au crescut în bunele tradiţii ale nobilimii. Sper însă că opinia publică se va decla-ra ferm şi categoric în favoarea dumitale şi, bineînţeles, poţi conta deplin pe concursul meu în aceasta privinţă.

— Vă sînt profund recunoscător, excelenţă, zise Peredonov, îngă-duiţi, aşadar, să sper.

Veriga zîmbi amabil, dar nu se mai aşeză, dînd a înţelege că discu-ţia a luat sfîrşit. Încheindu-şi alocuţiunea, el simţi deodată că fusese total inoportun şi că acest Peredonov nu era decît un pretendent meschin la un post avantajos, care bate pragurile în căutare de pro-tecţie. Îl concedie pe Peredonov cu un aer rece şi distant menit să mascheze dezgustul pe care i-l inspirase totdeauna viaţa detestabilă a vizitatorului său.

Îmbrăcîndu-şi paltonul cu ajutorul feciorului din vestibul şi au-zind sunete de pian venind din interior, Peredonov se gîndi că în această casă trăiesc în huzur oameni mîndri, pătrunşi de sentimen-tul superiorităţii lor. „Ţinteşte să ajungă guvernator", îşi zise el cu uimire, umplîndu-se de respect şi invidie.

Pe scară întîlni pe cei doi băieţi ai mareşalului, care, însoţiţi de in-stitutorul lor, se întorceau de la plimbare. Peredonov se uită la ei cu o curiozitate sumbră.

„Ce curăţenie pe ei, nici măcar în urechi nu zăreşti acel obişnuit pic de murdărie. Spilcuiţi, dezgheţaţi, dar şi ce muştruluială pe ca-pul lor, probabil, căci umblă drept, strună. Mai ştii, gîndea Peredo-nov, poate că nici nu sînt bătuţi cu nuiaua."

Şi se uită mînios în urma lor, în timp ce băieţii urcau treptele, dis-cutând voios. Şi se mira nespus, văzînd că preceptorul îi trata pe pi-cior de egalitate, nu se încrunta şi nici nu se răstea la ei.

Întorcîndu-se acasă. Peredonov o găsi pe Varvara cu o carte în mî-nă, ceea ce i se întîmpla

rar de tot. Varvara răsfoia cartea de bucate — singura pe care o mai deschidea uneori. Cartea era veche, uzată, în scoarţe negre. Scoarţele îi săriră lui Peredonov în ochi dintr-o da-tă şi-l întoarseră pe dos.

— Ce citeşti acolo, Varvara ? întrebă el pornit.

— Ce să citesc ? Se ştie ce, cartea de bucate, răspunse Varvara. Eu n-am timp să citesc prostii.

— Dar pentru ce tocmai cartea de bucate ? întrebă el cu groază,

— Cum pentru ce ? Ca să-ţi pregătesc ţie mîncare, că mereu faci nazuri, explică Varvara cu un zîmbet mîndru şi satisfăcut.

— Nu mănînc după carte neagră ! declară hotărît Peredonov, smulse cartea din mîinile Varvarei şi o duse în dormitor.

„Cartea neagră ! Ba să şi gătească prînzuri după ea ! gîndea el cu spaimă. Atîta mai lipsea, să încerce deschis, pe faţă, să mă cureţe prin necromanţie ! Trebuie distrusă cartea asta înspăimîntătoare", îşi zicea el, fără să dea atenţie bodogănelilor scîrţîite ale Varvarei.

Vineri Peredonov îl vizita pe preşedintele Consiliului judeţean al Zemstvei.

Totul în casa aceasta vădea că locatarii ei voiau să trăiască cît mai simplu, în bună înţelegere cu toată lumea şi să lucreze pentru binele obştesc. Atrăgeau atenţia numeroase lucruri ce evocau imaginea vieţii simple de la ţară : fotoliul cu speteaza în arc de hulube şi cu braţele în chip de toporaşe, călimări în formă de potcoavă, scrumiera — opincuţă. În camera de primire se înşirau pe ferestre, pe mese, jos pe duşumea — o mulţime de bănicioare cu probe de cereale şi pe alocuri bucăţi din mizerabila pîine a „foametei" — grunzuri oribile cu aspect de turbă. În salon — desene şi modele de maşini agri-cole. Cabinetul era ticsit de dulapuri cu cărţi din domeniul econo-miei rurale şi al problemelor şcolare. Pe birou — hîrtii, dări de sea-mă tipărite, fişiere cu cartonaşe de mărimi

diferite. Mult praf şi nici un tablou în toată încăperea.

Stăpânul casei, Ivan Stepanovici Kirilov, vădea o grijă deosebită în a fi amabil, europeneşte amabil şi, în acelaşi timp, de a nu-şi ştirbi demnitatea de cap al judeţului. Era o fire ciudată şi contradictorie, ca şi cum ar fi fost sudată din două jumătăţi diferite. După tot ce-l înconjura în acest interior, se vedea că el munceşte intens şi cu multă pricepere. Dar, dacă te uitai numai la el, rămîneai cu impresia că toata activitatea aceasta în domeniul instituţional al zemstvei nu es-te decît o îndeletnicire vremelnică de destindere şi că adevăratele lui preocupări sînt proiectate undeva într-un viitor, spre care se aţinteau uneori ochii lui vioi, dar cu luciri de plumb şi total absenţi. Ca şi cum cineva ar fi scos din el sufletul viu, depunîndu-l pentru mult timp într-un sertar şi înlocuindu-l deocamdată cu o încărcătu-ră de agitaţie, autoregeneratoare, meşteşugit programată.

Era mijlociu de statură, uscăţiv, cu faţa tinerească — atît de tine-rească şi rumenă, încât uneori făcea impresia unui băiat care şi-a li-pit o barbă şi a preluat destul de reuşit de la cei mari felul lor de a se comporta. Mişcările-i erau precise, repezi. Saluta cu vioiciune, schiţând plecăciuni repetate, cu lunecări scurte pe pingelele pantofiorilor săi eleganţi şi cu ţăcănit uşor de tocuri lipite. Îmbrăcămin-tea-i reclama la descriere folosirea diminutivului costumaş — pen-tru ansamblu şi a diminutivelor respective pentru detalii : o hăinuţă gri, cămaşă nescrobită de batist cu guleraş dublu, crăvăţică albastră din împletitură de şnur, pantalonaşi înguşti, ciorăpaşi gri. Şi vorbirea lui, întotdeauna extrem de politicoasă, comporta oarecum un as-pect dublu : în cursivitatea ei gravă, cumpănită, te pomeneai intercalîndu-se brusc un zîmbet naiv-copilăresc, un gest ştrengăresc, ca imediat după aceea să revină la ţinuta-i potolită, modestă. Nevasta lui, o femeie

calmă şi cumpănită, arătînd ceva mai în vîrstă decît so-ţul ei, intrase de cîteva ori în cabinet, după venirea lui Peredonov, ca să ceară de fiecare dată soţului nişte precizări în legătură cu treburi-le judeţene.

Menajul lor din oraş era arhidezordonat : mereu venea cineva cu treburi, mereu se servea ceai. Şi lui Peredonov, după ce se aşeză, i se aduse un pahar de ceai, nu prea cald, şi nişte chifle pe o farfurie.

Gazda mai avea un musafir, venit înaintea lui Peredonov. Acesta îl cunoştea. Dealtfel, nici nu există în oraşul nostru oameni care să nu ştie unul de altul. Toţi se cunosc între ei, numai ca unii au rupt cu-noştinţa, certîndu-se.

Era medicul zemstvei, Gheorghi Semionovici Trepetov, un om scund, mai mic decît Kirilov, cu faţa punctată de bubuliţe, ascuţită, insignifiantă. Purta ochelari albaştri şi se uita mereu în jos sau în lă-turi, ca şi cum îi venea greu să-şi privească interlocutorul. Era de o corectitudine scrupuloasă, dar nici altora nu le-ar fi tolerat să-l lip-sească de un bănuţ măcar din ceea ce i se cuvenea. Pe toţi funcţiona-rii de stat îi detesta profund ; mîna le-o mai întindea ocazional, dar evita cu îndărătnicie orice discuţie cu ei. Pentru aceasta trecea drept un cap luminat, ca şi Kirilov, deşi avea cunoştinţe slabe şi trata prost. Îşi propunea mereu să-şi simplifice condiţia de existenţă, în care scop observa cum îşi suflă nasul ţăranii, cum se scarpină la cea-fă, cum îşi şterg gura cu palma, imitîndu-le gesturile în intimitate, dar tot amînînd aceasta rusticizare pînă la vara următoare.

Peredonov repetă şi aici plîngerile-i, devenite stereotipe în ultime-le zile, împotriva bîrfelilor din oraş, împotriva invidioşilor care vor să-l împiedice să obţină postul de inspector. Kirilov la început se simţi măgulit de un asemenea demers pe lîngă el şi aceasta îl făcu să exclame :

— Aşa-a ! Vedeţi, aşadar, ce înseamnă mediul provincial ? Am fost totdeauna de părere şi o voi susţine mereu, că singura salvare pen-tru oamenii care gîndesc este să-şi strîngă rîndurile, şi îmi pare bine că şi dumneata ai ajuns la această convingere.

Trepetov pufni nemulţumit şi supărat. Kirilov îl privi intimidat. Trepetov rosti maliţios :

— Oameni care gîndesc ! şi iar pufni.

Apoi, după un pic de tăcere, adaugă cu glas subţire, jignit :

— Nu ştiu în ce măsură oamenii care gîndesc ar putea să servească clasicismul anchilozat !

Kirilov obiectă nehotărît :

— Mi se pare, totuşi, Gheorghi Semionovici, că nu ţii seamă de faptul că nu totdeauna depinde de om alegerea activităţii sale.

Trepetov pufni dispreţuitor şi, luînd cu aceasta definitiv piuitul amabilului Kirilov, se cufundă într-o tăcere adîncă.

Kirilov se întoarse către Peredonov. Auzindu-l că vorbeşte despre numirea lui ca inspector, se neliniştise. I se păru că Peredonov rîv-neşte la locul de inspector din judeţul nostru. Iar administraţia zem-stvei îşi propunea să creeze un post de inspector al şcolilor zemstvei la care candidatul să fie desemnat de ea şi numai confirmat de forul de învăţămînt respectiv.

În cazul acesta, inspectorul Bogdanov, care avea în competenţa sa şcolile din trei judeţe, s-ar fi mutat într-unul din oraşele vecine, iar şcolile din judeţul nostru ar fi preluate de noul inspector. Pentru acest post ei aveau omul lor, pe dirigintele seminarului pedagogic din orăşelul vecin Safat.

— Acolo eu am protecţie, îşi înşira Peredonov păsul. Aici însă di-rectorul îmi pune beţe în roate ; ba şi alţii mă sapă. Răspândesc tot felul de aiureli. De aceea, în cazul că se vor cere informaţii să aveţi în vedere că tot ce se spune despre mine sînt nişte bazaconii. Să nu daţi crezare acestor domni.

Kirilov se grăbi să răspundă cu un aer degajat:

— Eu, Ardalion Borisîci, nu prea am timp să mă preocup în mod deosebit de relaţiile şi zvonurile din oraş, sînt pînă-n gît încărcat de treburi. Dacă nu m-ar ajuta soţia, nici nu ştiu cum aş scoate-o la ca-păt. Nu mă duc nicăieri, nu văd pe nimeni, nu aud nimic. Dar sînt sigur că tot ce se spune despre dumneata — n-am auzit nimic, cre-de-mă pe cuvînt de onoare — sînt nişte scorneli, sînt sigur de asta. Postul acesta însă nu depinde numai de mine.

— S-ar putea să fiţi întrebat, zise Peredonov. Kirilov se uită la el cu mirare şi zise :

— Ba bine că nu. Voi fi întrebat precis. Chestiunea e că noi avem...

În acel moment apăru în prag doamna Kirilov şi-l chemă :

— Ivan Stepanovici, numai pentru o clipă. Kirilov o urmă. În ca-mera de alături ea îi şopti îngrijorată :

— Eu cred că ar fi bine să nu-i spui individului ăsta că noi avem în vedere pentru acest loc pe Krasilnikov. Individul mi se pare cam suspect ; e în stare să-i facă cine ştie ce neplăceri.

— Aşa crezi ? întrebă în şoaptă grăbită Kirilov. Da, da, mi se pare că ai dreptate. Foarte neplăcut.

Îşi duse mîinile la cap. Nevastă-sa îl privi cu o compasiune dornică de a oferi o soluţie şi-i sugeră :

— Mai bine să nu-i spui nimic despre asta, ca şi cum postul nici n-ar exista.

— Da, da, ai dreptate, şopti Kirilov. Dar să mă duc. Nu-i frumos.

Se reîntoarse repede în cabinet şi îl copleşi pe Peredonov cu ama-bilităţi.

— Atunci, dacă cumva... începu acesta.

— Nici o grijă, nici o grijă, voi avea în vedere, îl asigură Kirilov. Chestiunea încă n-a fost hotărîtă definitiv.

Peredonov nu înţelegea despre ce fel de chestiune este vorba şi simţea că începe să-l

cuprindă teama şi descurajarea. Iar Kirilov îi dădea înainte :

— Lucrăm la crearea unei reţele întregi de şcoli. Am invitat un specialist din Petersburg. Am muncit toată vara. Ne-a costat treaba asta nouă sute de ruble. S-a întocmit un plan minuţios elaborat, au fost calculate toate distanţele, fixate toate punctele şcolare.

Şi făcu o expunere lungă asupra reţelei şcolare în cadrul împărţirii teritoriului în secţiuni atît de mici încît şcolile respective să fie acce-sibile pentru toate aşezările din judeţ. Peredonov nu era în stare să înţeleagă nimic şi orbecăia cu mintea-i greoaie prin ochiurile reţelei verbale pe care acesta o împletea în faţa lui cu atîta iscusinţă.

În sfîrşit, el îşi luă rămas bun şi plecă profund amărît. În casa aceasta, gîndea el, n-au vrut nici să-l înţeleagă, nici să-l asculte. Stă-pînul casei a tot îndrugat ceva de neînţeles. Trepetov pufnea mereu, nu se ştie de ce. Stăpîna casei intra şi pleca fără să-i fi adresat măcar un cuvinţel amabil. Ciudaţi oameni stau în această casă. O zi pier-dută !

XI

În ziua de sîmbătă Peredonov se pregăti să-l viziteze pe ispravnic. Deşi nu e un grangur atît de important ca mareşalul nobilimii, soco-tea Peredonov, ar putea totuşi să-ţi facă un rău mai mare decît cei-lalţi ; după cum ar putea să te şi ajute, dacă vrea, cu referinţele lui în faţa autorităţilor superioare din învăţămînt. E foarte important să te ai bine cu poliţia.

Peredonov a scos din cutia de carton şapca de uniformă cu cocar-dă. Era hotărît de aci încolo să poarte numai şapcă. Directorul poate să-şi permită să poarte pălărie — e bine văzut de superiori. Pe cînd el, Peredonov, mai are de luptat pînă va obţine postul de inspector ; n-are voie să se lase cu nădejdea exclusiv pe protecţie ; trebuie şi el însuşi

să aibă grijă de a se prezenta peste tot în lumina cea mai favo-rabilă. În ultimele zile încă înainte de a întreprinde campania sa de vizite pe la autorităţi, se tot gîndise la asta, dar se nimerea mereu să pună mîna pe pălărie. De astă dată însă o inspiraţie subită îl scoase din impas : aruncă pălăria după sobă, ca să fie sigur că nu-i mai ca-de sub mînă în momentul plecării.

Varvara lipsea de acasă. Klavdia spăla podelele în odăile de sus. Peredonov intră în bucătărie să se spele pe mîini. Văzu pe masă o pungă de hârtie albastră din care căzuseră cîteva stafide. Era litra de stafide cumpărată pentru checul de la ceai, pe care-l coceau acasă. Peredonov se apucă să mănînce stafidele, aşa cum erau, necurăţate şi nespălate, şi consumă întreaga cantitate : repede şi lacom, stînd în picioare lîngă masă şi aruncînd priviri furişe spre uşă, ca să nu fie surprins de Klavdia. Apoi mototoli cu grijă punga goală şi, ţinînd-o în pumnul ascuns la piept sub haină, ieşi în vestibul şi o vîrî în bu-zunarul paltonului, cu gîndul s-o arunce undeva pe stradă şi astfel să şteargă orice urmă.

Şi plecă. Klavdia constată curînd dispariţia stafidelor şi se îngrozi; toate căutările ei au fost zadarnice. Varvara revenind acasă află des-pre pagubă şi o luă la ceartă pe Klavdia, fiind convinsă că aceasta mîncase stafidele.

În stradă era linişte. Sufla un vînt uşor. Nori răzleţi brăzdau văz-duhul. Băltoacele se zvîntau. Cerul iriza o bucurie pală. Dar sufletul lui Peredonov tînjea copleşit de o tristeţe apăsătoare.

Pe drum se abătu pe la croitor ca să-l zorească să-i lucreze cît mai repede uniforma cea nouă comandată cu trei zile în urmă.

Trecînd prin faţa bisericii, Peredonov îşi scoase şapca şi îşi făcu de trei ori semnul crucii. Gestul larg şi solemn al mîinii, exprimînd evlavie adîncă, era menit să reţină atenţia tuturor acelora care l-ar vedea pe viitorul inspector cînd trece prin faţa

casei Domnului. Îna-inte n-o făcea, dar acum se impunea să fie cu ochii în patru. S-ar pu-tea să fie urmărit de vreo iscoadă, sau în spatele vreunui copac să fie ascuns careva pus anume ca să-l observe, mai ştii !

Ispravnicul locuia pe una din străzile periferice ale oraşului. În poarta larg deschisă veghea un vardist — de la o vreme încoace ase-menea prezenţe îl deprimau din ce în ce mai mult. În curte se pu-teau zări cîţiva ţărani, dar spre deosebire de comportarea obişnuită a ţăranilor de prin partea locului, aceştia erau prea supuşi şi tăcuţi. Mai multe căruţe acoperite cu rogojini erau trase în fundul curţii ne-îngrijite.

În vestibulul întunecos dădu de un alt vardist : mic de statură, us-căţiv, cu mişcări de executant zelos şi expeditiv, deşi avea o faţă cam amărîtă. Stătea nemişcat şi ţinea subsuoară o carte în coperţi de pie-le neagră. O fată cu părul dezmăţat şi cu picioarele goale apăru în fugă prin uşa laterală, îl ajută pe Peredonov să-şi dezbrace paltonul şi-l conduse în salon spunând :

— Poftim, intraţi ; Semeon Grigorievici vine îndată.

Era o încăpere cu tavanul jos. Peredonov simţi îndată cum acest ta-van începe să-l apese. Mobilierul era înghesuit de-a lungul pereţilor. Covoare de iută acopereau podeaua. În dreapta şi în stînga, din do-sul pereţilor veneau foşnete, şoapte. Pe uşă cînd şi cînd îşi arătau ca-pul femei palide şi băieţi scrofuloşi cu ochi verzi, sclipitori. Se dis-tingeau uneori din şoapte întrebări şi răspunsuri scurte, rostite ceva mai tare.

— Am adus...

— Încotro ?

— Poruncă, unde să punem ?

— De la Ermoşkin, Sidor Petrovici.

Curînd apăru şi ispravnicul. Încheindu-şi în grabă, din mers, min-dirul, acesta îl primi cu un zîmbet mieros.

— Scuză-mă pentru zăbavă, zise el strîngînd mîna lui Peredonov cu ambele lui mîini mari şi apucătoare; am avut dincolo cîţiva vizi-tatori cu tot felul de treburi. Aşa e serviciul nostru, nu îngăduie amînări.

Semeon Grigorievici Minciukov, un bărbat înalt, voinic, brun, cu părul cam rărit în creştetul capului, se ţinea puţin aplecat înainte, cu braţele atârnate uşor arcuit şi degetele mîinilor îndoite ca nişte dinţi de greblă. Zîmbea deseori cu aerul omului care tocmai se înfruptase din nişte bunătăţi mult rîvnite dar interzise şi acum se linge pe bu-ze. Avea buze cărnoase de un roşu aprins, nasul borcănat, faţa hul-pav-pofticioasă, jinduitoare, neinteligentă.

Peredonov se simţi zăpăcit de tot ce vedea şi auzea aici. Aşezat în fotoliu, bîiguia cuvinte incoerente, căutînd să-şi ţină şapca în aşa fel, încît ispravnicul să-i vadă cocarda. Minciukov şedea în dreptul lui, de cealaltă parte a mesei, iar palmele lui apucătoare se mişcau înce-tişor pe genunchi, desfăcîndu-se şi strîngîndu-se necontenit.

— Trăncănesc te miri ce, îşi depănă necazurile Peredonov, ce nici n-a fost. Şi eu aş putea să denunţ. Eu nu mă ştiu cu nimic, dar în privinţa lor, aş putea. Numai că nu vreau. În spate mă vorbesc de rău, îndrugă te miri ce, iar în faţă îmi rîd. Gîndiţi-vă şi dumnea-voastră, în situaţia mea — e jenant. Eu am protecţie, iar ei umblă să-mi pună beţe în roate. În zadar mă urmăresc ei, pierd timpul degea-ba. Dar pe mine asta mă deranjează. Oriunde m-aş duce, orice pas aş face — află tot oraşul. De aceea mi-am pus toată speranţa în dumneavoastră ; în caz de ceva să mă susţineţi.

— Dar bineînţeles, bineînţeles, cu cea mai mare plăcere, zise Min-ciukov întinzînd înainte palmele lui late ; noi poliţia ar trebui doar să ştim dacă cineva este sau nu o persoană loială.

— Mie, desigur, puţin îmi pasă, zise mînios Peredonov, n-au decît să latre, dar mă tem să nu-

mi strice la serviciu. Sînt şireţi. Nu vă ui-taţi că pălăvrăgesc, ca Rutilov, de pildă, şi cine ştie, dumnealui poa-te sapă galerii sub clădirea trezoreriei. E uşor aşa, de pe un cap bol-nav pe unul sănătos.

Minciukov avu impresia la început că Peredonov e puţin cherche-lit şi vorbeşte aiurea. Dar ascultînd mai atent se dumiri că acesta se plînge de cineva, care-l denigrează şi cere să se ia măsuri.

— Nişte tinerei, continuă Peredonov, gîndindu-se la Volodin, dar şi-au luat nasul la purtare. Uneltesc împotriva altora, în timp ce ei înşişi sînt, de fapt, amestecaţi în diverse potlogării. Tinerii, se ştie, o iau razna. Unii chiar şi în serviciul poliţiei fiind, şi tot se bagă.

Şi îndrugă o peltea lungă pe chestia asta a tinerilor, ferindu-se to-tuşi, nu se ştie de ce, să pronunţe numele lui Volodin. Iar despre ti-nerii de la poliţie aminti în treacăt, pentru orice eventualitate, dîn-du-i lui Minciukov a înţelege că ar avea unele informaţii nefavora-bile şi despre funcţionarii poliţiei. Minciukov deduse că Peredonov face aluzie la cei doi funcţionari tineri ai administraţiei poliţieneşti : veseli, hazlii, fac curte la fete. Panica şi frica evidentă a lui Peredonov îl molipsiră şi pe ispravnic, fără ca el să-şi dea seama de asta.

— Mă voi interesa mai îndeaproape, zise el îngrijorat. Rămase pu-ţin pe gînduri, apoi îşi readuse pe faţă zîmbetul mieros. Am eu doi funcţionari tineri de tot, aproape copilandri. Pe unul din ei maică-sa, nici n-ai să mă crezi, îl pune la colţ, zău.

Peredonov hohoti sacadat.

Între timp Varvara trecuse pe la Gruşina, de la care află o noutate uluitoare.

— Draga mea, Varvara Dmitrievna, o luă Gruşina chiar de la uşă, vădind o nemaipomenită

stare de agitaţie, am să-ţi spun o noutate, de ai să rămîi cu gura căscată.

— Ei, ce noutate ? întrebă Varvara cu un surîs îngăduitor.

— Dar gîndeşte-te numai ce oameni mizerabili există pe lumea as-ta ! La ce tertipuri recurg unii ca să-şi atingă scopul !

— Dar, despre ce este vorba ?

— Uite, îţi povestesc îndată.

Şireată cum era, Gruşina se apucă însă mai întîi s-o trateze cu cafea ; apoi îşi alungă copiii afară ; dar fetiţa cea mai mare se încăpăţînă şi nu voi sa iasă.

— Ah, ticăloasă ce eşti ! strigă la ea Gruşina.

— Tu eşti ticăloasă, răspunse obraznic fetiţa şi bătu la maică-sa din picioare.

Gruşina o apucă de coate şi împingînd-o afară în curte, încuie uşa.

— Jigodie scîrboasă, se plînse ea Varvarei; copiii ăştia mă omoară. Sînt singură, n-o pot scoate cu ei la capăt. Le-ar trebui un tată.

— Nu-i nimic, cînd te măriţi vor avea fi tată, zise Varvara.

— Mai ştii peste cine nimereşti, scumpă Varvara Dmitrievna, dacă dai de unul care să-i tiranizeze.

În acel moment fetiţa, ajunsă în stradă, aruncă prin fereastra des-chisă un pumn de nisip drept în capul şi peste rochia mamei sale. Gruşina se repezi la fereastră zbierînd :

— Te omor în bătaie, ticăloasă ce eşti ; te întorci tu acasă, ai să vezi ce păţeşti, mizerabilo !

— Tu eşti ticăloasă şi mizerabilă, rea şi proastă! striga în stradă fe-tiţa sărind într-un picior şi arătîndu-i maică-sii pumnişorii murdari.

Gruşina mai strigă o dată :

— Îţi arăt eu ţie !

Şi închise fereastra. Apoi se aşează liniştită, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat şi reluă :

— Am vrut să-ţi spun o noutate, dar nici nu mai ştiu cum. Dum-neata, scumpa mea Varvara

Dmitrievna, n-ai de ce să te necăjeşti, ei nu vor reuşi nimic.

— Dar ce este ? întrebă speriată Varvara şi farfurioara cu cafea tre-mură în mîna ei.

— Ştii, s-a înscris anul acesta în liceul nostru, direct în clasa cincea, un licean, Pîlnikov, cică-i din Ruban, pentru că mătuşă-sa a cumpă-rat în judeţul nostru o moşie.

— Ştiu, ştiu, zise Varvara, l-am şi văzut, venise cu mătuşă-sa, un băiat drăguţ, seamănă cu o fetiţă şi roşeşte mereu.

— Scumpa mea Varvara Dmitrievna, păi cum să nu semene cu o fetiţă, de vreme ce în realitate este o domnişoară travestită ?

— Ce spui ? exclamă Varvara.

— Înadins s-au gîndit să facă aşa, ca să-l agaţe pe Ardalion Borisî-ci, meliţa Gruşina dînd din mîini emoţionată şi încîntată la culme că poate transmite o veste atît de importantă. Să vezi, domnişoara asta are un văr orfan, care învaţă la Ruban ; mama domnişoarei l-a retras din liceu, iar cu actele lui domnişoara s-a înscris aici. Şi e interesant că l-au dat în gazdă într-o casă unde nu mai stau şi alţi liceeni ; el e singur acolo şi în felul acesta, au crezut ei, nimeni nu va bănui ni-mic.

— Dar cum de ai aflat ? întrebă neîncrezătoare Varvara.

— Vai, draga mea Varvara Dmitrievna, păi ce nu se află pe lumea asta. Nici că se putea altfel. Treaba asta chiar de la început păruse cam suspectă : toţi băieţii — ca băieţii, iar ăsta — cuminte, blînd, umblă parcă i s-ar fi înecat corăbiile. Iar după mutră — ar fi trebuit să fie voinicul voinicilor : pieptos, crapă de sănătate. Şi ruşinos ne-voie mare ; colegii observă imediat : la orice vorbă de a lor roşeşte pînă în vârful urechilor. De aia l-au şi poreclit : puştoaică. Ei o spun în glumă, ca să-l necăjească şi nici prin cap nu le trece că este cu adevărat fetiţă. Şi, închipuieşte-ţi, nici gazda nu ştie nimic.

— Dar cum ai aflat dumneata ? repetă întrebarea

— Dar bine, scumpa mea Varvara Dmitrievna, eu să nu aflu ! Pe toţi îi cunosc aici în judeţ. Că doar toată lumea ştie că dumnealor mai au un băiat acasă, de aceeaşi vîrstă cu fata. De ce nu i-au trimis pe amîndoi la liceu ? Se zice că el a fost vara asta bolnav şi a rămas un an acasă să se refacă. Dar toate astea sînt născociri — el e liceanul. Şi încă se mai ştie că aveau şi o domnişoară care, zic ei, s-ar fi măritat şi e plecată în Caucaz. Şi asta e o minciună : n-a plecat nică-ieri, ci se află aici la noi în chip de băiat.

— Dar ce interes au ? întrebă Varvara.

— Cum ce interes ! se relansă Gruşina. Agaţă pe careva dintre pro-fesori, sînt atîţia necăsătoriţi; sau pe altcineva, cîţi n-ar fi. În chip de băiat, poate să meargă la domiciliul oricui, ba cîte şi mai cîte n-ar putea face.

Varvara se alarmă.

— Drăguţă fetişcană !

— Ce mai, e o frumuseţe de fată, conveni Gruşina, se cam jenează încă, dar aşteaptă dumneata sa se mai obişnuiască, atunci s-o vezi ce face ; pe toţi din oraş îi zăpăceşte. Dar gîndeşte-te numai ce şireţi sînt. Eu, cum am aflat de toată chestia asta, fuga să dau cumva ochii cu gazda lui, sau a ei, nici nu mai ştii cum să zici.

— Adevărat vîrcolac, ptiu, Doamne iartă-mă, se cruci Varvara.

— Mă duc eu la slujba vecerniei, la biserica lor parohială, Sf. Pan-telimon ; o ştiu ce bisericoasă e. Olga Vasilievna, îi zic, dar de ce anul acesta ai numai un singur licean în gazdă ? Că doar nu-i prea convenabil. Ce-mi trebuie mai mulţi, zice. Să am bătaie de cap cu ei ? Totuşi în anii trecuţi ai ţinut doi-trei. La care ea îmi spune, închi-puieşteţi, draga mea Varvara Dmitrievna ! Păi, chiar ei au cerut aşa, ca Saşenka să stea la mine singur. Ei, zice, au de unde ; mi-au plătit ceva mai mult, zice,

pentru că le e teamă să nu prindă apucături rele de la ceilalţi. Ei, ce părere ai ?

— Ce cutre ! zise cu ciudă Varvara. Dar dumneata i-ai spus că e fe-tişcană ?

— Eu îi spun : ia seama, Olga Vasilievna, nu cumva ţi-au plasat o fetişcană în loc de băiat.

— Şi ea ? Ce a zis ea ?

— A crezut, fireşte, că-mi arde de glumă, şi a rîs. Atunci eu o iau mai serios. Scumpa mea Olga Vasilievna, zic, ştii că lumea vorbeşte că ar fi fetişcană. Nu m-a crezut, bineînţeles. Nici nu vrea să audă : prostii, zice, care fetişcană, că doar nu sînt chioară...

Istorisirea aceasta o ului pe Varvara. N-a pus la îndoială deloc cele auzite şi a crezut orbeşte că lucrurile stau exact aşa şi că în ce-l pri-veşte pe logodnicul ei, se pune la cale o manevră de seducţie din partea unei noi pretendente. Trebuia cît mai repede smulsă cumva masca de pe obrazul acestei fetişcane travestite. Mult timp se sfătui-ră ele cum să procedeze, dar nu găsiră deocamdată nici un mijloc mai potrivit.

Acasă, dispariţia pungii cu stafide veni să mărească şi mai mult necazurile Varvarei.

Cînd Peredonov se întoarse acasă, Varvara se grăbi să-i relateze emoţionată cum Klavdia făcuse nevăzută punga cu stafide şi nu vrea să recunoască.

— Şi încă la ce a fost în stare să se gîndească, zicea Varvara enerva-tă, poate că domnul le-a mîncat, zice, dumnealui a intrat în bucătă-rie, zice, cînd eu spălam podelele şi a zăbovit mult pe acolo, zice.

— Aşi, mult, negă Peredonov, numai cît mi-am spălat mîinile, iar stafidele nici nu le-am văzut măcar.

— Klavdiuşka, Klavdiuşka ! strigă Varvara, uite, domnul spune că nici n-a văzut stafidele, înseamnă că tu le ascunseseşi undeva, de atunci încă.

Klavdia îşi arătă din bucătărie faţa plînsă.

— N-am luat eu stafidele voastre, strigă ea printre lacrimi, vă cum-păr altele cu banii mei, dar să ştiţi că nu le-am luat eu !

— Să cumperi! Să cumperi ! se înverşună mînioasă Varvara, nu sînt obligată să te îngraş cu stafide.

Peredonov exploda în hohote ţipînd :

— Diuşka a mîncat tot sfertul de stafide !

— Prigonitori cruzi şi răi ce sînteţi! strigă Klavdia şi trînti uşa.

La masa de prînz, Varvara nu se putu abţine şi povesti tot ce auzi-se despre Pîlnikov. Nu se gîndea deloc dacă va fi sau nu spre folosul ei şi cum va reacţiona la asta Peredonov, o spunea pur şi simplu din răutate.

Peredonov încercă să-şi scormonească memoria, dar nu izbuti să-şi amintească clar cum arată Pîlnikov. Pînă acum nu dăduse cine ştie ce atenţie acestui elev nou venit şi-l detesta pentru înfăţişarea lui plăcută şi ţinuta îngrijită, pentru purtarea lui modestă şi pentru că învăţa bine şi era cel mai mic ca vîrstă dintre toţi elevii clasei a cin-cea. Acum însă cele spuse de Varvara treziră în el o curiozitate sen-zuală. Gînduri indecente se foiră încet în capul lui întunecat...

„Trebuie să mă duc la vecernie, gîndi el să văd această fetişcană travestită."

Deodată năvăli înăuntru Klavdia, trînti pe masă punga de hîrtie albastră făcută ghem şi strigă triumfătoare :

— Poftim, ziceaţi că eu am mîncat stafidele, dar asta ce-i ? Am eu nevoie de stafidele voastre, chiar aşa zău !

Peredonov îşi dete seama îndată de ceea ce se-ntîmplă ; uitase să arunce undeva în stradă punga mototolită şi acum Klavdia o găsise în buzunarul paltonului.

— Ei drăcie ! făcu el.

— Ce-i asta, de unde ? strigă Varvara.

— În buzunarul lui Ardalion Borisîci am găsit-o, răspunse cu bu-curie răutăcioasă Klavdia. După ce chiar dumealui le-a mîncat, mai dă şi vina pe mine. Se ştie că Ardalion Borisîci e pofticos de dulciu-ri, dar de ce să dea vina pe alţii, dacă singur...

— Haiti, a luat-o razna, zise înciudat Peredonov, minţi şi atîta tot. Tu mi-ai vîrît-o în buzunar, eu habar n-am de nimic.

— Dar ce nevoie aveam s-o vîr în buzunarul dumneavoastră, Dumnezeule mare, cum puteţi spune una ca asta ? zise zăpăcindu-se Kladvia.

— Cum ai îndrăznit sa scotoceşti prin buzunarele domnului ! stri-gă Varvara. Cauţi bani ?

— N-am eu obiceiul să scotocesc prin buzunarele altora, răspunse grosolan Klavdia. Am luat paltonul să-l curăţ, era plin de noroi.

— Dar în buzunar ce-ai căutat ?

— A căzut ea singură, n-aveam nevoie să umblu eu în buzunare, se justifică Klavdia.

— Minţi, diuşka, zise Peredonov.

— Ce fel de diuşkă sînt eu pentru dumneavoastră, ştiţi numai să vă bateţi joc de oameni ! strigă Klavdia. Dracu să vă ia, plătesc stafi-dele, să vă înecaţi cu ele — voi le-aţi mîncat, iar eu să le plătesc. Şi le-oi plăti ; se vede că n-aveţi nici un Dumnezeu în suflet şi nici o ruşine în obraz, şi mai ziceţi că sînteţi domni !

Klavdia plecă în bucătărie plîngînd şi boscorodind. Peredonov hohoti lătrat şi zise :

— Ce s-a mai înfuriat.

— Las-o să plătească, zicea Varvara ; la alde ăştia dacă le treci cu vederea — zvîntă tot, diavoli, lăcuste nesăţioase.

Mult timp după aceea continuară s-o necăjească pe Klavdia cu aceste stafide pe care, ziceau ei, le-ar fi mîncat ea. Banii pentru stafi-de i-au tras din simbrie şi povesteau tuturor musafirilor cu belşug de floricele despre întîmplarea cu

stafidele.

Motanul, ca şi cum ar fi fost atras de gîlceavă, ieşi din bucătărie şi, strecurîndu-se pe lîngă pereţi, se aşeză lîngă Peredonov uitîndu-se la el cu ochi aprinşi şi răi. Peredonov se aplecă să-l prindă. Dar mo-tanul se oţărî şi stupi furios, îl zgîrie pe mînă şi fugi ascunzîndu-se sub dulap. Arunca de acolo priviri furişe, scînteind din pupilele-i înguste şi verzi.

„Parcă-i un vîrcolac", îşi zise cu teamă Peredonov.

Varvara, cu gîndul mereu la Pîlnikov, îl îndemnă :

— Decît să-ţi pierzi toate serile la biliard, mai bine te-ai duce din cînd în cînd pe la locuinţele liceenilor. Ei ştiu că profesorii nu-i prea vizitează, iar inspectorii nici măcar o dată pe an, şi de aceea îşi fac de cap : joacă cărţi, se beţivănesc. Sau de te-ai duce măcar la fetişca-na aia travestită. Du-te ceva mai tîrzior, cînd se pregătesc de culcare ; mai ştii, reuşeşti poate s-o surprinzi şi să dai toată chestia pe faţă.

Peredonov se gîndi şi deodată explodă zguduindu-se de rîs.

„Varvara e o bestie şireată, îşi zise el. Ştie să dea un sfat la ţanc !"

XII

Peredonov se duse la slujba vecerniei la biserica liceului. Acolo se postă în spatele rîndurilor de liceeni ca să poată urmări comporta-rea lor. I se păru că unii dintre ei se ţineau de pozne, se împingeau, şuşoteau, rîdeau. Îşi notă în memorie chipurile acestora. Dar erau prea mulţi şi se necăji crunt că nu-i venise în cap să se înarmeze cu hîrtiuţă şi creionaş. Îl întrista faptul că liceenii se poartă atât de urât şi că nimeni nu acordă acestui

lucru nici o atenţie, deşi alături se aflau şi directorul şi inspectorul cu soţiile îşi copiii lor.

În realitate liceenii stăteau cuminţi şi cuviincioşi : unii îşi făceau maşinal semnul crucii, gîndindu-se la lucruri ce nu aveau nici o le-gătură cu biserica, alţii se rugau sîrguincios. Şi doar ici-colo cîte unul mai şoptea ceva vecinului, două-trei cuvinte, aproape fără să mişte capul, la care acesta răspundea la fel de scurt şi încet, sau une-ori printr-o mişcare discretă — privire, zîmbet sau dînd din umeri. Şi totuşi aceste mişcări sporadice, abia perceptibile, neobservate de pedagog, se răsfrîngeau în simţurile obtuze dar surescitate ale lui Peredonov într-o imagine diformă, creindu-i impresia unei mari de-zordini. Chiar şi într-o dispoziţie calmă fiind, Peredonov, asemeni tuturor oamenilor cu fire vulgară, nu era în stare să aprecieze exact fenomenele mărunte : ori nu le observa deloc, ori le exagera semni-ficaţia. Iar în starea lui de acum, frămîntat de aşteptări şi de temeri, simţurile îl slujeau şi mai defectuos, încît treptat-treptat realitatea toată se învăluia în faţa lui într-o perdea ploioasă de iluzii urîte, no-cive.

Dar şi pînă acum ce erau, la drept vorbind, toţi liceenii aceştia pen-tru el, Peredonov ? Nu reprezentau ei oare numai un aparat pentru întinderea cernelei cu peniţa pe hîrtie şi pentru redarea într-un lim-baj grosolan a ceea ce fusese rostit cîndva într-o limbă omenească ? În decursul întregii sale activităţi profesionale, Peredonov a fost in-capabil să înţeleagă şi nici nu i-a trecut prin cap vreodată că liceenii sânt şi ei oameni la fel cu cei maturi. Numai liceenii bărboşi, cu atracţia trezită faţă de femei, îi deveneau brusc egali.

După ce culese astfel, de la locul său din spatele elevilor, suficiente impresii întristătoare, Peredonov înaintă spre rîndurile de mijloc. La capătul din dreapta al unui rînd de acolo stătea Saşa Pîlnikov, făcîn-du-şi discret rugăciunea şi îngenunchind mereu. Peredonov îl ob-servă atent

şi mai ales îi plăcea să vadă cum Saşa stă în genunchi, ca şi cum ar fi fost pedepsit, cu privirea aţintită spre uşile luminoase ale altarului, cu o expresie îngrijorată şi umilă pe faţă, cu ochii negri adumbriţi de gene lungi negre-sinilii, plini de rugă şi tristeţe. Oa-cheş, cu trupul zvelt, lucru ce apărea şi mai vizibil îndeosebi cînd stătea în genunchi, nemişcat şi drept, ca şi cum s-ar fi simţit supravegheat de o privire severă, cu pieptul lat şi bombat, el apăru în ochii lui Peredonov o adevărată fetişcană în uniformă de băiat.

Şi Peredonov decise pe loc să meargă chiar astăzi, după vecernie, să-l viziteze la gazda lui.

La ieşirea din biserică s-a observat imediat că Peredonov nu mai purta pălărie ca de obicei, ci chipiu şi cocardă, ceea ce îl făcu pe Ru-tilov să întrebe rîzînd :

— Dar cu ce ocazie, scumpe Ardalion Borisîci, eşti atît de oficial astăzi ; văd că te-ai pus la cocardă ? Ei da, înţeleg, îi şade bine omu-lui care aspiră la un post de inspector.

— Acum soldaţii trebuie să te salute, nu-i aşa ? întrebă Valeria cu o naivitate prefăcută.

— Ei, asta-i acum. Ce prostii ! se supără Peredonov.

— Tu nu pricepi nimic, Valerocica, interveni Daria. Nu poate fi vorba aici de soldaţi. Dar liceenii vor arăta de aici încolo faţă de Ar-dalion Borisîci un respect şi mai mare.

Ludmila rîdea în hohote. Peredonov se grăbi să-şi ia rămas bun, ca să scape de ironiile lor.

Era prea devreme ca să meargă la Pîlnikov, acasă n-avea chef să se întoarcă. Porni pe străzile întunecoase, gîndindu-se unde ar putea petrece o oră. Case erau multe ; majoritatea din ele aveau ferestrele luminate ; din cele deschise veneau uneori glasuri înăbuşite. Pe stră-zi se împrăştiau cei ce ieşiseră din biserică şi se auzea cum se deschid şi se închid portiţe şi uşi. Peste tot aici stau oameni, străini şi ostili lui Peredonov. Unii dintre

ei, chiar şi în clipa aceasta probabil, uneltesc împotriva lui. Te pomeneşti că vreunul l-a şi observat acum ; se miră că Peredonov e singur la ora aceea tîrzie şi se întreabă în-cotro oare îşi îndreaptă el paşii. I se părea că cineva îl spionează şi se ţine pe urmele lui. Apăsător îl năpădea urîtul. Copleşit de gîndu-ri negre, grăbi pasul fără nici o ţintă.

Şi se mai gîndea Peredonov că orişicare din aceste case vechi îşi are morţii ei. Oamenii care au trăit în ele acum cincizeci de ani au murit toţi. Pe unii dintre decedaţi îi mai ţinea minte şi el.

„Dacă a murit omul, să fie arsă şi casa, îşi zicea abătut Peredonov, altminteri te cuprinde groaza."

Olga Vasilievna Kokovkina, la care se afla în gazdă liceanul Saşa Pîlnikov, era văduvă de administrator financiar. De pe urma soţului avea pensie şi o casă nu prea mare, dar îndeajuns de încăpătoare ca să se poată destina două-trei camere pentru chiriaşi. Preferase totuşi sa ţină în gazdă liceeni. Ca de la sine, lucrurile se orînduiseră în aşa fel că i se încredinţau întotdeauna băieţii cei mai cuminţi, care învă-ţau bine şi terminau regulat liceul. La celelalte gazde de liceeni, în majoritatea cazurilor, poposeau elevi flotanţi, care se mutau dintr-o şcoală în alta şi în cele din urmă sfîrşeau prin a rămîne cu şcoala ne-isprăvită.

Olga Vasilievna, o bătrînică uscăţivă, înaltă şi dreaptă, cu faţa pli-nă de bunătate, căreia se silea să-i imprime o expresie severă, şi Saşa Pîlnikov, băiat bine hrănit şi crescut într-o disciplină riguros consec-ventă de mătuşa lui, şedeau la masa de ceai. Era ziua cînd venise rîndul lui Saşa să facă trataţii cu dulceaţă adusă de la ţară. Dîndu-şi importanţă în rolul de amfitrion ospitalier băiatul tocmai o servea pe Olga Vasilievna şi ochii negri îi străluceau de bucurie.

Sună clopoţelul şi după cîteva clipe intră în sufragerie Peredonov. Vizita aceasta la o ora atît de tîrzîe o cam miră pe Kokovkina.

— Am venit să-l văd pe liceanul nostru cum o duce aici, se justifică Peredonov.

Kokovkina îi oferi ceai, dar el refuză. Ar fi vrut ca ei să se ridice cît mai repede de la masă şi să poată sta de vorbă numai cu băiatul. După ceai, trecură în camera lui Saşa, dar Kokovkina nu-i lăsa sin-guri şi vorbea întruna. Peredonov se uita mohorît la Saşa, iar acesta tăcea intimidat.

„Nimic n-o să iasă din vizita asta", se gîndea cu necaz Peredonov.

Dar iată că slujnica o chemă pe stăpîna casei pentru niscai treburi de gospodărie şi Kokovkina ieşi. Saşa se uită trist în urma ei. Ochii băiatului pierduseră strălucirea de adineauri şi acum se acoperiră uşor cu streaşina genelor ; părea că aceste gene prea lungi lasă um-bră pe toată faţa lui oacheşă, îngălbenită brusc. Nu se simţea bine în preajma acestui om ursuz. Peredonov se aşeză lîngă el, îl îmbrăţişă stîngaci cu mîna peste umeri cu aceeaşi expresie imobilă pe faţă şi întrebă :

— Ia spune, Saşenka, te-ai închinat frumos astăzi în biserică ?

Saşa îşi săltă ruşinat şi speriat privirea spre faţa lui Peredonov, ro-şi, dar nu răspunse nimic.

— Hai, spune, te-ai rugat lui Dumnezeu bine de tot ? Nu-i aşa ?

— M-am rugat, îngăimă sfios Saşa.

— Ia te uită ce bujori în obrajii tăi, spune-mi drept: eşti o fetişcană, nu-i aşa ? O puştoaică ştrengară !

— Ba nu, nu sînt fată, se împotrivi Saşa şi deodată, supărat pe el însuşi pentru sfiiciunea sa, întrebă cu clinchet de accente metalice în glas ; — prin ce, adică, aş semăna eu cu o fetişcană ? Numai aici li-ceenii dumneavoastră căpoşi, ca să mă necăjească, mă strigă astfel, pentru că eu nu spun vorbe urîte ; nu sînt obişnuit să vorbesc aşa ; niciodată nu voi rosti asemenea vorbe ; ş-apoi, de ce să spunem scîr-boşenii ?

— Te pedepseşte mămica ? întrebă Peredonov.

— Eu sînt orfan, n-am mamă, zise Saşa.

— Atunci, mătuşa te pedepseşte ?

— Bineînţeles. Mă pedepseşte dacă încep să spun scîrboşenii. E frumos ?

— Dar mătuşa poate că nici nu află.

— Chiar dacă ; eu nu vreau ; nu-mi place, zise apăsat Saşa. Iar mă-tuşa poate să afle oricînd. S-ar putea să-i spun chiar eu.

— Şi care dintre colegii dumitale spun vorbe urîte ? întrebă Pere-donov.

Saşa roşi iar şi rămase mut.

— Ei, hai, spune ; eşti dator să-i numeşti, nu trebuie să-i acoperi.

— Nimeni nu spune, răspunse încurcat Saşa.

— Păi, chiar dumneata te-ai plîns adineauri.

— Eu nu m-am plîns.

— Cum poţi să negi asta ? zise supărat Peredonov.

Saşa se simţi prins într-o cursă urîtă. Şi încercă să scape :

— V-am explicat numai pentru ce mă necăjesc unii colegi numin-du-mă puştancă. Dar nu vreau să-i pîrăsc.

— Aşa, vra să zică ; dar de ce, mă rog ? întrebă cu mînie Peredo-nov.

— Pentru că nu e bine şi nu e frumos, preciză Saşa cu un surîs în-ciudat.

— Bine, în cazul acesta te spun directorului ; el te va face să vor-beşti, îl ameninţă Peredonov cu o bucurie răutăcioasă.

Saşa îl privi cu ochi aprinşi de mînie.

— Nu ! vă rog să nu mă spuneţi, Ardalion Borisîci.

În glasul lui cu accente frînte se simţi efortul făcut ca să implore, cînd de fapt ar fi vrut să-i strige cuvinte sfidătoare de ameninţare.

— Ba, spun. Ai să vezi atunci se înseamnă să acoperi scîrnavii. Tre-buia chiar dumneata să reclami imediat. Ai să vezi ce păţeşti.

Saşa se sculă, zmucindu-şi încurcat centura. Intră Kokovkina.

— Cuminţelul dumitale, cum văd eu, e o poamă bună, n-am ce zi-ce, îi declară cu răutate Peredonov.

Kokovkina se alarmă. Se apropie repede şi se aşeză lîngă Saşa, de emoţie i se tăiau întotdeauna picioarele. Întrebă cu teamă :

— Dar ce s-a întîmplat, Ardalion Borisîci ? Ce a făcut el ?

— Întrebaţi-l pe dumnealui, răspunse cu ură tîmpă Peredonov.

— Ce este, Saşenka, cu ce ai greşit ? întrebă ea, strîngîndu-l pe bă-iat de cot.

— Nu ştiu nici eu, ridică Saşa din umeri şi izbucni în plîns.

— Dar ce s-a întîmplat, ce-i cu tine, de ce plîngi ? întrebă Kokovki-na.

Îi cuprinse umerii cu braţul, îl trăgea spre dînsa fără să-şi dea sea-ma de poziţia incomodă a băiatului. Acesta stătea aplecat cu batista la ochi. Peredonov explică :

— Acolo, la liceu, unii îl învaţă cuvinte urîte, iar el nu vrea să spu-nă cine anume. Nu se cade să-i acopere. Învaţă de la ei tot felul de prostii, ba îi şi acoperă.

— Vai, Saşenka, Saşenka, cum de ţi-ai permis aşa ceva ? Se poate una ca asta ! Nu ţi-e ruşine ! zicea Kokovkina zăpăcită, luîndu-şi braţul de pe umerii lui.

— Dar eu n-am nici o vină, răspunse printre lacrimi Saşa, n-am fă-cut nimic rău. De aceea se şi leagă de mine, că nu pot spune cuvinte urîte.

— Cine spune cuvinte urîte ? întrebă iar Peredonov.

— Nu spune nimeni, strigă disperat Saşa.

— Vedeţi cum minte, zise Peredonov. Trebuie pedepsit bine. E da-tor să arate cine vorbeşte urît. Aşa, unde ajungem ? Ne pomenim mîine-poimîine

cu tot felul de zvonuri compromiţătoare pentru lice-ul nostru, fără a putea să le preîntîmpinăm.

— Vă rog să nu-i luaţi asta în nume de rău, Ardalion Borisîci, in-terveni Kokovkina ; dar cum puteţi pretinde să-şi trădeze colegii ? îi vor face zile fripte.

— El e dator să spună, zise mînios Peredonov, va fi spre folosul tu-turor. Vom lua măsuri pentru îndreptarea lor.

— Îl vor şi bate ! zise nehotărîtă Kokovkina.

— Nu vor îndrăzni. Dacă se teme de asta, să spună în secret.

— Ei, hai Saşenka, spune în secret. Nimeni nu va afla că de la tine se ştie.

Saşa plîngea fără a scoate un cuvînt. Kokovkina îl trase spre dînsa, şoptindu-i îndelung ceva la ureche. El dădea negativ din cap.

— Nu vrea, declară Kokovkina.

— Ia să-i tragem cîteva cu nuiaua, o să vedeţi cum spune, zise furi-os Peredonov. Aduceţi-mi o nuia, îl fac eu să vorbească.

— Olga Vasilievna, dar pentru ce ! strigă Saşa. Kokovkina se ridică şi-l îmbrăţişă.

— Ei, hai, destul ai plîns, zise ea duios şi hotărît, nimeni n-o să se atingă de tine.

— Cum vreţi, zise Peredonov, dar în cazul acesta sînt dator să aduc la cunoştinţa directorului. Am crezut s-o facem discret şi amia-bil, în familie ; ar fi fost mai bine pentru el. Mai ştii, poate că nici Sa-şenka al vostru nu e chiar uşa de biserică. Încă nu ştim de ce îl tachi-neză toţi că este fetişcană — s-ar putea să fie altceva la mijloc. Poa-te că nu pe dumnealui îl îndeamnă la rele alţii, ci dumnealui îi per-verteşte pe toţi ceilalţi.

Peredonov părăsi mînios camera. Kokovkina îl urmă. Cînd trecură în încăperea de alături, ea îi zise cu reproş :

— Dar bine, Ardalion Borisîci, cum se poate, aşa din senin, să-l ad-monestezi pe băiat cu atîta

duritate pentru te miri ce ! Bine că el nici nu înţelege tîlcul cuvintelor dumitale.

— Bună ziua, zise morăcănos Peredonov. Dar să ştiţi că-i spun di-rectorului. Aici se impune o anchetă severă. Şi plecă.

Kokovkina se întoarse să-l consoleze pe Saşa. Acesta şedea zgribu-lit la geam contemplînd cerul înstelat. Ochii lui negri îşi regăsiseră liniştea, dar privirea lor era ciudat de tristă. Kokovkina îl mîngîie uşor pe cap.

— Numai eu sînt de vină, murmură el, am făcut greşeala să explic pentru ce mă tachinează băieţii şi el — gata, s-a şi legat de asta. E cel mai brutal dintre toţi. Nimeni dintre liceeni nu ţine la el.

A doua zi Peredonov şi Varvara se mutară într-o altă locuinţă.

Erşova stătea la poartă, angajată într-o ceartă aprigă cu Varvara. Peredonov se ferea sa dea ochii cu dînsa, ascunzîndu-se în dosul că-ruţelor.

La locuinţa cea nouă, se oficie o sfeştanie. Era necesar, după soco-teala lui Peredonov, ca să se vadă ce bun creştin este el. În timpul slujbei mirosul de tămîie, ameţindu-l, trezi în el o dispoziţie confuză cu vagi ecouri de reculegere pioasă.

Un lucru bizar îi tulbura însă această înclinare spre rugă. De unde-va apăru în fugă o lighioană ciudată cu imprecise contururi, o nej-die[1] — mică, cenuşie, agilă şi sprintenă ca un spiriduş. Rîdea, se bî-ţîia şi se învîrtea în jurul lui Peredonov. De cîte ori însă acesta dădea să întindă mîna spre ea, nejdia se strecura neatinsă, şi se ascundea după uşă, ori sub dulap, ca peste o clipă să apară din nou zbenguin-du-se şi zădărîndu-l — cenuşie, informă, intangibilă, neastîmpăra-tă, agasantă.

Abia către sfîrşitul sfeştaniei, Peredonov îşi aminti şi murmură în şoaptă descântecul. Nejdia sîsîi încetişor, se strînse mototol şi se ros-togoli după uşă. Peredonov răsuflă uşurat.

„Nimic de zis, e foarte bine dacă s-a cărat de tot. Te pomeneşti, în-să, că s-a aciuat chiar în locuinţa asta, undeva sub duşumea, şi iar vi-ne să mă sîcîie."

Fiori reci îi străbătură mădularele. În suflet i se furişă o tristeţe apăsătoare.

„Şi ce rost au pe lume toate spurcăciunile astea ?" gîndi el.

După ce se încheie slujba şi musafirii plecară, Peredonov se gîndi îndelung la locul unde ar fi putut să se ascundă nejdia. Curînd Var-vara plecă la Gruşina, iar Peredonov se puse pe treabă întreprinzînd o investigaţie minuţioasă şi apucîndu-se în primul rînd să răscoleas-că lucrurile ei.

„N-o fi adus-o Varvara într-unul din buzunarele sale ? gîndea Pe-redonov. Cît loc îi trebuie ? Se ascunde în buzunar şi stă acolo pitită pînă îi vine sorocul."

Una din rochiile Varvarei i-a atras îndeosebi atenţia. Era toată în festonaşe, cu funde şi panglici, cusută parcă anume ca să ofere cît mai multe locuri de ascunziş. Peredonov o privi îndelung ; apoi cu mare efort, cu ajutorul unui cuţit, a smuls, în parte a tăiat buzunarul şi l-a aruncat în sobă; după care se apucă să rupă şi să taie în bucă-ţele mici toată rochia. În capul lui rătăceau încîlcindu-se gînduri stranii, confuze, iar sufletu-i tînjea sub povara unei nelinişti pustii-toare.

Cînd Varvara se reîntoarse acasă, Peredonov mai lucra la sfîrteca-rea rămăşiţelor de rochie. Crezîndu-l beat, ea se apucă să-l certe. Pe-redonov o ascultă mult timp în tăcere, ca în cele din urmă s-o lămu-rească :

— Tacă-ţi gura, proasto ! S-ar putea să-l ai pe dracul în buzunar şi nici să nu ştii că-l porţi. Trebuie să am grijă de tot ce se întîmplă aici.

Varvara rămase cu gura căscată. Satisfăcut de efectul produs, Pere-donov îşi căută în grabă şapca şi plecă să joace biliard. Varvara aler-gă după el în

vestibul şi, în timp ce el îşi îmbrăca paltonul, ripostă înciudată :

— Poate că tu îl porţi pe dracul în buzunar ; la mine nu se întîmplă aşa ceva. De unde să ţi-l iau pe dracu ? Doar la comandă, să ţi-l tri-mită din Olanda ?

Tînărul cinovnic[12] Cerepnin, acela despre care povestea Verşina că le spiona prin fereastră, începuse într-adevăr, să-i facă văduvioarei o curte stăruitoare. Verşina, bineînţeles, nu s-ar fi dat în lături de la o a doua căsătorie, dar Cerepnin i se părea prea neînsemnat. Acesta se simţi profund jignit. Plin de ranchiună, el acceptă cu bucurie îndemnul lui Volodin de a mînji poarta Verşinei cu dohot[13].

Consimţi, apoi se răzgîndi. Şi dacă va fi prins totuşi ? Ar fi scanda-los de tot ; oricum e funcţionar de stat. Hotărî să treacă operaţia asta altora. Sacrifică un sfert de rublă ca să antreneze doi puşti ştrengari, promiţîndu-le şi un adaos în caz de reuşită —şi într-o noapte întu-necoasă treaba se făcu.

Dacă cineva în casa Verşinei ar fi deschis fereastra după miezul nopţii ar fi auzit în stradă paşi furişaţi de picioare goale pe podeţe, şoapte discrete şi încă nişte zgomote moi, foşnete prelungi, ca şi cum ar fi tras cineva cu mătura pe gard, apoi un zăngănit scurt şi iar acelaşi lipăit de paşi din ce în ce mai grăbit, rîsete îndepărtate şi lătrat de cîini stîrniţi.

Nimeni însă n-a deschis fereastra. Iar dimineaţa... Portiţa, gardul din partea livezii şi de pe porţiunea curţii erau mînjite cu dîre gal-benmaronii de dohot. Pe poartă, tot cu dohot, erau scrise cuvinte triviale. Trecătorii scoteau exclamaţii de surpriză şi rîdeau ; se răs-pîndise zvonul. Soseau noi curioşi.

Verşina umbla agitată prin livadă într-un du-te-vino fără astîmpăr ; fuma, surîdea şi mai strîmb ca de obicei şi murmura cuvinte de mînie. Marta se

închisese în casă vărsînd lacrimi disperate. Slujnica Maria încerca să spele catranul şi se răstea plină de năduf la gălăgi-oşii gură-cască, care se holbau şi rîdeau în hohote.

Cerepnin divulgă în aceeaşi zi lui Volodin numele făptaşilor. Volo-din transmise imediat totul lui Peredonov. Amîndoi cunoşteau pe cei doi băieţi, vestiţi prin isprăvile lor huliganice.

Peredonov, în drum spre salonul de biliard, intră la Verşina. Cerul era înnourat. Verşina .şi Marta şedeau în salon.

— V-au mînjit poarta cu dohot, zise Peredonov.

Marta se înroşi. Verşina povesti dintr-o suflare cum sculîndu-se di-mineaţa au văzut că trecătorii rîd uitîndu-se la gardul lor şi cum Maria l-a spălat. Peredonov zise :

— Eu ştiu cine a făcut-o. Verşina îl privi nedumerită.

— Dar cum ai putut afla ? întrebă ea.

— Cum-necum, uite că am aflat.

— Spune atunci, cine, zise Marta supărată.

Se urîţise de tot, fiindcă acum avea ochii răi, plînşi, cu pleoapele roşii, umflate.

— Vă spun, bineînţeles, de aceea am şi venit. Nemernicii ăştia tre-buie pedepsiţi, ca să se înveţe minte. Dar mai întîi să-mi promiteţi că nu veţi spune nimănui de la cine o ştiţi.

— Şi de ce atîta fereală, Ardalion Borisîci ? întrebă mirată Verşina.

Peredonov făcu o pauză semnificativă şi explică :

— Sînt nişte puşlamale, în stare să-i spargă capul celui care i-ar de-nunţa.

Verşina făgădui să tacă.

— Nici dumneata să nu spui că ştiţi de la mine, se întoarse Peredo-nov către Marta.

— Bine, nu spun, se învoi imediat Marta, grăbită să afle cît mai re-pede numele făptaşilor.

După socotinţa ei aceştia trebuiau supuşi unor cazne cumplite şi umilitoare.

— Mai bine jură-te, ceru prevăzător Peredonov.

— Ei chiar într-atîta, zău că nu spun, îl asigură Marta, dar vorbeşte odată.

În dosul uşii, însă, trăgea cu urechea Vladea. Se felicita, în gînd, că avusese inspiraţia să nu intre în salon : nefiind legat prin nici o pro-misiune va putea spune oricui. Zîmbea de bucurie la gîndul că are prilejul să se răzbune împotriva lui Peredonov.

— Aseară pe la ora unu, mă întorceam acasă pe strada asta, poves-ti Peredonov ; deodată aud lîngă poarta voastră o mişcare suspectă. La început am crezut că-s nişte hoţi. Şi mă chibzuiam ce să fac. În timpul acesta ei au luat-o din loc, auzeam cum fug exact în direcţia unde mă aflam eu. M-am lipit de perete şi nu m-au văzut, iar eu i-am recunoscut. Unul ţinea în mînă un pămătuf, celălalt o căldăruşă. Erau fiii lăcătuşului Avdeev, nişte pramatii : unul din ei spunea celuilalt: n-am pierdut noaptea degeaba, cincizeci şi cinci de copei-cuţe am cîştigat. M-am gîndit sa pun mîna măcar pe unul, dar mi-a fost teamă să nu-mi mînjească obrazul şi paltonul nou-nouţ.

Imediat după plecarea lui Peredonov, Verşina s-a dus cu plîngerea la ispravnic.

Ispravnicul Minciukov trimise un vardist după Avdeev şi feciorii lui.

Băieţii se înfăţişară cu mult curaj, crezînd că e vorba de una din poznele lor anterioare. Avdeev, un bătrîn deşirat, amărît, era dimpo-trivă deplin convins că fiii lui iar au făcut vreo boroboaţă de a lor. Ispravnicul arătă în cîteva cuvinte bătrînului care este învinuirea împotriva fiilor săi. Avdeev declară :

— Nu mai pot să-i stăpînesc. Faceţi ce vreţi cu ei, eu unul mi-am stîlcit mîinile bătîndu-i.

— N-am făcut-o noi, declară hotărît Nil, băiatul cel mare, roşco-van, cu părul vîlvoi.

— Toţi dau vina pe noi, oricine ar face, zise plîngăreţ băiatul cel mic Ilia, cu părul la fel vîlvoi,

dar cu căpăţîna blondă. Ce, dacă oda-tă am făcut o poznă să răspundem pentru tot ce se întîmplă ?

Minciukov zîmbi dulce, clătină din cap şi-i îndemnă :

— Mai bine mărturisiţi deschis totul.

— N-avem ce, răspunse grosolan Nil.

— N-aveţi ce ? Dar cincizeci şi cinci de copeici cine v-a dat pentru treaba asta, ai ?

Şi văzînd după zăpăceala de o clipă a băieţilor că ei sînt făptaşii, Minciukov zise Verşinei :

— E clar că sînt ei.

Băieţii continuau să nege. Au fost duşi în cămară şi supuşi la băta-ia cu varga. Nemaiputînd răbda durerea, au recunoscut. Dar mărtu-risindu-şi fapta, nu voiră să spună de la cine au primit banii.

— Singuri ne-am gîndit s-o facem.

Luaţi din nou la bătaie, pe rînd, fără grabă, dădură în vileag şi nu-mele lui Cerepnin, care-i plătise. Băieţii au fost lăsaţi în seama tată-lui. Ispravnicul spuse Verşinei :

— După cum ai văzut, făptaşii au fost pedepsiţi, mai bine zis, tatăl lor i-a pedepsit, iar dumneata ai aflat cine e răuvoitorul dumitale.

— Nu-l las eu aşa pe acest Cerepnin, se aprinse Verşina, îl dau în judecată.

— Nu te sfătuiesc, Natalia Afanasievna, zise cu blîndeţe Minciu-kov, mai bine las-o baltă.

— Păi cum aşa, să-i lăsăm pe aceşti nemernici să-şi bată joc de oa-meni. Nu-l las, în ruptul capului ! strigă Verşina.

— Mai ales că nu există dovezi, continuă calm ispravnicul.

— Cum nu există, cînd băieţii au şi recunoscut ?!

— Au recunoscut ei aici, dar în faţa judecăţii nu vor recunoaşte ; doar acolo nu se va apuca nimeni să-i ardă cu joarda. În faţa judecă-torului vor nega totul.

— Cum să nege ? Poliţiştii sînt martori, stărui Verşina dar mai pu-ţin convinsă.

— Ce martori ? Cînd sfîşii pielea pe om, recunoaşte şi ce n-a făcut. Sînt nişte ticăloşi, e foarte adevărat, şi au încasat o bătaie bunicică pentru asta. Dar prin judecată nu obţii nimic de la ei.

Minciukov zîmbi dulce privind-o calm pe Verşina.

Aceasta plecă de la ispravnic foarte nemulţumită. Dar reflectînd bine, a trebuit să recunoască : o acuzaţie împotriva lui Cerepnin va fi greu de susţinut, iar un proces ar însemna o publicitate şi mai ma-re, cu totul nedorită.

XIII

Către seară Peredonov se prezentă la director să discute o proble-mă importantă.

Directorul, Nikolai Vasilievici Hripaci, se ghida după un cod su-mar de norme, adaptate atît de bine la viaţă, încît respectarea lor nu prezenta nici o povară. În sfera obligaţiilor sale de serviciu, el exe-cuta conştiincios toate cerinţele legilor sau dispoziţiile autorităţilor superioare, în spiritul principiilor general valabile ale liberalismului moderat. De aceea şi superiorii şi părinţii şi elevii erau deopotrivă mulţumiţi de director. Nu-şi amintea să fi avut vreodată cazuri de ezitare sau dubiu. La ce ar folosi, dealtfel ? Oricînd te poţi sprijini fie pe hotărîrea consiliului pedagogic, fie pe ordinul autorităţii su-perioare. La fel de corect şi egal era el şi în sfera relaţiilor personale. Însăşi înfăţişarea lui constituia o întruchipare a bonomiei şi fermită-ţii: de statură mijlocie, bine închegat, energic, cu ochii vioi şi vorba sigură, el făcea impresia unui om care s-a aranjat binişor şi are in-tenţia să se aranjeze şi mai bine. Rafturile bibliotecii lui din cabinet erau ticsite de cărţi ; unele din aceste cărţi le cerceta din cînd în cînd şi-şi extrăgea note, pe care le aranja într-o anumită ordine şi le ex-punea apoi conţinutul într-un limbaj

propriu. De aici, la urmă, re-zulta un manual, care se tipărea şi se difuza, chiar dacă nu la fel cu scrierile lui Uşinski sau Evtuşevski, dar se difuza. Uneori întocmea, cu precădere din cărţi provenite din străinătate, cîte o compilaţie onorabilă şi nimănui trebuitoare pe care o publica în vreo revistă tot onorabilă şi la fel de puţin necesară. Avea copii mulţi şi toţi aceştia, băieţi şi fete, încă de pe acum vădeau unele înclinaţii şi semne de talent diferite : unul scria versuri, altul desena, al treilea făcea progre-se rapide în muzică.

Peredonov îşi expunea morocănos scopul vizitei :

— Dumneavoastră, Nikolai Vasilievici, mă atacaţi mereu, înseam-nă că cineva mă denigrează în ochii dumneavoastră, eu însă nu mă ştiu cu nimic în această privinţă.

— Dă-mi voie, îl întrerupse directorul, nu pot înţelege la ce deni-grări te referi dumneata. În problema conducerii liceului încredinţat mie, eu mă ghidez după propriile mele observaţii şi îmi permit să cred că experienţa mea în serviciu este suficientă ca să pot aprecia îndeajuns de exact ceea ce văd şi aud, mai ales dacă ne gîndim şi la atitudinea atentă faţă de sarcinile ce-mi incumbă, pe care mi-am propus-o drept o regulă indispensabilă, preciză Hripaci clar şi cate-goric, iar vocea lui repezită sună sec şi răspicat ca trosniturile unor vergi de zinc, cînd sînt îndoite. Cît priveşte însă propria mea părere despre dumneata, eu continui să consider că în activitatea dumitale de serviciu se vădesc nişte deficienţe inadmisibile.

— Desigur, zise ursuz Peredonov, v-aţi băgat în cap că nu sînt bun de nimic, deşi duc mereu grija liceului.

Hripaci ridică sprîncenele şi-l privi întrebător.

— Dumneavoastră nici n-aţi observat, continuă Peredonov, că în li-ceul nostru poate izbucni un

scandal — şi nimeni nu observă, nu-mai eu am surprins acest lucru.

— Ce scandal ? întrebă Hripaci cu rîs sec mărunt şi porni repede să se plimbe dintr-un colţ în altul. Sînt intrigat, deşi, ca să fiu sincer, nu cred eu în posibilitatea vreunui scandal la noi în liceu.

— Înseamnă că nici nu ştiţi pe cine aţi primit anul acesta, constată Peredonov cu atîta bucurie răutăcioasă, încît Hripaci se opri în loc şi-l privi cu atenţie.

— Pe cei admişi îi cunosc pe toţi fără excepţie, zise el sec. Dealtfel cei admişi în clasa întîia, evident nici n-aveau cum să fie eliminaţi dintr-un alt liceu, iar singurul elev primit în clasa a cincea ne-a venit cu nişte recomandaţii care exclud posibilitatea unor presupuneri nefavorabile despre el.

— Aşa o fi. Numai că acest elev nu trebuia dat la noi la liceu, ci în-tr-o altă instituţie, mormăi parcă în silă Peredonov.

— Te rog explică-te, Ardalion Borisîci, zise Hripaci. Sper că nu vrei să spui că Pîlnikov ar trebui trimis într-o colonie de infractori mino-ri.

— Nu, jivina aceasta trebuie trimisă într-un pensionat fără limbi antice, zise cu răutate Peredonov şi ochii îi sclipiră de mînie.

Hripaci vîrî mîinile în buzunarele hainei scurte, şi se uită la el cu mirare.

— Ce fel de pensionat ? întrebă el. Cunoşti dumneata ce instituţie se numeşte astfel ? Şi dacă cunoşti, cum de ai cutezat să faci o asoci-ere atît de indecentă ?

Hripaci se făcu roşu la faţă şi glasu-i sună şi mai sec, şi mai răspi-cat. Cu alte prilejuri aceste semne de mînie la director îl zăpăceau pe Peredonov. Acum însă nu-l impresionară.

— Dumneavoastră vorbiţi ca şi cum l-aţi crede băiat, zise el îngus-tîndu-şi ironic ochii, şi totuşi nu e băiat, ci fetişcană sadea; încă ce poamă de fetişcană !

Hripaci răspunse printr-o explozie de rîs tare, ce putea să pară for-ţat, în cascade scurte şi seci — cum rîdea el întotdeauna.

— Ha-ha-ha ! mai făcu el, încheind a rîde şi se aşează în fotoliu cu capul sprijinit pe spetează, ca şi cum s-ar fi prăvălit de rîs. M-ai ulu-it şi m-ai amuzat teribil, onorate Ardalion Borisîci! ha-ha-ha ! Spu-ne-mi, fii amabil, pe ce îţi întemeiezi supoziţia, dacă premisele care te-au condus la această concluzie nu constituie o taină a dumitale ! ha-ha-ha!

Peredonov povesti tot ce auzise de la Varvara ; ba făcu şi nişte con-sideraţii nimicitoare cu privire la calităţile de gazdă ale Kokovkinei. Hripaci asculta, marcînd uneori cîte un pasaj prin acelaşi râs, sec, în frânturi de cascadă.

— Am impresia, scumpe Ardalion Borisîci, că imaginaţia dumitale a luat-o cam razna, zise el şi-l bătu cu palma pe mînecă. Mulţi din-tre stimaţii mei colegi, ca şi mine, dealtfel, au copii ; nu sîntem chiar la începutul vieţii noastre. Cum ai putea să-ţi închipui dumneata, că am fi luat drept băiat o fetiţă travestită ?

— Mă rog, asta e convingerea dumneavoastră, dar dacă se va în-tîmpla ceva, cine va fi vinovat ? întrebă Peredonov.

— Ha-ha-ha! făcu Hripici. Şi ce anume urmări nefaste întrevezi dumneata ?

— În liceu va începe depravarea, zise Peredonov. Hripaci se în-cruntă şi puse capăt discuţiei.

— Mergi cam prea departe. Tot ce mi-ai spus dumneata pînă acum nu-mi oferă nici cel mai mic motiv de a-ţi împărtăşi bănuielile.

În aceeaşi seară, Peredonov trecu în grabă pe la toţi colegii săi, de la inspector pînă la pedagogi şi povesti tuturor că Pîlnikov este o domnişoară travestită. Toţi rîdeau şi nu-i dădeau crezare. Unii din-tre ei, după ce pleca Peredonov, intrau totuşi la bănuială şi dubiul îşi făcea loc în capul lor. Cît

priveşte soţiile profesorilor — acestea crezură din primul moment.

A doua zi dimineaţă mulţi dintre aceşti colegi veniră la lecţii cu părerea coaptă, că nu este exclus ca Peredonov să aibă totuşi drepta-te. N-o spuneau deschis, dar nici nu-l mai contraziceau, mărginin-du-se doar la consideraţii sau răspunsuri evazive, ambigui : fiecare se temea să nu fie socotit prost, în cazul cînd ar contesta acum fap-tul şi ulterior s-ar dovedi că era adevărat. Unii ar fi vrut să audă pă-rerea directorului în această chestiune, dar directorul, contrar obice-iului său, n-a ieşit deloc din locuinţa sa şi numai a trecut, cu mare întîrziere, spre clasa a şasea, unde avea să ţină singura lui lecţie din acea zi. A stat acolo cu cinci minute în plus şi s-a dus direct în cabi-netul său, fără să fi dat pe la cancelarie.

În cele din urmă, înainte de a începe ora a patra, căruntul preot-profesor de religie, şi alţi doi profesori intrară în cabinetul directo-rului sub pretextul unei chestiuni ce trebuia discutată. Apoi părinte-le cu multă prudenţă a deschis vorba despre Pîlnikov. Dar directo-rul a rîs cu atîta siguranţă şi sinceritate, încît toţi trei se pătrunseră pe loc de convingerea că e ceva absurd, într-adevăr. Iar directorul trecu imediat la alte subiecte : relată cea mai proaspătă noutate din oraş, se plînse de o mare durere de cap şi preciză că va trebui pro-babil să-l invite şi să-l consulte pe onorabilul Evgheni Ivanovici, me-dicul liceului. Apoi pe un ton mucalit povesti că lecţia de astăzi îi accentuase şi mai mult durerea de cap, întrucît întîmplarea voise ca în clasa vecină să-şi ţină lecţia Peredonov, la care nu se ştie de ce, elevii rîdeau prea des şi prea zgomotos. Şi cu rîsu-i sec de totdeau-na, Hripaci adăugă imediat :

— Anul acesta soarta a fost cam vitregă cu mine : de trei ori pe săptămînă sînt nevoit să stau alături de clasa în care predă Ardalion Borisîci, şi, închipuiţi-vă, mereu aud hohote. S-ar părea că

Ardalion Borisîci nu este un om mucalit din fire, şi totuşi cîtă veselie provoa-că !

Şi fără a mai lăsa timp celorlalţi sa-şi dea cu părerea în această pri-vinţă, Hripaci trecu imediat la un alt subiect.

La orele lui Peredonov, în ultimul timp, într-adevăr, se rîdea mult. Şi nu pentru că aceasta îi făcea plăcere. Dimpotrivă rîsul copiilor îl enerva. Numai că el nu se putea abţine să nu vină cu vreo trăsnaie sau să nu spună vreo măscare : fie povestind o anecdotă stupidă, fie apucîndu-se să necăjească pe careva dintre elevii mai cuminţi. Cum în orice clasă se găsesc întotdeauna cîţiva amatori să tragă de timp provocînd dezordine, aceştia profitau de manifestările groteşti ale lui Peredonov şi hohoteau ca nebunii făcînd clasa să se prăpădească de rîs.

Spre sfîrşitul orelor, Hripaci trimise după doctor, iar el îşi luă pălă-ria şi plecă în părculeţul dintre clădirea liceului şi rîu. Liceenii mai mici se duceau în timpul recreaţiilor cu multă bucurie să se joace acolo. Părculeţul era îngust dar destul de lung şi plin de arbori şi tu-fe. Băieţii alergau prin el în voie. Pedagogii nu agreau această veci-nătate de teama unor eventuale accidente. Dar directorul pretindea pur şi simplu că pauzele de recreaţie băieţii să şi le petreacă aler-gînd prin parc. Acest punct din programul educativ era menit să-i înfrumuseţeze dările de seamă.

Străbătînd coridorul, Hripaci se opri în faţa uşii deschise spre sala de gimnastică, rămase un timp aşa cu capul în piept şi apoi intră. După chipul lui abătut şi mersul domol toată lumea ştia că are du-reri de cap.

În sala de gimnastică se adunase clasa a cincea. Elevii erau aliniaţi în front şi profesorul de gimnastică, un locotenent din batalionul lo-cal de rezervişti, tocmai se pregătea să rostească comanda cînd îl văzu pe director şi porni în

întîmpinarea lui. Directorul îi strînse mîna, privi distrat rîndul de liceeni şi întrebă :

— Sînteţi mulţumit de ei ? Îşi dau destulă silinţă ? Nu obosesc prea mult ?

Locotenentul îi detesta profund pe liceeni, care după părerea lui nu aveau şi nici n-ar fi fost capabili să aibă o ţinută militară. Dacă era vorba de nişte cadeţi, şi-ar fi spus părerea fără ocol. Dar despre molîii aceştia iremediabili n-avea nici un rost să spună un adevăr neplăcut tocmai omului de care depindeau orele lui.

Şi a răspuns, surîzînd cu buzele-i subţiri şi uitîndu-se la director cu ochi veseli, plini de bunătate :

— O da, sînt nişte băieţi de ispravă.

Directorul înaintă cîţiva paşi de-a lungul frontului, apoi se întoar-se, pornind spre ieşire, dar deodată se opri, aducîndu-şi aminte de ceva.

— Dar de elevul nostru cel nou sînteţi mulţumit ? Cum se prezin-tă, îşi dă silinţa ? Nu oboseşte ? întrebă el cu glas cam ostenit şi-şi duse mîna la fruntea încruntată.

Locotenentul, pentru variaţie şi întrucît în cauză era un licean stră-in, venit din altă parte, răspunse :

— Puţin cam moale, da, oboseşte repede.

Directorul, fără să-i mai aştepte răspunsul, părăsi sala.

Aerul de afară nu şi-a produs probabil efectul înviorător sperat de director. Peste o jumătate de oră el s-a reîntors şi după ce s-a oprit iar în faţa uşii, a reintrat la lecţia de gimnastică. Se făceau exerciţii la aparate. Vreo doi-trei liceeni neocupaţi deocamdată, fără să-l obser-ve pe director stăteau sprijiniţi de perete, profitînd de faptul că lo-cotenentul nu se uita la ei. Hripaci se apropie de ei.

— Dar bine, Pîlnikov, zise el, de ce stai sprijinit cu spatele de pere-te ?

Saşa se făcu roşu ca racul şi luă poziţia de drepţi, fără a scoate o vorbă.

— Dacă te obosesc exerciţiile, s-ar putea să nu-ţi priască gimnasti-ca ? întrebă sever Hripaci.

— Scuzaţi-mă. Nu sînt obosit, răspunse speriat Saşa.

— Una din doua, continuă Hripaci, sau să fii scutit de gimnastică, sau... Dar mai bine, să vii la mine în cabinet după ultima oră.

Plecă în grabî, lăsîndu-l pe Saşa nedumerit, speriat.

— Te-ai ras ! îi spuneau colegii, o să te ţină cu morala pînă diseară.

Directorul obişnuia să facă admonestări lungi, de aceea liceenii se temeau de invitaţiile lui.

După lecţii, Saşa se prezentă timid la cabinetul directorului. Acesta îl primi imediat. Mişcîndu-se repede, pe picioarele-i scurte, ca, pe rotile, el veni aproape de tot şi uitîndu-se atent drept în ochii lui Sa-şa, îl întrebă :

— Poate că, într-adevăr, te obosesc exerciţiile de gimnastică ? La înfăţişare pari să fii un băiat sănătos, dar „aparenţele pot fi uneori înşelătoare". Nu cumva eşti bolnav ? Poate că orele de gimnastică îţi fac rău ?

— Nu, Nikolai Vasilievici, sînt sănătos, răspunse Saşa, roşu pînă în vîrful urechilor.

— Totuşi, stărui Hripaci, şi Alexei Alexeevici se plînge că eşti prea moale, că oboseşti repede, şi eu, dealtfel, am observat azi la lecţie că arăţi cam obosit. Sau poate greşesc cumva ?

Saşa nu ştia cum să-şi ascundă ochii de privirea străpungătoare a directorului. Bîigui zăpăcit :

— Vă rog să mă scuzaţi, n-am să mai fac ; mă lăsasem puţin pînă-mi vine rîndul. Sînt sănătos, credeţi-mă. O să-mi dau silinţa să fac bine gimnastică.

Şi deodată, fără să-şi dea seama, se pomeni cu lacrimi în ochi.

— Ei vezi, eşti obosit, e limpede : plîngî ca şi cum ţi-aş fi făcut o admonestare aspră. Linişteşte-te.

Hripaci îşi lăsă uşor mîna pe umărul băiatului adăugînd :

— Te-am chemat nu ca să-ţi fac observaţii, ci ca să lămurim... Dar, ia loc, Pîlnicov, pari obosit.

— N-am obosit deloc.

— Şezi, şezi, repetă Hripaci şi împinse scaunul mai aproape de Sa-şa.

— Credeţi-mă, Nikolai Vlasievici, nu sînt deloc obosit, îl asigură Saşa.

Hripaci îl apucă de umeri, îl sili să se aşeze, se aşează şi el în faţa lui şi zise :

— Să vorbim calm, Pîlnikov. S-ar putea ca nici dumneata să nu ştii adevărata stare a sănătăţii dumitale ; eşti un băiat sîrguincios şi bun în toate privinţele, de aceea înţeleg foarte bine că n-ai vrut să ceri scutire de la orele de gimnastică. Şi cum îl rugasem pe Evgheni Iva-novici să vină la mine, deoarece şi eu mă simt cam prost, ar putea totodată să te examineze şi pe tine. Sper că n-ai nimic împotrivă.

Hripaci se uită la ceas şi, fără a mai aştepta vreun răspuns, începu să povestească cum şi-a petrecut el vacanţa de vară.

Curînd veni şi Evgheni Ivanovici Surovţev, medicul liceului, un om scund, negricios, vioi, mare amator de discuţii politice şi de no-utăţi. Nu prea avea cine ştie ce cunoştinţe, dar examina cu grijă pe bolnavi, prefera să prescrie în loc de medicamente dietă şi igiena şi poate tocmai de aceea tratamentele lui dădeau rezultate bune.

Saşa fu poftit să se dezbrace. Surovţev îl examină atent şi nu găsi nimic anormal sau neliniştitor, iar Hripaci se convinse că Saşa este băiat în toată regula. Deşi nu avusese nici un dubiu în această pri-vinţă, socoti totuşi util ca medicul liceului să poată atesta acest lu-cru, fără să mai fie nevoie de un examen special, în cazul cînd s-ar ivi necesitatea de a răspunde forurilor superioare la vreo adresă ofi-cială în acest sens.

Eliberîndu-l pe Saşa, Hripaci glumi cu blîndeţe :

— Ei, acum cînd ştim că eşti perfect sănătos, voi spune lui Alexei Alexeevici să nu te cruţe deloc.

Peredonov era absolut convins că faptul de a fi descoperit o fetiţă în uniformă de licean printre elevi va atrage atenţia şefilor superiori şi că, pe lîngă înaintarea în grad, i se va acorda şi o decoraţie. Mare stimulent pentru el de a veghea cu şi mai mare străşnicie asupra comportării liceenilor. Dealtfel, şi timpul se făcuse, de cîteva zile, re-ce, noros; la biliard nu prea venea nimeni şi nu-i rămînea decît să umble prin oraş vizitînd locuinţele în care stăteau liceeni în gazdă şi chiar pe liceenii care stăteau la părinţii lor în oraş.

Dintre aceştia din urmă, Peredonov alegea pe cei de condiţie socia-lă mai modestă : venea, se plîngea de purtarea elevului, părinţii acestuia îl luau pe băiat la bătaie — şi Peredonov pleca mulţumit. Astfel s-a plîns el mai întîi de Iosif Kramarenko, băiatul fabricantu-lui de bere din localitate, reclamîndu-l pentru faptul că nu e cumin-te la biserică. Tatăl l-a crezut şi l-a pedepsit pe băiat. Aceeaşi soartă au avut-o şi alţi cîţiva. Evita însă cu grijă să se plîngă de băieţii ai căror părinţi, după socoteala lui, ar putea să ia apărarea odraslei lor ba, mai ştii, să-l şi reclame la inspectoratul regional.

În fiecare zi vizita astfel cel puţin o locuinţă. Apărea cu aere de mare nacealnic : certa, dădea dispoziţii, amenința. Dar şi liceenii se simţeau acolo mai independenţi şi ades încercau să-l înfrunte. Fla-viţkaia, o doamnă energică, înaltă şi cu o voce de stentor nu ezită să aplice, la dorinţa lui Peredonov, o bătaie zdravănă cu nuiaua micu-lui ei pensionar Vladimir Bultiakov.

A doua zi, la orele de clasă, Peredonov povestea despre isprăvile lui. Nu pomenea şi numele celor vizitaţi, dar victimele se trădau singure prin semnele de jenă şi de ruşine pe care le vădeau cu acest prilej.

XIV

Zvonurile că Pîlnikov este de fapt o domnişoară deghizată se răs-pîndiră repede prin oraş. Printre cei dintîi aflară surorile lui Rutilov. Ludmila, foarte curioasă din fire, ţinea întotdeauna să se convingă personal de realitatea noutăţilor auzite. O curiozitate arzătoare faţă de Pîlnikov pusese stăpînire pe toată fiinţa ei. Trebuia s-o vadă, fireşte, pe această ştrengăriţă. Mai ales că o cunoştea bine pe Kokov-kina. Şi într-o zi către seară Ludmila anunţă :

— Mă duc s-o văd pe domnişoara aia.

— Zgîito ! strigă supărată Daria.

— Şi ce s-a mai gătit, observă Valeria cu surîs reţinut. Surorile ei mureau de ciudă că nu se gîndiseră mai înainte să facă ele acest lu-cru ; să meargă tustrele, nu se cădea. Ludmila se gătise oarecum mai deosebit de cum obişnuia. De ce ? n-ar fi ştiut să spună nici ea. Îi plăcea, în general, să se gătească şi să se îmbrace ceva mai decol-tat decît surorile ei : îşi lăsa umerii şi braţele mai descoperite, fusta mai scurtă, pantofiorii mai uşurei, ciorapii mai subţiri, mai străve-zii, de nuanţa pielii. Acasă îi plăcea să stea numai în fustiţă şi des-culţă, să pună pantofii pe piciorul gol, — iar cămaşa şi fustiţa le avea totdeauna exagerat de elegante.

Timpul era rece ; sufla un vînt jilav ; frunzele căzute înotau prin băltoace bălţate. Ludmila mergea repede şi aproape nu simţea fri-gul sub jacheţica ei subţire.

Kokovkina şi Saşa erau la ceai. Ludmila îi cuprinse într-o privire scurtă ageră, — nimic deosebit, stau modeşti la masă, beau ceai, mănîncă din cozonăcei şi discuta. Ludmila o sărută pe gazdă şi de-clară :

— Am venit cu nişte treburi, scumpă Olga Vasilievna. Dar despre asta mai pe urmă.

Deocamdată, încălziţi-mă cu ceiuc. Vai ce june companion aveţi.

Saşa roşi, făcu o plecăciune stîngace de salut. Kokovkina îl prezen-tă musafirei. Ludmila se aşează la masă şi porni cu însufleţire să po-vestească ce mai e nou prin oraş. Vizitele ei erau totdeauna bineve-nite în casele orăşenilor localnici, care o primeau cu plăcere, pentru că era la curent cu toate noutăţile şi se pricepea să le relateze cu o dezinvoltură sobră şi agreabilă. Kokovkina, care nu prea ieşea din casa, era sincer bucuroasă şi se apucă s-o trateze cu multă ospitalita-te. Ludmila sporovăia veselă, rîdea, sărea din loc să imite pe careva, şi cu acest prilej îl mai atingea pe Saşa. Iar la un moment dat propu-se :

— Vă plictisiţi, desigur, buna mea Olga Vasilievna, stînd mereu acasă cu liceanul acesta ursuz. Veniţi pe la noi, din cînd în cînd.

— Vai de mine, drăguţa mea, răspunse Kokovkina, sînt prea bătrî-nă ca să pornesc în vizite.

— Să nu vorbim de vizite! o îmbie blînd Ludmila. Cînd aveţi timp treceţi pe la noi şi staţi ca la dumneavoastră acasă, atîta tot. Pruncul acesta n-are nevoie să fie înfăşat.

Saşa făcu o mutră jignită şi sîngele îi năvăli în obraz.

— Ce mototol ! îl zădărî Ludmila, zgîlţîindu-l pe Saşa de umăr. Mai deschide, şi dumneata gura şi schimbă o vorbă cu musafira.

— E încă mic îl scuza Kokovkina, şi e tare modest. Ludmila îi aruncă o privire şireată şi declară surîzînd :

— Şi eu sînt modestă.

Saşa pufni în rîs şi întrebă plin de candoare :

— E chiar adevărat, dumneata eşti modestă ? Întrebarea lui o amuză grozav.

Rîsul ei se revărsă ca totdeauna într-o cascadă de accente dulci-pă-timaşe, desprinse parcă din torentul voluptuos al unor bucurii in-tense. Cînd rîdea, faţa i se aprindea toată, ochii jucăuşi căpătau o expresie vinovată, ştrengărească şi privirea lor fugea de privirile in-terlocutorilor. Dîndu-şi seama de gafa comisă, Saşa se fîstici, dar îşi lua inima în dinţi şi încercă să se justifice :

— Nu, nu : am vrut doar să spun că eşti dezgheţată şi nu modestă, adică nu nemodestă.

Dar simţind că aşa cum se exprimase, gîndul lui nu a reieşit atît de clar cum ar fi apărut în scis, se încurcă şi tăcu ruşinat.

— Auziţi-l numai ce obrăznicii îmi spune dumnealui ! strigă Lud-mila rîzînd în hohote şi roşind pînă-n albul ochilor. E pur şi simplu adorabil !

— Mi l-ai zăpăcit de tot, zise Kokovkina, cuprinzîndu-i într-o pri-vire duioasă pe amîndoi.

Ludmila se răsuci într-o mişcare felină şi-l mîngîie pe Saşa cu pal-ma pe cap. Acesta se feri jenat, alunecînd de sub mîna ei şi cu un rîs răsunător fugi în odaia lui.

— Buna mea, Olga Vasilievna, peţeşte-mi un logodnic, intră Lud-mila direct, fără nici o altă trecere în subiect.

— Vai, copila mea, ţi-ai găsit şi dumneata peţitoare ! surîse Kokov-kina, dar pe faţa ei se vedea că ar fi gata să-şi asume cu mare plăce-re un asemenea rol.

— Unde s-ar găsi o peţitoare mai bună ca matale ? Şi de ce n-aş fi eu o fată bună de măritat ? Cu mine nu te faci de rîs.

Ludmila îşi propti mîinile în şolduri şi se învîrti în paşi de dans înaintea gazdei.

— Bată-te norocul ! zise Kokovkina, zvăpăiată mai eşti. Ludmila stărui rîzînd :

— Măcar ca să-ţi pierzi timpul, încearcă.

— Şi ce fel de logodnic ai vrea ? întrebă surîzînd Kokovkina.

— Păi, să fie — să fie brun, burniţa mea, negreşit brun să fie, expli-că repede Ludmila. Un brunetprofund. Profund ca bezna. Uite, da-că vreţi, îţi dau un eşantion — ca liceanul matale : sprîncenele să le aibă tot aşa — negre, ochii adumbriţi, părul negru pana corbului cu reflexe violacee, genele streaşină deasă, gene negre-violacee. E su-perb liceanul ăsta al matale, zău, e superb. Uite aşa un logodnic să-mi cauţi.

Curînd Ludmila se pregăti să plece. Se întuneca. Saşa se oferi s-o conducă.

— Numai pînă la prima staţie de birjă ! se rugă Ludmila cu voce suavă, roşind vinovată şi uitîndu-se la Saşa cu ochi galeşi.

În stradă, Ludmila îşi regăsi expansivitatea năvalnică, luîndu-l pe Saşa la întrebări.

— Ei, şi cum îţi petreci timpul ? Toceşti mereu la lecţii, nu-i aşa ? sau mai citeşti şi alte cărţi.

— Citesc şi alte cărţi, confirmă Saşa, îmi place să citesc.

— Poveşti de Andersen.

— Nici poveşti şi nici un Andersen, ci felurite cărţi. Îmi place isto-ria. Şi versurile îmi plac.

— Versuri, da. Şi care e poetul dumitale preferat ?

— Nadson, fireşte, declară Saşa cu profunda convingere că orice alt răspuns ar fi exclus.

— Aşa da, aprobă Ludmila. Şi mie îmi place Nadson, dar numai dimineaţa ; seara, puiule, îmi place să mă gătesc. Dar dumitale ce-ţi place să faci ?

Saşa ridică spre dînsa ochii lui negri, catifelaţi, care se umeziră brusc şi zise încetişor :

— Îmi place să mă alint.

— Ia-n te uită, ce tandreţe pe el, şi Ludmila îl cuprinse cu braţul pe după umeri, îţi place să te alinţi[14] ai, dar să te bălăceşti îţi place ?

Saşa chicoti. Ludmila continuă să-l interogheze :

— În apşoară caldă ?

— Şi în apă caldă şi în apă rece, zise ruşinos băiatul.

— Şi ce săpun îţi place ?

— De glicerina.

— Dar strugurii îţi plac ? Saşa rîse.

— Nostimă mai eşti ! Sînt lucruri cu totul diferite, iar dumneata fo-loseşti acelaşi cuvînt. Dar pe mine nu mă duci, să ştii.

— Asta-i bună, ce interes am să te duc ! surîdea Ludmila.

— Ştiu eu ca eşti o zeflemistă clasa întîi.

— Dar asta de unde ai mai luat-o ?

— Păi, o spune toată lumea.

— Ca să vezi ce amator de bîrfe zace în el ! îl tachină Ludmila cu voce prefăcut severă.

Saşa roşi.

— Uite că trece şi o birjă. Birjar ! strigă Ludmila.

— Birja-ar ! o secondă Saşa.

Birjarul, zdrăngănind cu trăsura lui hodorogită, schimbă direcţia şi se opri în dreptul lor. Ludmila indică adresa. El chibzui şi ceru pa-truzeci de copeici. Ludmila făcu pe mirata.

— Atîta bănet ! Doar nu-i aşa departe. Înseamnă că nu ştii drumul.

— Cît daţi ? întrebă birjarul.

— Păi, ia jumătatea care-ţi place. Saşa rîse.

— Are haz domnişoara, dădu din cap zîmbind birjarul ; mai adăo-gaţi măcar un pitac.

— Mulţumesc că m-ai condus, dragul meu, zise Ludmila. Strînse tare mîna lui Saşa şi se urcă în birja.

Saşa fugi acasă, gîndindu-se fericit la domnişoara cea hazlie.

Ludmila se reîntoarse veselă acasă, surîzînd unor gînduri amuzan-te. Surorile o aşteptau aşezate la masa rotundă din sufragerie, scăl-dată de lumina lămpii atîrnate în mijlocul tavanului. Pe albul ima-culat al feţei de masă părea că surîde voioasă o sticlă maronie cu sherry-brandy de

Copenhaga, iar buza lipicioasa a gîtului ei alungit sclipea îmbietor. În jurul sticlei se lăfăiau farfurii încărcate cu mere, nuci şi halva.

Daria, uşor ameţită, cu faţa aprinsă, cu părul despletit, îmbrăcată sumar, cînta cu glas răsunător. Ludmila auzi doar cupletul penul-tim al cîntecului cunoscut :

Unde-s ale ei veşminte şi al lui caval !

Goi amîndoi, el o scoate în braţe la mal.

Teama alungă ruşinea, ruşinea alungă teama.

Păstoriţa imploră cu lacrimi în ochi :

Ce-ai văzut, uită de tot !

Era de faţă şi Larisa : frumos gătită, de o veselie molcomă, mînca dintr-un măr, tăind cu un cuţitaş felioare subţiri şi rîdea potolit în clipele de mare haz.

— Ei cum ? L-ai văzut ? întrebă ea, zîmbind.

Daria se opri cu ochii ţintă la Ludmila. Valeria se propti într-un cot, îşi sprijini capul pe pumnişor cu degeţelul cel mic depărtat şi imită surîsul Larisei. Atîta doar că, spre deosebire de aceasta, era subţirică, fragilă, iar zîmbetu-i vibra neliniştit. Ludmila îşi turnă un păhărel de lichior vişiniu şi raportă :

— Prostii ! Puşti autentic, ca toţi puştii, mă rog. Şi în plus, foarte simpatic. Un brunet adînc, ochi sclipitori, iar în ansamblu mic şi inocent.

Şi deodată izbucni într-un rîs nestăpînit. Privind-o cum rîde, o ur-mară şi surorile.

— Ce să mai vorbim, toate astea nu sînt decît aiureli peredonovie-ne, zise Daria, dînd din mînă şi se îngîndură un minut, sprijinindu-se cu coatele pe masă şi aplecîndu-şi capul. Să vă zic mai bine un cîntec de dor. Înălţă fruntea şi porni cu glas strident o melodie jalni-că.

Ţipetele ei trădau o însufleţire sumbră, crispată. Un mort să fi fost slobozit din mormînt, ca să cînte întruna, numai aşa ar fi cîntat pro-babil. Surorile însă de mult se obişnuiseră cu dezlănţuirile vocale

ale Dariei la un păhărel de băutură şi uneori o şi secondau cu glasu-ri voit ascuţite.

— Ce mai urlă, zise Ludmila surîzînd ironic.

Şi nu pentru că nu-i plăcea ; ar fi preferat însă ca surorile să-i as-culte istorisirea. Daria îşi întrerupse brusc cîntecul şi strigă iritată :

— Ce te priveşte, doar nu-ţi stau în cale !

Şi imediat reluă cîntecul, exact de la jumătatea cuvîntului la care se oprise. Larisa adăogă blînd :

— Las-o să cînte.

Of-of, şi vai de mine, fetelor
Nu-mi aflu locul nicăieri,

continuă să cînte Daria, deformînd sunetele, intercalînd silabe, cum fac cîntăreţii din popor pentru a imprima un efect şi mai tulburător căinărilor din cînt. Suna cam astfel :

Of-of şi va-a-i de mine-e-e fete-e-elor-ă.

Se prelungeau cu totul discrepant mai ales sunetele neaccentuate. Dar şi impresia produsă atingea un efect maxim : o jale de moarte ar fi stârnit vaierele acestea în sufletul unui ascultător neavizat...

O, dorurile acestea disperate, ce răsună sfîşietor prin ogoare şi sa-te, peste întinderile nesfîrşite ale meleagurilor noastre ! Doruri în-trupate în strigăte sălbatice; doruri ce mistuie cuvîntul viu în arderi ticăloase, ce reduc fiinţa unui cîntec odinioară răscolitor la expresia rudimentară a unor urlete demente ! O, dorurile acestea exasperan-te ! O, neasemuit cîntec vechi rusesc, să fie adevărat oare, că eşti pe ducă ?...

Daria sări brusc din loc, îşi propti mîinile în şolduri, slobozi un chiot de veselie şi porni o strigătură poznaşă, în ritm vioi de dans accentuat cu pocnete seci din degete :

Piei din cale-mi, flăcăuane.
Eu sînt fată de tîlhar
Că eşti chipeş nici nu-mi pasă
Îţi înfig pe loc jungheru-în coastă.

Nu-mi doresc bărbat ţăran,
Îndrăgi-voi un golan.

Daria cînta şi dansa, şi ochii ficşi pe chipu-i încremenit se întor-ceau odată cu rotirile ei aidoma crugurilor lunei moarte. Ludmila rîdea în hohote, şi inima i se strîngea ameţind uşor — cine ştie — de năvala bucuriei, sau poate de dulcele vişiniu al teribilului sherry-brandy. Valeria chicotea mărunt în clinchete de cristal şi-şi privea cu invidie surorile : ar fi vrut şi ea să petreacă la fel ca ele ; dar veselia lor, nu se lipea de inima ei şi era tristă; o muncea gîndul că e ultima din şirul copiilor familiei, o „scuturătură", şi de aceea firavă şi nefericită. Iar zîmbetul ei părea că dă să se reverse în plîns.

Larisa o privi, îi făcu semn cu ochiul şi Valeria se simţi pe loc sălta-tă de un val de voioşie. Larisa se ridică, mişcă din umeri şi în clipa următoare cele patru surori se învîrteau într-o frenetică beţie de cînt şi de mişcare, lăsîndu-se în voia unui iureş turbat, reluînd strident după Daria cuvinte neroade de strigături deşucheate, mereu altele, din ce în ce mai repezi şi mai absurde. Surorile erau tinere, frumoa-se, vocile lor răsunau cu o vigoare sălbatecă, încît şi sînzienele de pe Muntele Pleşuv ar fi avut de ce invidia această horă îndrăcită.

Toată noaptea Ludmila se perpeli în vise toride, africane ! Ba se fă-cea că stă culcată în iatacul ei supraîncălzit şi plapuma alunecînd îi despoaie trupul fierbinte şi — iată că un şarpe solzos, inelat, pă-trunde în iatac, descolăcindu-se, se tîrăşte în sus pe copac, pe ramu-rile superbe ale picioarelor ei dezgolite...

Ba, i se înfăţişa privelişte a unui lac, într-o seară înăbuşitoare de va-ră, sub un cer acoperit cu nori grei de apropiată furtuna şi ea zace goală cu o cunună netedă de aur pe frunte. Mirosea a apă stătută şi mîl, şi a iarbă istovită de arşiţă, iar pe luciul lacului întunecat şi în-fricoşător de liniştit se arăta plutind o lebădă albă, puternică, maies-

tuoasă. Bătînd gălăgios apa cu aripile şi sîsîind triumfător, aceasta se apropie de ea, o îmbrăţişă — şi se făcu întuneric beznă...

Şi acel şarpe, şi lebăda, cînd se aplecară asupra-i aveau chipul lui Saşa, palid-albăstriu, cu ochi profund enigmatici învăluiţi de o tai-nică tristeţe, iar genele-i negre-violacee, acoperindu-i privirea temă-toare plină de vrajă, se lăsau în jos grele, înfiorate...

Apoi se pomeni într-o splendidă sală de palat cu arcade joase ma-sive, plină de adolescenţi goi, adolescenţi superbi, vînjoşi, dar cel mai frumos între ei era Saşa. Ea şedea pe un podium înalt, iar ado-lescenţii goi se biciuiau unul pe altul în faţa ei, pe rînd. Şi cînd l-au întins pe podea cu capul spre dînsa şi l-au biciuit pe Saşa, în timp ce el rîdea şi plîngea răsunător, ea hohoti, cum li se întîmplă unora să hohotească în somn, cînd inima începe brusc sa bată tare-tare, şi ei pornesc a rîde îndelung, irezistibil, cu rîsul desăvârşitei uitări de si-ne şi al morţii...

Dimineaţa, după toate visele din acea noapte, Ludmila se simţi în-drăgostită foc de Saşa. O dorinţă nerăbdătoare de a-l vedea puse stăpînire pe ea, dar se gîndi cu necaz că îl va vedea îmbrăcat. Ce prostie că băieţii nu umblă goi ! Sau măcar desculţi, ca puştimea de pe stradă, în zilele de vară, pe care Ludmila îi admira pentru faptul că umblă desculţi, uneori suflecîndu-şi pantalonii pînă peste genun-chi.

„Ca şi cum ar fi o ruşine să ai trup, gîndi Ludmila, dacă pînă şi bă-ieţii şi-l ascund."

XV

Volodin îşi ţinea regulat lecţiile în casa Adamenko. Speranţele sale că domnişoara îl va trata cu cafeluţă nu s-au împlinit. De fiecare da-tă era condus în încăperea destinată pentru lecţiile de lucru manual. Mişa îl aştepta de obicei lîngă

tejgheaua de tîmplărie, cu şorţul de pînză cenuşie prins deasupra hainelor şi cu cele necesare pentru lecţie. Executa conştiincios toate indicaţiile profesorului său, dar fă-ră a manifesta vreo plăcere deosebită. Ca să lucreze cît mai puţin, căuta să-l atragă pe Volodin în conversaţie, dar şi acesta voia să se arate conştiincios şi nu se lăsa dus de nas.

— Dumneata, Mişenka, fii bun, şi lucrează-mi aici, după program, în cele două ore, iar după aceea, dacă vrei, mai stăm şi de vorbă. Atunci — cît vrei, dar acum n-avem voie ; pentru că înainte de toate trebuie să ne vedem de treabă.

Cu un oftat uşor, Mişa se apuca de lucru, dar după ce se termina lecţia nu mai avea chef de vorbă, spunînd că nu mai are timp şi ca trebuie să-şi facă lecţiile pentru a doua zi. Uneori venea să asiste şi Nadejda, ca să vadă cum lucrează Mişa. Acesta observase că în pre-zenţa ei Volodin se lăsa mai uşor antrenat în discuţie şi căuta să pro-fite de asta. Dar aci intervenea Nadejda : cum vedea că Mişa nu lu-crează, îl lua imediat la rost :

— Tu Mişa, să nu-mi faci aici pe leneşul ! Şi pleca spunîndu-i lui Volodin :

— Scuză-mă, te-am întrerupt de la lucru. Dumnealui ar fi gata ori-cînd să tragă chiulul, dacă e lăsat de capul lui.

Volodin se simţi la început contrariat de atitudinea Nadejdei. Apoi se gîndi că ea se jenează să-l trateze cu cafeluţă, ca nu cumva să dea loc la vreo bîrfă. Pe urmă însă îi veni în minte, că ea de fapt, putea să nu asiste deloc la lecţiile lui, şi totuşi vine — nu cumva fiindcă îi face plăcere să-l vadă pe el ? Tot în favoarea sa interpreta Volodin şi faptul că Nadejda chiar de la primul cuvînt acceptase cu plăcere ca el să dea aceste lecţii şi nici nu se tîrguise măcar asupra preţului. Aceeaşi părere aveau şi Peredonov cu Varvara.

— E clar că s-a îndrăgostit de tine, zicea Peredonov.

— Şi nici n-ar putea găsi un logodnic mai potrivit ! adăogă Varva-ra.

Volodin arbora o mină modestă şi se bucura de succesul său. Într-o zi Peredonov îi reproşă :

— Coşcogea logodnic şi porţi cravată uzată.

— Păi, nu sînt încă logodnic, Ardaşa, răspunse cumpănit Volodin vibrînd în sinea lui de bucurie ; cît despre cravată, pot să-mi cum-păr una nouă.

— Să fie în desene şi culori vii, îl sfătuia Peredonov, să se vadă cum ţipă dragostea în pieptul tău.

— O cravată roşie, zise Varvara, mai pompoasă şi un ac la ea. Se găsesc ace ieftine şi cu piatră — va fi şic.

Peredonov se gîndi că Volodin s-ar putea să n-aibă bani, ori că se va scumpi şi va cumpăra una simplă de tot, neagră. Şi nu va fi bine, chibzui el : Adamenko e o domnişoară de lume bună ; dacă te duci s-o peţeşti cu o cravată oarecare, s-ar putea să se simtă ofensată şi să refuze.

Şi zise :

— N-ar trebui să cumperi una ieftină. Ai bani destui ; ţi-ajunge şi ce-ai cîştigat de la mine. Cît îţi datorez, o rublă şi patruzeci de co-peici ?

— În privinţa copeicilor cifra e exactă, dar rublişoarele sînt două ; nu o rublă, ci două, preciză Volodin rînjind şi schimonosindu-se.

Peredonov ştia prea bine că era vorba de două ruble, însă i-ar fi plăcut să fie numai una.

— Aiurea, care două ruble ?

— Păi, uite, Varvara Dmitrievna e martoră. Varvara zise zîmbind ironic :

— Ei hai, plăteşte, Ardalion Borisîci; ai pierdut, ce mai ; ţin minte şi eu că ai pierdut două şi patruzeci.

Peredonov se gîndi că dacă Varvara ia apărarea lui Volodin, în-seamnă că se dă de partea lui. Se bosumflă, scoase din buzunar por-tofelul şi zise :

— Bine, fie şi două patruzeci, doar nu mă ruinez. Eşti un sărăntoc, Pavluşa, poftim, ia-ţi-i.

Volodin luă şi numără banii, apoi făcu o mutră ofensată, îşi plecă fruntea berbecată şi lăsând să-i atîrne buza în jos se formaliză cu o voce scîrţîită şi tremurătoare :

— Dumneata, Ardalion Borîsîci, ai binevoit să-mi rămîi dator, deci trebuia să te achiţi. Iar în ce priveşte că aş binevoi să fiu sărăntoc, nu se potriveşte aici nici în clin, nici în mînecă. N-am cerşit încă de la nimeni pentru o bucată de pîine şi ar trebui să ştii că sărăntoc e nu-mai dracul care pîine nu papă, pe cînd eu deocamdată pap şi pîinişoară, ba şi cu ceva untişor o pap. Eu nu sînt un sărăntoc.

Rostirea acestei lungi tirade îi aduse o consolare deplină. Ba şi mulţumirea că a ştiut să dea o ripostă atît de reuşită. Îmbujorat de bucurie se porni pe un rîs behăit cu buzele răsfrînte dezvelindu-şi larg gingiile.

În sfîrşit, Peredonov şi Volodin deciseră să meargă la peţit. Se îm-brăcară amîndoi în ţinută de mare gală şi îşi luară un aer atît de so-lemn încît amîndoi aveau acum o înfăţişare şi mai stupidă decît cea de totdeauna. Peredonov îşi pusese o cravată albă. Volodin — una tărcată, roşie cu dungi verzi.

Asupra acestui detaliu al ţinutei, Peredonov ţinu să declare sen-tenţios :

— Eu merg la peţit, am un rol important şi evenimentul e de mare însemnătate — trebuie să fiu în cravată albă. Tu eşti candidat la în-surătoare — trebuie să vădeşti sentimente înflăcărate.

Poftiţi să ia loc, se aşezară ţepeni şi solemni : Peredonov pe cana-pea, Volodin în fotoliu. Nadejda se uita cu surprindere la cei doi vizitatori.

Un timp musafirii se mulţumiră să emită păreri cu privire la starea timpului şi la noutăţile zilei, dar cu aerul unor oameni veniţi să dis-cute o chestiune delicată pe care nu ştiu deocamdată cum s-o abor-

deze. În cele din urmă, Peredonov tuşi de cîteva ori şi declară :

— Nadejda Vasilievna, am venit la dumneavoastră într-o anumită chestiune.

— Într-o anumită chestiune, repetă Volodin, arborînd un aer grav şi ţuguindu-şi buzele.

— Cu privire la dumnealui, zise Peredonov şi arătă cu degetul ma-re spre Volodin.

— Cu privire la mine, confirmă Volodin şi se indică şi el cu dege-tul său mare îndreptat spre piept.

Nadejda zîmbi.

— Vă rog, zise ea.

— Voi vorbi eu pentru dînsul, preciză Peredonov, e prea modest şi n-are curajul s-o facă singur. Dar e un om bun, destoinic şi nici nu bea. Are o leafă mică, dar în cazul de faţă socot că nu interesează. Oamenii diferă : unii caută bani, alţii caută om să fie. Ei, ce taci, se adresă el lui Volodin, spune şi tu ceva.

Volodin îşi plecă fruntea şi îngînă cu glas tremurător, behăit :

— E adevărat, leafa mea e mică, dar am o bucată de pîine sigură. Desigur, n-am studiat la universitate, dar duc o viaţă, deie Domnul oricui, şi nu am nimic pe conştiinţă, dealtfel judece fiecare cum vrea. Eu unul, ce să zic, sînt mulţumit de mine însumi.

Îşi desfăcu larg braţele, aplecă fruntea ca pentru a împunge şi tăcu.

— Aşadar, reluă Peredonov, e un om tînăr şi nu se cade să trăiască astfel. Trebuie să se însoare. Oricum, un om căsătorit o duce mai bi-ne.

— Daca soţia corespunde, ce poate fi mai bine, confirmă Volodin.

— Iar dumneata eşti domnişoară, continuă Peredonov. Şi dum-neata trebuie să te măriţi.

În dosul uşii se auzi un foşnet uşor, icnete scurte înăbuşite, ca şi cum cineva ar fi gemut sau rîs,

acoperindu-şi gura. Nadejda se uită spre uşă sever şi zise rece :

— Îmi purtaţi prea mult de grijă, accentuînd cu nemulţumire cu-vîntul „prea".

— N-ai nevoie de un soţ bogat, îşi reluă pledoaria Peredonov, şi aşa eşti îndeajuns de bogată, îţi trebuie unul care să te iubească şi să-ţi facă după voia dumitale în toate. Dumneata îl cunoşti, ai avut timp să-l înţelegi. El e îndrăgostit de dumneata, poate că şi dumnea-ta de el. Aşadar, eu am cumpărător, dumneata ai marfă. Adică dumneata eşti marfa.

Nadejda se roşea şi-şi muşca buzele ca să-şi stăpînească rîsul. În dosul uşii continuau aceleaşi zgomote. Volodin stătea cu ochii lăsaţi modest în jos. Avea impresia că totul merge strună.

— Ce marfă ? întrebă cu prudenţă Nadejda, scuzaţi-mă dar nu prea înţeleg.

— Ei, cum să nu înţelegi ! se arăta neîncrezător Peredonov. Atunci să spun pe şleau: Pavel Vasilievici îţi cere mîna şi inima. Şi eu solicit acelaşi lucru pentru el.

În dosul uşii ceva căzu pe podea rostogolindu-se, pufnind şi ge-mînd. Nadejda, roşie de rîsul stăpînit, îşi privea musafirii. Propune-rea lui Volodin i se părea o obrăznicie ridicolă.

— Da, deschise gura şi Volodin. Îţi cer mîna şi inima, Nadejda Va-silievna.

Se roşi, se ridică. Lipi ţăcănind tare tocurile, făcu o plecăciune scurtă din cap şi se aşează. Apoi se ridică iar, îşi duse palma la piept în dreptul inimii şi spuse uitîndu-se galeş la domnişoară :

— Nadejda Vasilievna, daţi-mi voie să mă explic ! Întrucît vă iu-besc chiar foarte mult, s-ar putea să nu doriţi a corespunde vicever-sa ?

Se repezi înainte, căzu într-un genunchi în faţa Nadejdei şi-i sărută mîna.

— Nadejda Vasilievna, credeţi-mă ! Jur ! exclamă el, ridicînd mîna sus şi lovindu-se cu atîta

putere în piept, încît răsunetul izbiturii se auzi de la distanţă.

— Ce faci, te rog, ridică-te ! zise Nadejda jenată. Ce rost are ?

Volodin se ridică şi se întoarse la locul său cu un aer contrariat. Aşezîndu-se, îşi lipi amîndouă palmele de piept şi exclamă iar :

— Nadejda Vasilievna, credeţi-mă ! Pînă la mormînt, din toată ini-ma.

— Scuzaţi-mă, zise Nadejda, dar, vă rog să mă credeţi, că nu pot. Trebuie să-mi educ fratele, îl auziţi — plînge acolo în dosul uşii.

— Şi ce dacă trebuie să vă educaţi fratele ! obiectă jignit Volodin, lăsînd să-i atîrne buza de jos. Se pare că una nu împiedică pe alta.

— În orice caz îl priveşte mult, zise Nadejda ridicîndu-se în grabă, şi trebuie să-l întreb. Aşteptaţi, o clipă.

Ieşi repede din salon, foşnind din rochia-i de culoare gălbuie : în dosul uşii îl prinse pe Mişa de umeri, ajunseră astfel în fugă pînă la camera lui şi acolo chiar în uşă, cu răsuflarea tăiată de fugă şi de rîs abia stăpînit, îl dojeni blînd :

— Absolut, dar absolut inutil să te roage omul să nu asculţi la uşă. E nevoie neapărat să recurg la cele mai drastice măsuri ?

Mişa, îmbrăţişînd-o de mijloc şi lipindu-şi capul de ea, se prăpă-dea de rîs, zguduit de hohote şi de sforţarea-i de a şi le înăbuşi. So-ră-sa îl împinse înăuntru, se aşeză pe scaunul de lîngă uşă şi se por-ni şi ea pe rîs.

— Ai auzit ce i-a căşunat lui Pavel Vasilievici al tău ? întrebă ea. Mergi cu mine în salon şi să nu îndrăzneşti să-mi rîzi... Am să-ţi cer învoirea în faţa lor, iar tu să nu te învoieşti în ruptul capului. Ai în-ţeles ?

— Îhî ! făcu Mişa, vîrîndu-şi colţul batistei în gură ca să nu mai rî-dă, dar fără prea mult succes.

— Să-ţi acoperi faţa cu batista cînd îţi va veni să rîzi, îl sfătui soră-sa şi-l conduse de umăr în salon.

Îl aşează într-un fotoliu, iar ea luă loc pe un scaun alături. Volodin se uita ofensat înclinîndu-şi capul ca un berbecel.

— Priviţi-l, de-abia am reuşit să-l potolesc de plîns, zise Nadejda arătînd spre fratele ei, sărmanul băiat ! Îi ţin loc de mamă şi să se pomenească deodată că sînt pe cale să-l părăsesc.

Mişa îşi acoperi faţa cu batista. Tot corpul lui se zgîlţîia. Ca să-şi mascheze rîsul urlă :

— U-u-u.

Nadejda îl îmbrăţişă, îl ciupi discret de mînă şi-i zise :

— Ei hai, nu mai plînge, dragul meu, nu mai plînge. Probabil că ciupitura cea discretă a fost prea tare, deoarece în ochii băiatului apărură lacrimi adevărate. El lăsă batista în jos şi se uită cu mînie la soră-sa.

„Te pomeneşti, gîndi Peredonov, că puştiul ăsta se înfurie şi se re-pede să muşte ; balele omului, cică, sînt veninoase."

Se trase mai aproape de Volodin, ca în caz de pericol să se ascundă în spatele acestuia. Nadejda spuse fratelui său :

— Pavel Vasilievici îmi cere mîna.

— Mîna şi inima, preciză Peredonov.

— Şi inima, adaogă modest şi cu demnitate Volodin.

Mişa îşi acoperi faţa cu batista şi smiorcăindu-se pentru a nu-şi trăda rîsul, se împotrivi :

— Nu, să nu te măriţi cu el, ce mă fac eu atunci ? Volodin vorbi cu glas tremurător, sugrumat de jignire şi de emoţie :

— Chiar mă miră, Nadejda Vasilievna, că îi cereţi voie frăţiorului dumneavoastră, care mai binevoieşte a fi încă un băieţaş cu mintea necoaptă. Şi chiar dacă ar binevoi să fie un tînăr în toată firea şi tot aţi putea hotărî de una singură. Darmite acum, că-l mai întrebaţi pe dumnealui, Nadejda Vasilievna, asta mă miră şi chiar mă surprinde.

— Să ceri învoirea unui puşti ! Îmi vine să şi rîd, adăogă posomo-rât Peredonov.

— Dar pe cine să întreb ? Mătuşii — e ca şi cînd i-ai vorbi degeaba. Iar eu am datoria să-l cresc ; cum e posibil să mă mărit ? Poate că dumneata ai să te porţi faţă de el cu multă cruzime. Ce zici, Mişka, te temi de cruzimile dumisale, nu-i aşa ?

— Nu, Nadia, răspunse Mişa, arătînd un ochi de sub batistă, eu nu mă tem de cruzimile dumisale, nu este el omul acela ! Dar mă tem că Pavel Vasilievici o să mă răsfeţe şi n-o să te lase să mă pui la colţ.

— Credeţi-mă, Nadejda Vasilievna, prinse curaj Volodin şi-şi duse palmele la inimă, nu-l voi răsfăţa pe Mişenka. Eu aşa cred, ce rost are să răsfăţăm băiatul! Să fie sătul, îmbrăcat, încălţat, dar nici un pic de răsfăţ. Pot şi eu să-l pun la colţ, nicidecum să-l răsfăţ. Chiar şi mai mult. Deoarece sînteţi fată, adică domnişoară, şi va fi jenant pentru dumneavoastră, aş putea să-l ard şi cu nuieluşa.

— Aşa, vra să zică, amîndoi vreţi să mă puneţi la colţ, zise Mişa plîngăreţ, acoperindu-şi iar faţa cu batista, iată cine-mi sînteţi voi şi încă pe deasupra să mă ardeţi şi cu nuieluşa ; nu, aşa nu-mi convi-ne. Nu, nu, Nadia, să nu te măriţi cu el.

— Ei bine, aţi auzit doar ; hotărît — nu pot, zise Nadejda.

— Mi se pare foarte ciudat, Nadejda Vasilievna, că procedaţi astfel, zise Volodin. Eu vin la dumneavoastră cu toată predispoziţia şi, aş putea spune, înflăcărarea, iar dumneavoastră vă încontraţi, oare-cum din cauza frăţiorului. Dacă dumneavoastră ziceţi nu, din cauza frăţiorului, alta va binevoi s-o facă din cauza surioarei, a treia — din cauza nepotului, şi aşa mai departe din cauza cine ştie căreia dintre rubedenii; şi toate, în felul ăsta, nu se vor mărita. Cu socoteli de as-tea, riscăm să se stingă toată stirpea omenească.

— În privinţa aceasta nici o grijă, Pavel Vasilievici, deocamdată o asemenea primejdie nu ameninţă omenirea. Eu nu vreau să mă mă-rit fără consimţământul lui Mişa, iar el, l-aţi auzit doar, nu consim-te. Dealtfel, e şi explicabil : dumneata, chiar din primele cuvinte schimbate aici, l-ai şi ameninţat să-l baţi cu nuiaua. Te pomeneşti că şi pe mine ai de gînd să mă ţii în bătăi.

— Vai de mine, Nadejda Vasilievna, cum vă închipuiţi că mi-aş permite asemenea purtare necioplită ? strigă disperat Volodin.

Nadejda zîmbi.

— Dealtfel, nici eu personal nu sînt dispusă să mă căsătoresc, adă-ogă ea.

— Aveţi de gînd, poate, să vă faceţi călugăriţă, întrebă şifonat Vo-lodin.

— Să intraţi în secta tolstoiştilor, strecură sarcastic Peredonov, la gunoit pămîntul.

— Dar de ce trebuie neapărat să mă fac ceva ori să intru undeva ? întrebă sever Nadejda ridicîndu-se. Mă simt bine şi aici.

Se ridică şi Volodin, declarînd bosumflat :

— După toate astea, de vreme ce Mişenka arată asemenea senti-mente faţă de mine, iar dumneavoastră, s-a văzut, îi cereţi lui învoi-rea, înseamnă că eu trebuie să renunţ şi la lecţii, deoarece cum aş putea să le ţin, dacă Mişenka în felul acesta se arată faţă de mine ?

— Dar de ce ? obiectă Nadejda. Lecţiile sînt lecţii, e cu totul altă chestiune.

Peredonov se gîndi că ar fi totuşi cazul să încerce a o convinge cumva pe domnişoara asta ; poate că, de ! cedează. Şi o povăţui po-somorît :

— N-ar strica totuşi, să te gîndeşti binişor, domnişoară. Nici chiar aşa, hodoronc-tronc ! E un om de treabă. Mi-e prieten.

— Nu, zise Nadejda, ce să mă mai gîndesc ! Mulţumesc lui Pavel Vasilievici pentru onoare, dar nu pot.

Peredonov se uită supărat la Volodin şi se ridică. În gîndul lui îşi zise că Volodin e un prost : n-a ştiut să-şi cîştige dragostea acestei domnişoare.

Volodin stătea lîngă fotoliul său, cu capul plecat. Apoi întrebă cu imputare în glas :

— Adică, definitiv de tot, Nadejda Vasilievna ? A-ah ! Păi, dacă e aşa, zise el dînd din mînă a pagubă. Domnul Dumnezeu să te aibă în paza lui, Nadejda Vasilievna. Înseamnă ca aşa mi-a fost datul, să duc o viaţă de izbelişte. Asta-i ! Un tînăr iubea o fată, iar fetei nici că-i păsa. Dumnezeu mi-e martor ! Ce să-i faci, voi vărsa nişte lacri-mi amare. Şi asta-i tot.

— Respingi un om de treabă, ai ? Cine ştie ce bicisnic îţi va ieşi în cale, zise povăţuitor Peredonov.

— A-ah ! făcu încă o dată Volodin şi porni spre uşă, dar se decise brusc să fie mărinimos şi întorcîndu-se să-şi ia rămas bun, dădu mî-na cu domnişoara şi chiar cu ofensatorul său, cu Mişa.

În stradă, Peredonov bodogăni nemulţumit. Profund atins în amo-rul său propriu, Volodin comentă tot drumul cele întîmplate, cu vo-cea scîrţîită, behăită parcă.

— Te apucaseşi să renunţi la lecţii, ai ? mormăia Peredonov. Pri-copsitule !

— Păi eu, Ardalion Borisîci, am apus doar, că dacă e aşa, trebuia să renunţ ; dar dumneaei a binevoit să spună că nu trebuie să renunţ. Întrucît eu n-am binevoit să răspund nimic, înseamnă că dumneaei m-a convins. Acum, depinde de mine : vreau — renunţ, vreau — mă duc ca şi pînă acum.

— De ce să renunţi ? zise Peredonov. Ţine-o cu lecţiile înainte, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

„Să profite măcar în privinţa asta, îşi zicea Peredonov în gînd, o să mă invidieze mai puţin, totuşi."

Apăsătoare gînduri frămîntau sufletul întunecat al lui Peredonov. Volodin tot necăpătuit a rămas, — trebuie să fie mereu cu ochii pe el, să nu se

înhăiteze cu Varvara. Ba, colac peste pupăză, şi Ada-menko s-ar putea să-i poarte pică de aici încolo, pentru că şi-a per-mis s-o peţească pentru Volodin. Şi are dumneaei neamuri la Peter-sburg : o scrisorică şi — haiti ! — îi strică toate socotelile.

Dar şi timpul era urîcios. Cerul încruntat; croncănind se vînturau agitate ciorile. Croncăneau chiar deasupra capului său, parcă în ciu-dă, prevestind neplăceri noi, şi mai grave. Peredonov îşi înfăşură gî-tul cu fularul, zicîndu-şi că pe o vreme ca asta nu e greu să răcească omul.

— Ce fel de flori sînt astea, Pavluşa ? întrebă el arătînd spre nişte flori galbene de lîngă gard, crescute în grădina unei case.

— Bulbuci[15], Ardaşa, răspunse trist Volodin.

Peredonov îşi aduse aminte că în grădina lor sînt multe flori din astea. Şi ce denumire înfricoşătoare ? Poate că sînt veninoase. Se apucă Varvara într-o zi, culege un mănunchi întreg, le fierbe în clo-cot, îi serveşte în loc de ceai şi îl otrăveşte. Cînd vine hîrtia, va să zi-că, îl otrăveşte, ca să-l substituie apoi prin Volodin. Poate că s-au şi înţeles în privinţa asta. Nu întîmplător dumnealui a ştiut cum se numeşte această floare.

Iar Volodin rumega abătut jalnica lui nereuşită :

— O las în judecata Domnului ! De ce m-a dispreţuit oare ? Aş-teaptă, probabil, un aristocrat, dar nu se gîndeşte că şi aristocraţii sînt de tot felul : dă peste unul care îi va face zile fripte, pe cînd un om simplu, de treabă, ar putea s-o facă fericită. Cît despre mine, am să mă duc la biserică, aprind o lumînare în sănătatea ei şi mă rog : să dea Dumnezeu să aibă parte de un soţ beţiv, care s-o bată, să-i toace averea toată şi s-o aducă la sapă de lemn. Atunci îşi va aminti ea de mine, dar va fi prea tîrziu. Îşi va şterge lacrimile cu pumnii şi va spune : am fost o proastă ca l-am refuzat pe Pavel Vasilievici, n-avea cine să-mi tragă o bătaie, era un om tare cumsecade.

Înduioşat de propriile lui cuvinte, în cele din urmă începu să plîn-gă, ştergîndu-şi cu palmele lacrimile din ochii bulbucaţi ca de ber-bec.

— Sparge-i noaptea geamurile, îl sfătui Peredonov.

— O las în plata Domnului, zise trist Volodin, risc să mă prindă. Dar ce zici de puşti ! Doamne-Dumnezeule, ce rău i-am făcut eu, ca să-mi joace asemenea renghi ? Şi cît m-am zbătut spre binele lui, cînd colo — poftim, să-mi facă una ca asta. Ce fel de copil o fi aces-ta, ce va ieşi din el, poţi să-mi spui ? Gîndeşte-te numai !

— Da, zise mînios Peredonov, n-ai fost în stare să te măsori cu un puşti. Halal logodnic !

— Şi ce, adică, se îndîrji Volodin, vrei să zici că nu sînt bun de lo-godnic ? Ba sînt, şi ai să vezi cum îmi găsesc alta. Să nu-şi închipuie dumneaei că mă voi usca de dorul ei.

— Halal logodnic ! îl necăjea Peredonov. Ba, ţi-ai pus şi cravată la gît. Te bagi şi tu cu mutra de golan în casă de dvorean.

— Să zicem, eu — ca logodnic, mă rog, sînt aşa cum spui tu ; dar peţitorul, cine-i ? nu eşti tu, Ardaşa ? cumpăni potolit Volodin. Tu mi-ai dat speranţă şi m-ai încurajat, dar n-ai ştiut să peţeşti. Halal peţitor !

Şi se puseră pe o ciondăneală lungă, sîcîitoare, necăjindu-se reci-proc, dar cu aerul unor oameni care se sfătuiesc asupra unor treburi de maximă importanţă.

După ce îşi conduse oaspeţii, Nadejda se întoarse în salon. Mişa se tăvălea de rîs pe divan. Soră-sa îl prinse de umăr, îl sili să coboare şi-i zise :

— Ai uitat, deci, că nu trebuie să asculţi la uşă. Îşi înălţă mîinile cu gîndul să lipească unul de altul vîrfurile celor două degete mici, dar o podidi iar rîsul şi degetele nu se împreunară. Mişa sări de bucurie spre dînsa, se îmbrăţişară şi mult timp rîsul lor se mai auzea răsu-nînd în salon.

— Şi totuşi, pentru că ai tras cu urechea la uşă, treci la colţ.

— Ei hai, nu trebuie, zise Mişa, te-am salvat de peţitori, ar trebui de fapt să-mi fii chiar recunoscătoare.

— E de văzut încă, cine pe cine a salvat ! N-ai auzit cum se pregă-tea să te strunească cu nuiaua ? Treci la colţ.

— Atunci s-o fac mai bine aici pe loc, zise Mişa.

Se aşează în genunchi la picioarele surorii sale şi-şi lăsă capul pe ge-nunchii ei. Ea îl mîngîia şi gîdila. Mişa rîdea, umblînd în genunchi pe podea. Deodată soră-sa îl dădu la o parte şi trecu pe divan. Mişa rămase singur. Stătu un pic în genunchi, uitîndu-se întrebător la so-ră-sa. Ea se aşează mai comod şi luă în mînă o carte, intenţionînd chipurile să citească, în timp ce arunca priviri furişe către băiat.

— Ei hai, ajunge, am obosit, se rugă acesta cu glas plîngăreţ.

— Eu nu te ţin, singur te-ai aşezat, răspunse ea surîzînd de după carte.

— Am fost doar pedepsit, dă-mi voie să mă ridic, stăruia Mişa.

— Ţi-am spus eu să stai în genunchi ? întrebă Nadejda cu vocea prefăcut indiferentă, ce vrei de la mine ?

— Nu mă ridic, pînă nu mă ierţi.

Nadejda rîse, lăsă cartea din mînă şi-l trase pe băiat spre dînsa apucîndu-l de umăr. Cu un ţipăt de bucurie Mişa sări din loc şi o îmbrăţişă strigînd : Logodnica lui Pavluşa !

XVI

Băieţaşul oacheş subjugase toate gîndurile Ludmilei. În discuţiile cu cei de acasă ori la cunoştinţele din oraş, se pomenea deseori adu-cînd vorba despre el, cîteodată absolut fără nici o legătură. Aproape în fiecare noapte i se arăta în

vis, uneori modest şi firesc, de cele mai multe ori însă într-un cadru absurd şi misterios sau absolut fantas-tic. Istorisirea acestor vise devenise la ea un lucru atît de obişnuit, încît surorile ei începură curînd s-o întrebe în fiecare dimineaţă cum l-a mai visat pe Saşa de data aceasta. Imaginea lui îi ocupa tot tim-pul liber.

În duminica aceea, Ludmila îşi îndemnă surorile s-o invite pe Ko-kovkina imediat după liturghie acasă la ele şi s-o reţină cît mai mult. Voia să-l găsească pe Saşa singur, renunţînd să meargă la bi-serică.

— Spuneţi-i că m-am trezit tîrziu, le povăţui ea.

Rîzînd de noua ei trăsnaie, surorile se învoiră, bineînţeles. Erau foarte legate între ele şi se înţelegeau admirabil. Le şi convenea de-altfel : Ludmila se va ocupa de puşti, iar candidaţii adevăraţi vor ră-mîne pe seama lor. Se ţinură de promisiune şi după liturghie o îm-biară pe Kokovkina să meargă la ele.

Între timp, Ludmila îşi făcu toate pregătirile de plecare. Îşi puse o rochiţă în culori gingaşe, vesele ; îşi aranjă părul cu grijă, frumos ; se pulverizã cu un parfum discret ; vîrî în poşetuţa ei albă brodată, un flacon neînceput de parfum şi un pulverizator micuţ şi se ascunse în dosul perdelei de la fereastra salonului ca să vadă la timp dacă vine şi Kokovkina. Ideea cu flaconul de parfum îi venise mai demult ; să-l parfumeze pe licean ca să nu mai miroasă atîta a latina lui oribilă, a cerneală şi a puşti. Îi plăceau parfumurile, le comanda direct de la Petersburg şi le irosea cu nemiluita. Adora florile cu miros îmbietor. În odăiţa ei pluteau totdeauna adieri înmiresmate de flori, de par-fum, de crengi de brad, sau de mesteacăn — primăvara.

Dar iată că apărură şi surorile, încadrând-o pe Kokovkina. Ludmi-la alergă voioasă prin bucătărie, apoi prin grădină spre portiţa ce dă în fundătura din spatele curţii, ca să nu dea ochii cu ele. Zâmbind veselă se îndreptă grăbită spre casa

Kokovkinei, agitîndu-şi ştrengă-reşte mica poşetă albă şi umbrela tot albă. Ziua călduroasă de toamnă o umplea de bucurie şi părea că întreaga ei făptură răspîndeşte împrejur un aer de voie bună.

La Kokovkina, slujnica i-a spus că stăpîna ei nu-i acasă. Ludmila, rîzînd zgomotos, glumi cu fata rumenă în obraji care-i deschisese uşa :

— Nu cumva mă păcăleşti, poate că stăpîna ta se ascunde de mine ?

— Hî-hî, de ce să se ascundă ! răspunse slujnica rîzînd. Duceţi-vă sus şi o să vedeţi, dacă nu mă credeţi.

Ludmila privi în salon şi strigă şăgalnic :

— A-u-u-u ! Mai există suflare de om pe aici ? Bună liceanule !

Saşa tocmai apăruse în uşa camerei sale. Văzînd-o pe Ludmila ochii lui se umplură de bucurie. Ludmila se simţi şi mai bine dispu-să şi întrebă :

— Dar unde-i Olga Vasilievna ?

— Nu-i acasă, răspunse Saşa. Nu s-a întors încă de la biserică. Eu am venit direct acasă. S-o fi dus în vizită la cineva.

Ludmila se prefăcu surprinsă. Balansîndu-şi umbrela murmură necăjită :

— Cum aşa, toată lumea s-a întors de la biserică. Toţi au ajuns acasă, iar dumnealor — poftim, ia-i de unde nu-s. Dumneata, june clasic, faci probabil atîta tărăboi aici, încît bătrînica ca să scape e ne-voită să fugă de acasă ?

Saşa zîmbea tăcut. Îl bucurau glasul Ludmilei, rîsul ei zglobiu. Se gîndea cum s-o potrivească mai bine, ca să se ofere la plecare s-o conducă şi astfel să mai rămînă în preajmă-i cîteva minute, s-o privească şi s-o asculte.

Dar Ludmila nici gînd n-avea să plece. Îl privi cu un surîs şiret şi zise :

— Dar nu-mi oferi să iau loc un pic, amabilul meu cavaler ? Poate că sînt obosită ! Îngăduie-mi să răsuflu măcar o clipă.

Şi trecu în salon, rîzînd şi săgetîndu-l galeş cu ochii jucăuşi. Saşa se zăpăci, roşi, se bucură — va mai sta cu el, deci !

— Vrei să te parfumez ? întrebă ea cu vioiciune, vrei ?

— Vai ce zace în dumneata ! zise băiatul. Nici una, nici doua — hait, să mă şi sugrumi[16]. Pentru ce atîta cruzime ?

Ludmila izbucni într-un hohot răsunător, lăsîndu-se sprijinită de speteaza fotoliului.

— Să te sugrum ! exclamă ea. Prostuţule ! Ai înţeles greşit. N-am zis că te sugrum, ci că-ţi dau cu parfum.

Saşa conveni mucalit :

— A, cu parfum ! Mă rog, aşa mai merge.

Ludmila scoase din poşetuţă şi învîrti pe dinaintea ochilor lui Saşa un văscior frumos de sticlă conabie cu ornamente aurii, cu un glo-buleţ de gutapercă şi o garnitură mică de pulverizat şi zise :

— Vezi ? Am cumpărat ieri un pulverizator nou-nouţ şi a rămas uitat în poşetă.

Scoase apoi un flacon mare de parfum cu etichetă înflorată — mar-că pariziană „Guerlaine Rao-Rosa". Saşa nu-şi putu stăpîni reflecţia:

— Cum văd eu, poşetuţa asta e destul de încăpătoare !

— Să nu-ţi faci nici o iluzie, turtă-dulce nu ţi-am adus, îl tachină Ludmila cu haz.

— Turtă-dulce, repetă amuzat Saşa.

Se uita plin de curiozitate cum destupă Ludmila flaconul de par-fum.

— Dar cum ai să-l torni fără pîlnie ?

— De pîlnie îmi faci rost dumneata.

— N-am aşa ceva, se scuză încurcat Saşa.

— Cum ştii, de unde ştii, pîlnie să mi te faci, declară Ludmila rî-zînd.

— Aş lua de la Malania, dar a ei miroase a gaz, explică Saşa.

Prilej de şi mai mare haz pentru Ludmila.

— Vai, ce tînăr lipsit de imaginaţie ! Dă-mi un petecuţ de hîrtie, dacă nu socoţi că sărăceşti, şi gata pîlnia.

— Tii, că bine zici! se dumiri fericit Saşa. Se poate răsuci din hîrtie. Aduc îndată.

Şi se repezi în camera lui.

— Din caiet se poate ? întrebă el de acolo.

— N-are importanţă de unde. Poţi rupe şi din carte, din gramatica latina, dacă vrei, n-o să-mi pară rău.

Pe Saşa îl pufni rîsul.

— Mai bine rup din caiet, strigă el.

Căută febril un caiet curat, smulse foaia de mijloc şi tocmai voia să alerge în salon, cînd se pomeni cu Ludmila în pragul uşii.

— Îmi dai voie să intru, gospodarule ? întrebă ea pe un ton şugu-băţ.

— Poftim, intră, bucuros la oaspeţi ! se înclină el radiind de bucu-rie.

Ludmila se aşeză la masa lui, răsuci o pîlnioară şi cu faţa preocu-pată începu să umple pulverizatorul cu parfumul din flacon. Pîlni-oara de hîrtie se îmbibă şi se întunecă la vîrf şi în partea prin care se scurgea lichidul. Esenţa aromată din pîlnie se scurgea încet. Se răs-pîndi o mireasmă caldă, dulceagă de trandafir amestecată cu miros ascuţit de alcool. Ludmila vărsă în pulverizator jumătate din conţi-nutul flaconului şi se opri declarând :

— Ei, acum ajunge.

După care se apucă să înşurubeze garnitura. Apoi mototoli pîlni-oara şi o strivi între palme.

— Miroase, propuse ea lui Saşa întinzîndu-şi palma aproape de fa-ţa lui.

Saşa se aplecă, îşi închise pe jumătate ochii şi mirosi. Ludmila rîse, lipi uşor palma de buzele lui şi întârzie un pic s-o retragă. Saşa se făcu roşu ca racul şi sărută palma caldă, parfumată printr-o atingere gingaşă a buzelor sale înfiorate. Ludmila oftă, o expresie tandră li-cări pe chipul ei drăgălaş,

ca imediat să facă iarăşi loc aerului ei obişnuit de voioşie fericită.

— Ei, ţine-te bine, acum te parfumez! anunţă ea.

Şi apăsă pe mica sfera de gutapercă. O pulbere de mireasmă ţîşni, se dispersă în aer şi se aşternu pe bluza lui Saşa. Rîzînd acesta se ră-sucea supus pe loc, ascultînd de mîna ei poruncitoare.

— Miroase bine, ai ? întrebă ea.

— Foarte plăcut, răspunse vesel Saşa. Dar cum se numeşte ?

— Mititelul ! N-are de unde să ştie. Citeşte ce scrie pe flacon şi ai să afli, zise ea necăjindu-l.

Saşa citi şi zise :

— De aceea va să zică miroase a uleiuţ de trandafir.

— Uleiuţ ! îl tachină ea lovindu-l uşor cu palma pe spate. Saşa rîse sughiţat şi arătă vîrful limbii prins jgheab între dinţi. Ludmila se sculă şi îi cercetă cărţile şi caietele.

— Pot să mă uit ?

— Fireşte.

— Dar unde sînt, unu-rile şi zero-urile tale, arată-mi-le.

— Asemenea splendori n-am avut încă, se şifonă Saşa.

— Minţi, zise categoric Ludmila. La alde voi puştimea e ca o regu-lă — să aveţi note proaste. Le-ai ascuns probabil.

Saşa zîmbea fără să mai răspundă.

— Latina şi greaca, constată Ludmila, îmi închipui că ţi s-a urît cu ele.

— Ei, nu-i chiar aşa, îşi apără Saşa materiile, dar se vedea că însăşi discuţia despre cărţile de şcoală îl făcea să resimtă obişnuita plicti-seală. E drept că nu-i o distracţie grozavă să toceşti mereu, recunos-cu el, dar n-ai încotro, merge, am o memorie bună. În schimb îmi place să rezolv probleme.

— Vino la mine mîine după masă, zise Ludmila.

— Mulţumesc, voi veni, răspunse roşind Saşa. Invitaţia Ludmilei îl încînta.

— Ştiu unde stau ? Vii ?

— Ştiu. Bine, vin, zise el fericit.

— Să vii negreşit, repetă Ludmila sever. Am să te aştept, auzi ?

— Dar dacă voi avea mult de învăţat ? reflectă el, mai mult dintr-un exces de conştiinciozitate, decît cu gîndul că s-ar putea să nu meargă din cauza lecţiilor.

— Chiar dacă, tu să vii totuşi, stărui Ludmila, poate că n-or să te tragă în ţeapă pentru asta.

— Dar pentru ce să vin ? întrebă surîzînd Saşa.

— Aşa trebuie. Să vii : îţi spun ceva, îţi arăt cîte ceva, zicea Ludmi-la. Să vii, dragule, scumpule, nepreţuitule, fredonă ea săltîndu-se pe loc şi schiţă un fel de reverenţă graţioasă, prinzîndu-şi lateral tivuri-le fustiţei cu degeţelele-i roze răsfirate.

Saşa rîdea.

— De ce nu-mi spui acum ? se rugă el.

— Acum nu se poate. Ş-apoi, dacă spun acum, nu mai vii mîine. Parcă te aud că-mi zici : n-am pentru ce.

— Bine, vin negreşit, dacă mă lasă.

— Dar asta ce mai e ? Te lasă, bineînţeles ! Eşti cumva ţinut legat cu lănţişorul ?

Luîndu-şi rămas bun, Ludmila îl sărută pe frunte şi-şi ridică mîna la buzele lui. Saşa a trebuit s-o sărute. Şi i-a făcut plăcere să mai să-rute o dată mîna aceea albă şi catifelată, dar şi puţin ruşine parcă. Cum să nu roşeşti !

Iar Ludmila, plecînd, zîmbea cu o şiretenie tandră şi de cîteva ori întoarse capul să-l mai privească.

„Ce drăguţă e !" îşi zise el în gînd.

Saşa rămase singur.

„Ce repede a plecat! S-a ridicat aşa deodată şi pînă să-mi dau sea-ma, nu mai era. Să mai fi stat puţin cu mine !" gîndea el şi deodată îşi aminti consternat că uitase s-o conducă.

„Să fi mers măcar o parte din drum cu ea ! S-o ajung din urmă ? O fi acum departe ? Dacă aş porni în goana mare, chiar în clipa asta, o mai prind oare ?"

„O să rîdă de mine ! Ba te pomeneşti că o şi deranjez."

Şi nu mai îndrăzni să fugă după dînsa. Se simţi stingher şi trist. Pe buzele lui întîrzia încă senzaţia sărutului tandru depus pe mîna ei catifelată, iar pe frunte fîlfîia para sărutului Ludmilei.

„Cu cîtă gingăşie sărută ea ! îşi reamintea visător Saşa. Ca o suri-oară bună".

Obrajii lui ardeau. Simţea o înfiorare dulce amestecată cu ruşinea. Se înfiripau doruri nelămurite.

„Dacă-mi era soră ! visa el înduioşat, puteam să mă apropii de ea, s-o îmbrăţişez, să-i spun un cuvînt drăgăstos. S-o strig : Ludmiloşca dragă ! Sau şi altceva, pe un nume cu totul deosebit — Cerceluşă sau Libelulă. Şi ea să-mi răspundă. Ce frumos ar fi."

„Dar aşa, îşi depăna trist gîndurile Saşa, ea mi-e străină : dragă, dar străină. A venit şi a plecat, şi nici nu se mai gîndeşte la mine, probabil. Doar că a lăsat în urma ei o mireasmă dulce de liliac şi de trandafir şi senzaţia celor două sărutări gingaşe şi acea tulburare nelămurită în suflet din care se naşte o dulce visare, precum din spuma mării s-a născut Afrodita." Curînd se întoarse acasă Kokov-kina.

— Tii, ce tare miroase aici a parfum ! zise ea. Saşa roşi.

— A fost Ludmiloşca, explică el, dar nu v-a găsit acasă ; a stat pu-ţin, m-a parfumat şi a plecat.

— Ce giugiuleli ! se miră bătrînica. Ba îţi permiţi să-i spui şi Lud-miloşca, ai !

Saşa rîse ruşinat şi alergă în odaia lui. Iar Kokovkina se gîndea : ce vesele şi amabile sînt surorile Rutilov — copil să fie, bătrîn să fie, rămîne încîntat de bunătatea şi drăgălăşenia lor.

A doua zi dimineaţa, Saşa se sculă cu bucurie în suflet la gîndul ca este invitat. Aştepta cu nerăbdare să treacă ora prînzului. După prînz, roşu de jenă, pînă-n vîrful urechilor, ceru de la Kokovkina permisiunea să plece la Rutilovi pînă la orele şapte. Puţin cam mira-tă, Kokovkina încuviinţă totuşi. Saşa alerga vesel, pieptănat cu grija, ba şi pomădat puţintel. Era fericit şi emoţionat totodată, ca în aştep-tarea unui eveniment important şi plăcut. Îşi închipuia transportat cum intră, cum sărută mîna Ludmilei, iar dînsa îl sărută pe frunte şi pe urmă la plecare, aceleaşi sărutări. Se gîndea cu deliciu la mîna ei albă, suavă.

Cele trei surori îl întîmpinară chiar în vestibul. Le plăcea să stea la fereastră, privind în stradă, şi-l zăriseră de departe. Vesele, gătite frumos, gălăgioase îl învăluiră într-un iureş de voioşie şi el se simţi dintr-o dată admirabil în mijlocul lor.

- Iată-l pe enigmaticul tînăr domn ! strigă fericită Ludmila.

Saşa îi sărută mîna, ceremonios şi cu multă plăcere. La fel procedă şi faţă de celelalte două surori — nu se putea, altfel, fireşte, — descoperind totodată că şi acest lucru e foarte plăcut. Mai ales că toate trei îl sărutară pe obraz : Daria — răsunător, dar cu indiferenţă, ca pe o scîndură ; Valeria — cu gingăşie, lăsînd ochii în jos — ochişori plini de neastâmpăr ; cu un clinchet de rîs abia perceptibil ea îl atin-se uşurel cu buzele-i fin conturate vibrînd de bucurie, ca şi cum o floare înmiresmată şi gingaşă de măr ar fi căzut din zbor pe obrazul lui; iar Ludmila — suculent, veselă şi exuberantă.

— E musafirul meu, declară ea categoric, îl prinse de umeri şi-l conduse în camera ei.

Daria se supără foc.

— Dacă-i al tău, n-ai decît să te pupi cu el ! Ţi-ai găsit şi tu comoa-ră ! Nu ţi-o ia nimeni, nu te teme.

Valeria nu scoase nici o vorbă ; surâsul ei însă părea că spune : are haz să stai de vorbă cu un puşti ! Ce-nţelege el ?

Camera Ludmilei era încăpătoare, luminoasă şi plăcută ; două fe-restre mari, cu perdele uşoare de tul, dădeau în grădină. Un iz dul-ceag plutea în aer. Toate lucrurile aveau un aspect atrăgător, sărbătoresc. Scaunele şi fotoliile erau îmbrăcate în tapiţerie galben-aurie cu desene albe, discrete. Distrau ochiul unele detalii curioase — o mulţime de flaconaşe cu parfumuri. cu ape aromate, borcănaşe, cu-tiuţe, evantaiuri şi cele cîteva cărţi ruseşti şi franţuzeşti.

— Astă noapte te-am văzut în vis, îi povesti rîzînd Ludmila, se fă-cea că tu înotai lîngă podul oraşului, iar eu şedeam pe pod şi te-am prins cu undiţa.

— Şi m-ai băgat într-un borcănaş ? întrebă mucalit Saşa.

— De ce, adică, în borcănaş ?

— Păi, cum altfel ?

— Cum ? Simplu de tot. Ţi-am frecat binişor urechile şi te-am aruncat înapoi în rîu. Şi Ludmila izbucni într-o cascadă răsunătoare de rîs zglobiu.

— Cine-mi eşti matale ! zise Saşa. Dar ce ai vrut să-mi spui astăzi ?

Ludmila continuă să rîdă fără să răspundă.

— M-ai păcălit, se vede, ghici Saşa. Şi-mi promiteai încă să-mi arăţi ceva, zise el cu reproş.

— Îţi arăt ! Să-ţi aduc ceva de ale gurii ? întrebă Ludmila.

— Am luat masa, răspunse Saşa. Umbli cu minciunele, ai ?

— Aşi ! Tare am nevoie eu să te mint. Dar ce-i asta ? se pare că duhneşti a pomadă ? întrebă brusc Ludmila.

Saşa se înroşi.

— Nu pot suferi pomada ! declară cu necaz Ludmila. Domnişoară pomădată !

Ea îşi trecu palma pe capul băiatului, simţi pe ea stratul de unsoa-re şi o abătu uşor pe obrazul lui.

— Te poftesc să nu te mai dai cu pomadă ! zise ea. Saşa se fîstîci.

— Bine, bine, nu mă mai dau, zise el. Ce stricteţuri ! Dar dumneata nu te dai cu parfum ?

— Da, cu parfum, nu cu pomadă, prostuţule. Nici nu se compară, zise Ludmila cu glas convingător. Eu nu mă dau niciodată cu po-madă. De ce să-mi încleiesc părul ! Parfumul e cu totul altceva. Ia să te parfumez. Vrei ? Cu aromă de liliac ? Vrei ?

— Vreau, zise Saşa zîmbind.

Îi surîdea gîndul că va duce cu el acasă mireasma şi o va uimi iar pe Kokovkina.

— Dar că te-ai dat cu pomadă, te căieşti ?

— Da!

— Cine se căieşte ? îşi reformulă întrebarea Ludmila, luă în mîini un flaconaş cu pulverizator şi se uită la Saşa cu ochi întrebători, şi-reţi.

— Eu mă căiesc, repetă Saşa.

— Tu măcăieşti, vra să zică ? Măcăieşti ! îl tachină bucuroasă Lud-mila.

Şi făcură amîndoi mare haz.

— Ei, acum să te parfumez. Nu te mai temi că te sugrum ? Ţii min-te, ieri îţi cam pierise piuitul de spaimă.

— Nici o spaimă, protestă Saşa, roşind ca racul. Ludmila se apucă rîzînd şi tachinîndu-l să-i dea cu parfum. Saşa îi mulţumi şi iar îi să-rută mîna.

— Şi te rog, să te tunzi ! zise sever Ludmila. Ce-i cu pletele astea caraghioase, sperietoare de cai ce eşti ?

— Bine, mă tund, acceptă Saşa, — mamă, ce de stricteţuri ! Părul meu e încă scurt, abia de un centimetru poate, inspectorul nu mi-a spus nimic pînă acum.

— Îmi plac tinerii tunşi scurt, notează-ţi asta — cu mine-o să ai de a face, nu cu inspectorul ; cu mine n-o să-ţi meargă aşa. Pe mine să mă asculţi.

De atunci Ludmila se înnădi să vină tot mai des la Kokovkina de dragul lui Saşa. Căuta, mai cu seamă la început, să apară cînd Ko-kovkina nu era acasă. Uneori recurgea şi la şiretlicuri, ca s-o scoată pe bătrînă de acasă. Daria îi spuse într-o zi :

— Fricoasă mai eşti! Ce te temi atîta de bătrînă ! Du-te şi cînd ea e acasă, şi ia-l cu tine la plimbare.

Ludmila o ascultă şi-şi urmă vizitele la nimereală. Dacă o găsea pe Kokovkina acasă zăbovea la dînsa un timp şi apoi lua pe Saşa la plimbare, dar nu-l reţinea mult.

Între Ludmila şi Saşa se înfiripă astfel o prietenie tandră, dar neli-niştită. Fără să-şi dea seama, Ludmila trezea în el porniri şi dorinţi premature, deocamdată cu totul confuze. Saşa săruta deseori mîini-le Ludmilei — subţiri, suple, cu pielea fină elastică, prin a cărei ţesă-tură galben-trand afirie se străvedeau sinuoase vinişoare albastre. Iar mai sus — braţele lungi, frumos rotunjite, uşor de sărutat pînă la cot, împingînd în sus mînecile lungi.

Saşa ascundea uneori de Kokovkina faptul că trecuse pe la ei Lud-mila. Nu minţea, ci pur şi simplu omitea să spună. Ş-apoi cum să mintă. Adevărul putea ieşi la iveală chiar şi de la slujnică. Şi nici nu-i venea uşor să tacă despre aceste vizite ale Ludmilei: rîsul ei şăgal-nic îi răsuna mereu în urechi. Ar fi vrut să vorbească despre ea. Dar o jenă inexplicabilă îi stăvilea dorinţa.

Se împrieteni repede şi cu celelalte surori. Le săruta mîna, ba cu-rînd începu chiar să le spună pe numele lor de alintare : Daşenka, Ludmiloşca, Valeroşca.

XVII

Întîlnindu-l într-o zi pe Saşa în stradă, Ludmila îl întrebă :

— Mîine directoarea sărbătoreşte onomastica fiicei lor mai mari, bătrînica ta se duce ?

— Nu ştiu, răspunse Saşa.

O speranţă de bucurie mîji în sufletul lui, sau poate că nu atât spe-ranţă, cît un licăr de dorinţă : Kokovkina va pleca, iar Ludmila toc-mai atunci va veni poate şi va rămîne cu el. Seara el aminti gazdei de onomastica ce avea să fie sărbatorită a doua zi.

— Cît p-aci să uit, zise Kokovkina. Mă duc. E o fată foarte drăgu-ţă.

Şi într-adevăr, cînd Saşa se întoarse de la liceu, Kokovkina plecă la familia Hripaci. Saşa se bucură la gândul că de data aceasta contri-buise şi el la îndepărtarea bătrînei din casă. Acum era convins că Ludmila va găsi timp să vină.

Aşa s-a şi întâmplat — Ludmila a venit. Ea îl sărută pe obraz, îi în-tinse mîna s-o sărute şi rîse, iar el se înroşi. Veşmintele Ludmilei de-gajau o aromă reavănă, floralã, dulce, de roziris : carnalul şi volup-tosul iris, luat în dulce-visătoarele roze. Adusese cu ea o cutiuţă în-gustă într-un înveliş de hîrtie transparentă, prin care se reliefa un desen gălbui. Se aşeză, puse cutiuţa pe genunchi şi-l învălui pe Saşa cu o privire şireată.

— Îţi plac curmalele ? întrebă ea.

— Le apreciez, zise Saşa cu o grimasă mucalită.

— Dă-mi voie atunci să te tratez, anunţă cu importanţă Ludmila.

Dezlegă cutia şi-i oferi.

— Mănâncă !

Scotea cîte o curmală din cutie şi o vîra în gura lui obligîndu-l, du-pă fiecare, să-i sărute mîna. Saşa constată :

— Buzele mele s-au făcut lipicioase !

— Nu face nimic, sărută în voie, răspunse veselă Ludmila, n-am să mă supăr.

— Mai bine să mă achit de toate sărutările deodată, zise Saşa rî-zînd, şi întinse mîna să ia o curmală.

— Ai să mă înşeli ! strigă Ludmila, şi repede închise cutia şi-l lovi pe degete.

— Cum se poate, sînt om cinstit, în nici un caz nu te înşel, o asigu-ră Saşa.

— Nu, nu te cred, stăruia Ludmila.

— Dacă vrei, mă achit anticipat ? propuse el.

— Aşa da, e ceva mai serios, se bucură Ludmila, sărută ! Şi întinse mîna. Saşa apucă degetele subţiri, lungi, le sărută şi o întrebă cu un surîs mucalit, reţinîndu-i mîna :

— Dar dumneata n-ai să mă înşeli, Ludmiloşca ?

— Dar ce, eu sînt cinstită ! răspunse veselă Ludmila. Nu-ţi fie tea-mă, nu te înşel, sărută fără frică.

Saşa se aplecă deasupra mâinii fetei şi începu s-o sărute acoperin-du-i-o cu sărutări ritmice şi răsunătoare, cu buzele larg desfăcute, mulţumit că se poate achita cu toptanul şi totodată simţind o mare plăcere ca a găsit un prilej de a săruta de mai multe ori la rînd. Lud-mila ţinea cu grijă socoteala. După ce numără pînă la zece, îl opri :

— Nu stai bine aşa aplecat.

— Atunci să mă aranjez mai comod, se dumiri Saşa.

Se lasă în genunchi şi zelos continuă să sărute. Se prăpădea după tot felul de bunătăţi. Şi-i plăcea că Ludmila îl tratează cu dulciuri. Pentru asta o iubea şi mai mult.

Ludmila îl parfumă cu o esenţă înecăcios-aromată. Saşa fu sur-prins de mireasma ei dulce, dar stranie, ameţitoare, translucidă ca revărsatul zorilor aurii, încărcate de păcat, în pîcla albicioasă a di-mineţii, şi se miră :

— Ce parfum ciudat !

— Încearcă-l pe palmă, îl sfătui Ludmila.

Şi-i dădu un flaconaş bondoc cu aspect urît din cauza celor patru faţete bombate. Saşa îl privi la lumină — o esenţă strident galbenă cu licăriri vesele; eticheta policromă purta inscripţia franţuzească „Cyclamen", marca Piverre. Apoi procedă cum văzuse că face Lud-mila : acoperi

orificiul cu palma, răsturnă flaconul cu gîtul în jos şi repede îl readuse în poziţia normală, frecă pe palmă picăturile de ciclamă rămase şi o duse la nas, mirosind-o îndelung — alcolul se evaporase, simţea numai aroma. Ludmila îl privea încordată într-o aşteptare plină de emoţie. Saşa pronunţă ezitînd :

— Miroase puţin a ploşniţă zaharisită.

— Ia, te rog, nu vorbi prostii, se necăji Ludmila.

Luă şi ea cîteva picături în palmă şi mirosi. Saşa repeta :

— Nu zău, chiar a ploşniţă.

Ludmila se aprinse brusc toată la faţă, încît îi sclipiră şi lacrimi în ochi.

— Puşti mizerabil ce eşti ! strigă ea. Poftim pentru ploşniţă ! şi jap ! îi arse o palmă.

— Da' ai dat, nu glumă ! rîse Saşa şi-i sărută mîna. Dar de ce atîta supărare, scumpa mea Ludmiloşca ! A ce miroase atunci ? Hai, spu-ne şi dumneata ?

Nu se supărase pentru palma primită — era total subjugat de far-mecul Ludmilei.

— A ce ? întrebă Ludmila şi-l prinse de ureche, — îţi spun eu înda-tă a ce, dar mai întîi sa-ţi răsucesc urechea.

— Aoleo, Ludmiloşca scumpă, nu mai fac! zise Saşa, strîmbîndu-se de durere şi aplecîndu-se către dînsa.

Ludmila dădu drumul urechii înroşite, îl trase pe Saşa spre ea cu multă tandreţe, îl aşeză pe genunchi şi zise :

— Ascultă aici : trei miresme sălăşluiesc în ciclamă : miroase a dul-ce ambrozie, sărmana floare, şi pentru asta o cercetează albinele lu-crătoare. Ştii doar că denumirea ei rusească este „dreakva".

— Dreakva, repetă Saşa rîzînd, ce vorbă caraghioasă.

— Nu rîde, ştrengarule, zise Ludmila ; îl apucă de cealaltă ureche şi continuă : ambrozia cea dulce şi deasupra-i zumzet de albine — sînt bucuria ei. Şi mai miroase a gingaşă vanilie, dar această mireas-mă nu mai e pentru albine, ci pentru acela la care visezi — este do-rinţa ei, floarea şi soarele auriu deasupră-i. Iar a treia mireasmă e a trupului suav şi dulce, pentru cel ce iubeşte, şi aceasta e dragostea ei ; sărmana floare şi dogoarea apăsătoare de amiază. Albina, soare-le, dogoarea, înţelegi, dragul meu ?

Saşa dădu din cap în tăcere. Chipul lui oacheş ardea, iar genele-i lungi tremurau. Ludmila privea visătoare în depărtări şi vorbea îm-bujorată :

— Te umple de bucurie această gingaşă şi însorită ciclamă, trezeşte dorinţe care-ţi dau fiori dulci şi te fac să roşeşti, îţi răscoleşte sînge-le. Înţelegi, odoraşul meu, cînd te cuprind laolaltă şi dulcea înfiora-re şi bucuria şi durerea şi ai vrea şi să plîngi ? Înţelegi ? Aşa este ea.

Cu o sărutare lungă, ea se lipi de buzele băiatului.

Dusă pe gînduri, Ludmila rămase cu privirea aţintită în gol. Deo-dată, un surîs şăgalnic îi flutură pe buze. Îl respinse încet şi întrebă :

— Îţi plac trandafirii ?

Saşa scoase un suspin, deschise ochii, zîmbi visător şi răspunse în şoaptă :

— Îmi plac.

— Mari sau mici ? întrebă Ludmila.

— Şi mari şi mici, orişicare ar fi, preciză el înviorîndu-se şi sări de pe genunchii ei cu o mişcare sprintenă, băieţească.

— Deci îţi plac şi trandafiraşii ? mai întrebă cu o tandreţe insinu-antă Ludmila şi glasul ei melodios vibră de un rîs stăpînit.

— Îmi plac, răspunse repede Saşa. Ludmila se înecă în rîs, roşin-du-se toată.

— Prostuţule, îţi plac nuieluşele[17] şi n-are cine să te jordească !

Amîndoi hohoteau şi roşeau în neştire.

Excitaţiile inocente, prin forţa lucrurilor, constituiau pentru Lud-mila farmecul principal al relaţiilor dintre ei. Ele emoţionau, fiind totuşi departe de vulgarele, degradantele finalizări.

Veni vorba care din ei doi e mai puternic. Ludmila îl covingea :

— Să zicem că tu eşti mai tare, nu-i de ajuns. Principalul e dibăcia.

— Păi, sînt şi dibaci, se lăudă Saşa.

— Aşi, tu şi dibaci ! se îndoi Ludmila zădărîndu-l. Disputa lor ţinu mult. În cele din urmă Ludmila propuse :

— Hai la trîntă.

Saşa rîse, zicînd cu un aer de superioritate :

— Nu te poţi măsura cu mine ! Ludmila se apucă să-l gîdile.

— Aşa va sa zică ! strigă el rîzînd, se răsuci şi o cuprinse de mijloc.

Începu hîrjoana. Ludmila îşi dădu seama imediat că Saşa e mai pu-ternic. Numai prin forţă nu-l doboară. Şireată cum era, prinse o cli-pă favorabilă şi-i puse piedică. Saşa căzu trăgînd-o şi pe ea jos. Dar Ludmila se desprinse cu agilitate de strînsoarca lui şi năvăli asu-pra-i. Saşa strigă disperat :

— Nu e luptă dreaptă !

Ludmila îşi propti genunchii pe pieptul lui şi cu mîinile îl apăsă pe podea. Şi iar se apucă să-l gîdile. Hohotele lor răsunătoare se ames-tecară. Nemaiputînd să-l ţină, ea îi dădu drumul şi se prăvăli jos prăpădindu-se de rîs. Saşa sări în picioare. Era roşu ca racul de ne-caz.

— Rusalcă ! strigă el.

Iar rusalca zăcea pe podea hohotind.

Ludmila îl aşează pe genunchii ei. Obosiţi de luptă se priveau cu ochii zîmbitori, veseli, intimi.

— Sînt cam greu pentru dumneata, zise Saşa, o să te doară genun-chii, mai bine să mă dau jos.

— Stai aşa, nu mă dor, îl linişti blînd Ludmila. Spuneai doar că-ţi place să te alinţi.

Îl mîngîie cu palma pe cap. El se lipi tandru de ea. Într-un tîrziu ea rosti :

— Frumos mai eşti tu, Saşa. Acesta se îmbujoră şi rîse :

— Altă trăsnaie !

Conversaţia şi reflecţiile despre frumuseţea lui îl cam zăpăciră ; nu avusese curiozitatea pînă atunci să afle cum îl văd alţii : frumos sau urît.

Ludmila îl ciupi de obraz. Saşa surîse. Pe obraz îi înflori o pată ro-şie. O pată de toată frumuseţea. Ludmila îl ciupi şi de celălalt obraz. Saşa nu se opuse.

Îi luă doar mîna, o sărută şi zise :

— Ajunge cît m-ai ciupit; pe mine mă doare, iar dumneata îţi chi-nuieşti degeţelele.

— Ia-n te uită, se minună Ludmila, se plînge că-l doare. Dar ce compliment a ştiut să toarne.

— Timpul fuge şi eu am de făcut o mulţime de lecţii. Mîngîie-mă încă puţin, pentru noroc, ca să capăt la greacă un cinci.

— Mă expediezi ! zise Ludmila.

Îi apucă mîna şi-i trase mîneca pînă sus la cot.

— Vrei să mă plesneşti ? întrebă Saşa roşind sfios şi vinovat.

Dar Ludmila îi privi mîna cu admiraţie, o răsuci într-o parte şi alta.

— Ce braţe frumoase ai ! zise ea cu mare bucurie şi deodată îşi lipi buzele aproape de cot.

Sîngele năvăli pe faţa lui Saşa, îşi smuci braţul, dar Ludmila îl reţi-nu şi-l sărută încă de cîteva ori. Saşa rămase nemişcat şi tăcut cu ochii în jos şi o expresie ciudată se aşternu pe buzele lui roşii, desfă-cute uşor într-un surîs abia perceptibil. Iar sub streaşina deasă a ge-nelor lui negre obrajii arzători începură să pălească.

Îşi luară rămas bun. Saşa o conduse pînă la portiţă. Ar fi mers şi mai departe, dar ea nu-i îngădui. Oprindu-se în portiţă el îi strigă :

— Te aştept, sufleţelule, plin de nerăbdare, tu să-mi vii cu zîmbet şi cu zaharicale.

Acest „tu", rostit pentru prima dată, sună în urechea Ludmilei ca o gingaşă alintare. Cu o mişcare febrilă ea se răsuci pe loc, îl strînse în braţe, îl sărută cu foc şi fugi. Băiatul rămase buimac.

Saşa promisese să vină. Trecuse şi ora fixată, dar el tot nu apărea. Ludmila aştepta nerăbdătoare : nu-şi găsea loc, se perpelea, se uita mereu pe fereastră. La orice zgomot de paşi în stradă, scotea capul. Surorile o tachinau. Ea riposta necăjită, tulburată.

— Lua-v-ar ! Lăsaţi-mă în pace.

Apoi sărea la ele cu reproşuri : de ce rîd, adică. Pînă cînd deveni cu totul limpede că Saşa nu va mai veni. De necaz şi de amărăciune, Ludmila izbucni în plîns.

— Arac-a-an de mine ! Ce mă fa-a-c eu fără ti-i-ne! o îngînă Daria.

Smiorcăindu-se, Ludmila se tângui încet, deznădăjduită, uitînd să se mai supere pentru faptul că surorile îşi bat joc de ea.

— Hîrca bătrînă nesuferită, nu l-a lăsat, îl ţine sub poală ca să înve-ţe la greacă.

Cu o compasiune dură, Daria îşi dădu cu părerea :

— Lasă că şi el e un bleg, nici atîta nu s-a priceput, cum s-o şteargă de acasă.

— S-a înhăitat cu un puiandru, rosti cu dispreţ Valeria. Cele două surori, deşi n-o slăbeau cu tachinările lor, o compătimeau sincer. Se iubeau doar ; se simţeau legate între ele printr-o dragoste tandră, dar nu profundă : e cam superficială iubirea cea tandră ! Daria în-cercă s-o potolească :

— Ce-ţi veni, dragă, să plîngi din cauza unui papă-lapte, să-ţi isto-veşti ochii. Într-adevăr, bine a zis cine a zis, s-a legat dracul de un pruncuţ.

— Şi cine e dracul ? sări ca arsă Ludmila, simţind cum tot sîngele îi năvăleşte în obraz.

— Chiar tu, nenorocito, răspunse calm Daria, aşa tînără şi... Daria nu-şi isprăvi gîndul şi fluieră prelung, subţire.

— Prostii ! strigă Ludmila cu ciudate accente metalice în glas.

Un zîmbet straniu de cruzime îi lumină chipul printre lacrimi, ca văpaia unei raze de soare în asfinţit, prin ultima revărsare a unei ploi istovite.

Daria întrebă înciudată :

— Şi ce ai găsit la el, mă rog, atât de interesant ?

Cu acelaşi zîmbet curios pe faţă, Ludmila răspunse rar, transporta-tă :

— E atît de frumos! şi cîte posibilităţi neirosite se ascund în el!

— Nu prea au mare preţ toate astea, zise categoric Daria. Toată puştimea le are.

— Ba e ceva de mare preţ, răspunse cu necaz Ludmila. Există şi puşti spurcaţi.

— Dar el e curat ? întreabă cu dispreţ Valeria, tărăgănînd cuvîntul „curat".

— Ce-nţelegi tu ! strigă Ludmila, dar reveni imediat la acelaşi ton potolit, visător : e absolut inocent.

— Te cred ! zise cu ironie Daria.

— Cea mai frumoasă vîrstă la un băiat, zise Ludmila, e cînd are paisprezece—cincisprezece ani. Nu poate realiza încă nimic şi nici nu înţelege, nu-şi dă seama încă ce se petrece cu el, dar presimte de-ja totul, absolut totul. Şi nici barba aceea oribilă n-o are.

— Ce plăcere ! zise cu o grimasă dispreţuitoare Valeria.

Era tristă. Avea sentimentul că e mică, firavă, fragilă şi-şi invidia surorile — pe Daria pentru rîsul ei voios, pe Ludmila chiar şi pentru plînsul ei.

— Voi nu înţelegeţi nimic, reluă Ludmila. Eu nu-l iubesc aşa cum vă închipuiţi voi. Să iubeşti un băiat e mai bine decît să te îndrăgos-teşti de o mutră banală cu mustăcioară. Dragostea mea

pentru el e o dragoste pură, nevinovată. Nu-mi trebuie nimic de la el.

— Dacă nu-ţi trebuie, de ce îl tot ciupeşti şi-l pipăi atîta ? observă cu duritate Daria.

Ludmila roşi, o expresie de vinovăţie se aşternu grea pe faţa ei. Dariei i se făcu milă de ea, se apropie, o îmbrăţişă şi zise :

— Ei hai, nu te supăra, doar n-o spunem cu răutate. Ludmila dădu iar în plîns, îşi plecă fruntea pe umărul Dariei şi mărturisi amărîtă :

— Ştiu că aici nu pot nutri nici o speranţă, dar de m-ar desmierda cît de cît măcar.

— Deh, dorule-nebunule ! zise cu necaz Daria, şi se desprinse de Ludmila, îşi propti mîinile în şolduri şi cu glas răsunător porni un cîntec deşucheat:

Pe iubitul meu aseară-l

Lăsai la mine să înnopteze.

Valeria se porni pe un rîs cu sonorităţi fragile. Ochii Ludmilei se aprinseră brusc umplîndu-se de foc şi de neastîmpăr. Se smulse din loc, trecu în camera ei, se stropi cu parfum, de korylopsis şi aroma lui densă, dulceag-aţîţătoare o învălui cu adieri insinuante de ispită. Ieşi în stradă dichisită, tulburată şi toată făptura ei părea că răspîn-deşte un farmec ostentativ de seducţie.

„Poate că îl întîlnesc", îşi zicea Ludmila în gînd.

Şi într-adevăr, speranţa ei se adeveri.

— Frumos, n-am ce zice ! strigă ea cu reproş, dar şi plină de mul-ţumire.

Saşa se zăpăci şi se bucură.

— Nu am avut timp. Atîtea lecţii şi trebuie să le fac pe toate, zău că n-am avut cînd.

— Minţi, urîciosule ! Hai la mine chiar acum.

El se codi, rîzînd, dar se vedea cît colo ce bucuros era că Ludmila îl ia cu dînsa. Şi Ludmila îl escortă direct la ea acasă.

— L-am adus ! strigă ea triumfătoare din prag şi îl conduse de umăr în camera ei.

— Aşteaptă numai, îţi arăt eu îndată, ameninţă ea şi încuie uşa cu zăvorul, acum nimeni nu te poate apăra.

Cu palmele vîrîte sub centură, Saşa stătea descumpănit în mijlocul camerei — se simţea înfiorat şi totodată încântat. În odaie plutea mireasma unui parfum nou, necunoscut pentru el, ceva însă în aro-ma lui zgîndărea, aţîţa nervii ca atingerea unor şerpi micuţi, voioşi, iuţi, agili, scorţoşi.

XVIII

Peredonov se întorcea după o vizită de control la una din locuinţe-le de liceeni. Surprins pe neaşteptate de o ploaie măruntă, chibzui la cine ar putea să se refugieze, ca să nu putrezească de umezeală no-ua lui umbrelă de mătase. Peste drum, pe zidul unei case cu etaj, gen vilă, zări o firmă : „Birou notarial. Notar public Gudaevski". Fi-ul notarului public era în clasa a doua de liceu. Peredonov hotărî să intre. Cu acest prilej se va plînge şi de purtarea băiatului.

Erau acasă şi tatăl şi mama liceanului. Îl primiră cu o bunăvoinţă febrilă, agitată. Dealtfel, totul se făcea aici într-o agitaţie febrilă.

Nikolai Mihailovici Gudaevski era un om de statură mică, îndesat la trup, cu puţin păr negru şi chelie, cu barbă lungă. Mişcările lui erau întotdeauna repezite şi surprinzătoare ; făcea impresia că nu umblă, ci se năpusteşte, mărunţel, ca o vrabie ; şi niciodată nu se putea şti după faţa şi poziţia lui ce va face în minutul următor. În to-iul unei conversaţii de toată seriozitatea era în stare să vină brusc cu cine ştie ce figură, dintre cele mai neaşteptate, al cărei efect, de fapt comic, stîrnea la interlocutor mai degrabă nedumerire, într-atît părea lipsită de orice legătură cauzală. Oriunde s-ar fi aflat, acasă ori în vizită, sta cît sta şi deodată zvîcnea din locu-i fără nici un rost, străbătea

repede încăperea încolo-încoace, slobozea un strigăt oare-care, izbea în ceva cu pumnul. Pe stradă se oprea brusc din mers, se lăsa pe vine, ori schiţa un pas de fandare sau vreo altă mişcare de exerciţiu gimnastic, după care îşi urma drumul. În actele ce le întoc-mea sau atesta, îi plăcea să strecoare remarci hilariante, ca de pildă : în loc să scrie că Ivan Ivanîci Ivanov locuieşte în casa proprietatea cutăruia din piaţa cutare, el scria că Ivan Ivanîcî Ivanov locuieşte în piaţa în care se ţine tîrgul oraşului, în cartierul unde nu se poate respira din cauza miasmelor etc, menţionînd uneori şi numărul de găini şi gîşte pe care le are omul a cărui semnătură o atestă.

Iulia Gudaevskaia, o persoană pătimaşă, cruntsentimentală, înal-tă, subţire, uscată, cu tot contrastul faţă de statura şi constituţia so-ţului său, semăna leit cu el la alură : aceleaşi mişcări repezite, aceea-şi nepotrivire totală cu ritmul de mobilitate obişnuită al celorlalţi. Se îmbrăca pestriţ şi cu pretenţii de înfăţişare tinerească ; din cauza vi-tezei cu care se mişca, nenumăratele panglici ce-i împodobeau veş-mintele şi coafura, lungi şi multicolore, fîlfîiau necontenit în jurul siluetei sale.

Antoşa, un băieţaş subţirel şi agil, salută politicos, lipindu-şi ţăcă-nit tocurile. Peredonov a fost poftit să ia loc în salon. Aşezîndu-se, el începu imediat să se plîngă de Antoşa : că e leneş, neatent, că în tim-pul orelor de clasă vorbeşte, rîde; că în recreaţii se ţine de pozne şi ştrengării. Antoşa se mira — nu bănuia că se dovedise atît de putu-ros şi nedisciplinat — şi, neştiindu-se vinovat, caută să se apere. Pă-rinţii lui se agitară.

— Daţi-mi voie, strigă tatăl, spuneţi-mi concret ce anume a făcut el ?

— Nika, nu-i lua apărarea, strigă mama, nu are voie să facă ştren-gării.

— Dar ce ştrengării a făcut ? întrebă tatăl alergând prin încăpere, pe picioarele sale scurtuţe,

rostogolindu-se parcă.

— În general nu e cuminte, se fîţîie, se bate, dondănea morocănos Peredonov, tot timpul se poartă rău.

— Eu nu mă bat, se apăra aproape plîngînd Antoşa, întrebaţi pe cine vreţi, nu m-am bătut cu nimeni niciodată.

— Se leagă de toţi, îi dădea înainte Peredonov.

— Bine, mă duc personal la liceu să-l întreb pe inspector, zise hotă-rît Gudaevski.

— Nika, Nika, de ce nu crezi ! striga Iulia; vrei ca Antoşa să devină derbedeu ? Trebuie bătut cu nuiaua.

— Prostii ! Prostii ! strigă tatăl.

— Îl bat, negreşit îl bat ! strigă mama, şi îl apucă pe fiul ei de umăr şi-l trase spre bucătărie. Antoşa, strigă ea, mergem, dragul meu, să te pedepsesc cu nuiaua.

— Nu permit, strigă tatăl, încercînd să-şi smulgă fiul din strînsoa-rea mamei.

Mama nu ceda, Antoşa ţipa disperat, părinţii se îmbrînceau.

— Ajută-mă, Ardalion Borisîci, strigă Iulia, ţine-l pe monstrul aces-ta pînă cînd isprăvesc eu cu Antoşa.

Peredonov porni s-o ajute. Dar Gudaevski trase pe băiat spre dîn-sul, împinse cu putere pe nevastă-sa, sări spre Peredonov şi zbieră :

— Înapoi ! Nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala ! Că de nu, ia seama !

Cu faţa congestionată, părul răvăşit, hainele în dezordine, transpi-rat, îşi agita pumnul în aer. Peredonov se trase înapoi, bîiguind cu-vinte neînţelese. Iulia se rotea în jurul soţului ca să-l prindă pe băiat ; tatăl îl ascundea în spatele său, trăgându-l de mînă ba în dreapta, ba în stînga. Cu ochii numai scîntei Iulia striga :

— Devine un tîlhar ! O să zacă în puşcărie ! La ocnă ajunge !

— Puşchea pe limba-ţi! striga Gudaevski. Taci, proasto !

— A, tiran ce eşti ! ţipă Iulia, şi sări spre soţul ei, îi dădu un pumn în spate şi părăsi val-vîrtej salonul. Gudaevski îşi strînse pumnii şi sări la Peredonov.

— Ai venit aici să bagi zîzanie ? strigă el. Antoşa nu-i cuminte ? Minţi, băiatul n-a făcut nimic. Dacă se purta rău, aş fi aflat eu şi fără dumneata, iar cu dumneata nici nu stau de vorbă. Umbli prin oraş, duci de nas gugumanii, biciuieşti băieţii, vrei să capeţi diploma de mare meşter specialist în jupuirea spinărilor. Ei bine, aici la mine n-o să-ţi meargă. Stimate domn, te rog să pleci.

Spunînd toate astea, el se proţăpea în faţa lui Peredonov, înghesu-indu-l în colţ. Speriat, Peredonov ar fi luat-o bucuros la sănătoasa, dar Gudaevski, enervat la culme, nu observa că-i barase drumul spre ieşire. Antoşa îl prinsese pe tatăl său de poala surtucului şi-l trăgea înapoi. Tatăl ţipă la băiat şi azvîrli din picior înspre el. Anto-şa se feri, sărind sprinten la o parte, dar nu dădu drumul surtucului părintesc.

— Hîş ! făcu Gudaevski. Antoşa, fii cuviincios.

— Tăticule, strigă Antoşa continuînd să-l tragă înapoi, îl împiedici pe Ardalion Borisîci să treacă.

Gudaevski sări iute la o parte; Antoşa abia avu timp să se ferească.

— Scuzaţi, zise Gudaevski şi arătă spre uşă, pe aici e ieşirea, nu vreau să vă reţin.

Peredonov ieşi grăbit din salon. Gudaevski combină din degetele-i lungi o tiflă impresionantă, apoi dădu cu genunchiul în aer ca şi cum l-ar fi îmbrîncit pe musafir din spate. Antoşa chicoti. Gudaev-ski se răsti la el supărat.

— Antoşa, fii cuviincios ! Ia seama, mîine mă duc la liceu şi dacă se dovedeşte că-i adevărat, te dau pe mîna maică-tii la corecţie.

— N-am făcut nimic, zău, el minte, zise cu glas piţigăiat şi plîngă-reţ băiatul.

— Antoşa, fii cuviincios ! strigă tatăl. Nu se spune minte, ci greşeş-te. Numai cei mici mint, oamenii mari doar greşesc.

Între timp, Peredonov se strecură în vestibulul slab luminat, îşi gă-si cu greu paltonul şi începu să-l îmbrace. De frică şi emoţie nu ni-merea mânecile. Nimeni nu-i venea în ajutor. Deodată, de undeva de pe o uşă laterală apăru în fugă Iulia, foşnind din panglicile ei fîl-fiitoare şi porni să-i spună ceva în şoaptă aprinsă, gesticulînd vio-lent şi ţopăind pe vârful degetelor. Peredonov n-a înţeles dintr-o da-tă ce vrea să spună.

— Îţi sînt atît de recunoscătoare, desluşi el în cele din urmă, e atât de frumos şi nobil din partea dumitale, e o intervenţie atât de gene-roasă. Toţi sînt atît de imposibili, indiferenţi, iar dumneata ai înţeles situaţia unei biete mame. E aşa de greu să creşti copii, e aşa de greu, nici nu-ţi poţi închipui. Am numai doi şi totuşi nu mă ajută capul. Soţul meu e un tiran ; e un om îngrozitor, îngrozitor, nu-i aşa ? Ai văzut şi dumneata.

— Da, bîigui Peredonov, soţul dumitale... cum se poate aşa, eu cu toată grija, iar el...

— Vai, nici nu ştiţi, şoptea Iulia, ce om îngrozitor este. O să mă ba-ge în mormînt şi va fi fericit; va perverti pe bieţii mei copii, pe micu-ţul meu Antoşa. Dar eu sînt mamă, nu mă las; trebuie să-l bat cu nu-iaua.

— N-o să te lase, zise Peredonov dînd din cap spre salon.

— După ce pleacă la club. Doar n-o să-l ia şi pe Antoşa cu dînsul ! Pînă ce pleacă voi tăcea, ca şi cum aş fi de acord cu el ; dar imediat după plecarea lui, îl iau pe băiat la bătaie şi te rog pe dumneata să mă ajuţi. Ai să mă ajuţi, nu-i aşa ?

Peredonov se gîndi şi răspunse :

— Bine, dar cum am să aflu ?

— Trimit eu după dumneata, trimit — şopti fericită Iulia. Să aştep-ţi semn de la mine : cum pleacă dumnealui la club, trimit după dumneata.

Seara primi un bileţel prin care Iulia Gudaevskaia îl înştiinţa :

„Mult stimate Ardalion Borisîcî !

Soţul meu a plecat la club şi acum sînt liberă de barbariile lui pînă la ora unu noaptea. Te rog, fii amabil şi vino cît mai repede să mă ajuţi să aplic corecţia cuvenită fiului meu criminal. Îmi dau seama că viciile lui trebuie stîrpite cît timp e încă mic, pe urmă va fi prea tîrziu.

Cu cea mai sinceră consideraţie, Iulia Gudaevskaia.

P.S. Te rog să vii mai repede, pînă nu s-a culcat Antoşa, ca sa nu trebuiască să-l trezim din somn."

Peredonov se îmbrăcă în grabă, îşi înfăşură gîtul cu un fular şi por-ni.

— Dar unde te duci aşa în prag de noapte, Ardalion Borisîci ? în-trebă Varvara.

— Am treabă, mormăi ursuz Peredonov, grăbindu-se să plece.

Varvara se gîndi, necăjită, că iar nu va avea somn pînă tîrziu. De-ar putea să-l facă să se cunune cît mai repede ! Va putea dormi atunci în voie toată noaptea, chiar şi ziua. Ce fericire !

De cum păşi pe stradă, Peredonov fu cuprins de îndoieli. Dar dacă e o capcană ? Te pomeneşti că Gudaevski e acasă şi vor să-l prindă şi să-i tragă o bătaie ? N-ar fi mai bine să se întoarcă ?

„Nu, trebuie să ajung pînă la casa lor, iar acolo văd eu".

Noaptea — întunecoasă, umedă, tăcută — îl învălui din toate păr-ţile, obligîndu-l să încetinească pasul. Adieri proaspete veneau de pe ogoarele apropiate. În ierburile de lîngă garduri se iscau foşnete şi forfoteli uşoare şi totul în jurul lui părea misterios şi suspect. Poa-te că cineva se ţine după el cu paşi furişaţi, urmărindu-l. Toate lu-crurile în această întunecime se tăinuiau

surprinzător de nefiresc, de parcă se trezeau la o altă viaţă, o viaţă de noapte, neştiută de om şi ostilă lui. Peredonov înainta încet pe străzi, mormăind :

„Degeaba, n-ai să descoperi nimic. Nu umblu cu gînduri rele. Eu, frăţioare, mă ostenesc în slujba datoriei şi pentru bunul mers al ser-viciului. Aşa să ştii."

Dar iată-l, în sfîrşit, ajuns cu bine la locuinţa lui Gudaevski. Se ve-dea lumină numai la una din ferestrele dinspre stradă, celelalte pa-tru erau întunecate. Peredonov urcă treptele pridvorului, rămase nemişcat un timp, îşi aplecă urechea la uşă şi ascultă — era o linişte absolută. Trase uşor de mînerul de aramă al firului de sonerie — se auzi un sunet depărtat, slab şi ţîrîit. Oricît de slab era şi tot îl făcu să tresară speriat, ca şi cum după aceasta ţîrîitură urma să se trezească şi să năvălească în uşă toată liota forţelor vrăjmaşe. Coborî repede treptele şi se lipi de perete tupilat după stîlpul subţire al balustra-dei.

Trecută cîteva clipe repezi. Inima lui Peredonov se încordă, zvîc-nind cu putere.

Se auziră paşi uşurei, zgomot de uşă ce se deschide şi Iulia apăru în prag scînteind în întuneric cu ochii ei de jar, negri şi pătimaşi.

— Cine-i ? întrebă ea în şoaptă şuierată.

Peredonov se dezlipi puţin de perete şi, cercetînd cu privirea fîşia îngustă întunecată şi tăcută a uşii întredeschise, întrebă tot în şoaptă şi cu glasul tremurător :

— A plecat Nikolai Mihailovici ?

— A plecat, a plecat, şopti cu bucurie Iulia, dînd de mai multe ori din cap.

Uitîndu-se cu teamă în dreapta şi în stînga, Peredonov intră după ea în vestibulul întunecos.

— Îmi cer scuze, şoptea Iulia, n-am aprins luminile ca nu cumva să vadă cineva şi să stârnească vorbe.

Mergea înainte pe scară, urmata de Peredonov ; culoarul în care dădea scara era luminat de un singur bec mic care arunca o lumină opacă pe treptele de sus. Iulia rîdea încetişor, vibrînd de bucurie, şi panglicile ei se înfiorau scuturate de acest rîs stăpînit.

— A plecat, şopti ea fericită ; întoarse capul şi-l învălui în jarul ochilor ei pătimaşi. Mă temeam că va rămîne acasă, într-atît părea pornit pe gîlceavă. Dar în cele din urmă nu l-a răbdat inima şi a plecat să joace cărţi. Am expediat-o şi pe slujnică — numai dădaca Li-zicăi a rămas — ca nu cumva să ne împiedice. Ştii cum e lumea azi.

Iulia răspîndea în jurul ei o dogoare de jăratec ; întreaga ei făptură ardea, uscată, ca un opaiţ. Uneori îl apuca pe Peredonov de mînecă şi părea că de la aceste atingeri repezi, seci se prelingeau pe tot cor-pul lui limbi mici de foc, repezi, seci. Tiptil, pe vîrfuri, străbătură culoarul pe lîngă mai multe uşi închise şi se opriră în faţa ultimei care dădea în camera copiilor...

Peredonov plecă de la Iulia la miezul nopţii, cînd ea socoti că se apropie momentul întoarcerii soţului ei. Păşea pe străzile întuneca-te, sumbru, posomorît. I se părea că cineva a stat tot timpul la pîndă în preajma casei şi acum îl urmăreşte.

— Am fost în interes de serviciu, mormăia Peredonov. Eu n-am ni-ci o vină. Ea a vrut. N-ai ce să-mi faci. Cu mine n-o să-ţi meargă.

Varvara nu se culcase încă. O găsi cu cărţile în mînă.

Acum începu să-l roadă gîndul că cineva ar fi putut să se strecoare în urma lui în casă. Sau că însăşi Varvara l-a lăsat pe duşman să in-tre înăuntru. Şi dădu glas bănuielilor :

— Sigur, în timp ce dorm, tu ai să-mi umbli aici cu tot felul de vră-jitorii. Dă-mi mie cărţile, să fiu sigur că n-ai să faci farmece.

Luă cărţile şi le ascunse sub pernă. Varvara surîse :

— Ia nu bate câmpii ! Nici nu mă pricep la farmece. Ce nevoie am !

Surîsul ei îl necăjea şi-l speria : însemna că ea ştie s-o facă şi fără cărţi. Uite, sub pat stă pitit motanul şi ochii verzi îi sclipesc sinistru : pe blana lui se pot face vrăji netezindu-i cu mîna părul din care în întuneric sar scîntei. Uite, şi sub comodă, iar s-a arătat nejdia cea su-ră — nu cumva vine la porunca Varvarei, care o cheamă şi o face să apară şi iar să dispară prin şuierul acela discret ce seamănă a sforă-it?

Un vis oribil şi înfricoşător i se arătă în somn : apăru Pîlnicov, se opri în prag, zîmbind şi ademenindu-l. O forţă inexplicabilă îl îm-pinse spre Pîlnikov şi acesta îl conduse prin nişte străzi întunecoase şi murdare, iar motanul alerga alături de ei şi-i lumina drumul cu pupilele lui verzi...

XIX

Pe zi ce trecea, ciudăţeniile tot mai frecvente în comportarea lui Peredonov începură să-l îngrijoreze din ce în ce mai mult pe direc-tor. Hripaci se sfătui cu medicul liceului asupra stării mintale a lui Peredonov, dacă nu cumva, adică, şi-a sărit din minţi. Medicul a răspuns rîzînd că Peredonov n-ar avea din ce să-şi sară, şi că toate bazaconiile şi isprăvile sale neroade sînt rodul tîmpeniei lui crase. Se înregistrară şi reclamaţii. Prima veni din partea Nadejdei Ada-menko, care a trimis directorului caietul fratelui său cu o lucrare bi-ne executată, dar cotată de profesor cu nota unu.

În timpul unei recreaţii, directorul îl invită în cabinetul său pe Pe-redonov.

„Hotărît lucru, face impresia unui nebun", gîndi Hripaci, obser-vând semne de agitaţie şi de spaimă pe faţa tîmpă şi posomorîtă a acestuia.

— Aş avea o pretenţie faţă de dumneata, începu Hripaci pe un ton sec, pripit. De fiecare dată cînd ţin lecţii alături de clasa dumitale, mă apucă pur şi simplu durerile de cap din cauza hohotelor de rîs ce izbucnesc la orele dumitale. Nu s-ar putea, şi eu te rog stăruitor în acest sens, să imprimi acestor lecţii un caracter mai puţin hazliu ? „Glume şi mereu glume, cum de nu ţi se urăşte ?"[18].

— N-am nici o vină, zise supărat Peredonov, rîd singuri. Ş-apoi, nu se poate vorbi întruna acelaşi lucru, mereu despre e muiat şi despre satirele lui Cantemir; mai spui uneori şi altceva ; iar ei sînt gata ime-diat să se hlizească. Sînt foarte rîzgîiaţi şi nedisciplinaţi. Ar trebui să fie muştruluiţi.

— Ar fi de dorit şi necesar ca munca în clasă să decurgă într-o at-mosferă mai sobră, pătrunsă de seriozitatea studiului, observă sec Hripaci. Şi încă ceva.

Hripaci luă de pe birou două caiete :

— Am în faţa mea două caiete de teze la obiectul dumitale ; unul al elevului Adamenko, celalalt al fiului meu. Amândoi sînt în aceea-şi clasă. Am avut prilejul să le compar şi sînt nevoit să ajung la con-cluzia că atitudinea dumitale sub raportul atenţiei acordate lucrări-lor lasă de dorit. Ultima lucrare a lui Adamenko este scrisă absolut satisfăcător şi totuşi a fost apreciată la nota unu, în timp ce lucrarea mult mai slabă a fiului meu a obţinut nota patru. E limpede că la mijloc e o greşeală; nota cuvenită unuia a fost pusă pe caietul celui-lalt, şi invers. Deşi actele omului sînt susceptibile de greşeli, eu te rog totuşi să eviţi greşeli ca acestea. Ele provoacă nemulţumirea ab-solut întemeiată a părinţilor şi a elevilor, bineînţeles.

Peredonov murmură ceva nedesluşit.

La lecţiile următoare, se apucă de ciudă să necăjească sîcîitor pe cei mici, pedepsiţi în ultimile zile în urma plîngerilor lui. Se dezlănţui mai ales

asupra lui Kramarenko. Acesta tăcea, pălea vizibil, cu tot tenul lui smolit, iar ochii lui scînteiau.

Ieşind, Kramarenko nu se grăbi în ziua aceea să ajungă mai repede acasă. Se opri în poartă observând intrarea principală. Cînd ieşi Peredonov, Kramarenko se luă după el la oarecare distanţă, lăsînd să treacă pe cei cîţiva pietoni ce apărură în drum.

Peredonov mergea încet. Timpul mohorât îl deprima. Faţa lui că-pătase în ultimele zile o expresie din ce în ce mai tîmpă. Privirea ori se fixa undeva în gol, ori rătăcea într-un neastîmpăr ciudat. Părea că scrutează mereu spaţiul dindărătul obiectului. Din cauza aceasta în ochii lui obiectele se dedublau, se diluau, jucau.

Ce căuta să descopere acolo ? Prezenţa unor denunţători ascunşi. Ei se piteau în dosul tuturor lucrurilor, şuşoteau, rîdeau. Duşmanii asmuţiseră împotriva lui Peredonov o armată întreagă de denunţă-tori. Uneori, printr-o manevră bruscă, el încerca să-i surprindă. De fiecare dată, însă, ei izbuteau să se facă nevăzuţi, parcă intrau în pămînt...

Peredonov auzi în urma-i paşi grăbiţi, tropăind hotărîţi pe trotua-rul podit şi întoarse capul speriat. Kramarenko ajunse în dreptul lui uitîndu-se la el cu ochi aprinşi, sfredelitori şi răi : palid, subţirel, ca un mic sălbatic gata să se arunce asupra duşmanului. Privirea aceasta îl înfricoşă pe Peredonov.

„Te pomeneşti că mă muşcă", gândi el.

Grăbi pasul, Kramarenko nu se lăsa depăşit. Peredonov se opri şi zise încruntat :

— Ce te împingi, tuciuriule jumulit ! Vrei să te iau de guler şi să te duc la tatăl tău ?

Kramarenko se oprise şi el, continuînd să-l fixeze cu privirea-i scînteietoare. Stăteau acum faţă-n faţă pe scândurile şubrede ale trotuarului, în strada aceea pustie, lîngă un gard cenuşiu, impasibil la tot ce se petrece în faţa lui.

Kramarenko, tremurînd din tot cor-pul, cu glasul şuierător îi aruncă în obraz :

— Canalie !

Zîmbi cu scîrbă şi dădu să plece. Făcu vreo trei paşi, se opri, privi în dreapta şi în stînga, întoarse capul şi repetă mai tare :

— Ce canalie ! Jivină spurcată !

Scuipă şi porni înainte. Peredonov îl urmări un timp cu o privire posomorîtă, apoi porni şi el acasă. Gînduri confuze, înfricoşate se alternau greoi în capul lui nevolnic.

Verşina îl strigă. Stătea în spatele grilajului grădinii, lângă portiţă, cu şalul ei mare, negru pe umeri şi fuma. Peredonov n-o recunoscu dintr-o dată. I se năzări că vede silueta neagră şi ameninţătoare a unei vrăjitoare care stă la pîndă şi răspândeşte în jurul ei pale de fum ameţitor. Scuipă în dreapta şi în stînga şi rosti la repezeală des-cîntecul împotriva farmecelor. Verşina întrebă rîzînd :

— Ce-i cu dumneata, Ardalion Borisîci ?

Peredonov se uită năuc un timp la ea şi revenindu-şi bîigui :

— A, dumneata erai! Nu te recunoşteam.

— E un semn bun pentru mine. Mă voi îmbogăţi, probabil, foarte curînd.

Reflecţia ei nu-i conveni lui Peredonov : el însuşi ar fi vrut să se îmbogăţească.

— Mofturi ! mormăi el supărat, ce-ţi trebuie să te îmbogăţeşti ! Ţi-ajunge şi atîta cît ai.

— Şi totuşi, lozul de două sute de mii am să-l cîştig eu, zise Verşi-na, surîzînd strîmb.

— Ba nu, cele două sute de mii le cîştig eu, se opuse Peredonov.

— Eu la una din trageri, dumneata — la alta, căută să-l împace Verşina.

— Asta s-o crezi dumneata, zise brutal Peredonov. Nu se întîmplă aşa ceva, să iasă două cîştiguri în acelaşi oraş. N-auzi ce-ţi spun, cîş-tig eu.

Văzîndu-l atât de iritat, Verşina încetă să-l contrazică. Deschise portiţa şi-l îmbie să intre :

— Ce să stăm aici ? Vino înăuntru, e şi Murin la noi. Numele lui Murin avu darul să-i amintească lui Peredonov de nişte momente plăcute, cu multă băutură, cu gustări copioase. Şi intră.

În salonul cam întunecos, din cauza umbrei copacilor din grădină, şedeau Marta, cu un batic roşu legat în fundă la gît şi cu ochii înve-seliţi, Murin cu părul şi mai răvăşit ca de obicei şi cu o faţă jovială ce părea să exprime o mare mulţumire, şi un licean răscopt, pe nu-me Vitkevici — acesta făcea o curte teribilă Verşinei, despre care era convins că e îndrăgostită foc de el, şi îşi propunea să părăsească lice-ul, să se însoare şi să se ocupe de gospodărie la moşioara ei.

Murin se ridică în întîmpinarea lui Peredonov cu efuziuni de exa-gerată bucurie ; faţa lui deveni şi mai mieroasă, privirea şi mai slu-garnică şi toate astea nu se potriveau deloc cu statura lui voinică şi părul răvăşit în care se rătăciseră ici, colo cîteva firicele de fîn.

— Pun la cale nişte afaceri, vorbi el tare cu vocea spartă. Am tre-buri peste tot şi, uite, amabilele gazde mă răsfaţă cu ceai.

— Aşi, treburi, bombăni Peredonov. Ce fel de treburi poţi avea dumneata ! Slujbă n-ai, îţi vin banii aşa, de-a gata. Eu da, aş putea spune pe bună dreptate că am la treburi peste tot.

— Păi ce altceva sînt treburile, decît să-ţi dai osteneala de a pune mîna pe banii altora, obiectă Murin, izbucnind în rîs tumultuos.

Cu zîmbetul ei strîmb în colţul gurii, Verşina îl aşează pe Peredonov între ceilalţi musafiri. Pe masa ovală din faţa canapelei erau puse la mare înghesuială pahare şi ceşti de ceai, o garafă cu rom, o chisea cu dulceaţă de mure, un coşuleţ de argint filigranat cu şerveţel dan-telat pe fund, plin cu fursecuri şi prăjituri de casă cu migdale.

Paharul lui Murin mirosea tare a rom, iar Vitkevici îşi umpluse cu dulceaţă farfurioara de sticlă în formă de scoică. Marta mînca cu vă-dită plăcere dintr-o felie de cozonac ciupind din ea bucăţele mici. Verşina îl tratã şi pe Peredonov, care însă refuză ceaiul.

„Şi cu ceai poate fi otrăvit un om, gîndi el. Nimic mai simplu : îţi pune otravă în ceai, tu îl bei şi nici nu bagi de seamă, otrava poate fi şi dulce, iar cînd te întorci acasă — dai ortul popii."

Şi se umplu de ciudă că pentru Murin au avut grijă să pună pe masă un borcan de dulceaţă, iar cînd a venit el nici nu s-au gîndit să scoată un alt borcan de o calitate şi mai bună ; că doar în afară de aceasta de mure, mai au atîtea alte feluri de dulceaţă.

Ce-i drept, Verşina acorda o atenţie vizibil deosebită lui Murin. Văzînd că nu prea poate conta pe Peredonov, ea căuta şi alţi preten-denţi pentru Marta. Acum îl cultiva pe Murin. Acest moşier semi-sălbăticit, în goana lui după cîştiguri ce reclamau eforturi intense, se lăsa uşor atras de nadă. Marta îi plăcea.

Iar Marta era încîntată : mereu visase să apară un pretendent, ca să se mărite, să aibă o gospodărie frumoasă şi o casă îndestulată. Şi acum se uita la Murin cu ochi de îndrăgostită. Bărbatul acesta în vîrstă de patruzeci de ani, de statură atletică, cu vocea dură, cu faţă de om redus, mişcări şi gesturi de primitiv, i se părea un model de forţă bărbătească, de bravură, de frumuseţe şi de bunătate.

Peredonov observă privirile îndrăgostite pe care le schimbau între ei Murin şi Marta — le observă fiindcă se aşteptase din partea Ma-rtei la semne de admiraţie faţă de el. Şi se legă pornit de Murin :

— Arăţi ca un mire. Îţi radiază faţa toată.

— De bucurie, zise cu glas voios plin de însufleţire Murin, că mi-am aranjat bine o afacere.

Şi făcu gazdelor cu ochiul. Ele zîmbeau fericite. Peredonov întrebă ursuz, îngustîndu-şi dispreţuitor privirea :

— Ţi-ai găsit cumva mireasă ? Capeţi zestre mare ? Murin conti-nuă ca şi cum nici n-ar fi auzit aceste întrebări :

— Uite, Natalia Afanasievna, să-i dea Dumnezeu tot binele, a pri-mit să-l ia în găzduire pe Vaniuşka al meu. O va duce aici ca în sînul lui Hristos şi inima mea va fi liniştită că nu se va ţine de ştrengării.

— Îşi vor face de cap împreună cu Vladea, zise morocănos Peredo-nov, sînt în stare să dea foc casei.

— N-are voie ! strigă cu hotărîre Murin. Dumneata, prea buna mea Natalia Afanasievna, în privinţa asta să n-ai nici o grijă, nu va în-drăzni dumnealui sa iasă din cuvîntul dumitale.

Ca să pună capăt acestei discuţii, Verşina intercală cu surîsu-i obiş-nuit, suspendat strîmb în colţul gurii :

— Parcă aş mînca ceva acrişor.

— Vrei afine cu merişoare ? Aduc imediat, zise Marta sculîndu-se îndată.

— Foarte bine, adu te rog.

Marta ieşi în mare grabă. Verşina nici nu se uită în urma, ei : se obişnuise să accepte calm serviciile Martei, ca pe ceva foarte firesc. Şedea comod instalată pe divan, scotea clăbuci albaştri de fum şi îi compara pe cei doi bărbaţi angajaţi în discuţie. Peredonov — ursuz şi apatic, Murin — însufleţit şi vesel.

Murin îi plăcea incomparabil mai mult. Faţa lui respira bunătate şi voie bună, pe cînd Peredonov nu ştie măcar să zîmbească. Murin îi plăcuse în toate privinţele : zdravăn, trupeş, simpatic, vorbeşte cu glas gros plăcut şi e foarte respectuos faţă de ea. O bătea gîndul uneori, dacă n-ar fi mai bine să întoarcă lucrurile în aşa fel încît el s-o ceară în căsătorie pe ea şi nu pe Marta. Dar îşi

sfârşea de regulă reflecţiile prin a-l ceda mărinimos Martei.

„Pe mine, judeca Verşina, mă cere oricare, fiindcă am bani, iar eu pot alege pe cine vreau. Fie chiar şi pe acest tinerel", şi nu fără plă-cere îşi opri privirea pe faţa cam verzuie, impertinentă şi totuşi fru-moasă a lui Vitkevici, care vorbea puţin, mînca mult şi repezea spre Verşina priviri scurte, însoţite de surîsuri obraznice.

Marta aduse într-o căniţă de lut afine cu merişoare şi se apucă să-şi povestească visul din noaptea trecută, în care se făcea că era domni-şoară de onoare la o nuntă şi mînca ananas şi blinele cu miere şi cum într-una din blinele a găsit o hîrtie de o sută de ruble şi cum banii i-au fost luaţi şi cum ea a plîns. Şi aşa s-a trezit, în lacrimi.

— Trebuia s-o ascunzi discret ca să nu te vadă nimeni, zise mînios Peredonov. Cum văd, nici în vis n-ai ştiut să păstrezi nişte bani, ce fel de gospodină poţi să fii dumneata !

— Bani d-ăştia n-ai de ce să-i regreţi, zise Verşina. Ce nu vede omul în vis !

— Mie, totuşi mi-a părut foarte rău de banii aceştia, mărturisi cu candoare Marta, o sută de ruble !

În ochi îi sclipiră lacrimi şi i-a trebuit un oarecare efort pentru a si-mula că rîde ca să nu izbucnească în plîns. Murin se nelinişti şi vîrî mîna în buzunar, exclamînd :

— Drăguţă Marta Stanislavovna, să nu-ţi pară rău, reparăm noi în-dată totul !

Scoase din portofel o bancnotă de o sută de ruble, o puse pe masă în faţa Martei, o lovi cu palma şi strigă :

— Poftim ! Pe asta nu ţi-o ia nimeni.

Marta se bucură, dar în aceeaşi clipă sîngele-i năvăli în obraz şi ea îngăimă jenată :

— Vai, cum se poate, Vladimir Ivanovici, doar nu pentru asta !... Nu primesc, cum se poate, zău !

— Te rog să nu mă jigneşti, zise Murin surîzînd şi lăsând bancnota pe masă, în felul acesta visul se va adeveri aievea.

— Nu pot, zău, mi-e ruşine ; nici prin gînd nu-mi trece, continuă să refuze Marta, aruncând priviri avide spre sutarul de pe masă.

— Ei hai, ce atîtea fasoane, ia dacă ţi se oferă — ca sa vezi cum ca-de norocul singur în mâinile unora, zise Vitkevici cu un suspin de invidie.

Murin se postă în faţa Martei şi exclamă cu glas convingător :

— Drăguţă Marta Stanislavovna, crede-mă pe cuvînt, dau din toa-tă inima, te rog să primeşti ! Iar dacă nu vrei să primeşti aşa, ia pen-tru osteneala pe care ai s-o ai supraveghindu-l pe Vaniuşka al meu. Înţelegerea noastră cu Natalia Afanasievna rămîne aşa cum am vor-bit, iar asta să fie, adică, pentru un surplus de supraveghere din partea dumitale, adică.

— Dar e prea mult, zise şovăind Marta.

— Pentru prima jumătate de an, preciză Murin şi făcu o plecăciune adîncă în faţa Martei, nu mă ofensaţi, şi fiţi în loc de surioară mai mare pentru Vaniuşka al meu.

— Ei, n-ai încotro, Marta, interveni Verşina, ia şi mulţumeşte-i lui Vladimir Ivanovici.

Marta, ruşinîndu-se şi roşind de bucurie, luă banii. Murin se grăbi să-i mulţumească călduros.

— Cere-o în căsătorie pe loc, te costă mai ieftin, zise Peredonov în-furiat, ce atîta ceremonie !

Vitkevici rîse zgomotos, iar ceilalţi se făcură că n-au auzit. Verşina începu să spună ce vis avusese ea. Peredonov nu mai ascultă şi se ridică să plece. Murin îl invită să vină seara la el.

— Trebuie să mă duc la vecernie, zise Peredonov.

— De cînd atîta rîvnă, pentru slujba bisericească, Ardalion Borisîci ? întrebă Verşina cu rîs mărunt.

— De totdeauna, răspunse Peredonov, eu cred în Dumnezeu, altfel decît ceilalţi. Poate că sînt singurul în tot liceul în această privinţă. Pentru asta sînt persecutat. Directorul e un ateu.

— Cînd vei fi liber, să-mi dai de ştire, zise Murin.

— Nu prea am timp să umblu în ospeţie, zise Peredonov mototo-lindu-şi mînios şapca.

Dar îşi aduse aminte îndată că la Murin se mănîncă bine şi se bea zdravăn, şi adaogă :

— Hai să zicem luni, luni pot să vin.

Murin se arătă entuziasmat şi dădu să le poftească şi pe Verşina cu Marta. Dar Peredonov le întrerupse :

— Nu, fără doamne. Se mai îmbată omul şi mai trînteşte cîte ceva deocheat, iar în prezenţa doamnelor nu merge.

După ce Peredonov plecă, Verşina zise surîzînd :

— O cam scrînteşte Ardalion Borisîci. Tare ar vrea să ajungă in-spector, iar Varvara îl duce de nas, probabil. Şi uite în ce hal de aiu-reală a ajuns.

Vladea, care stătuse ascuns pînă atunci din cauza lui Peredonov, apăru şi zise surîzînd răutăcios :

— Băieţii lăcătuşului au aflat de undeva că Peredonov i-a denun-ţat.

— Uliuliu ! O să-i facă geamurile ţăndări ! rîse încîntat Vitkevici.

În stradă toate i se păreau lui Peredonov pline de adversitate şi prevestitoare de rele. Un berbec proţăpit la răscruce se uita tîmp la el. Asemănarea izbitoare cu Volodin îl făcu să tresară. Gîndul că Vo-lodin ar fi putut lua înfăţişarea de berbec ca să-l urmărească îl înfri-coşă.

„Mai ştii, cugetă el, nu este exclus sa fie posibil şi aşa ceva; ştiinţa încă n-a ajuns să lămurească, dar cineva poate că o ştie. Francezii, de pildă, sînt un popor cult, şi totuşi chiar şi la ei, acolo la Paris, au apărut tot soiul de vrăjitorii şi magii", gândea Peredonov. Şi îl cu-prinse o teamă teribilă. „Să nu

înceapă cumva să dea cu copitele în mine", gîndea el.

Berbecul behăi şi acest behăit semăna cu rîsul lui Volodin, explo-ziv, strident, nazal, neplăcut.

Întîlni iar pe ofiţerul de jandarmi. Peredonov se apropie de el şi-i şopti :

— Urmăriţi-o pe Adamenko, întreţine corespondenţă cu socialiştii, dealtfel şi ea este ca ei.

Tăcut, Rubovski îl privi cu mirare. Peredonov porni mai departe gîndindu-se abătut:

„Ce-i cu ăsta că tot îmi iese în cale ? Mă urmăreşte mereu ; a postat spioni peste tot".

Străzile murdare, cerul mohorât, căsuţele sărăcăcioase, copiii zdrenţăroşi şi lipsiţi de vlagă — toate astea degajau o atmosferă apăsătoare de urît, de sălbăticire şi de tristeţe iremediabilă.

„E un oraş nesuferit, gîndea Peredonov, şi oamenii aici sînt răi, pă-cătoşi; de m-aş muta cît mai repede într-un alt oraş, unde toţi profe-sorii să mă asculte cu mare respect, iar şcolarii să se teamă de mine şoptind înfricoşaţi : vine inspectorul. Într-adevăr, nacealnicii o duc altfel pe lumea asta."

— Domnul inspector al districtului doi din gubernia Rubansk, mormăia el sub nas; blagorodnicia-sa Consilierul de stat titular Peredonov. Asta e ! Precum ca să se ştie ! Excelenţa-sa domnul director al Direcţiunii şcolilor generale din gubernia Rubansk, consilierul de stat titular Peredonov. Jos căciulile ! Prezentaţi cererile de demisie. Afară! Vă învăţ eu disciplină !

Faţa lui Peredonov deveni trufaşă ; în imaginaţia lui nevolnică, re-dusă, se şi vedea în poziţia de deţinător al unei părţi din putere.

Ajungînd acasă, Peredonov auzi încă din vestibul, în timp ce-şi scotea paltonul, nişte sunete stridente — rîsul lui Volodin. Şi simţi că i se taie respiraţia.

„S-a şi înfiinţat aici, gîndi el. Urzeşte, probabil, cu Varvara cum să mă prostească. De aceea şi rîde,

e bucuros că Varvara s-a dat cu el."

Deprimat, înrăit, intră în sufragerie. Masa de prînz fusese aşternu-tă. Varvara îl întîmpină îngrijorată.

— Ardalion Borisîci ! anunţă ea. Ştii ce s-a întîmplat ? Ne-a fugit de acasă motanul.

— Ce vorbeşti, se înspăimîntă el. Dar de ce l-aţi lăsat ?

— Asta-i acum ! Trebuia cumva să mi-l cos de coadă la fustă ? în-trebă cu necaz Varvara.

Volodin chicoti, Peredonov îşi închipui imediat cum se duce mota-nul la ofiţerul de jandarmi ca să-i toarcă, probabil, acolo tot ce ştie despre el : pe unde se duce şi în ce scop umblă noaptea, dezvăluind totul, ba mieunîndu-i şi ce nici n-a fost. Curg belelele ! Peredonov se aşează pe un scaun lîngă masă, lăsă capul în piept şi, mototolind capătul feţei de masă, se adînci în reflecţii amare.

— Cam aşa binevoiesc motanii totdeauna : să fugă la vechea locu-inţă, zise Volodin ; pentru că pisica se leagă de casă, nu de stăpînul ei. Cînd schimbi locuinţa pisica trebuie învîrtită într-un sac ca să nu vadă drumul, altfel fuge sigur.

Peredonov ciuli urechea, prinzînd curaj.

— Aşadar, tu Pavluşa, crezi că el a fugit la vechea locuinţă ?

— Sînt sigur, Ardaşa. Peredonov se ridică şi strigă :

— Atunci să bem, Pavluşca !

Volodin chicoti.

— Se poate, Ardaşa, zise el, băuturica nu strică niciodată.

— Pisoiul însă trebuie adus de acolo ! decise Peredonov.

— Comoară nepreţuită ! se hlizi Varvara. După prînz o trimit pe Klavdiuşca să-l ia.

Se aşezară la masă. Volodin era vesel, trăncănea, rîdea. Acest rîs suna în urechea lui Peredonov ca behăitul acelui berbec din stradă.

„Şi ce are nevoie să unelteasc㠠? gîndea Peredonov. Ce-i mai lip-seşte ?"

Se mai gândi apoi că poate izbuteşte să-l îmbuneze pe Volodin,

— Ascultă, Pavluşa, zise el, dacă încetezi să mă sapi, îţi promit să-ţi cumpăr în fiecare săptămână cîte patru sute grame din cele mai bune bomboane, calitatea întîia, să le sugi sănătos.

Volodin rîse, dar imediat faţa lui luă o expresie jignită.

— Eu, Ardalion Borisîci, nu sînt deloc voitor să te sap, iar de bom-boane n-am nevoie deoarece nu-mi plac.

Peredonov se descurajă. Ca să împace lucrurile, Varvara interveni zîmbind prosteşte :

— Ia, nu mai bate cîmpii, Ardalion Borisîci. Cum ar putea el să te sape ?

— O porcărie orice guguman e în stare să-ţi facă, murmură abătut Peredonov.

Volodin îşi umflă necăjit buzele, clatină din cap şi se formaliză :

— Dacă dumneata, Ardalion Borisîci, aşa mă vezi, atunci nu-mi ră-mîne decît să-ţi mulţumesc : foarte mulţumesc. Dacă dumneata chiar în felul ăsta vorbeşti despre mine, atunci ce-mi rămîne să fac după toate astea ? Cum s-o iau eu, adică, încotro baţi ?

— Bea-ţi rachiul, Pavluşca, şi toarnă-mi şi mie, îl îndemnă Peredo-nov.

— Nu-l lua în seamă, Pavel Vasilievici, căută Varvara să-l împace pe Volodin, vorbeşte şi el ca să nu-i tacă gura.

Volodin se încuie în muţenie şi cu aceeaşi expresie ofensată pe faţă se apucă să toarne în pahare vodcă din garafă. Varvara profită de ocazie ca să-şi descarce o veche ranchiună :

— Păi, cum vine asta, Ardalion Borisîci, de nu ţi-e frică să bei vod-că turnată de el ? Dar dacă umblă cu farmece, uite cum mişcă din buze !

Pe faţa lui Peredonov se întipări spaima. Apuca păhărelul umplut de Volodin, răsturnă vodca pe duşumea şi strigă la repezeală :

— Ciur pe mine, ciur, ciur, ciur. Descîntec descîntătorului, vrajă vrăjitorului, limba rea să i se usuce, ochiul negru să-i plesnească. Pe duşman să-l lovească, pe mine să mă ferească. Apoi se întoarse spre Volodin şi cu faţa răutăcioasă îi arătă o combinaţie din trei degete, sfidîndu-l. Pune-ţi pofta-n cui ! Eşti tu şiret, dar eu sînt şi mai şiret.

Varvara se prăpădea de rîs. Volodin, cu o voce scîrţîită, ofensată, bombăni behăit :

— Cum văd eu, Ardalion Borisîci, cunoşti şi rosteşti tot felul de cu-vinte vrăjitoreşti, eu însă n-am binevoit să mă ocup de farmazonerii. Eu nu sînt dornic şi nici voitor de a rosti farmece pe vodca dumitale sau pe alte cele, dar poate că dumneata faci solomonii ca să depărte-zi de mine logodnicele.

— Deştept mai eşti, se supără Peredonov. N-am nevoie de logodni-cele tale, eu pot să-mi găsesc logodnice mult mai faine.

— Mi-ai cobit să-mi crape ochii, continuă Volodin, mai bine ai aveagrijă să nu-ţi crape dumitale mai întîi ochelarii. Speriat Peredo-nov duse mîna la ochelari.

— Ce tot îndrugi ! mormăi el. Ai o limbă — ţine-ţi moşoiogul în gură.

Varvara se uită îngrijorată la Volodin şi-i spuse nemulţumită :

— Nu fi răutăcios, Pavel Vasilievici, mănîncă-ţi supa că se răceşte. Ca să vezi ce răutăcios !

Se gîndi că poate n-a fost rău că Ardalion Borisîci se descîntase. Volodin se apucă să-şi soarbă supa. Toţi tăcură un timp, apoi Volo-din reluă pe acelaşi ton :

— Nu degeaba am visat astă noapte că mă ungeau cu miere. M-ai uns binişor, Ardalion Borisîci, n-am ce zice.

— Ai fi meritat să fii uns şi mai tare, se înverşună Varvara.

— Dar pentru ce, mă rog, pot să vă întreb ? Cu ce v-am greşit ?

— Pentru că ai limbă rea, explică Varvara. Nu se cade să trăncăneş-ti vrute şi nevrute, după cum îţi trăsneşte.

XX

Seara Peredonov s-a dus la club, chemat la o partidă de cărţi. Era acolo şi notarul public Gudaievski. Cînd îl văzu, Peredonov avu o tresărire de teamă. Dar atitudinea şi comportarea paşnică a lui Gu-daievski îl linişti.

Jucară îndelung, băură mult. Tîrziu noaptea la bufet, Gudaievski sări pe neaşteptate la Peredonov, îl lovi fără nici o explicaţie de cîte-va ori în obraz, spărgîndu-i ochelarii, şi părăsi în grabă localul. Peredonov n-a opus nici o rezistenţă ; se prefăcu beat, se rostogoli pe podea şi începu să sforăie. Cei din jur l-au trezit şi l-au expediat aca-să.

A doua zi zvonurile despre această bătaie împînziră tot oraşul, stîrnind vii comentarii.

Tot în acea seară, Varvara găsi prilejul să-i sustragă lui Peredonov prima scrisoare falsă. O făcu la stăruinţa Gruşinei, ca să excludă ori-ce posibilitate de comparaţie între cele două falsuri şi de constatare a vreunor deosebiri. Peredonov purta scrisoarea asupra sa, dar în ziua aceea o lăsase întâmplător acasă : schimbîndu-şi haina de uniformă cu surtucul, o scosese din buzunar şi o vîrîse sub un manual de şcoală de pe comodă, uitînd-o acolo. Varvara o arse la flacăra unei lumînări acasă la Gruşina.

La întoarcerea sa acasă, noaptea tîrziu, Varvara îi văzu ochelarii sparţi, dar el o încredinţă că se sparseră de la sine. Ea crezu şi hotărî pe loc că de vină era limba pocită a lui Volodin. Crezu în povestea cu „limba pocită" şi Peredonov însuşi.

Chiar a doua zi, dealtfel, Gruşina relată Varvarei amănunţit întîmplarea cu bătaia de la club.

Dimineaţa, la îmbrăcat, Peredonov îşi aduse aminte de scrisoare ; n-o găsi nicăieri, se îngrozi şi începu să urle ca un apucat:

— Varvara, unde-i scrisoarea ? Varvara se fîstîci.

— Ce scrisoare ? întrebă ea uitîndu-se la Peredonov cu ochi speria-ţi, răi.

— Scrisoarea prinţesei !

Revenindu-şi imediat, Varvara răspunse zîmbind cinic :

— Cum vrei să ştiu unde-i scrisoarea ! Ai aruncat-o probabil prin-tre hârtiile netrebuincioase, pe care Klavdiuşka le-a ars grămadă în sobă. Caut-o la tine, dacă mai există.

Peredonov plecă la liceu într-o dispoziţie sumbră de tot. Neplăce-rile de ieri răsăriră în amintirea lui. Se gîndi la Kramarenko : cum de a îndrăznit acest puşti mizerabil să-i spună canalie ? Înseamnă că băiatul acesta nu se teme de el deloc. Nu cumva ştie ceva despre el, Peredonov ? Ştie şi vrea să-l denunţe.

În clasă, Kramarenko se uita ţintă la el şi surîdea, ceea ce avu darul să-l sperie şi mai mult.

În recreaţia a treia, Peredonov a fost iarăşi poftit la director. S-a dus cu presimţirea vagă a unei eventuale neplăceri.

Din toate părţile ajungeau la urechea lui Hripaci zvonuri despre isprăvile lui Peredonov. În dimineaţa aceasta i se povestise despre întâmplarea de ieri de la club. Tot ieri în cabinetul lui se prezentase Volodea Bultiakov, care fusese pedepsit zilele trecute de gazda sa în urma plîngerii lui Peredonov. Temîndu-se de o nouă vizită cu ace-leaşi urmări, el se plînse directorului.

Cu glasu-i rece, tăios, Hripaci îl informă pe Peredonov despre zvo-nurile ajunse la el — din surse indubitabile, adăogă el — cum că Pe-redonov vizitează acasă elevi şi comunică

părinţilor sau celor în gri-ja cărora se află informaţii inexacte despre silinţa la învăţătură şi purtarea elevului respectiv, pretinzînd că băieţii să fie bătuţi cu nu-iaua, din care cauză au loc uneori neplăceri mari cu părinţii, ca de pildă în cazul de ieri de la club cu notarul public Gudaievski.

Peredonov asculta cu întîrjire laşă. Hripaci tăcu.

— Cum vine asta, zise Peredonov pornit, să sară aşa la bătaie, e permis aşa ceva ? N-avea nici un drept să mă lovească în cap. Nu se duce la biserică, crede în maimuţă şi pe fiul său îl converteşte la ace-eaşi sectă. Trebuie denunţat, e un socialist.

Hripaci îl privi atent şi-i spuse pe ton grav :

— Toate astea nu ne privesc pe noi, şi nu înţeleg deloc, ce vrei să spui dumneata folosind această originală expresie „crede în maimu-ţă". Sînt de părere să nu mai aglomerăm istoria religiilor prin culte noi, de dragul inventării lor. Cît despre ofensa primită, dumneata ar trebui să-l dai în judecată. Cel mai bine ar fi însă pentru dumnea-ta să părăseşti liceul nostru. Ar fi soluţia cea mai bună şi pentru dumneata personal şi pentru liceu.

— Voi fi inspector, obiectă îmbufnat Peredonov.

— Pînă atunci, continuă Hripaci, trebuie să te abţii de la aceste plimbări ciudate. Vei fi de acord, cred, că o asemenea comportare este nedemnă de un pedagog şi dăunează prestigiului său în ochii elevilor. Să umbli din casă în casă şi să faci exerciţii de bătaie cu nu-iaua, cred că vei fi de acord şi duneata, este ...

Hripaci nu-şi mai încheie fraza şi dădu din umeri.

— Dar de ce, adică, obiectă iar Peredonov, doar e spre folosul lor.

— Te rog, nu mai avem ce discuta în privinţa asta, îl întrerupse tă-ios Hripaci, îţi pretind în mod categoric, să nu se mai repete aseme-nea lucruri.

Peredonov îl privea cu ochi mînioşi.

Pentru seara aceea fusese fixată o petrecere cu ocazia mutării lor în noua locuinţă. Invitaseră pe toţi prietenii lor. Peredonov umbla prin încăperi şi controla dacă totul e în ordine şi dacă nu a rămas pe un-deva vreun obiect pentru care ar putea fi denunţat.

„De, parcă totul e în ordine, îşi zicea în gând : cărţile interzise nu se văd, candelele sînt aprinse, portretele ţarului atîrnă pe pereţi la locul de onoare."

Deodată, de pe un perete, îi făcu cu ochiul Mickiewicz.

„Mă bagă în bucluc", gîndi speriat Peredonov. Repede dădu jos portretul ca să-l ducă la closet în locul lui Puşkin, iar pe Puşkin să-l aducă în interior.

„Oricum, Puşkin era un curtean", se gîndea el, atîrnîndu-l pe pere-tele din sufragerie.

Apoi îşi aduse aminte că diseară se va juca la măsuţe şi hotărî să controleze cărţile. Luă un joc de cărţi desfăcut, folosit numai o sin-gură dată şi se apucă să examineze cărţile una cîte una, căutînd par-că să descopere ceva în ele. Chipurile figurilor nu-i plăcură : erau prea ochioase.

În ultima vreme, în timpul jocului i se tot năzărea că aceste figuri se hlizesc ca Varvara. Ba uneori şi cîte un şase de pică lua un aer obraznic şi se izmenea neruşinat.

Peredonov adună toate cărţile cîte erau în casă şi cu vîrful foarfe-celui străpunse ochii figurilor — ca să nu-l mai spioneze.

Operaţia aceasta o făcu mai întîi cu cele folosite, pe urmă desfăcu şi pachetele noi. Toate astea le făcea cu o grabă febrilă, aruncînd pri-viri îngrijorate în jurul său, de teamă sa nu fie surprins de cineva. Spre norocul lui, Varvara era ocupată la bucătărie şi nu se mai arăta — cum să plece de lîngă toate cumpărăturile făcute : Klavdia e în stare să pună mîna pe bunătăţile ce-i plac. Şi de fiecare dată cînd o simţea pe Klavdia intrînd, Peredonov

tresărea, ascundea foarfecele în buzunar şi se prefăcea că face pasienţe.

În timp ce Peredonov lipsea astfel rigile şi damele de orice posibili-tate de a-l sîcîi cu iscodirile lor, din cu totul altă parte îl păştea o ne-plăcere. Pălăria pe care o lepădase, aruncînd-o după sobă, ca să nu-i mai cadă sub mînă, fu descoperită curînd. Erşova îşi făcu îndată so-coteala că nu degeaba a fost lăsată pălăria acolo : duşmănoşi cum erau foştii ei chiriaşi, de răutate şi de ură împotriva ei, s-ar putea s-o fi legat cu cine ştie ce farmece, încît să-i stea casa mereu goală, ocoli-tă de chiriaşi. Speriată şi plină de ciudă a dus pălăria la o vrăjitoare. Aceasta o cercetă, şopti şi bolborosi încruntată nişte vorbe tainice de neînţeles, scuipă în cele patru părţi şi zise :

— Ei te-au urgisit cu pocinoage, acum poţi să le-o plăteşti înzecit. Cu fermecătură tare te-au legat ; dar eu sînt mai şireată decît ăla al lor: rup fermecătura lui, pe tine te dezleg, iar pe dumnealui ţi-l vră-jesc de o să se închircească.

Şi mult timp a mai vrăjit ea deasupra pălăriei, şi după ce primi de la Erşova daruri generoase, îi porunci să dea pălăria unui flăcău roşcovan ca s-o ducă la Peredonov ; s-o dea oricui va deschide uşa şi să fugă fără a se mai uita înapoi.

Întâmplarea voi ca primul flăcău roşcovan întîlnit de Erşova să fie unul din fiii lăcătuşului, care purtau pică lui Peredonov pentru di-vulgarea isprăvii lor nocturne. Pentru un pitac, acesta se învoi cu mare plăcere să facă treaba asta, iar pe drum scuipă ca de la dînsul cu mult zel în fundul pălăriei. La locuinţa lui Peredonov, dînd în vestibulul întunecos de Varvara, vîrî în mîna acesteia pălăria şi o zbughi atît de repede, încît Varvara nici nu apucă să-l vadă bine la faţă.

Aşa se face că Peredonov, care tocmai isprăvise orbirea ultimei fi-guri de valet, se pomeni în dormitor cu Varvara, surprinsă şi chiar speriată, spunîndu-i cu vocea sugrumată de emoţie :

— Ardalion Borisîci, ia uită-te încoa, ce-i asta ?

Peredonov întoarse capul şi încremeni de spaimă. Pălăria de care reuşise să scape era acum în mîna Varvarei, mototolită, prăfuită, cu urme vagi de trecute splendori. Întrebă sufocîndu-se :

— De unde, de la cine o ai ?

Varvara povesti tulburată cum primise această pălărie de la un flă-căuaş înfipt şi iute de picior, care răsărise ca din pămînt în faţa ei şi cu aceeaşi repeziciune dispăruse de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul. Şi mai adaogă :

— Cine alta, decît Erşoaia ? E mîna ei. Ţi-a făcut farmece în pălă-rie, fără doar şi poate şi ţi-a trimis-o.

Peredonov bolborosea ceva nedesluşit ; îi clănţăneau dinţii de fri-că. Temeri şi presimţiri negre i se furişau în suflet. Umbla încruntîn-du-se, iar nejdia cenuşie alerga printre picioarele scaunelor şi chico-tea.

Musafirii se adunară devreme. Aduseseră după datină la locuinţa nouă felurite cocării cu umplutură, dulciuri, mere, pere. Varvara le primea cu bucurie şi doar din politeţe se simţea obligată să spună :

— Dar de ce a trebuit să vă deranjaţi ?

Dacă i se părea însă că darurile aduse erau ieftine sau de proastă calitate se supăra. Se indispunea de asemeni dacă doi musafiri adu-ceau lucruri la fel.

Fără a pierde timp, se aşezară la cărţi. Se juca şeptic, la două mese.

— Ian te uită ! exclamă Gruşina. Ce-i cu regele meu, e orb !

— Şi dama mea are ochii scoşi, zise Prepolovenskaia, cercetîndu-şi cărţile, şi valetul.

Musafirii se apucară rîzînd să-şi controleze cărţile. Prepolovenski grăi :

— De aia, mă uit eu, ce au cărţile astea că sînt zgrunzuroase. Şi cînd colo, pipăi eu tot pipăi, ce-i asta, mă gîndesc, parcă ar avea că-maşă

zgrunzuroasă pe dos, cînd colo de la găurelele astea. D-aia au cămaşă zgrunzuroasă.

Toată lumea făcu mare haz, numai Peredonov rămase posomorît. Varvara, surîzînd îngăduitor, încerca să explice :

— Îl ştiţi doar pe Ardalion Borisîci al meu cum e : mereu i se năza-re cîte ceva, nu poate fără să născocească vreo năzbîtie.

— Dar de ce ai făcut-o ? îl întrebă Rutilov rîzînd în hohote.

— Ce le trebuie ochi ? zise posac Peredonov. N-au nevoie să pri-vească.

Toţi se prăpădeau de râs, dar Peredonov rămînea posomorît şi tă-cut. I se părea că figurile orbite din cărţi se strîmbă, surîd cu vicle-nie şi-i fac semn din orificiile ochilor găuriţi.

„Te pomeneşti că au dibăcit chichiţa de a privi cu nasul." Ca tot-deauna aproape, nu-i mergea la cărţi, şi pe feţele rigilor, damelor şi valeţilor i se năzărea că vede o expresie de răutate şi batjocoră : da-ma de pică părea chiar că scrâşneşte din dinţi furioasă că a fost orbi-tă. În cele din urmă, după o remiză asupra unui pot considerabil, Peredonov luă teancul de cărţi şi se apucă să le rupă în bucăţi. Mu-safirii rîdeau cu mult haz. Varvara zicea surîzînd :

— Aşa îmi face totdeauna : cum bea puţin se apucă de năzdrăvă-nii.

— La beţie, vra să zică ? strecură perfid Prepolovenskaia. Auzi, Ar-dalion Borisîci, cum te vede surioara dumitale.

Varvara se aprinse la faţă şi zise mînioasă :

— Ce te legi de cuvinte ?

Prepolovenskaia zîmbea în tăcere.

În schimbul pachetului sfîşiat, luară un nou joc de cărţi şi continu-ară partida.

Deodată se produse un zgomot teribil, — se sparse geamul de la fereastră şi un pietroi căzu pe duşumea, lîngă masa la care şedea Peredonov. Sub fereastră se auziră vorbe rostite în şoaptă, rîsete,

apoi un tropot de paşi ce se depărtau. Toată lumea sări în picioare zăpăcită; femeile, ca de obicei, ţipară. Ridicară piatra şi o cercetară cu teamă ; de fereastră nu îndrăzni să se apropie nimeni; trimiseră mai întîi pe Klavdia în stradă şi abia după ce ea raportă că nu e ni-mic acolo se hotărîră să cerceteze geamul spart.

Volodin îşi dădu cu părerea că piatra au aruncat-o liceenii. Presu-punerea părea plauzibilă şi toţi se uitară cu înţeles la Peredonov. Acesta îşi încruntă sprâncenele şi mormăi ceva nedesluşit. Discuţia musafirilor se concentră asupra împrejurării că unii dintre băieţi sînt foarte obraznici şi nesupravegheaţi.

În realitate făptaşii nu erau liceeni, ci fiii lăcătuşului.

— Directorul i-a îndemnat pe aceşti liceeni, declară brusc Peredo-nov ; nu ştiu ce are de se ţine de capul meu ; nu poate să-mi facă ni-mic şi uite la ce a recurs.

— Auziţi numai ce poate să-i treacă ăstui om prin cap, strigă Ruti-lov izbucnind în hohote.

Rîseră şi ceilalţi, numai Gruşina fu de părerea lui:

— Să nu credeţi că n-ar face-o. E un om atît de veninos, te poţi aş-tepta la orice din partea lui. N-o face personal, desigur, ci pe căi ocolite, instigă prin fiii săi.

— N-are a face că sînt aristocraţi, behăi Volodin, cu glas jignit, de la aristocraţi te poţi aştepta la orice.

Mulţi dintre musafiri se gîndiră că nu-i exclus să fie chiar aşa, înce-tînd să mai rîdă.

— Ai ghinion la sticlărie, Ardalion Borisîci, zise Rutilov, ba îţi sparg ochelarii, ba geamurile de la ferestre.

Se stîrni un nou val de rîsete.

— Sticlă spartă — semn de viaţă lungă, zise Prepolovenskaia cu zîmbet reţinut.

Cînd Peredonov şi Varvara se pregătiră de culcare, Peredonov avu impresia că Varvara îi poartă gînd rău ; luă toate cuţitele şi furculi-ţele şi le ascunse sub saltea, bolborosind cu limba împleticită :

— Te cunosc eu ; abia aştepţi să ne cununăm, ca să mă denunţi şi să te descotoroseşti astfel de mine cît mai repede. Tu vei încasa pen-sia mea, iar pe mine mă vor măcina la moara de la Petropavlovsk.

Noaptea avu coşmaruri. Nedesluşite, înfricoşătoare se perindau tăcut figuri de rigi şi valeţi agitîndu-şi buzduganele. Vorbeau între ei în şoaptă, căutau să se ascundă de Peredonov, să se strecoare sub perna lui. Curînd însă deveniră mai îndrăzneţi şi se îmbulziră în ju-rul lui pe podea, căţăraţi pe pat, pe perne, şuşoteau, îl necăjeau zădărîndu-l, scoţînd limba şi strîmbîndu-se oribil, rânjind cu gura pî-nă la urechi. Peredonov vedea că toţi sînt mici şi poznaşi, că nu-l vor omorî, ci numai îşi bat joc de el, prevestindu-i ceva rău. Şi totu-şi, nu mai putea de frică : ba începea să bolborosească nişte bleste-me, frînturi de descântece auzite în copilărie, ba se înverşuna să-i certe şi să-i alunge, dînd din mîini şi strigînd cu glasul sugrumat.

Varvara se trezi şi întrebă mormăit:

— Ce zbieri aşa, Ardalion Borisîci ? Nu mă laşi să dorm.

— Dama de pică nu-mi dă pace, se ţine scai de mine, în capot de aţică, bîigui Peredonov.

Bodogănind şi drăcuind, Varvara se dădu jos din pat şi se apucă să-i administreze nişte picături.

În foaia locală gubernială apăru un articolaş în care se spunea cum că în oraşul nostru o oarecare doamnă K., practică pedepse corpora-le drastice faţă de micii liceeni pe care îi ţine în gazdă, supunând pe aceşti fii ai celor mai bune familii de nobili din gubernie la bătaia cu nuiaua. Notarul public Gudaievski colindă tot oraşul comentînd cu indignare această ştire.

Mai circulau prin oraş şi felurite alte zvonuri absurde despre liceul din localitate : se vorbea despre o domnişoară travestită în liceean ; numele lui Pîlnikov era menţionat tot mai des alături de cel al Lud-milei. Colegii găsiră un prilej teribil de a-l zădărî făcînd tot felul de glume pe seama iubirii lui pentru Ludmila. La început, el nu se prea sinchisi de aceste glume, pe urmă însă zeflemeaua lor îl făcea uneori să se aprindă şi să ia apărarea Ludmilei, asigurîndu-i că ni-mic din ceea ce se spune n-a fost şi nu este adevărat.

Din această cauză, se ruşina să se mai ducă pe la Ludmila, dar cu atît mai tare se simţea ispitit s-o vadă : îl tulburau simţăminte con-fuze, arzătoare de ruşine şi de atracţie, umplîndu-i imaginaţia cu închipuiri nebulos-pătimaşe.

XXI

În duminica aceea, la ora cînd Peredonov şi Varvara îşi luau micul dejun, cineva a intrat în vestibul. Varvara se apropie tiptil, după obi-ceiul ei, şi se uită neobservată prin uşa întredeschisă. Apoi cu aceea-şi grijă de a nu-şi trăda mişcarea, se întoarse lîngă masă şi-i şopti :

— Poştaşul. Ar trebui să-i dau un păhărel de vodcă, ia ne-a adus o scrisoare.

Peredonov dădu din cap fără a scoate un cuvînt — să-i dea adică, nu e el omul care să se scumpească la un pahar de băutură. Varvara strigă :

— Poştaş, vino înăuntru !

Factorul poştal intră. Începu să scotocească în geanta lui imensă, prefăcîndu-se că nu dă de scrisoare. Varvara umplu un păhărel ma-re de vodcă şi tăie o felie de turtă-dulce. Poştaşul urmărea cu jind din coada ochiului aceste operaţii. Între timp Peredonov se forţa să-şi aducă aminte cu cine seamănă poştaşul. Şi deodată se dumiri — păi, ăsta e tipul acela roşcovan şi bubos care nu

demult îl dusese la remiză, făcîndu-l să piardă potul cel mare.

„Te pomeneşti că iar îmi trage clapa", se gîndi el amărît şi-i adresă în ascuns, cu mîna vîrîtă în buzunar, o combinaţie din trei degete, în chip de tiflă.

Tipul roşcovan întinse Varvarei o scrisoare.

— Pentru dumneavoastră, zise el respectuos, mulţumim pentru vodcă, o dădu pe gît, îşi drese glasul de plăcere, luă felia de turtă-dulce şi plecă.

Varvara răsuci în mînă scrisoarea şi o întinse lui Peredonov, fără s-o deschidă.

— Na, citeşte-o ; mi se pare că e tot de la prinţesă, zise ea surîzînd ; scrie, scrie, dar fără nici un folos. În loc să scrie — mai bine ar găsi un post.

Mîinile lui Peredonov tremurau. Desfăcu sfîşiind plicul şi parcurse repede scrisoarea. Apoi sări din loc, o vîntură cu mîna ridicată şi ur-lă :

— Ura ! Trei posturi de inspectori, la alegere. Ura, Varvara, a noas-tră e izbînda !

Şi porni să ţopăie şi să se învîrtă prin încăpere. Cu faţa imobilă, congestionată şi cu ochii tîmpi, el semăna cu o păpuşă mecanică surprinzător de mare, dansînd automat. Varvara îl privea cu un zâmbet de bucurie. El strigă :

— Ei, acum gata, Varvara, — ne cununăm.

O prinse de umeri şi porni ţopăind o învîrtită în jurul mesei.

— O bătută rusească, Varvara ! strigă el.

Varvara îşi propti mîinile în şolduri şi pluti lin cu paşi mărunţi ; Peredonov juca în faţa ei în salturi drăceşti. Intră Volodin şi behăi încîntat.

— Viitorul inspector bate rusească !

— Joacă şi tu, Pavluşca ! strigă Peredonov.

Klavdia îşi vîrî capul prin uşa întredeschisă. Volodin o pofti la joc, rîzînd în hohote şî fandosindu-se cu gesturi şi mişcări schiţate de dans :

— Joacă şi tu, Klavdiuşca ! Hai să jucăm cu toţii. Să-l înveselim pe viitorul inspector.

Klavdia scoase un chiot ascuţit, şi porni mişcînd din umeri în mers mărunt plutitor. Volodin se răsuci şi se învîrti frenetic în faţa ei, săl-tînd şi lăsîndu-se pe vine, tropăind şi bătînd din palme. Executa cu multa bravură mai ales mişcarea palmelor bătute sub genunchii săl-taţi pe rînd. Podeaua se îndoia sub tocurile lor izbite năprasnic. Klavdia era încântată că are un cavaler atît de priceput.

Obosiră şi se aşezară pe scaunele din jurul mesei, iar Klavdia fugi rîzînd fericită în bucătărie. Băură vodcă, bere, spărgînd sticle şi pa-hare, strigând şi rîzînd nebuneşte, gesticulând haotic, îmbraţişîndu-se şi sărutîndu-se. După aceea Peredonov şi Volodin o luară din loc spre Grădina de vară. Peredonov se grăbea să se laude cu scrisoarea primită.

În sala de biliard îi găsiră pe partenerii lor obişnuiţi. Peredonov arătă prietenilor săi scrisoarea. Toţi o răsuciră în mîini umplîndu-se de încredere. Rutilov făcea feţe-feţe încercînd să articuleze ceva printre stropii de salivă.

— Eram de faţă cînd a predat-o poştaşul ! strigă Peredonov. Am desfăcut-o cu mîna mea. Aici, nu mai încape nici o îndoială. Şi prie-tenii se uitau la el cu respect. O scrisoare de la prinţesă !

De acolo, Peredonov porni glonţ la Verşina. Mergea cu paşi întinşi şi siguri, legănîndu-şi în ritm energic braţele şi murmurând ceva; faţa nu-i exprima nimic, rămînea imobilă ca la o păpuşă automată şi numai o flăcăruie avidă licărea în ochii lui sticloşi.

Se nimerise să fie o zi senină, caldă. Instalată în boschet, Marta îm-pletea la un ciorap. Gîndurile-i erau vagi şi cucernice. Mai întîi se gîndi la păcate ; pe urmă îşi întoarse cugetul către lucruri mai agreabile şi medita la virtuţi. Apoi gândurile i se împîcliră în toro-peala aţipelii îmbrăcînd forme

imagistice şi, pe măsură ce dispărea noima lor exprimată în cuvinte, se accentua limpezimea contururi-lor de reverie a obiectului visărilor ei. Virtuţile i se înfăţişară ca nişte păpuşi mari în rochii albe, frumoase, radiind de bucurie, înmiresmate. Îi făgăduiau daruri răsplătitoare : în mîinile lor sunau legături de chei, pe cap fîlfîiau superbe văluri de miroasă.

Era între ele şi una mai ciudată, care nu semăna cu celelalte. Nu fă-găduia nimic, ci o privea dojenitoare şi buzele i se mişcau într-o ameninţare mută ; părea că dacă ar rosti un singur cuvînt, s-ar în-tîmpla ceva îngrozitor. Marta se dumiri : îmbrăcată în negru, cu ochi negri, cu părul negru, această vizitatoare stranie şi înfricoşătoa-re — era conştiinţa. Şi iat-o începînd să vorbească şi spunîndu-i ce-va repede, grăbit, categoric. Acum semăna leit cu Verşina. Marta tresări, dădu un răspuns la întrebarea ei, articulîndu-l aproape inconştient, — şi din nou o cuprinse toropeala.

Conştiinţa, sau poate Verşina, şedea în faţa ei şi-i vorbea repede, desluşit, dar pentru ea de neînţeles, fuma răspândind un miros stră-in — autoritară, calmă, pretinzînd ca totul să fie vrerea ei. Marta ar fi vrut s-o privească drept în ochi pe această musafiră sîcîitoare, dar nu se ştie de ce nu era în stare s-o facă ; cealaltă surîdea ciudat, bodogănea, iar ochii fugeau de privirea ei şi se opreau undeva asupra unor lucruri depărtate, necunoscute, la care Marta se temea să se ui-te.

Voci puternice o treziră pe Marta. În boschet stătea Peredonov şi vorbea tare salutând-o pe Verşina. Marta îşi roti privirea speriată. I se bătea inima, ochii se lipeau încă, gîndurile-i erau încîlcite. Dar unde-i conştiinţa ? Sau nici n-a fost pe aici ? Şi nici n-ar trebui poate să fie aici prezentă.

— Trăgeai vîrtos la aghioase, ai ? i se adresă Peredonov, sforăiai din toate drîmbele nasului. Acum te scuturi de somn.

Marta n-a înţeles calamburul lui, dar zîmbea presupunînd după zâmbetul de pe buzele Verşinei, că ceea ce spunea el trebuie luat drept o vorbă de haz.

— Ar fi cazul să te numeşti Sofia, continuă Peredonov:

— Dar de ce, întreabă Marta.

— Pentru că eşti Sonia[19] şi nu Marta.

Peredonov se aşează pe bancă alături de Marta şi declară :

— Am noutăţi foarte importante.

— Ce noutăţi ai, împărtăşeşte-ni-le şi nouă, zise Verşina şi de în-dată Marta se umplu de invidie pentru felul cum a ştiut Verşina să găsească o sumedenie de cuvinte ca să pună o întrebare simplă : ce noutăţi ?

— Ghiciţi, rosti cu un fel de sumbră solemnitate Peredonov.

— Cum aş putea să ghicesc ce noutăţi ai dumneata, răspunse Ver-şina, spune-le pur şi simplu, atunci vom şti şi noi noutăţile dumita-le.

Peredonov se simţi dezamăgit că nu vor să-i ghicească „noutatea". Rămase tăcut, zgribulindu-se nevolnic, greoi şi bleg, cu privirea aţintită în gol. Verşina pufăia şi surîdea strîmb, dezvelindu-şi dinţii îngălbeniţi.

— Decît să ne batem capul pentru a ghici noutatea dumitale, zise ea după un timp, să-ţi ghicesc mai bine în cărţi. Marta, adu cărţile din casă.

Marta se ridică, dar Peredonov o opri supărat.

— Şezi, nu e nevoie, nu vreau. Ghiceşte-ţi singură dacă vrei, iar pe mine să mă laşi. Nu poţi să mă dai acum pe brazdă ghicind în cărţi. Vă arăt ceva de o să rămîneţi cu gurile căscate.

Peredonov scoase repede portofelul din buzunar, luă din el plicul şi-l arătă Verşinei, fără a-l lăsa din mînă.

— Vedeţi, zise el, plicul. Şi acum — scrisoarea. El scoase scrisoarea şi o citi rar, cu o expresie

tîmpă de satisfacţie răutăcioasă în ochi. Verşina se zăpăci. Pînă-n această clipă ea nu crezuse în existenţa pretinsei prinţese, dar acum înţelegea că proiectul ei cu privire la Marta a căzut definitiv. Stăpînindu-şi necazul, ea îi ură cu zîmbet acru :

— Păi, să-ţi fie cu noroc.

Marta rămase nemişcată pe loc ; pe faţa ei mirată şi speriată se înti-pări un zîmbet descumpănit.

— Ei vă place ? zise Peredonov jubilînd cu răutate. Mă credeaţi un prost, ai ? Şi uite că m-am dovedit mai deştept decît voi. Ziceai de plic, poftim — cu plic cu tot. Ce mai, treaba mea e absolut sigură.

Izbi cu pumnul în masă, dar nu prea tare, încît şi gestul lui şi sune-tul cuvintelor rostite răsunară surprinzător de inexpresive, ca şi cum era cu totul detaşat şi indiferent faţă de aceste treburi ale sale.

Verşina şi Marta, cu un aer dezgustat, schimbară în silă o privire lungă, nedumerită.

— Ce vă zgîiţi una la alta ? zise grosolan Peredonov. Nu ajută la nimic : acum e gata, mă însor cu Varvara. Multe domnişoare de pe aici îmi întindeau cursa.

Verşina o trimise pe Marta după ţigări şi aceasta fugi bucuroasă din boschet. Pe cărările de prundiş presărate cu frunze veştede, se simţi deodată liberă şi despovărată. Îl întîlni lîngă casă pe Vladea umblând desculţ şi se bucură şi mai mult, devenind şi mai voioasă.

— Se însoară cu Varvara, totul e hotărît, spuse ea frăţiorului său, coborînd glasul, şi-l trase cu dînsa în casă.

În timpul acesta, Peredonov, fără s-o aştepte pe Marta, se ridică să-şi ia rămas bun.

— Acum, zise el, nu mai am timp de pierdut, însurătoarea nu-i o treabă uşoară, cere cap şi alergătură.

Verşina nu căută să-l mai reţină şi-i întinse mîna cu răceală. Era cumplit de necăjită : nutrise totuşi

pînă acum oarecari speranţe s-o aranjeze pe Marta măritînd-o cu Peredonov, ca apoi să şi-l ia de bărbat pe Murin ; acum însă această ultimă speranţă se năruia.

Şi avu de pătimit destule biata Marta pentru toate astea ! Cîte la-crimi a trebuit să verse în ziua aceea.

Ieşind de la Verşina în stradă, Peredonov simţi dorinţa să fumeze.

Dar ochii lui se izbiră de uniforma unui vardist care stătea în col-ţul străzii şi-şi trecea vremea sfărîmînd în dinţi seminţe de floarea-soarelui. Şi iar îl năpădi urîtul.

„Altă iscoadă, gîndi el cu amărăciune. Ăştia îmi caută nod în pa-pură ca să se lege de mine."

Nu îndrăzni să aprindă ţigara scoasă, se apropie de vardist şi în-trebă cu sfială :

— Domnule poliţai, aici se poate fuma ?

Vardistul duse mîna la cozoroc şi întrebă respectuos :

— Adică în ce privinţă, blagorodnicia voastră ?

— O ţigăruie, explică Peredonov, o singură ţigăruie se poate fuma?

— În privinţa asta n-avem nici un ordin, răspunse evaziv poliţaiul.

— Nu aveţi ? întrebă Peredonov cu tristeţe în glas.

— Întocmai, nici un ordin. Încît, domnii care fumează, nu avem or-din să-i oprim, dar ca să fie ordin că e permis, de aşa ceva n-am şti-inţă.

— Ei, dacă nu s-a dat ordin, n-am să fumez, zise servil Peredonov. Eu sînt un cetăţean leal. Şi uite, drept dovadă, arunc pe loc ţigara. În calitatea mea de consilier de stat, precum ca să se ştie.

Peredonov îşi strivi ţigara şi o aruncă jos. Dar de teamă ca nu cum-va să-i fi scăpat vreo vorbă nesocotită porni de zor spre casă. Var-distul îl privi din urmă nedumerit, se gîndi apoi că boierul trebuie că „s-a dres puţintel de mahmureală picurînd ceva peste zaţul din ajun" şi, mulţumit de

această constatare, îşi reluă paşnica îndeletni-cire cu seminţele.

— Se caţără strada în cer, murmură Peredonov.

Strada urca pe un deal nu prea înalt şi dispărea pe versantul opus. Coama dealului, ascunzînd perspectiva reliefului, părea proptită în orizont, încît cele două magherniţe de pe dunga ei se conturau sus-pendate pe albastrul trist al cerului de seară. Lumea tăcută a unei vieţi trudnic mizere se claustrase între îngrăditurile ei, tînjind şi chi-nuindu-se la nesfîrşit. Copacii îşi aplecau curioşi ramurile peste gar-duri stînjenind trecerea ; şuşoteala lor părea batjocoritor-ameninţă-toare. Berbecul stătea proţăpit la răscruce şi se uita bleg la Peredo-nov.

De după colţ se auzi deodată un rîs behăit şi apăru Volodin care se apropie să-l salute. Peredonov îl privea sumbru, gîndindu-se la ber-becul, care numai cu o clipă înainte era în faţă, şi acum dispăruse ca prin farmec.

„E limpede, gîndi el, că omul ăsta se preface în berbec. Nu degea-ba seamănă aşa de bine cu un berbec ; nici n-ai cum să înţelegi — rî-de sau behăie."

Gîndurile acestea îl absorbiră cu totul, încît nici nu auzi ce-i spu-nea Volodin strîngîndu-i mîna.

— De ce azvîrli din copită, Pavluşa ! zise el abătut. Volodin rânji, behăi şi se grăbi să i-o întoarcă :

— Eu nu azvîrl din copită, Ardalion Borisîci, ci întind mîna ca să ţi-o strîng pe a dumitale. Poate că prin părţile dumitale se azvîrle din mîini, dar pe meleagurile mele se azvîrle din picioare, şi nu o fac oamenii, ci căluţii, care, să-mi fie cu iertare, ei dau din copite.

— Te pomeneşti că vrei să mă şi împungi, mormăi Peredonov.

— Pe cît mi-a fost dat să ştiu, Ardalion Borisîci, deocamdată nu mi-au crescut coarne, dar poate

dumitale îţi vor creşte coarne înain-te să-mi crească mie.

— Ai limbă lungă, trăncăneşti vrute şi nevrute, se oţărî Peredonov.

— Mă rog, dacă mă iei aşa, Ardalion Borisîci, răspunse îndată Vo-lodin, pot să şi tac.

Faţa lui exprima amărăciune, buzele-i se bosumflată, dar continuă să meargă alături: nu luase încă masa de prînz şi spera să se înfrup-te la Peredonov — îl şi poftiseră în dimineaţa aceea la mare bucurie.

Acasă îl aştepta pe Peredonov o veste cumplită. Încă din vestibul se putea ghici că se întîmplase ceva neobişnuit: se desluşeau venind din interior forfotă şi exclamaţii speriate. Peredonov îşi făcu îndată socoteala : nu e totul gata pentru masă, l-au văzut că vine, s-au spe-riat şi acum aleargă de nu mai pot. Asta îi făcu o mare plăcere — grozav se mai tem de el ! În realitate se întîmplase altceva. Varvara se precipită în întâmpinarea lui şi strigă disperată :

— Ne-au adus motanul înapoi!

Speriată cum era, Varvara nu l-a observat în primul moment pe Volodin. Ca de obicei acasă, era îmbrăcată foarte neglijent: purta o bluză slinoasă deasupra fustei cenuşii şi murdare, nişte pantofi scâl-ciaţi, avea părul nepieptănat, răvăşit. Tulburată la culme, îi povesti dintr-o răsuflare cele întîmplate :

— Ca să vezi ce face Erşoaia de ciudă ! Iar a dat buzna în uşă un puşti, a aruncat motanul în tindă şi a şters-o. I-au legat de coadă şi o zornăitoare. Motanul s-a vîrît sub divan şi nu vrea să iasă.

Peredonov fu cuprins de spaimă.

— Ce facem acum ?

— Pavel Vasilievici, se rugă Varvara, dumneata eşti mai tînăr, ia încearcă să-l urneşti de acolo.

— Îl urnim, îl urnim noi îndată, chicoti fericit Volodin şi trecu în salon.

Cu chiu cu vai, motanul fu scos de sub divan şi eliberat de zornăi-toare. Peredonov găsi rezerva lui de gogoaşe uscate de brusture şi se apucă îndată să le înfigă în blana motanului. Acesta pufăia şi stupea de furie şi, scăpînd, o zbughi în bucătărie. Obosit de vânzoleala cu motanul, Peredonov se aşeză în poziţia lui obişnuită : coatele sprijinite pe braţele fotoliului, cu degetele prinse cruciş — pe piept, picior peste picior, faţa imobilă, posacă.

Peredonov păzea cea de a doua scrisoare de la prinţesă cu mai multă grijă : o ţinea mereu la el în portofel, dar o arăta tuturor arbo-rînd de fiecare dată un aer misterios. Veghea cu străşnicie ca nu cumva vreunul să i-o şterpelească, bănuia pe toţi de asemenea in-tenţii, n-o dădea din mînă nimănui şi după fiecare lectură o ascun-dea în portofel, băga portofelul în buzunarul interior al surtucului, îşi încheia bine surtucul şi se uita cu o severitate semnificativă la interlocutorii săi.

— Ce tremuri asupra ei atîta ? întreba uneori Rutilov rîzînd.

— Paza bună trece primejdia rea, explica posomorît Peredonov. N-am de unde să ştiu cu ce gînduri umblaţi voi! Sînteţi în stare să mi-o şterpeliţi.

— Curată Siberie toată treaba asta a ta, zicea Rutilov, hohotind şi bătîndu-l pe umăr.

Dar Peredonov rămînea grav şi imperturbabil. În general, în ulti-mul timp începuse să-şi dea şi mai multă importanţă. Şi tot mai des îl apuca lăudăroşenia :

— Ca mîine-poimîine mă fac inspector. Şi parcă văd, nenorociţilor, cum vă omorîţi pe aici zilişoarele, în timp ce eu voi avea în subor-dinea mea două sau poate chiar trei judeţe. Aşa să ştiţi !

Era absolut încredinţat, că în timpul cel mai scurt va căpăta postul de inspector. Îi şi promisese colegului său Falastov, de cîteva ori:

— Şi pe tine, frăţioare, te trag după mine.

Drept care, Falastov deveni cît se poate de reverenţios faţă de Pere-donov.

Peredonov începu să frecventeze cu mult zel biserica. Se oprea în-tr-un loc vizibil şi, ba se grăbea să-şi facă semnul crucii mai des de-cît se cuvenea, ba înlemnea pe loc cu privirea tîmp aţintită înainte. I se năzăreau tot felul de iscoade ascunse în dosul coloanelor, scoţînd de acolo capul şi cautînd să-i stîrnească rîsul. Dar el nu se lăsa.

Rîsul — un rîs discret, chicotelile şi şoaptele domnişoarelor Ruti-lov ajungeau la urechile lui Peredonov, răsunînd uneori cu o putere infernală, ca şi cum fetele astea zvăpăiate şi viclene i-ar fi rîs drept în ureche, anume spre a-l ispiti şi a-l duce astfel la pierzanie, dar Pe-redonov nu se lăsa.

Uneori printre palele fumului de tămîie apărea nejdia, vînătă-bru-mărie, cu ochii sclipind în licăre tăioase ; cu zvîcnet uşor ea îşi lua uneori zborul, dar nu rămînea în aer decît scurt timp, mai mult se rostogolea printre picioarele enoriaşilor, îşi bătea joc de Peredonov şi-l sîcîia chinuitor. Voia, desigur, să-l sperie, să-l facă să plece din biserică înainte de sfîrşitul liturghiei. Dar el, Peredonov, dibuise cu gîndul intenţia ei vicleană şi nu se lăsa.

Serviciul religios, atît de apropiat structurii intime sufleteşti a unui număr imens de oameni, — nu prin cuvinte şi ritual, ci prin semni-ficaţia profundă a elanului lăuntric, — rămînea de neînţeles pentru sufletul opac, impermeabil, al lui Peredonov şi de aceea îl înfricoşa. Cădelniţările îl înspăimîntau asemenea unor gesturi vrăjitoreşti misterioase.

,.Ce-şi mai vîntură braţul !" gîndea el.

Odăjdiile preoţilor i se păreau nişte cîrpe grosolane, supărător de pestriţe ; cînd se uita la preotul în odăjdii se înfuria şi se umplea de dorinţa de a sfîşia aceste veşminte şi de a-i sfărîma odoarele din mîini. Ritualul bisericesc şi tainele i se înfăţişau drept magie neagră îndreptată spre subjugarea poporului simplu.

„Fărîmiţează o prescure în vin, gîndea el mînios despre preot, un vin ieftin, şi cu poşirca asta, prostesc lumea ca să li se aducă mai mulţi bani pentru sărindare şi acatiste."

Taina prefacerii veşnice a substanţei amorfe într-o forţă care sfărî-mă lanţurile morţii îi rămînea ascunsă pentru totdeauna de o per-dea groasă. Cadavru ambulant ! O îmbinare absurdă a necredinţei în dumnezeirea cea vie şi în al ei Crist, cu credinţa în vrăjitorie.

Începură să iasă din biserică. Învăţătorul sătesc Macighin, un tînăr simpluţ, alăturîndu-se domnişoarelor, discuta cu ele zîmbitor şi ve-sel. Peredonov se gîndi că nu e deloc cuviincios din partea lui să se ţină atît de liber în prezenţa unui viitor inspector. Macighin avea pe cap o pălărie de paie. Dar Peredonov îşi aduse aminte că într-o zi din vara aceasta, cu ocazia unei plimbări afară din oraş, îl văzuse purtînd şapcă de uniformă cu cocardă. Hotărî să-l reclame. Mai ales că şi inspectorul şcolilor rurale Bogdanov se afla în curtea bisericii. Se apropie de acesta şi zise :

— Nici nu ştii că Macighin al dumitale poartă şapca cu cocardă. S-a boierit.

Bogdanov tresări, se sperie şi barbişonul lui cărunt, tremură agitat.

— N-are dreptul, n-are nici un drept, zise el îngrijorat, clipind din ochişorii săi roşietici.

— N-are dreptul, dar poartă, stărui Peredonov. Ar trebui struniţi puţin, ţi-am spus-o mai demult. Aşa orice opincar ţărănoi îşi poate pune cocardă, cum vine asta !

Bogdanov, pe care intervenţiile anterioare ale lui Peredonov îl mai băgaseră în sperieţi de cîteva ori, se simţi cuprins de panică.

— Dar cum îndrăzneşte el să facă una ca asta ? Îl chem îndată, în-dată chiar. Îl iau la rost şi-i interzic categoric.

Îşi luă rămas bun de la Peredonov, apoi porni acasă grăbit, călcînd mărunt-mărunt, de spaimă şi

îngrijorare.

Însoţindu-l pe Peredonov, Volodin îşi exprimă şi el cu glas behăit reprobator indignarea.

— Poftim ! Dumnealui binevoieşte să poarte cocardă. Nici n-are dreptul la cinuri ! Cum se poate aşa ceva !

— Nici tu n-ai dreptul la cocardă.

— N-am dreptul — atîta pagubă. E adevărat că uneori mai pun şi eu cocardă, dar ştiu cînd şi unde să pun. Cînd ies undeva afară din oraş. Îmi fac şi plăcerea, şi nici nu dau ocazie cuiva să-mi interzică. Iar dacă îmi iese în cale vreun ţărănuş, mă bucur şi eu de ceva mai mult respect.

— Cocarda nu-i de nasul tău, Pavluşa, preciză Peredonov. Şi te rog să mă laşi : m-ai umplut de praf cu copitele tale.

Volodin tăcu jignit, dar continuă să meargă alături. Peredonov re-luă îngrijorat :

— Ar trebui denunţate şi fetele Rutilov. Vin la biserica numai să trăncănească şi să rîdă. Se dau cu fard, se dichisesc şi hop-ţop, la bi-serică. Fură tămîie şi-şi fac din ea parfumuri, duhnesc de te îneacă.

— Auzi dumneata ! făcu Volodin, clătinînd din cap şi căscînd la el ochi tîmpi.

Umbra unui nor lunecă repede pe suprafaţa pămîntului băgînd spaimă în Peredonov. În norii de praf stîrniţi de vînt apărea uneori nejdia cea sură. În orice dîră de iarbă clătinată la cea mai mică adie-re de vînt i se părea că zăreşte reapărînd teribila nejdie, alergînd şi muşcînd vîrfurile ca să se îndoape.

„Ce rost are iarba asta în oraş ? gîndea el. Dezordine şi haos ! Tre-buie stîrpită."

O ramură de copac se mişcă, se zgribuli, se înnegri, croncăni şi zbură în văzduh. Peredonov se cutremură, răcni ca din gură de şar-pe şi o rupse la fugă acasă. Volodin se luă după el alergînd cu paşi mărunţi şi cu o expresie nedumerită în ochii bulbucaţi, ţinîndu-şi cu o mînă melonul pe cap, iar

în cealaltă cravaşa, balansîndu-şi braţul îndoit în ritmul goanei.

În aceeaşi zi Bogdanov îl convocă pe Macighin. Înainte de a intra în locuinţa inspectorului, Macighin se opri în stradă cu spatele către soare, îşi scoase pălăria şi-şi netezi părul cu palma uitîndu-se la um-bra sa.

— Cum de ai putut, tinere, să-ţi permiţi aşa ceva, ai ? Ce ţi-a venit, ai ? îl luă la rost Bogdanov.

— Dar despre ce este vorba ? întrebă degajat Macighin, învîrtind în mînă pălăria sa de paie şi făcînd să-i joace picioruşul stîng.

Pornit să-l admonesteze, Bogdanov nu-l pofti să ia loc pe scaun.

— Cum de ţi-ai permis, cum de ai îndrăznit, tinere, să porţi cocar-dă, ai ? întrebă el afectînd o mină severă şi agitîndu-şi teribil barbi-şonul cărunt.

Macighin se roşi, dar răspunse vioi :

— Dar de ce n-aş purta, ce, n-am dreptul ?

— Te crezi cumva funcţionar, ai ? Funcţionar ? se tulbură Bogda-nov. Ce fel de cinovnik eşti dumneata, ai ? Impiegat de buchii, ai ?

— Ca însemn al titlului de învăţător, replică dezgheţat Macighin şi pe neaşteptate zîmbi dulce, amintindu-şi de importanţa profesiei sale.

— N-ai decît să porţi un baştonaş în mînă, un bastonaş, şi asta să-ţi fie însemn al titlului de învăţător, îl sfătui Bogdanov clătinînd mus-trător din cap.

— Îmi pare rău, Serghei Potapovici, zise Macighin cu ofensă în glas, dar ce efect poate produce un bastonaş ! Un bastonaş poate ţi-ne în mînă oricine, pe cînd cocarda îţi dă un anume prestigiu.

— Ce fel de prestigiu ? Ce fel, ce fel de prestigiu ? se dezlănţui Bogdanov. Ce fel de prestigiu îţi trebuie, ai ? Auzi, ce pretenţii de mare nacealnic !

— Îmi pare rău, Serghei Potapovici, căută să demonstreze judicios Macighin, dar în mediul lipsit de cultură al ţărănimii cocarda aduce dintr-odată un spor de autoritate, provoacă subit adevărate accese de respect, — anul acesta toţi mă salută cu plecăciuni mult mai adînci.

Macighin îşi netezi cu satisfacţie mustăcioara roşcată.

— Dar nu e voie, tinere, sub nici un motiv nu e voie, zise Bogda-nov clătinînd necăjit din cap.

— Îmi pare rău, Serghei Potapovici, un învăţător fără cocardă e ca leul britanic fără coadă, îl convingea Macighin, curată caricatură.

— Ce amestec are aici coada, ai ? De unde şi pînă unde această coadă, ai ? se tulbură profund Bogdanov. Aşadar, te bagi în politică, ai ? E de nasul dumitale să discuţi politică, ai ? Nu, nu ; te rog, tine-re, să dai jos cocarda, pentru numele lui Dumnezeu. Nu e voie. Cum se poate ! Nici nu ştii cum şi la urechea cui ajunge, ferească sfântul !

Macighin ridică din umeri, gata să riposteze, dar Bogdanov i-o luă înainte — îi venise în cap un argument sclipitor după socotinţa lui.

— Uite, chiar dumneata singur ai venit aici la mine fără cocardă. Fără cocardă, nu-i aşa ? Deci ştii prea bine că nu e îngăduit.

Macighin se cam fîstîci, dar repede îşi reveni, găsind şi de data aceasta ce să răspundă :

— Ca învăţători săteşti, avem nevoie de acest privilegiu la sate, iar în oraş sîntem ca oricare intelectual de rînd.

— Te rog, te rog. Să nu zici că nu te-am prevenit. Să-ţi bagi bine în cap că nu e voie, zise supărat Bogdanov. Iar dacă mai auzim de aşa ceva, să ştii că vei fi concediat.

Gruşina dădea, din cînd în cînd, cîte o serată pentru tinerii dintre care spera să-şi pescuiască un soţ. De ochii lumii, invita şi unele fa-milii cu care se afla în relaţii de prietenie.

Şi iată că sosise momentul şi pentru o asemenea serată. Musafirii se adunară devreme.

În salon, pe pereţi, Gruşina avea atîrnate nişte tablouri acoperite cu perdeluţe de tifon. Dealtfel, ele nu ascundeau nimic indecent. Cînd gazda ridica, cu un zîmbet şiret şi provocator, aceste perdelu-ţe, musafirii puteau să admire nuduri banale de femei, pictate într-o manieră destul de rudimentară.

— Dar ce-i cu muierea asta aşa de strâmbă ? întreba posac Peredo-nov.

— Nu-i deloc strîmbă, îşi apără tabloul Gruşina cu multă ardoare. Vrea să pară mlădioasă.

— Ba e strîmbă, ţinea morţiş Peredonov. Şi ochii îi are inegali, ca dumneata.

— Grozav te mai pricepi, n-am ce zice ! se simţi ofensată Gruşina. Sînt nişte tablouri foarte reuşite şi scumpe. Pictorii nu se pot lipsi de asemenea tablouri.

Peredonov izbucni din chiar senin într-un hohot sacadat : îşi amin-ti de sfatul pe care-l dăduse mai zilele trecute lui Vladea.

— Ce te-a apucat ? se miră Gruşina.

— Nartanovici, liceanul, o să arunce în foc rochia surorii sale Mar-ta, eu l-am sfătuit s-o facă.

— Nu face el aşa ceva, îl crezi chiar atît de prost !

— Ba o face, ripostă ferm convins Peredonov. Fraţii se ceartă tot-deauna cu surorile lor. Cînd eram mic, mereu făceam mizerii surori-lor mele : pe cele mici le băteam, iar celor mai mari le stricam îm-brăcămintea.

— Nu toţi se ceartă, zise Rutilov, eu, de pildă, nu mă cert cu suro-rile mele.

— Dar ce faci, te pupi cu ele ? întrebă Peredonov.

— Tu, Ardalion Borisîci, eşti un porc şi un ticălos ; ia seama să nu-ţi trag o palmă, ripostă Rutilov, calm dar hotărât.

— Uite, glumele de acest soi chiar nu-mi plac deloc, declară Pere-donov trăgîndu-se mai la o parte de Rutilov.

„E în stare să dea în mine, gîndi el, faţa lui nu prevesteşte nimic bun."

— Nu are decît o singură rochie, continuă el despre Marta, una neagră.

— Nici o grijă, îi face Verşina alta, nouă, strecură cu invidie răută-cioasă Varvara. Pentru nuntă îi pregăteşte tot trusoul. Frumuseţe nemaivăzută, s-ar speria pînă şi caii, mormăi ea uitîndu-se batjoco-ritor la Murin.

— Ar fi timpul să vă cununaţi şi voi, interveni Prepolovenskaia. Ce mai aşteptaţi, Ardalion Borisîci ?

Soţii Prepolovenski se lămuriseră că, după cea de a doua scrisoare, Peredonov a hotărît ferm să se însoare cu Varvara. Acum erau con-vinşi şi ei că prinţesa îl protejează cu adevărat. De aceea, căutau să arate cu orice prilej că întotdeauna au ţinut cu Varvara. N-avea nici un rost să se certe cu Peredonov şi nici nu le-ar conveni : partidele de cărţi cu el erau în avantajul lor. Cît despre Ghenia, n-avea înco-tro, o să mai aştepte pînă îi vor găsi un alt candidat la însurătoare. Prepolovenski prinse gură :

— Trebuie, fireşte, să vă cununaţi : mai întîi ar fi o treabă bună : unde mai pui ca faceţi şi hatîrul prinţesei. Prinţesa va fi mulţumită că v-aţi cununat, încît îi veţi face şi ei hatîrul, totodată şi o treabă cum se cade ; şi va fi foarte bine ; dar aşa, oricum, ce mai ! Veţi face astfel şi o treabă bună şi prinţesa va fi mulţumită.

— Păi, asta spuneam şi eu, îl susţinu nevastă-sa.

Dar Prepolovenski acum nu se mai putea opri şi, văzînd că ceilalţi se depărtează de el, se aşează alături de un funcţionar tînăr şi se apu-că să-l lămurească reluîndu-şi consideraţiile în acelaşi sens.

— Am hotărît să mă cunun, declară Peredonov, numai că nici eu, nici Varvara, habar nu avem cum se pregăteşte o cununie. Ceva tot trebuie făcut, şi uite că eu nu ştiu ce anume.

— Nu-i cine ştie ce treabă complicată, zise Prepolovenskaia. Dacă vreţi, eu şi cu bărbatul meu aranjăm totul, voi să staţi liniştiţi şi să n-aveţi grijă de nimic.

— Bine, sînt de acord. Numai să fie totul bine şi cum se cuvine. Eu nu mă scumpesc la bani.

— Va fi totul cum trebuie, nici o grijă, îl asigură Prepolovenskaia.

Peredonov continuă să-şi formuleze condiţiile :

— Alţii se zgîrcesc, cumpără inele de logodnă subţiri, de argint au-rit ; eu nu vreau aşa, vreau să fie de aur curat. Ba aş vrea chiar, în loc de inele de logodnă, să comand brăţări de logodnă ; e şi mai scump, şi mai impozant.

Ceilalţi izbucniră în rîs.

— Nu se poate cu brăţări, zise Prepolovenskaia surîzînd uşor, nu-mai cu inele.

— Dar de ce nu se poate ? întrebă cu necaz Peredonov.

— Uite aşa, nu se obişnuieşte.

— Dar poate că se obişnuieşte totuşi, se arătă neîncrezător Peredo-nov. Am să-l întreb pe popă. El ştie mai bine. Rutilov, chicotind, îl sfătui ironic :

— Mai bine ai comanda nişte centuri de logodnă, Ardalion Borisî-ci.

— Nu, pentru aşa ceva nu-mi ajung banii, răspunse Peredonov, fă-ră să observe ironia. Nu sînt bancher. Dar să ştii că mai deunăzi am visat că mă cunun, eram îmbrăcat în frac de atlaz : şi eu şi Varvara aveam brăţări de aur. Iar în spatele nostru stăteau doi directori, ţi-neau deasupra capetelor noastre cununiile şi cîntau aleluia.

— Şi eu am avut astă noapte un vis interesant, anunţă Volodin, dar ce tîlc ar avea, nu ştiu. Se făcea că stau aşezat pe un tron, cu o coroa-nă de

aur pe cap, iar în faţa mea numai iarbă verde, şi pe iarba ace-ea se plimbau o mulţime de berbecuţi, numai berbecuţi, numai ber-becuţi, be-he-he-he, be-he-he-he. Berbecuţii se plimbau pe pajişte şi dădeau toţi din cap, uite-aşa : be-he-he-he, be-he-he-he.

Volodin se preumbla prin încăpere, dădea din fruntea-i berbecată, îşi dăbăla buzele şi behăia. Musafirii rîdeau. Apoi se aşează pe locul lui, îşi roti mulţumit privirea peste chipurile tuturor şi îngustîndu-şi ochii de plăcere se porni şi el pe un rîs behăit.

— Şi mai departe ? întrebă Gruşina, făcînd celorlalţi cu ochiul.

— Şi uite aşa, tot berbecuţi, tot berbecuţi, şi la asta m-am trezit, în-cheie Volodin.

— Berbecului îi şade bine cu vise berbeceşti, mormăi Peredonov ; mare scofală — regele berbecilor.

— Mi s-a arătat şi mie un vis, zise Varvara cu un surîs provocator, dar n-am cum să-l povestesc în prezenţa bărbaţilor, ţi-l spun mai pe urmă numai dumitale.

— Ca să vezi, scumpa mea Varvara Dmitrievna, parcă am fi fost într-un gînd, am visat şi eu unul de acelaşi fel, interveni Gruşina, chicotind şi făcînd cu ochiul către ceilalţi.

— Povestiţi-ne, sîntem bărbaţi discreţi, aproape ca nişte doamne, zise Rutilov.

Se rugară şi ceilalţi bărbaţi de Varvara şi de Gruşina să povesteas-că cele văzute în vis, dar ele schimbau priviri pline de înţeles, rî-deau cu neruşinare, şi nu se lăsau înduplecate.

Se aşezară la jocul de cărţi. Rutilov susţinea cu tărie că Peredonov joacă admirabil. Peredonov îl credea. Dar şi acum, ca de obicei, pier-dea mereu. În schimb, Rutilov cîştiga. De fericire, vorbăreţ cum era întotdeauna, deveni şi mai guraliv.

Dar Peredonov avea de furcă astăzi şi cu nejdia. Afurisita lighioa-nă se ascundea pe undeva

aproape de tot ; cînd şi cînd răsărea de sub masă ori de după spatele cuiva şi iar se pitea. În tot cazul aş-teaptă ceva, era limpede. I se făcu frică. Pînă şi figurile din cărţi îl înfricoşau. Dame — două alături !

„Unde o fi a treia ?" îşi căznea mintea Peredonov. Se boldi înde-lung şi timp la dama de pică, apoi întoarse cartea cercetîndu-i re-versul : s-o fi ascuns după cămaşa cartonaşului.

Rutilov băgă de seamă şi zise mucalit :

— Ardalion Borisîci trage cu ochiul în cămaşa damei sale, doar-doar o zări ceva.

Urmă un hohot de rîs general.

Puţin mai la o parte de ei, doi tineri funcţionari de poliţie jucau cu mare pasiune popa-prostu. Partidele lor se succedau cu o viteză drăcească şi rezultatul de fiecare dată era marcat printr-o explozie de bucurie din partea cîştigătorului ; prăpădindu-se de rîs, acesta îi adresa partenerului o tiflă lungă cu degetele ambelor mîini. Cel ce pierduse se necăjea teribil.

La un moment dat pătrunse în salon miros de bucate gătite. Gruşi-na îşi pofti oaspeţii în sufragerie. Se ridicară imediat cu toţii şi, mai fandosindu-se, mai împingîndu-se, trecură în odaia de alături. Cu chiu, cu vai, se aşezară în cele din urmă în jurul mesei.

— Vă rog, serviţi-vă, îi îndemnă Gruşina. Mîncaţi, drăguţilor, în-dopaţi-vă burticelele pînă peste urechiuşe.

— Pofta musafirilor, bucuria gospodinelor, strigă vesel Murin. Îi desfătau privirea clondirele cu vodcă ce tronau pe masa încărcată, îl bucura şi gîndul că era în cîştig la jocul de cărţi.

Mai zeloşi decît toţi ceilalţi se dovediră a fi Volodin şi cei doi fun-cţionari tineri — alegeau bucăţile mai bune şi felurile mai scumpe şi devorau cu o lăcomie feroce icrele. La care Gruşina nu avu decît să remarce în chip de glumă printr-un rîs silit :

— Pavel Vasilievici chiar şi cherchelit să fie adulmecă şi ia aminte, peşte pune la plăcinte.

Doar nu de dragul lui a pus ea icrele pe masă ! Şi sub pretextul că vrea să le ofere doamnelor, luă din faţa lui toate felurile mai alese. Dar Volodin nu-şi pierdu curajul şi se mulţumi cu ce mai rămînea : apucase să înghită destule bunătăţi chiar de la început şi acum nu-i mai păsa.

Peredonov se uită la ceilalţi cum mestecă şi i se părea că toată lu-mea rîde de el. De ce adică ? Ce-au găsit de rîs ? Şi consumă cu în-verşunare tot ce-i cădea sub mînă ; mînca hulpav, neglijent.

După cină se aşezară iar la cărţi. Curînd însă Peredonov se plictisi. Trînti cărţile şi declară :

— Dracu să vă ia ! N-am noroc. Mi s-a urît. Varvara, mergem aca-să.

După el se ridicară şi alţi musafiri.

În vestibul, Volodin observă la Peredonov un bastonaş nou. Îi cer-cetă atent măciulia, apoi întrebă rînjind :

— Ardaşa, ce or fi însemnînd oare aceste degeţele răsucite ca un covrigel împletit ?

Peredonov îi luă supărat bastonaşul din mîini, apropie de nasul lui măciulia de abanos sculptată în formă de pumnuleţ cu o combinaţie din trei degete, şi zise :

— O tiflă încîlcită, s-o papi îndulcită. Volodin făcu o mutră ofensa-tă.

— Dă-mi voie, Ardalion Borisîci, zise el, chiflă îndulcită mai obiş-nuiesc eu să mănînc, dar tiflă îndulcită n-am chef să încerc.

Peredonov nu-l mai asculta ; grijuliu îşi înfăşurase gîtul cu fularul şi-şi încheia paltonul la toţi nasturii. Rutilov îi spuse rîzînd :

— Ce te înfofoleşti atîta, Ardalion Borisîci ? E cald afară.

— Sănătatea, întîi de toate, rosti sentenţios Peredonov. Strada se potolise : dormita cufundată în noapte respirînd cu sforăieli molco-me.

Întunericul, umezeala deprimau. Cerul colcăia într-o frămîntare de nori grei. Peredonov bombăni:

— Ce li se mai năzare să năpustească fără rost atîta întunecime.

Acum însă n-avea nici o teamă, nu mai era singur, ci cu Varvara.

Curînd se porni o ploaie măruntă, deasă, necontenită, în liniştea ajunsă compactă, numai ploaia bolborosea sîcîitor, zorind şi înecîn-du-se într-un discurs interminabil, monoton şi trist.

Peredonov simţea reflectîndu-se în natură propria lui stare de ma-rasm profund, frica lui viscerală înaintea închipuitei ostilităţi a aces-teia faţă de dînsul ; dar viaţa aceea lăuntrică a naturii întregi, care scapă oricărei definiri din afară, viaţa aceea plină de trăiri vibrante şi singura în măsură să creeze raporturi cu adevărat fireşti, reale şi profunde între om şi natură — acea viaţă el n-o simţea. Şi tocmai de aceea natura toată i se părea pătrunsă doar de sentimente mărunt omeneşti. Orbit de egoism, de ispitele şi iluziile individualismului său exclusivist, de tentaţiile existenţei sale pur personale, el nu înţe-legea extazul dionisiac, spontan care irupea triumfător şi năvalnic din sînul naturii. Era orb, jalnic şi meschin, cum sînt mulţi dintre noi.

XXIII

Soţii Prepolovenski luaseră asupra lor organizarea cununiei. Con-veniseră s-o facă într-un sat apropiat, la vreo şase kilometri de oraş. Varvara se jena să apară în chip de mire şi mireasă într-un oraş în care stătuseră împreună atîţia ani dîndu-se drept rude. Data cunu-niei fusese ţinută în mare secret ; soţii Prepolovenski lăsaseră să se înţeleagă că aceasta va avea loc vineri, când de fapt nunta se făcea miercuri, ca să evite prezenţa unor curioşi din oraş. Varvara nu con-tenea sa repete :

— Ai grijă, Ardalion Borisîci, să nu scapi vreo vorbă cuiva ; sînt în stare să strice totul.

Banii trebuincioşi pentru cheltuielile de ocazie, Peredonov îi scotea anevoie, şi de fiecare dată o batjocorea pe Varvara în modul cel mai cumplit. Uneori îi vîra sub nas bastonaşul cu măciulia sculptată :

— Dacă-mi pupi tifla, îţi dau bani, altfel nu capeţi nimic. Varvara săruta măciulia, consolîndu-se :

— Mare lucru, că doar n-o să-mi crape buzele.

Data nunţii rămăsese o taină pînă în ziua fixată pentru cununie chiar şi pentru cavalerii de onoare, de teamă ca aceştia să nu trădeze cumva secretul. La început, invitară pe Rutilov şi pe Volodin. Amîn-doi, bineînţeles, au acceptat cu mare plăcere ; Rutilov — savurînd anticipat suita de situaţii amuzante la care va asista, Volodin — mă-gulit că avea să joace un rol atît de important într-un eveniment atât de remarcabil din viaţa unei persoane atît de respectabile. Dar Pere-donov se mai gîndi că, dată fiind poziţia lui în ierarhia sociala, un singur cavaler de onoare pentru persoana lui e prea puţin şi decla-ră :

— Ţie, Varvara, ţi-ajunge un singur cavaler de onoare, eu însă am nevoie de doi : nu e lucru uşor să-mi ţie mie cununa, eu sînt o per-sonalitate în acest oraş, nu un terchea-berchea oarecare.

Şi-l invită pe Falastov să-i fie al doilea cavaler de onoare. Varvara bodogănea :

— Dă-l naibii, avem doi, ce-ţi mai trebuie încă unul.

— Poartă ochelari de aur, ceremonia va deveni şi mai impozantă aşa.

În dimineaţa zilei de nuntă, Peredonov se spălă cu apă caldă, ca de obicei, spre a evita răceala, apoi ceru să i se aducă fard, explicînd :

— De azi încolo va trebui să mă dau cu fard zilnic, altminteri vor zice că-s bătrîn şi îmi refuză numirea în postul de inspector.

Oricît de rău îi părea Varvarei de fardul ei, i-l aduse totuşi şi Pere-donov îşi rumeni obrajii, mormăind :

„Dacă şi Veriga se dă cu fard, ca să pară mai tînăr, cum să mă cu-nun eu aşa cu obrajii nefardaţi.'"

Încuindu-se apoi în dormitor, hotărî să-şi aplice nişte semne, pen-tru ca Volodin să nu-l poată substitui. Îşi mîzgăli pielea cu cerneală desenând litera P în piept, pe burtă, pe coate şi în diferite alte locuri.

„Ar trebui să-l însemn şi pe Volodin, dar cum naiba s-o fac ? Ob-servă şi le şterge", se gîndea cu disperare Peredonov.

Îi trecu prin cap apoi gîndul ca n-ar fi rău de loc să-şi pună un cor-set ; s-ar putea întîmpla să se cocârjeze fără să-şi dea seama şi pe loc i se duce buhul că e ramolit. Ceru Varvarei să-i aducă un corset. Dar corsetele Varvarei se dovediră, a fi prea strîmte, nici unul nu se po-trivi ca să-l cuprindă şi să se încheie.

— Trebuia cumpărat din timp, bombănea el necăjit. Nici atîta grijă n-au avut.

— Ai văzut tu bărbat să poarte corset ? îl potolea Varvara, nu poar-tă nimeni.

— Veriga poartă.

— Păi, Veriga e un moş bătrîn, pe cînd tu, Ardalion Borisîci, slavă Domnului, eşti bărbat în toată puterea.

Peredonov zîmbi satisfăcut, se privi în oglindă şi constată :

— Păi da, mai trăiesc vreo sută cincizeci de ani de aici încolo.

Motanul strănută sub pat. Varvara zise surîzînd :

— Uite, şi motanul strănută, înseamnă că e adevărat.

Dar aici Peredonov se încruntă. Motanul de la o vreme îl cam înfri-coşa şi strănutul lui i se păru suspect.

„Cine ştie ce-mi cobeşte cu strănutul lui", gîndi el şi se vîrî sub pat să-l scoată de acolo. Motanul mieuna disperat lipindu-se de perete, ca deodată cu un ţipăt înspăimîntător să se repeadă printre mîinile lui Peredonov şi s-o zbughească din cameră.

— Drac împeliţat ! strigă mînios Peredonov.

— Drac sadea, îi cîntă în strună Varvara, s-a sălbăticit de tot mota-nul ăsta, nu se lasă nici mîngîiat pe blană, parcă ar fi intrat dracul în el.

Soţii Prepolovenski convocaseră pe cavalerii de onoare dis-de-di-mineaţă. Pe la orele zece aceştia se prezentară la Peredonov. Mai ve-niră apoi Gruşina şi Sofia cu bărbatul ei. Se serviră gustări şi vodcă. Peredonov n-avea poftă de mîncare şi se gîndea cum ar putea să se facă mai deosebit şi mai distinct faţă de Volodin.

„Şi-a încreţit părul în chip de mieluşel", se gîndi el înveninat şi de-odată îl străfulgeră ideea că ar putea şi el sa-şi facă o pieptănătură mai aparte. Se ridică brusc, zicînd :

— Staţi aici, mîncaţi, nu-mi pare rău, iar eu mă duc la frizer să mă coafez spanioleşte.

— Cum vine asta spanioleşte ? întrebă Rutilov.

— Ai să vezi.

După ce plecă el, Varvara îşi vărsă năduful :

— Mereu născoceşte cîte ceva. Peste tot i se năzar draci. Ar trebui să se mai lase de trăscău, beţivanul dracului !

Prepolovenskaia o consolă surîzînd şiret :

— Ei, acum, după ce vă cununaţi, capătă şi dumnealui numirea şi se linişteşte.

Gruşina chicotea. O încînta atmosfera de mare taină ce plutea în jurul acestei cununii şi în acelaşi timp o rodea pornirea de a pune la cale un mic scandal, rămînînd totuşi în afară de orice bănuială. Iz-butise aseară să strecoare în şoaptă la urechea unora dintre prietenii săi vestea, divulgînd ora şi locul cununiei. Iar azi-dimineaţă îl che-mase la ea pe băiatul mai mic al lăcătuşului şi pentru un pitac

îl în-demnase să aştepte seara la marginea oraşului întoarcerea nuntaşi-lor şi să arunce în căruţa noilor căsătoriţi gunoaie şi mototoale de cîrpe şi de hîrtii. Puştiul se învoi bucuros, jurînd ca nu o va trăda. Gruşina îi aminti :

— Dar pe Cerepnin l-aţi trădat cînd v-au luat la bătaie.

— Am fost nişte proşti, răspunse băiatul, acum să ne ducă la spîn-zurătoare şi tot nu suflăm o vorbuliţă.

Şi ca să-şi întărească jurămîntul, înghiţi o fărîmă de pămînt. Pentru asta Gruşina îi mai dădu trei copeici.

La frizerie, Peredonov ceru să vină patronul. Acesta, un tînăr ab-solvent al şcolii orăşeneşti, care din cînd în cînd mai citea şi câte o carte împrumutată de la biblioteca zemstvei, tocmai încheia tunsoa-rea unui moşier, pe care Peredonov nu-l cunoştea. Isprăvind se apropie de noul venit.

— Termină cu el mai întîi, se răsti acesta.

Moşierul plăti şi plecă. Peredonov se aşeză în faţa oglinzii.

— Rotunjeşte-mi tunsoarea şi aranjează-mi părul, zise el. Am astă-zi o treabă importantă, cu totul deosebită ; să-mi faci o frizură spa-niolă.

Băiatul-ucenic pufni în rîs. Patronul se uita la el sever. Nu avusese niciodată ocazia să vadă cum se face o tunsoare spaniolă, nu ştia cum arată o frizură spaniolă şi nici dacă există o asemenea frizură. Dar dacă domnul cere aşa ceva, înseamnă că el ştie ce vrea. Tînărul frizer n-a vrut să-şi arate ignoranţa şi a zis respectuos :

— Părul dumneavoastră, domnule, nu îngăduie o asemenea frizu-ră.

— De ce, adică ? întrebă înţepat Peredonov.

— Firul e prea subţire din cauza proastei alimentări a rădăcinii.

— Şi ce trebuie să fac — să-l stropesc cu bere ? mormăi Peredonov.

— Vai de mine, de ce cu bere ! zîmbi amabil frizerul. Gîndiţi-vă to-tuşi, că dacă îl tund cît de cît ajustîndu-l, întrucît pe capul dumnea-voastră a şi apărut semnul impozanţei, nu voi avea cum să potri-vesc părul pentru o pieptănătură spaniolă.

Peredonov se simţi zdrobit de imposibilitatea de a fi pieptănat spanioleşte.

— Bine, tunde-mă cum vrei, zise el resemnat.

„Nu cumva şi-au vîrît şi aici nasul şi l-au îndemnat pe frizer să nu-mi facă o tunsoare mai deosebită. Nu trebuia să spun acasă unde mă duc." Era clar că, în timp ce el mergea agale şi cu multă demni-tate pe străzi, Volodin a luat-o la fugă de-a dreptul în salturi de ber-becuţ prin fundul curţilor şi s-a înţeles cu frizerul.

— Să dau cu apă de colonie ? întrebă acesta isprăvind tunsoarea.

— Da, cu rezeda, şi toarnă cît mai mult ca să dregi ce ai meşterit pînă acum, ceru Peredonov.

— Vă rog să iertaţi, nu avem rezeda, zise jenat frizerul, nu doriţi appoponax ?

— Nimic nu eşti în stare să faci mai acătării, zise necăjit Peredo-nov, dă cu ce ai.

Porni amărît acasă. Sufla un vînt puternic. Porţile lăsate vraişte se izbeau cu zgomot, se căscau, se hlizeau. Peredonov le privea dezo-lat. Cum să ieşi din oraş pe o vreme ca asta ? Dar acum, odată puse la cale, lucrurile se desfăşurau de la sine.

În faţa casei aşteptau trei tarantasuri. Trebuia grăbită plecarea. Alt-minteri vehicolele vor atrage atenţia, se vor aduna curioşi, se vor ivi şi amatori să vadă ceremonia cununiei. Se aşezară şi porniră : Pere-donov cu Varvara, soţii Prepolovenski cu Rutilov, Gruşina cu ceilalţi cavaleri de onoare.

În piaţă se ridicară nori de praf. Peredonov avu impresia că aude zgomot de topoare. I se păru că vede înălţîndu-se prin norii de praf silueta unei zidiri de bîrne. Se construia o cetate. Mişunau mujici în cămăşi roşii, tăcuţi, fioroşi.

Căruţele trecură în goana — cumplita vedenie dispăru. Cuprins de spaimă, Peredonov se uită în urmă, dar nu mai văzu nimic şi nu cu-teză să mărturisească nimănui nălucirea.

O tristeţe copleşitoare îl apăsă pe suflet tot drumul. Firea întreagă îl întîmpina cu ostilitate, toate în jurul lui vădeau semne ameninţă-toare. Cerul se încrunta. Vîntul sufla potrivnic şi scotea vaiere ciu-date. Copacii refuzau să ofere umbră, o acaparaseră toată numai pentru ei. În schimb, colbul se ţinea de căruţe ca un şarpe cenuşiu, lung, semitransparent. Soarele se muta mereu din loc în loc pitindu-se în dosul norilor ca o iscoadă : spiona ? pe cine ?

Drumul străbătea locuri uşor deluroase şi de după cîte un dîmbu-leţ răsăreau mereu tufe, crînguri, lunci, pîraie pe sub poduri urui-toare de lemn.

— Pasărea-Ochi în zbor a trecut, rosti mohorît Peredonov, scrutînd cu privirea îngustată zările albicios-pîcloase. Un ochi şi două aripi, altceva nimic.

Varvara zîmbi. Îl crezu ameţit încă de la gustarea de dimineaţă. Nu-l contrazise, socotindu-l în stare să se supere pe loc şi să dea în-dărăt, amînînd din nou cununia.

În biserică, în dosul unei coloane din fund se aflau deja ascunse ce-le patru surori Rutilov. Peredonov nu le văzu la început ; mai tîrziu însă, în timpul ceremoniei propriu-zise, cînd ele îşi părăsiră ascun-zişul şi înaintară pînă-n mijlocul bisericii, le zări şi se sperie. Deal-tfel, nici nu s-au arătat rău intenţionate, n-au pretins, cum îşi închipuia el că vor face, ca el s-o alunge pe Varvara şi să ia pe una din ele ; numai că rîdeau tot timpul. Şi rîsul lor, la început discret, răsuna tot mai tare şi mai vehement în urechile lui, ca rîsul unor furii neîm-blânzite.

Nici o persoană străină din afara cercului de intimi invitaţi nu se mai afla în biserică ; doar cîteva băbuţe nimerite aici în trecere, cine ştie de unde. Lipsa oricărei asistenţe a fost pur şi simplu salutară, deoarece comportarea lui Peredonov era de o ciudăţenie de-a drep-tul stupidă. Căsca mereu, mormăia ceva pe sub nas, o împingea pe Varvara, se plîngea că pute a tămîie, a ceară, a mujici.

— Surorile tale rîd întruna, mîrîi el întorcînd capul spre Rutilov, să nu crape fierea în ele de atîta rîs.

Îl mai sîcîia şi nejdia. Murdară, prăfuită, se tot ascundea sub faldu-rile odăjdiilor preotului.

Şi Varvara, şi Gruşina găseau mereu motive de chicoteală pe sea-ma rînduielilor slujbei care li se păreau caraghioase. Cuvintele ca soţia trebuie să se alipească soţului le prilejuiră un haz deosebit. Pufnea în rîs şi Rutilov, considerîndu-se dator oricînd şi oriunde să facă doamnele să rîdă. În schimb, Volodin se ţinea cuviincios şi grav, îşi făcea mereu semnul crucii, arborînd o expresie de profundă concentrare. Pentru el rînduielile bisericeşti erau legate de unicul concept, că toate acestea sînt prestabilite, o dată pentru totdeauna,

trebuiesc deci îndeplinite şi că îndeplinirea tuturor rânduielilor du-ce la oarecare comoditate interioară: te-ai dus la biserică în zi de săr-bătoare — eşti absolvit; ai păcătuit, dar te-ai pocăit — eşti de aseme-ni absolvit. E bine şi comod, cu atît mai comod că în afara bisericii nu eşti dator deloc să te gîndeşti la cele bisericeşti, ci trebuie să te conduci după cu totul alte norme de vieţuire cotidiană.

Oficierea cununiei tocmai se încheiase şi toţi erau încă în biserică cînd surveni surpriza cea mare, de care se temuseră atîta şi pe care o credeau acum exclusă. Cu totul pe neaşteptate, năvăli în biserică un grup gălăgios — Murin şi prietenii lui, toţi cu chef, bine dispuşi.

Murin, cu părul vîlvoi, chipul şters şi ţinuta neglijentă ca de obicei, îl cuprinse în braţe pe Peredonov, strigînd cît îl ţinea gura :

— Secretos mai eşti, bădie ! Dar de noi n-ai cum să te ascunzi. Prie-teni la cataramă, cum s-ar zice, iar dumnealui îmi umblă cu fofîrlica. Cum vine asta, nenişorule ? !

Răsunară voci, exclamaţii :

— Să nu ne chemi pe noi, păcătosule !

— Am prins noi de veste, ce crezi că aşa merge !

— După ei, fraţilor, am zis şi...

— Iată-ne aici de faţă, toată gaşca !

Şi care mai de care se înghesuiră să-l îmbrăţişeze şi să-l felicite. Murin îi dădea înainte cu vorba :

— Ca tot omul la beţie, am greşit puţintel drumul, altminteri so-seam la ţanc.

Peredonov se uita mohorît fără să răspundă la felicitări. Stătea co-pleşit de ciudă şi de teamă.

„Îţi adulmecă urma şi te găsesc oriunde te-ai duce", se gîndea cu amărăciune.

— Faceţi-vă barem semnul crucii, se răsti el cu năduf, de unde să ştiu eu că nu-mi umblaţi cu gînduri rele.

Musafirii îşi făcură cruce în bătaie de joc, rîzînd în hohote şi hu-lind. Se distinseră într-astea mai cu seamă cei doi funcţionăraşi tine-ri. Cu glas dojenitor, diaconul încercă să-i domolească.

Printre musafiri era unul cu mustaţă roşcată, un tînăr pe care Pere-donov nici nu-l cunoştea măcar. Semăna grozav cu un motan. Nu cumva motanul lor s-a prefăcut în om ? Altfel, de ce ar pufni mereu din nas, — nu-şi poate uita apucăturile pisiceşti.

— Cine v-a spus ? întrebă înveninată Varvara pe cei sosiţi.

— Nişte oameni de treabă, nevestico, răspunse Murin, dar cine anume, am şi uitat.

Gruşina se fîţîia printre ceilalţi, schimbînd cu ei priviri conspirati-ve. Musafirii surîdeau, dar nu o trădară. Murin ţinu să precizeze :

— Nu ştiu cum ţi se va părea, Ardalion Borisîci, dar noi tăbărîm cu toţii la tine acasă şi — vrei nu vrei — va trebui să pui la bătaie cîteva butelcuţe de şampanie, nu fi cărpănos, zău. Se poate ?! Prieteni la cataramă, cum s-ar zice, iar tu te ascunzi într-un moment ca asta.

La întoarcerea alaiului de nuntă, soarele asfinţea scăldînd cerul în vîlvătăi şi aur. Dar toată priveliştea aceasta nu-i conveni lui Peredo-nov.

— Au turnat la aur fără nici o socoteală, bulgări întregi, gata-gata să se desprindă. Unde s-a mai pomenit asemenea risipă ! bombăni el exasperat.

Feciorăşii lăcătuşului îi întâmpinară afară din oraş, în plin cîmp, însoţiţi de un pîlc de puşti ; cu fluierături şi huiduieli, ceata lor se ţinu scai de căruţa mirilor. Peredonov tremura de frică. Varvara bos-corodea, scuipînd înspre ei şi dînd cu tifla. Musafirii şi cavalerii de onoare se prăpădeau de rîs.

Ajunseră acasă la Peredonov. Tot grupul de nuntaşi năvăli zgomo-tos înăuntru cu fluierături şi strigăte de veselie. Băură şampanie, apoi trecură la vodcă, după care se instalară în jurul măsuţelor de

joc. Cheful ţinu toată noaptea. Varvara se chercheli. Juca şi chiuia fe-ricită, triumfătoare. Fericit era şi Peredonov — n-a fost totuşi substituit. Musafirii, ca de obicei, se purtau faţă de Varvara fără nici o sin-chiseală, ba şi cu oarecare cinism, ceea ce i se părea şi ei în firea lu-crurilor.

După cununie, în traiul cotidian al Peredonovilor n-au intervenit cine ştie ce schimbări. Atîta doar că în raporturile ei cu soţul, Varva-ra deveni parcă mai sigură şi mai independentă. Se agita ceva mai puţin în jurul lui, dar în virtutea obişnuinţei continua să-i ştie de fri-că. Tot din obişnuinţă, continua şi Peredonov să se răstească la ea, ba o mai lua şi la palme din cînd în cînd. Dar şi el începu să-şi dea seama că în noua ei situaţie, Varvara căpătase mai multă siguranţă de sine. Şi acest lucru îl contraria. În mintea lui, faptul că ea nu se mai teme de el ca înainte, constituia o dovadă că era ferm decisă să ducă pînă la capăt intenţia ei criminală de a se descotorosi de el, substituindu-l prin Volodin.

„Trebuie să fiu cu ochii în patru", gîndea el.

În schimb, Varvara îşi trăia zilele de triumf.

Împreună cu soţul făcea vizite cucoanelor din protipendada oraşu-lui, chiar şi celor mai puţin cunoscute. Comportarea ei cu acest pri-lej vădi un orgoliu ridicol şi multă stîngăcie. Peste tot a fost primită după regulile bunei-cuviinţe, deşi în unele case era întîmpinată cu oarecare surprindere. Îşi comandase din timp o pălărie, special pen-tru vizite, la cea mai bună modistă din localitate. O încînta îndeose-bi garnitura de flori, pe cît de mari — pe atît de stridente, ce o îm-podobeau din belşug.

Prima vizită, soţii Peredonov au făcut-o soţiei directorului. De aco-lo au plecat, în trăsura care-i aştepta, la soţia mareşalului nobilimii.

În ziua cînd se pregăteau să înceapă suita vizitelor — ceea ce, bine-înţeles, în casa familiei Rutilov s-a ştiut numaidecît — cele trei suro-ri se

înfiinţară şi ele la Varvara Nikolaevna Hripaci, roase de curio-zitate să vadă cum se va prezenta acolo Varvara. Curînd sosiră şi so-ţii Peredonov. Varvara făcu o reverenţă în faţa directoresei şi cu o voce mai scîrţîită chiar decît o avea în împrejurările obişnuite, rosti:

— Iată-ne şi pe noi în casa dumneavoastră. Nădăjduim să ne arăta-ţi dragoste, prietenie şi bunăvoinţă.

— Îmi pare bine, răspunse cu oarecare efort directoreasa, poftind-o sa ia loc pe divan.

Vădit încîntată Varvara se aşează pe locul indicat ; cu un gest larg îşi desfăşură rochia verde foşnitoare şi începu conversaţia, cautînd să-şi ascundă stingherea la printr-un ton ce se voia degajat.

— Am tot stat demoazelă, dar iată că acum sînt şi eu madam. Noi două purtăm acelaşi nume : pe mine mă cheamă Varvara şi pe dum-neata te cheamă Varvara şi totuşi nu eram în relaţii de vizită. Cît timp am fost demoazelă, stăteam mai mult acasă. Dar pînă cînd să tot stai după cuptor! De aici încolo însă, noi cu Ardalion Borisîci am hotărît să ducem o viaţă de societate. Rugăm să poftiţi — noi la voi, voi la noi, musiu la musiu, madam la madam. Cu toată plăcerea !

— Se pare, însă, că nu aveţi de gînd să rămîneţi mult timp aici, a zis directoreasa, am auzit că soţul dumitale aşteaptă să fie transfe-rat.

— Aşa este. Cum vine hîrtia plecăm, confirmă Varvara, dar cîtă vreme n-a venit încă hîrtia aceea, trebuie să mai trăim şă aici în rînd cu oamenii : să mai ieşim în societate, să ne vadă lumea şi pe noi.

Varvara îşi pusese şi ea mari speranţe în mult rîvnitul post de in-spector. Imediat după nuntă intervenise iar pe lîngă prinţesă. Ne-primind deocamdată nici un răspuns, era decisă să-i mai scrie, oda-tă cu felicitarea de Anul nou.

— Iar noi, Ardalion Borisîci, eram aproape convinse că v-aţi pus în gînd s-o luaţi în căsătorie

pe domnişoara Pîlnikova, zise Ludmila cu o voce insinuantă.

— Aşi, făcu mînios Peredonov. Nu mă însor eu cu orişicare ; am nevoie de protecţie.

— Şi totuşi, cum a rămas cu m-lle Pîlnikova ? îl necăjea Ludmila. Doar i-aţi făcut o curte teribilă ! V-a refuzat ?

— O demasc eu în cele din urmă, mormăi posac Peredonov.

— E o idee fixă a lui Ardalion Borisîci, interveni glumeţ directorul, rîzînd sec şi mărunt, după cum avea obiceiul.

XXIV

Motanul lui Peredonov devenea din ce în ce mai înrăit, nu venea la chemări, se oţăra, stupea şi zgîria — într-un cuvînt se sălbăticise de tot. Peredonov prinsese frică de el. Năpădit uneori de o adevărată spaimă, îşi rostea grăbit descîntătura.

„Va ajuta oare ? gîndea el. Din păcate e prea tare electricitatea din blana Iui".

Într-o zi îi trăsni prin cap să-l tundă. Zis şi făcut. Varvara lipsea de acasă — plecase la Gruşina vîrînd în buzunar o sticluţă de vişinată — n-avea cine să-l împiedice. Legă o batistă în chip de zgardă la gî-tul motanului şi prinzând de ea o frînghiuţă porni la frizerie. Mota-nul mieuna disperat, se zbătea, se trăgea înapoi. Uneori se arunca furios asupra lui Peredonov, dar acesta îl îndepărta cu bastonul. O droaie de băieţi se ţineau în urma lui cu fluierături, rîsete şi huidu-ieli. Trecătorii se opreau nedumeriţi. Larma atrăgea la ferestre curi-oşi din case. Posomorît Peredonov trăgea după el motanul, fără a se sinchisi de toate astea.

Cu chiu, cu vai, ajunse în cele din urmă la frizerie.

— Să-mi razi motanul, zise el patronului; dar vezi să mi-l razi chi-lug.

Droaia de băieţi se înghesuia în faţa uşii hohotind şi schimonosin-du-se. Frizerul se făcu roşu ca racul şi zise cu glas tremurînd, de jig-nire :

— Scuzaţi, domnule, nu ne ocupăm cu de-astea ! Şi nici n-am vă-zut vreodată motani raşi. O fi vreo modă cu totul nouă, care la noi n-a ajuns încă.

Peredonov îl ascultă cu o nedumerire tîmpă, apoi strigă :

— Zi mai bine că nu te pricepi, şarlatanule.

Şi plecă tîrînd după el motanul care zbiera cît îl ţineau bojocii. Pe drum, Peredonov se gîndea cu amărăciune că oriunde s-ar duce, to-ţi, dar absolut toţi, îşi bat joc de el şi nimeni, nimeni nu vrea să-i vi-nă în ajutor. O tristeţe grea îi strivea dureros pieptul.

Peredonov, Volodin şi Rutilov intrară în salonul din parc să joace biliard. Marcherul îi întîmpină jenat.

— Astăzi nu se poate juca.

— Dar de ce? întrebă mîniat Peredonov. Cine poate să ne interzi- că !

— Pentru că, scuzaţi, dar n-avem bile, răspunse marcherul.

— E un gură-cască, se auzi de după despărţitura bufetului strigă-tul ameninţător al bufetierului.

Marcherul tresări, mişcă neaşteptat şi oarecum iepureşte din vîr-ful urechilor înroşite şi adaogă în şoaptă :

— Ni le-au furat. Peredonov strigă speriat.

— Nu mai spune ! Cine le-a furat ?

— Nu se ştie, raportă marcherul. Parcă n-a mai trecut nimeni pe aici ; şi cu toate astea bilele au dispărut.

Rutilov chicotea repetînd mereu :

— Ce chestie !

Volodin făcu o mutră jignită şi se apucă să-l admonesteze pe mar-cher :

— Dacă la dumneata oricine pofteşte poate să fure bilişoarele, fi-indcă îţi arde mereu de plimbare, iar bilişoarele pofteşti să le laşi în

părăsire, ar fi trebuit să-ţi faci rost din timp de alte bilişoare, ca să avem cu ce juca. Am venit aici să jucăm, dar dacă nu există bilişoa-re, cum să jucăm ?

— Ia nu te mai văicări, Pavluşa, curmă Peredonov bîrîiala acestuia. Sîntem şi aşa scîrbiţi destul. Caută bilele, marcherule, trebuie nea-părat să jucăm, iar pînă atunci adă două sticle de bere.

Se aşezară la bere. Dar se plictiseau. Bilele nu erau de găsit. Se mai dondăniră între ei, îl mai beşteliră pe marcher. Dar acesta, simţindu-se vinovat, nu scotea nici o vorbă.

Furtul bilelor apăru în capul lui Peredonov ca o nouă lucrătură a duşmanilor săi.

„Cu ce gînd ?" se întreba el chinuit şi nu putea să înţeleagă.

Ieşi în parc, se aşeză pe o bancă la marginea eleşteului — nu mai trecuse niciodată prin locul acela — şi îşi aţinti tîmp privirea pe su-prafaţa verzuie a apei stătute. Volodin se aşeză alături. Împărtăşea tristeţea prietenului său şi ramase şi el cu ochii ca de berbec aţintiţi într-acolo.

— Ce rost are aici, Pavluşa, această oglindă murdară ? întrebă Pe-redonov, împingînd cu bastonul spre eleşteu.

Volodin zîmbi dezvelindu-şi dinţii.

— Nu e oglindă, Ardaşa, ci eleşteu. Şi fiindcă nu suflă deloc, vîntu-leţul, copacii se răsfrîng în apa lină şi se arată ca într-o oglindă.

Peredonov ridică privirea. Pe celălalt mal, un gard separa parcul de stradă. Peredonov întrebă :

— Dar ce caută motanul pe gard ?

Volodin se uită şi el spre celălalt mal şi zise chicotind :

— Este, dar s-a isprăvit.

Nu era pe gard nici un motan ; o năzăreală de a lui Peredonov — un motan cu ochi mari verzi, un duşman şiret, neobosit.

Gîndurile lui se întoarseră la bile. Cui i-au trebuit ? Să le fi devorat nejdia ? De-aia nu se mai

arată astăzi, gîndea Peredonov. S-a ghiftu-it şi doarme undeva ascunsă.

Porni abătut acasă.

Asfinţitul se stingea. Un nouraş rătăcea singuratic pe cer, apropiin-du-se tiptil — norii au încălţări moi, de iscoadă. Pe marginile lui întunecate surîdea enigmatic un reflex sinistru. Deasupra rîului dintre parc şi oraş umbrele caselor şi tufelor tresăreau, se clătinau şuşotind — căutau pe cineva.

Iar jos, pe pămînt, în acest oraş mohorît şi veşnic ostil, îi ieşeau mereu în cale numai oameni răi, porniţi pe zeflemea. Totul se conto-pise într-o adversitate generală faţă de Peredonov, oamenii lătrau la el din faţă şi din urmă, cîinii rîdeau de el în hohote.

Doamnele din oraş începură să întoarcă Varvarei vizita. Unele se grăbiră, pline de curiozitate febrilă, chiar a doua sau a treia zi, să vadă cum se prezintă Varvara acasă. Altele lăsară să treacă o săptă-mînă sau şi mai mult. Iar cîteva nu veniră deloc; Verşina, de pildă.

Soţii Peredonov aşteptau cu o nerăbdare înfrigurată în fiecare zi aceste vizite ; ţineau o evidenţă exactă a celor ce n-au venit încă. Aşteptau cu emoţie mai ales vizita directorului cu soţia — te pomeneş-ti că perechea Hripaci nu vine.

Trecu o săptămînă. Soţii Hripaci nu veneau. Varvara începu să tu-ne şi să fulgere. Pentru Peredonov însă aşteptarea aceasta s-a soldat cu o prăbuşire, căutată parcă, într-o stare de profund marasm. Pri-virea-i devenise total opacă, ochii lipsiţi de orice licăr de gîndire pă-reau că se sting şi uneori semănau cu ochii unui om mort. Îl chinuiau spaime absurde. Fără nici o cauză aparentă, începea să se teamă de unele obiecte. La un moment dat i se năzări şi îl tortură cîteva zi-le gîndul că va fi înjunghiat; se temea de orice obiect ascuţit şi as-cundea cu grijă cuţitele şi furculiţele din casă.

„Să nu fi făcut careva moşmoane pe ele, ca să mă năpustesc eu în-sumi în tăişul vreunui cuţit."

— Nu-i nevoie de cuţite, declara el Varvarei, chinejii cum mănîncă cu beţişoarele.

Din cauza asta o săptămînă întreagă n-au avut la masă friptură ; s-au mulţumit cu ciorbă şi kaşa.

Răzbunîndu-se pe el pentru mizeriile înghiţite înainte de cununie, Varvara îi cînta uneori în strună şi asta îl întărea şi mai mult în sus-piciunile lui. Îi amintea că are mulţi duşmani care, pe drept cuvânt, au de ce să-l invidieze. Ca să-l necăjească, mai aducea vorba şi des-pre denunţurile denigratoare ce ar fi fost făcute împotriva lui pe la autorităţi şi la prinţesă. Şi se bucura văzîndu-l cum se sperie.

Peredonov nu mai avea nici o îndoială că prinţesa e nemulţumită de el. Altfel cum se explică faptul că nu i-a trimis de ziua nunţii o icoană sau un colac ? Îşi zicea că trebuie neapărat să-i cîştige urgent bunăvoinţa. Dar cum ? Poate cu vreo minciună ? Să calomnieze pe cineva, să bîrfească, să denunţe. Cucoanele sînt ahtiate după bîrfe şi cancanuri. Ce ar fi să născocească ceva nostim şi picant despre Var-vara şi să-i scrie prinţesei. Parcă o vedea cu ce haz rîde, cum se îm-bunează şi-i obţine la repezeală un post bun.

Dar nu se pricepu să ticluiască o asemenea scrisoare ; dealtfel, îl înspăimînta însuşi faptul de a i se adresa prinţesei direct, ca să uite apoi cu totul şi această trăsnaie.

Pe musafirii săi obişnuiţi Peredonov îi trata cu vodcă şi cu vin ief-tin. În vederea vizitei directorului a cumpărat însă o sticlă de made-ra la preţul de trei ruble. Sticla aceasta de vin, foarte scump după socoteala lui, o păstra în dormitor, iar oaspeţilor de toate zilele o arăta numai, avînd grijă să precizeze :

— E pentru director.

Într-o zi trecură pe la el Rutilov şi Volodin. Peredonov ţinu, bine-înţeles, să se laude cu sticla

aceea de madera.

— Ce folos că o vedem dacă nu cunoaştem gustul vinului, insinuă Rutilov mucalit. Destup-o să gustăm şi noi din această maderă atît de scumpă.

— Ba, pune-ţi pofta-n cui! se indignă Peredonov. Ce-i ofer atunci directorului ?

— Directorul să bea un păhărel de vodcă, găsi soluţia Rutilov.

— Un director n-are voie să bea vodcă, directorul trebuie să bea maderă, argumentă judicios Peredonov.

— Dar dacă-i place vodca, stărui Rutilov.

— Asta-i bună, coşcogea director, cu grad de general, şi să-i placă vodca, zise convins Peredonov.

— Oricum, ai putea totuşi să ne tratezi şi pe noi, nu se lăsă Rutilov.

Dar Peredonov se grăbi să ia de pe masă sticla şi se auzi cum răsu-ceşte cheia dulăpiorului din dormitor, unde o ţinea ascunsă. Reîn-torcîndu-se la musafiri, mormăi posomorît ca să schimbe subiectul :

— Prinţesa ! Vindea în piaţă mere putrede : a prins în laţ un prinţ şi l-a sedus.

Rutilov pufni în rîs :

— Unde s-a mai pomenit ca prinţii să umble prin pieţe ?

— Ei, a ştiut ea să-l ademenească.

— Le cam brodeşti tu aiurea, Ardalion Borisîci, cai verzi pe pereţi, îl hărţuia Rutilov, o prinţesă e doamnă de neam mare.

Peredonov se uită la el mînios şi în creierul lui îşi făcu loc gândul :

„O apără — a trecut de partea ei. Prinţesa asta umbla cu vrăji; l-a obrocit rău, cu toate că stă departe." Iar nejdia se învîrtea în jurul lui, rîdea fără glas zguduindu-se toată în hohote înăbuşite. Prezenţa ei îi amintea alte păţanii

înspăimântătoare. Se uita înfricoşat în jurul său, şoptind :

— În fiecare oraş există cîte un subofiţer secret de jandarmi. Um-blă îmbrăcat civil, uneori are serviciu oarecare, sau face comerţ, sau cine ştie ce alte treburi învîrteşte; iar noaptea, cînd toţi dorm, îmbra-că uniformă albastră şi ţuşti la ofiţerul de jandarmi.

— Dar de ce mai îmbracă şi uniformă ? întrebă interesat Volodin.

— La un şef nu poţi să te prezinţi fără uniformă, te ia la bătaie cu varga, explică Peredonov.

Volodin chicoti. Peredonov se aplecă spre el şi continuă în şoaptă :

— Ba uneori se preface şi în vîrcolac. Vezi alergînd un motan; tu îl vezi un biet motan, da' de unde ! Jandarmul aleargă. De un motan nimeni nu se fereşte, iar el trage cu urechea şi ascultă totul.

În sfîrşit, pe la mijlocul săptămînii a doua, directoreasa îi întoarse Varvarei vizita : împreună cu soţul, într-o zi de lucru, la ora patru, gătită, amabilă, răspîndind în jurul ei mireasma parfumului de vio-lete. Au apărut cu totul neaşteptat pentru Peredonovi, care îşi făcu-seră socoteala că ar putea veni doar într-o zi de sărbătoare şi la o oră ceva mai matinală. Ce zăpăceală pe ei. Varvara trebăluia la bucătă-rie : sumar îmbrăcată, murdară. Se repezi să se îmbrace, iar Peredo-nov ieşi în întîmpinarea oaspeţilor cu aerul omului acum trezit din somn.

— Varvara... îndată, bâigui el, se îmbracă. Gătea. Avem o slujnică nouă, nu ştie să gătească după gustul nostru, o toantă.

Curând apăru şi Varvara, cu faţa roşie, speriată, îmbrăcată la nime-reală, în pripă. Întinse oaspeţilor mîna transpirată şi nu prea curată, şi cu glasul tremurînd de emoţie începu sa se scuze :

— Vă rog să mă iertaţi că v-am făcut să aşteptaţi, dar n-am crezut că veţi veni în zi de lucru.

— Eu nu prea ies în zilele de sărbătoare, explică doamna Hripaci, străzile sînt pline de beţivi. Las să fie liberă slujnica în acele zile.

Treptat se înfiripă şi o conversaţie ; amabilitatea directorului îi mai dădu curaj Varvarei. Musafira o trata pe Varvara cam de sus, cu o nuanţă uşoară de dispreţ, dar şi cu oarecare bunăvoinţă, ca pe o păcătoasă pocăită, care trebuia susţinută moraliceşte, dar în apropie-rea căreia rişti încă să te murdăreşti. Oarecum în treacăt, ea dădu Varvarei şi cîteva poveţe cu privire la îmbrăcăminte, la mobilier.

Varvara se străduia să-i fie pe plac şi tremurul sperieturii nu dispă-ruse din mîini şi de pe buzele ei crăpate. Directoreasa se simţea je-nată de toate astea. Căuta să fie ceva mai amabilă, dar fără voie o cuprindea tot mai mult un sentiment de repulsie. Întreaga ei com-portare dădea a înţelege că între ei sînt excluse relaţiile de cunoştin-ţă mai apropiate. Întrucât însă toate astea se făceau într-o manieră de amabilitate ireproşabilă, Varvara n-a înţeles, făcîndu-şi iluzii că va deveni prietenă cu soţia directorului.

Hripaci avea aerul omului care, nimerind într-un loc cu totul ne-potrivit lui, ştie să ascundă aceasta cu mult tact şi abilitate. Refuză madera : nu obişnuia să bea vin la această oră. Vorbi despre noutăţi-le din oraş, despre schimbările ce se anunţau în componenţa curţii de apel locale. Apărea însă prea evident că el şi Peredonov fac parte din cercuri cu totul diferite ale societăţii locale.

Vizita n-a durat mult. Varvara se arătă bucuroasă cînd musafirii plecară : au venit totuşi şi nici n-au stat mult. Grăbindu-se iar să se schimbe, mărturisi fericită :

— Ei, slavă Domnului, au plecat. Mă crezi, nici nu ştiam ce să vor-besc cu ei. Ce înseamnă să ai de-a face cu nişte oameni pe care nu-i cunoşti — nici nu ştii din ce parte să-i iei.

Ca deodată să-şi aducă aminte că la plecare soţii Hripaci n-au pof-tit-o să vină pe la ei. În primele clipe se simţi consternată, pe urmă însă găsi şi explicaţia :

— Ne vor trimite un bilet de înştiinţare cu programul zilelor de primire. Domnii ăştia au timpul împărţit dinainte pentru orice au de făcut. Ar trebui acum să învăţ s-o întorc şi pe franţuzeşte, căci pe franţuzeşte eu, vorba aia, nici circ, nici mîrc.

Pe drum, la întoarcere, directoreasa îşi împărtăşi impresiile soţu-lui :

— Ea e sub orice nivel şi iremediabil meschină ; orice relaţii cu ea pe picior de egalitate sînt imposibile. Nu văd la ea nimic ce ar cores-punde situaţiei în care s-a pomenit.

La care Hripaci a răspuns :

— Corespunde perfect soţului sau. Aştept cu nerăbdare să-l mute de aici.

După nuntă, Varvara. de bucurie, prinse gust de băutură. Bea de cele mai multe ori în compania Gruşinei. Într-o zi acasă, fiind cu chef, începu să trăncănească despre scrisoare în prezenţa Prepolovenskăi. N-a spus chiar totul, dar aluzia ei era destul de transparen-tă. Pentru Sofia, isteaţă cum era, a fost de-ajuns ca să priceapă ime-diat cum stau lucrurile. „Cum de n-am prins eu şpilul dintr-o dată !" îşi reproşa ea în gînd naivitatea. În semn de încredere deosebită şi cu titlu de mare secret povesti despre falsificarea scrisorilor priete-nei sale Verşina, iar de la aceasta porni vorba prin tot oraşul.

Prepolovenskaia, de cîte ori dădea ochii cu Peredonov, nu se putea abţine să nu-şi bată joc de credulitatea lui.

— Cum poţi fi atît de neştiutor încît să dai crezare la toate, Ardali-on Borisîci ?

— Eu neştiutor ? Am diplomă universitară de candidat.

— Eşti dumneata candidat, dar numai cine nu vrea nu te fraiereş-te.

— Dimpotrivă, eu aş putea să fraieresc pe orişicine. Prepoloven-skaia surîdea ironic şi se depărta. Peredonov rămînea perplex : ce a apucat-o ? Din răutate ! gîndea el. Toţi îl duşmănesc.

Şi-şi încrucişă cele trei degete că să-i trimită în urmă o tiflă.

„N-o să-ţi meargă" gîndea el, consolîndu-se. Dar inima i se strîn-gea de frică.

Aluziile acestea i se păreau insuficiente Prepolovenskăi. Dar nu voia să-i spună în cuvinte clare tot adevărul. De ce să-şi strice rapor-turile cu Varvara ? Şi totuşi, din cînd în cînd, îi trimitea scrisori ano-nime, în care aluziile apăreau mai străvezii.

Peredonov însă le-a înţeles la modul cel mai direct, cu totul greşit.

Sofia îi scrisese :

„Ai face bine să cauţi, dacă nu cumva acea prinţesă, care ţi-a scris scrisorile primite, locuieşte chiar aici."

Peredonov îşi închipui că prinţesa a sosit probabil în oraş special ca să-l urmărească. „S-o fi îndrăgostit de mine, îşi zicea el, şi vrea să mă facă s-o las pe Varvara şi să plec cu ea."

Scrisorile acestea îl înspăimîntau, dar îl şi înfuriau totodată. Se lua de Varvara.

— Unde e prinţesa ? Se aude că ar fi sosit aici.

Varvara, răzbunîndu-se pentru trecut, îl chinuia prin răspunsuri în doi peri, prin împunsături batjocoritoare, prin tot felul de chichiţe laşe, răutăcioase. Hlizindu-se obraznic, spunea cu glas şovăielnic, aşa cum vorbeşte omul cînd spune o minciună sfruntată, fără nici o şansă de crezare :

— De unde să ştiu eu unde se afla acum prinţesa !

— Minţi, ştii prea bine ! striga îngrozit Peredonov.

Nu mai era în stare să discearnă ce e de crezut din cele rostite de ea : sensul cuvintelor sau inflexiunile glasului ei care trădau min-ciuna, ca şi tot ce scăpa înţelegerii sale, acest lucru îl înspăimînta. Varvara nu se lăsa :

— Asta-i bună ! O fi plecat undeva din Petersburg, că doar n-are să-mi ceară învoire mie cînd şi unde să plece.

— S-ar putea oare să fi venit aici ? întreba sfios Peredonov.

— S-ar putea să fi venit şi aici, îl îngîna Varvara pe acelaşi ton. S-o fi îndrăgostit de tine şi a venit să te admire.

Peredonov striga :

— Nu mai spune ! Crezi că s-a îndrăgostit într-adevăr ? Varvara rî-dea batjocoritor.

Din ziua aceea Peredonov îşi propuse să fie foarte atent, ca să nu-i scape neobservată, dacă apare cumva, prinţesa. Uneori i se părea că ea se uită prin geam, ascultă la uşă, şuşoteşte cu Varvara.

Timpul trecu, iar mult aşteptatul, de la o zi la alta, ordin de numi-re în postul de inspector întîrzia să vină. Şi nici vreo informaţie din sursă particulară nu parvenea. Peredonov n-avea curajul să se inte-reseze adresîndu-se prinţesei direct. Varvara mereu îl sperias cu po-ziţia înaltă şi titlul ei de mare nobleţe.

Şi el rămăsese cu impresia că dacă ar îndrăzni să-i scrie s-ar alege cu mari neplăceri. Nu ştia ce anume i s-ar putea întîmpla la plînge-rea prinţesei şi tocmai acest lucru îl înspăimînta cel mai mult.

— Parcă nu-i cunoşti pe aristocraţi ? comenta Varvara. N-ai înco-tro, trebuie să aştepţi. O vor face cînd găsesc ei de cuviinţă. Cum în-cerci să le-o aminteşti — se ofensează şi strici totul. Au toanele lor. Sînt plini de ifose şi le place să fie crezuţi.

Şi Peredonov continua să creadă. Dar şi clocotea de ciudă împotri-va prinţesei. Ba uneori îl muncea

gîndul că şi ea face împotriva lui denunţuri ca să scape de promisiunea dată. Sau pentru faptul că el s-a cununat cu Varvara, prinţesa fiind ea însăşi îndrăgostită de dîn-sul. De aceea, gîndea el, l-a şi înconjurat cu spioni şi iscoade, care îl urmăresc pretutindeni şi l-au împresurat din toate părţile, încît nu-i mai ajunge nici aer, nici lumină. De aia se şi cheamă că este o per-soană suspusă. Orice ar vrea poate să facă.

În pornirea lui, născocea despre prinţesă tot felul de inepţii. Poves-tea lui Rutilov şi Volodin că i-a fost ibovnică şi că îl plătea cu bani grei.

— Dar i-am cheltuit în chefuri. Ce naiba era să fac cu ei! Mi-a pro-mis să-mi dea şi o pensie viageră, dar m-a păcălit.

— Şi ai fi acceptat-o ? întrebă chicotind Rutilov. Peredonov se făcu a nu auzi. Nu înţelesese întrebarea, dar Volodin a răspuns pentru el grav şi judicios :

— De ce să nu accepte, dacă e bogată. Dumneaei a binevoit să se bucure de plăcere, să binevoiască atunci să şi plătească pentru asta.

— Măcar să fi fost o frumuseţe ! se lamentă abătut Peredonov. Dar aşa, ciupită la faţă, cîrnă. Atîta doar că plătea bine, altminteri nici s-o scuipi nu merita, muierea dracului. E datoare să-mi satisfacă ce-rerea.

— Tragi la bărbi, Ardalion Borisîci, tot una şi una, se îndoi Rutilov.

— Aşi, ce bărbi ! Crezi că-mi plătea aşa de florile mărului ? E ge-loasă pe Varvara şi de aceea nu mi-a dat pînă acum post.

Peredonov nu simţea nici un fel de jenă, cînd povestea că prinţesa îl plătea. Volodin era un ascultător devotat şi nu observa aberaţiile şi contradicţiile din relatările lui. Rutilov intervenea cu anumite obi-ecţiuni, dar în sinea lui îşi zicea şi el că nu iese fum fără foc şi că ce-va-ceva tot a fost între Peredonov şi prinţesă.

— E mai bătrînă decît căţeaua popii, continuă Peredonov convins, ca şi cum ar fi relatat lucruri reale. Dar băgaţi de seamă, să nu trăn-căniţi : ajunge la urechile ei şi e de rău. Se sulemeneşte şi-şi strecoa-ră în vine tinereţe porcească Nici n-ai cunoaşte că e bătrînă. Şi de fapt are o sută de ani.

Volodin dădea din cap şi ţîţîia. Credea totul.

Se nimeri întîmplător ca în ziua următoare acestei discuţii, la una din lecţiile sale, Peredonov să dea citire fabulei lui Krîlov, Mincino-sul. Şi fără să-şi dea seama, cîteva zile la rînd, de atunci, se temu să păşească pe pod şi traversă rîul cu barca — ca nu cumva să se pră-buşească podul. Se simţi însă dator să-i dea lui Volodin şi o explica-ţie :

— Tot ce am spus despre prinţesă e adevărat, dar dacă el nu mă crede şi se prăbuşeşte dracului.

XXV

Zvonurile cu privire la scrisorile false se răspîndiră în tot oraşul. Comentarea cazului oferea localnicilor o preocupare înviorătoare şi prilej de pălăvrăgeală pe o temă palpitantă. Aproape toţi o lăudau pe Varvara, bucurîndu-se că Peredonov a fost dus de nas. Şi toţi cei care văzuseră aceste scrisori susţineau, într-un glas, că ei de fapt ghiciseră adevărul chiar de pe atunci.

Jubilau îndeosebi cei din casa Verşinei : Marta, deşi urma să se mă-rite cu Murin, fusese totuşi respinsă de Peredonov ; Verşina, care ar fi vrut să pună ea mîna pe Murin, dar a trebuit să-l cedeze Martei; Vladea, care avea propriile lui motive temeinice de a-l urî pe Pere-donov şi de a se bucura de păţania lui. Deşi era înciudat că Peredonov continuă să rămînă în liceu, ciuda lui pălea în faţa copleştioarei bucurii că Peredonov a înghiţit un hap teribil şi că s-a dovedit a fi un fraier. Dealtfel în ultimele zile, printre liceeni circula un zvon persistent cum că directorul a înştiinţat Inspectoratul General de Învăţămînt că Peredonov

s-a scrîntit, şi că în curînd va sosi o comi-sie medicală, după care el va fi înlăturat din postul de profesor.

Cînd o întîlneau, cunoştinţele Varvarei aduceau vorba mai direct sau mai pe ocolite despre matrapazlîcurile ei, făcînd glume grosola-ne şi semne complice din ochi. Varvara asculta cu interes prefăcut, zîmbea enigmatic, nu confirma, dar nici nu contesta.

Stînd de vorbă cu Gruşina, unii lăsau să se înţeleagă că ştiu despre participarea ei la aceste falsuri. Speriată la culme, Gruşina veni la Varvara, reproşîndu-i trădarea secretului lor. Varvara zise rînjind :

— Ce tot baţi cîmpii, nici gînd n-am avut să spun cuiva.

— Atunci de unde s-a aflat ? întrebă furioasă Gruşina. Că eu n-aş spune în ruptul capului, nu sînt atît de proastă.

— Nici eu n-am spus nimănui, susţinea cu neruşinare Varvara.

— Să-mi dai scrisoarea, ceru Gruşina, că dacă începe să scormo-nească, se convinge şi el că este falsă.

— N-are decît ! zise cu ciudă Varvara. Puţin îmi pasă de toţi proş-tii.

Gruşina scăpără din ochii ei inegali şi strigă :

— Sigur, nu-ţi mai pasă, pentru că ţi-ai aranjat interesul, dar pe mine mă bagă la închisoare din cauza dumitale ! Să-mi dai neapărat scrisoarea. Că de nu, cununată cum eşti, s-ar putea să te pomeneşti şi descununată.

— Ce vorbeşti ! Asta s-o spui lui mutu, o înfruntă cu cinism Varva-ra, proptindu-şi mîinile în şold. Acum poţi trîmbiţa şi în plină piaţă, cununia — cununie rămîne.

— Nici un mutu ! strigă Gruşina. Nu există lege să faci cununie prin înşelăciune. Dacă Ardalion Borisîci porneşte jalbă prin superio-rii lui pînă la Senat, divorţul te aşteaptă.

Alarmată, Varvara încercă s-o împace :

— Ei hai, nu te mai înfuria, îţi dau scrisoarea înapoi. N-are de ce să-ţi fie frică, eu nu te voi trăda. Într-atît de nemernică mă crezi ? Am şi eu suflet.

— Auzi vorbă — suflet ! Şi cine o spune, rînji grosolan Gruşina. Ori eşti cîine, ori eşti om, totuna, ceva abur, iar suflet — nu există. Cît trăieşti — atîta eşti.

Varvara hotărî să fure scrisoarea, deşi nu era un lucru prea uşor. Avea o singură speranţă — să i-o sustragă lui Peredonov cînd acesta va fi beat. În ultimul timp se îmbăta foarte des. De multe ori venea băut şi la liceu şi atunci se apuca să debiteze tot felul de scîrboşenii, care provocau dezgust pînă şi la cei mai răi dintre băieţi.

Într-o zi, Peredonov s-a întors din salonul de biliard mai turtit ca oricînd : se băuse în cinstea noului complet de bile. De portofel însă tot nu uitase : după ce izbuti cu chiu, cu vai să se dezbrace, îl vîrî sub pernă.

Căzu într-un somn adînc, dar neliniştit : aiura şi bolborosea cuvin-te cu înţeles oribil, înfricoşător, care pe Varvara o înspăimîntau cumplit.

„Nu-i nimic, căută ea să-şi dea curaj, numai să nu se trezească."

Încercă să-l deştepte, zgîlţîindu-l ; el mormăi ceva, drăcui tare, dar nu se trezi. Varvara aprinse lumînarea aşezînd-o astfel încît lumina să nu bată în ochii lui Peredonov. Luîndu-şi inima în dinţi, ea se ri-dică din pat şi cu multă fereală strecură mîna sub perna lui.

Portofelul nu era vîrît prea adînc, dar mereu îi scăpa dintre degete. Flacăra palidă a lumînării fîlfîia. Pe pereţi, pe pat lunecau tremurate umbre sperioase — ţîşneau de colo-colo drăcuşori vicleni. Aerul era stătut şi înăbuşitor. Duhnea a vodcă arsă. Camera gemea de sforăi-turi şi bolboroseli beţivane. Tot dormitorul părea că întruchipează un delir debordant.

Cu mişcări febrile, tremurînd toată, Varvara sustrase scrisoarea şi vîrî înapoi portofelul sub pernă.

Cînd se trezi dimineaţa, Peredonov dădu să-şi controleze portofe-lul, constată lipsa scrisorii, se îngrozi şi zbieră :

— Unde-i scrisoarea, Varvara ?

Cu spaimă cruntă în sîn, dar hotărîtă să se ţină tare, Varvara o făcu pe mirata :

— Păi, de unde să ştiu eu, Ardalion Borisîci ? O arăţi mereu la toa-tă lumea, poate că ai scăpat-o pe jos undeva. Ori ţi-a şterpelit-o ca-reva din mulţimea de prieteni cu care îţi petreci nopţile în chefuri.

Peredonov se gîndi imediat că i-au furat-o duşmanii ; şi cel dintîi care ar fi putut s-o facă era Volodin. Acum Volodin are în mână scri-soarea, pe urmă, tot aşa, pe nesimţite, va pune mîna pe toate actele lui, inclusiv numirea şi va pleca să ocupe postul de inspector, iar el, Peredonov, va rămîne aici cu buzele umflate, în nenorocire şi mize-rie.

Peredonov hotărî să se apere. Zilnic ticluia cîte un denunţ împotri-va duşmanilor săi : Verşina, Rutilovii, Volodin, colegii, care, după cum credea el, rîvneau acelaşi post. Seara ducea denunţul la Ru-bovschi.

Ofiţerul de jandarmi locuia în piaţa din centrul oraşului, aproape de liceu. Mulţi observau de la ferestrele lor cum Peredonov intra la şeful jandarmeriei prin uşa de sub gangul porţii. Era convins că nu-l vede nimeni. Nu degeaba îşi ducea el denunţurile seara, pe scara de serviciu, prin bucătărie. Hîrtia o avea ascunsă sub poală. Se vedea cît colo că el ţine ceva cu mîna sub palton. Dacă trebuia să dea mîna cu cineva, el apuca hîrtia sub fald cu degetele mîinii stîngi, deplin încredinţat că nimeni nu s-ar dumiri ce ţine el acolo. Dacă se întîm-pla să întîlnească vreun cunoscut şi acesta să-l întrebe unde se duce, el îl

minţea vizibil, fără abilitate, dar rămînea foarte mulţumit de născocirile lui stîngace.

Prezentînd denunţul, explica :

— Toţi sînt nişte trădători. Se dau drept prieteni, ca să prindă mai bine minciuna lor. Dar nu se gîndesc că ştiu despre ei toţi nişte lu-cruri pentru care nici în Siberia nu s-ar găsi loc suficient pentru ei.

Rubovski îl asculta în tăcere. Primul denunţ, total absurd, l-a tran-smis directorului. La fel a procedat şi cu celelalte. Iar unele le reţi-nea pentru orice eventualitate. Directorul a întocmit un raport adre-sat forului tutelar superior, semnalînd că Peredonov manifestă sim-ptome evidente de gravă depresiune psihică.

Acasă, Peredonov auzea mereu foşnete şi şuşoteli necontenite, agasante, batjocoritoare. Abătut, el se plîngea Varvarei :

— Umblă tiptil cineva pe acolo ; iscoadele s-au vîrît la noi peste tot. Tu, Varea, nu ai grijă de mine, nu mă păzeşti deloc.

Varvara nu înţelegea natura năzărelilor lui. Ba îşi bătea joc de el, ba se lăsa cuprinsă de teamă. Şi-i răspundea cu răutate laşă :

— De atîta băutură, m-aş mira să nu te apuce aiurelile. Mai ales uşa din vestibul i se părea lui Peredonov suspectă de tot. Nu se în-chidea prea bine. Crăpătura dintre cele două canturi îl făcea să se gîndească la prezenţa neştiută de el a cuiva ce sta ascuns în dosul ei. Vreun valet, care-l spionează de acolo ? Îl sfredelea o privire scînte-ind de răutate.

Motanul urmărea cu ochii lui verzi imenşi toate mişcările lui Pere-donov. Şi ba îi făcea şiret cu ochiul, ba se oţăra ori mieuna groaznic. Se vedea cît colo, că voia să-l surprindă săvîrşind vreun act subver-siv, dar nu avea cum — şi asta îl înfuria. Peredonov căuta să scape de privirea lui scînteietoare, scuipînd şi afurisindu-l, însă motanul nu-l slăbea din ochi.

Nejdia alerga chiţcăind uşurel pe la colţuri şi sub scaune. Era oribi-lă, murdară, puturoasă şi înfricoşătoare. Nu mai încăpea nici o în-doială că ea îl duşmăneşte, îl caută mereu şi se ţine scai numai după el ; că însăşi apariţia ei îl vizează direct şi exclusiv pe el, Peredonov, şi că pînă acum nicicînd şi nicăieri nu mai fusese văzută. E limpede : au născocit-o, cine ştie ce i-au şoptit şi au asmuţit-o împotriva lui. Şi iat-o acum aici nelipsită, vie, spre spaima şi pierzania lui, fermecată, luînd înfăţişări diferite, urmărindu-l, rostogolindu-se sub ochii lui pe podea, prefăcîndu-se batjocoritor în cîrpă, panglică, crenguţă, flamură, nouraş, căţeluşă, vîrtej de praf în stradă şi pretutindeni se tîrîie şi aleargă ţinîndu-se după el, Peredonov, obosîndu-l, istovin-du-l prin dansul ei convulsiv neîncetat. De s-ar găsi cineva măcar să-l scape de ea printr-un cuvînt magic sau cu o izbitură năprasnică. Dar nu are el aici prieteni, nimeni nu va sări să-l salveze ; va trebui el singur să născocească ceva nemaipomenit de ingenios ca să-i vină de hac acestei aspide necruţătoare, pînă cînd n-a apucat ea să-l dea gata de tot.

Şi născoci într-adevăr : unse toată duşumeaua cu clei, ca să se li-pească nejdia. Se lipeau pingelele încălţămintei, se lipeau poalele rochiilor Varvarei, dar nejdia se rostogolea în voie, jubilînd în ţipete batjocoritoare. Varvara turba împroşcîndu-l cu ocări veninoase.

Peredonov era continuu obsedat de ideea că este mereu urmărit şi plăsmuirile imaginaţiei sale în acest sens îl înspăimîntau. Tot mai mult se afunda el în lumea închipuirilor absurde. Spaima aceasta se reflecta pînă şi pe faţa lui, care devenise o mască a groazei crispată, imobilă.

Încetase să se mai ducă seara la biliard. După prînz se încuia în dormitor şi se baricada proptind uşa cu masa iar deasupra mai pu-nea şi un scaun ; se îngrădea grijuliu, schiţînd în aer semnul crucii în toate direcţiile şi rostindu-şi formula

descântătoare. Apoi se aşe-za să scrie denunţuri împotriva tuturor acelora de care-şi amintea. Pîra nu numai oameni, ci şi figuri de damă din cărţile de joc. Ispră-vind ducea aceste denunţuri şefului jandarmeriei. Şi astfel îşi petre-cea el timpul seară de seară.

Peste tot vedea răsărind înaintea ochilor, ca nişte oameni vii, figuri din cărţile de joc — rigi, dame, valeţi. Apăreau printre ele şi cărţi mai mici — erau oamenii cu nasturi lucioşi : liceeni, vardişti. Asul se prezenta în chip de om gras cu abdomenul bombat, aproape nu-mai burtă. Uneori cărţile luau înfăţişarea unora dintre cunoscuţii săi, perindîndu-se într-un alai ciudat de oameni vii de-a valma cu aceşti vîrcolaci bizari.

Era convins că după uşă stă la pîndă un valet şi că acest valet este învestit cu anumite funcţii, de vardist, să zicem, şi care dispune de puterea să-l ducă undeva, într-o secţie groaznică a poliţiei. Iar sub masă stă pitită nejdia. Şi se temea să privească sub masă ori după uşă.

Nişte puşti ştrengari — din cartonaşele de optari — îl zădărau ne-căjindu-l ; erau vârcolacii — liceeni. Îşi săltau picioarele printr-o mişcare stranie, ţeapănă, cum se mişcă de pildă picioarele unui compas, numai că aveau picioare păroase cu mici copite. În loc de coadă le atîrna un snop de nuieluşe ; puştii dădeau din ea cu şuier de şfichi, scoţînd ţipete ascuţite la fiecare plesnitură a cozii. Nejdia de sub masă guiţa făcînd haz de ştrengăriile acestor optari. Peredo-nov se gîndi furios că nejdia asta n-ar fi îndrăznit să se strecoare în casa vreunui mare nacealnic. „N-o lasă, ce mai, gîndea el cu invidie, lacheii : ar stropşi-o cu măturoaiele lor lungi şi grele."

În cele din urmă, Peredonov nu mai putu să suporte rîsul ei ascu-ţit, răutăcios şi obraznic. Aduse din bucătărie toporul şi zdrobi ma-sa sub care se ascundea nejdia. Nejdia chiţcăi jalnic, sări furioasă de sub masă şi dispăru rostogolindu-se.

Peredonov tresări. „O să mă muşte", gîndi el şi ţipă ca din gură de şarpe lăsîndu-se de groază pe vine. Dar nejdia dispăruse paşnic. Nu pentru mult timp însă...

Uneori lua cărţile de joc şi cu o expresie fioroasă pe faţă se apuca să reteze capetele figurilor cu briceagul. Mai cu seamă cele de damă. Decapitînd vreun rege, el îşi rotea privirea prin cameră de tea-mă să nu fie văzut săvîrşind asemenea faptă şi să fie acuzat apoi de crimă politică. Dar şi aceste răfuieli nu-i ajutau decît pentru scurt timp. Veneau musafiri, se cumpărau pachete noi de cărţi şi în ele ia-răşi se strecurau duşmani sau spioni.

De la o vreme Peredonov începu să se considere infractor camu-flat. I-a intrat în cap că din anii studenţiei încă se afla sub observaţia organelor poliţieneşti şi tocmai de aceea, chibzuia el, este suprave-gheat acum. Acest lucru îl înspăimînta pe de o parte, pe de alta însă îl făcea să se umfle în pene.

Vîntul mişca încetişor tapetele. Ele foşneau în şoapte sinistre ; se-miumbre uşoare lunecau peste desenele lor pestriţe. „O iscoadă se ascunde acolo, în dosul tapetelor", gîndea Peredonov. „Oameni răi ! gîndea el amărît. Anume au aplicat tapetele atît de prost şi inegal, încît în dosul lor să se poată strecura şi ascunde un duşman agil, plat şi tenace. Au existat doar şi în trecut asemenea cazuri."

Amintiri confuze mijiră în capul lui. Cineva se ascunsese parcă în dosul tapetelor ; pe careva l-au înjunghiat cu un pumnal se pare, sau cu o sulă. Peredonov îşi cumpără o sulă. Şi cînd s-a întors acasă, tapetele se mişcară şerpuind de zor ; iscoada simţise, probabil, pri-mejdia şi a vrut să se tragă înghesuindu-se undeva mai departe. În-tunericul tresări, se săltă pe tavan şi de acolo îl ameninţa strîmbîn-du-se.

Furia clocoti în Peredonov. Cu o izbitură fulgerătoare el înfipse su-la în tapet. Peretele se

cutremură convulsiv. Peredonov urlă din ră-runchi şi se porni pe un dans aiurit agitînd victorios braţul înarmat cu sula. Intră Varvara.

— Ce ţi-a venit să ţopăi de unul singur, Ardalion Borisîci ? întrebă ea hlizîndu-se ca de obicei, nătîng şi obraznic.

— Am ucis o ploşniţă, lămuri ursuz Peredonov.

Ochii lui scînteiau de o bucurie sălbatecă. Un singur lucru îl de-ranja : mirosea urît. Putrezea şi se împuţea în dosul tapetului iscoa-da înjunghiată. Triumful şi groaza îl zguduiau deopotrivă : a răpus un duşman ! Se încrîncenase inima lui pînă la capăt în omorul aces-ta. Omor imposibil, fireşte, dar pentru Peredonov era ca şi cum l-ar fi săvîrşit aievea. Groaza dementială i-a răscolit şi incitat predispo-ziţia ancestrală pentru crimă. Prefigurarea inconştientă şi tulbure a eventualului omor, ascunsă în substraturile abisale ale trăirilor sale sufleteşti, tendinţa refulată spre crimă, starea de înverşunare primi-tivă — îi subjugau voinţa viciată. Încătuşată încă — multe generaţii s-au suprapus biblicului Cain — această prefigurare îşi găsea satis-facerea şi în faptul că el strica sau distrugea diferite obiecte, sfărîma cu toporul, ciopîrţea cu cuţitul, tăia copacii din grădină, ca din do-sul lor să nu tragă cu ochiul iscoadele. În pornirea aceasta de a dis-truge lucruri, triumfa jubilînd străvechiul demon, spiritul confuziei atemporale, haosul decrepit, în timp ce ochii sălbatici ai omului ieşit din minţi exprimau groaza, o groază cumplită, aidoma aceleia pe care o provoacă chinurile infernale dinaintea morţii.

Şi astfel, mereu aceleaşi şi aceleaşi năluciri reveneau să-l tortureze necontenit. Bătîndu-şi joc de el, Varvara se furişa uneori pînă la uşa încăperii în care se afla Peredonov şi vorbea cu vocea schimbată. El se înspăimînta, se apropia tiptil de uşă ca să-l surprindă pe duşman, dar o găsea acolo pe Varvara.

— Cu cine şoşoteai aici ? întreba el cu glas chinuit. Varvara răs-pundea hlizindu-se :

— Ţi s-a năzărit, Ardalion Borisîci.

— Doar n-o fi totul numai năzăreală, bîiguia abătut Peredonov, mai există şi ceva adevărat pe lumea aceasta.

Aşa era, fireşte ; doar şi el, Peredonov, năzuia spre un adevăr, po-trivit legii comune a oricărei existenţe conştiente ; şi această năzuin-ţă îl frămînta. Nici el nu-şi dădea seama, că, la fel cu toţi oamenii, năzuia şi el spre adevăr, de aceea şi neliniştea lui era tulbure. Neiz-butind să afle acel adevăr pentru sine, se încurcase în propriile sale confuzii şi acum se prăbuşea.

Cunoştinţele mai apropiate ale lui Peredonov începură la rîndul lor să-l tachineze pe faţă cu păcăleala pe care o înghiţise. Cu o bru-talitate caracteristică localnicilor, faţă de cei nevolnici, vorbeau des-pre asta chiar în prezenţa lui. Prepolovenskaia îl întreba zîmbind vi-clean :

— Dar bine, Ardalion Borisîci, tot n-ai plecat la postul dumitale de inspector ?

Stăpînindu-şi mînia, răspundea pentru el Varvara :

— Cum primim hîrtia, plecăm. Întrebările acestea îl exasperau.

„Cum aş putea să mai trăiesc, dacă nu mi se dă postul", se căina el distrus.

În mintea lui încolţeau mereu planuri noi de apărare împotriva duşmanilor. Luă, fără să fie văzut, toporul din bucătărie şi îl vîrî sub patul său. Cumpără un cuţit de vînătoare suedez şi îl purta ascuns în buzunar. Se încuia mereu. Seara aşeza curse în jurul casei şi chiar în odăi şi apoi le controla. Cursele acestea improvizate erau făcute, bineînţeles, cu o totală lipsă de pricepere şi absolut ineficiente : se închideau, chipurile, dar nu reţineau ; orice vietate putea să dispară uşor cu cursă cu tot. Peredonov n-avea cele mai elementare cunoş-tinţe tehnice şi nici brumă de

inventivitate. Constatînd, zi de zi, că nu se prinde nimeni, el hotărî că duşmanii lui strică cursele. Un mo-tiv în plus ca să-i îngroaşe frica.

Suspiciunea lui se concentră îndeosebi asupra lui Volodin. Îşi făcea ades drum pe la el cînd ştia că acesta lipseşte de acasă şi cotrobăia peste tot ca să vadă dacă nu pusese mîna cumva pe vreun act oare-care.

Peredonov începu să se dumirească asupra intenţiilor prinţesei : dumneaei, fireşte, ar vrea ca el să se întoarcă la dînsa şi s-o iubească ca altădată ! Dar ea îl dezgusta, e o hîrcă bătrînă. „Are o sută cinci-zeci de ani", gîndea el pornit. „Da, e bătrînă, îşi mai zicea el, şi totu-şi cîtă putere are". Şi aici scîrba se îmbină cu ispita. Căldicică încă la trup şi cu iz uşurel de cadavru — şi-o închipuia Peredonov, pradă unei lascivităţi bestiale. „Ar trebui poate să intru în relaţii cu ea şi s-o înduplec. Ce-ar fi să-i scriu o scrisoare ?"

De data aceasta însă Peredonov nu mai stătu pe gînduri şi compu-se pe loc o misivă adresată prinţesei, cu următorul conţinut :

„Eu vă iubesc pentru că sînteţi rece şi departe. Varvara transpiră, nu pot dormi cu ea de căldură, dogoreşte ca un cuptor. Vreau o amantă rece şi depărtată. Veniţi şi corespundeţi."

A scris, a expediat scrisoarea — şi l-a cuprins îndoiala. Ce o să fie oare ? Poate că nici nu se cădea să-i scriu, gîndi el, trebuia să aştept să vină ea singură".

Astfel, cu totul întâmplător, se iscă această scrisoare, ca şi multe al-te lucruri pe care Peredonov le făcea din întîmplare - ca un cadavru pus în mişcare de nişte forţe din afară ce nu erau însă dispuse să-şi piardă multă vreme cu el ; doar cît îşi satisfăcea capriciul una, îl şi trecea alteia.

Foarte curînd reapăru şi nejdia. Se ţinu îndelung de scălîmbăieli, învîrtîndu-se în jurul lui de parcă era legată de el cu arcanul şi sîcî-indu-l îngrozitor. Dar acum nu mai avea glas, rîdea neauzită, zgîl-

ţîindu-se doar din tot corpul. În schimb, se învăpăia toată într-un snop de scîntei pal-aurii : rea, neruşinată, ameninţătoare şi insu-portabil de triumfătoare. Îl ameninţa şi motanul scăpărînd din ochi şi mieunînd obraznic, fioros.

„Şi ce se bucură ei atîta ?" gîndea deprimat Peredonov, ca deodată să înţeleagă : se apropia sfîrşitul, prinţesa a şi sosit şi se află pe aici undeva, aproape de tot. Poate chiar în pachetul acesta de cărţi de joc.

— E mai mult ca sigur; şi nu poate fi decît dama de pică sau de cu-pă. S-ar putea să fie ascunsă şi în celălalt pachet sau între celelalte cărţi, dar cum arată — nu se ştie. Din nefericire Peredonov n-o vă-zuse niciodată. S-o întrebe pe Varvara n-avea nici un rost — va min-ţi, precis.

În cele din urmă Peredonov găsi soluţia : să bage în foc tot pache-tul. Să ardă toate damele. Dacă dumnealor au găsit de cuviinţă să se vîre între cărţile lui, ca să-i facă în ciudă, cine-i de vină ! N-au decît s-o păţească.

Prinse un moment cînd Varvara lipsea din salon, iar focul în sobă ardea încă, şi aruncă în foc perechea dublă de cărţi...

Trosniră şi se desfăcură în nişte flori pal-roşietice nemaivăzute ; ar-deau carbonizîndu-se pe margini. Peredonov privea îngrozit aceste flori înflăcărate.

Cărţile se chirceau, se înconvoiau, se mişcau voind parcă să sară din sobă. Peredonov apucă vătraiul şi începu să izbească în ele. Să-riră în toate părţile mici scîntei sclipitoare — şi deodată în colcăiala aceasta furibund sclipitoare se ridică din văpăi prinţesa — o femeie micuţă, vînăt-cenuşie acoperită toată de flăcărui pîlpîitoare, ţipînd cu un glăscior subţire ascuţit, fîşîind şi scuipînd în foc.

Peredonov se prăbuşi de groază. Întunericul îl învălui şi îmbrăţişă strîns, gîdilîndu-l şi rîzînd înfundat cu accente gînguritoare.

XXVI

Saşa se simţea fermecat de Ludmila. Ceva cu totul inexplicabil însă îl reţinea să vorbească despre asta cu buna lui gazdă. Ca şi cum i-ar fi fost ruşine. Ba, începuse să-i fie şi teamă de vizitele ei. Cînd zărea prin geam pălărioara ei roz-gălbuie simţea cum i se strînge inima în piept şi sprîncenele i se încruntau fără vrerea lui. Si totuşi o aştepta cu emoţie şi nerăbdare şi îi ducea dorul dacă ea nu se arăta mult timp. Simţăminte contradictorii i se învălmăşeau în suflet, simţă-minte tulburi, confuze : vicioase — pentru că erau prea timpurii, şi dulci — de aceea erau vicioase.

Ludmila nu mai trecuse pe la el nici ieri, nici azi. Istovit de încor-dare, Saşa încetă să mai aştepte. Şi deodată ea apăru. Radiind de bucurie el se repezi să-i sărute mîinile.

— Dispari aşa, îi reproşă el, două zile la rînd nu te-ai arătat.

Ludmila rîdea fericită şi mireasma dulce, insinuantă, îmbătătoare, de junkie japoneză se răspîndea în jurul făpturii sale, degajîndu-se din buclele ei blonde în efluvii învăluitoare.

Ludmila şi Saşa plecară să facă o plimbare în afară de oraş. O îm-biară şi pe Kokovkina, dar ea refuză.

— Nu mă mai ţin picioarele la asemenea plimbări, zise ea ; ce să vă mai încurc cu poticnelile mele. Duceţi-vă singuri.

— O să ne ţinem de ştrengării, rîdea Ludmila.

Aerul cald, trist şi nemişcat, trezea sentimentul duios al unor clipe ireversibile. Soarele congestionat ca faţa unui bolnav atîrna purpu-riu pe cerul palid, istovit, împrăştiind o lumină opacă. Frunze îngăl-benite zăceau fără vlaga pe pămîntul întunecat, într-o resemnare de moarte.

Ludmila şi Saşa coborîră într-o viroagă. Aici îi învălui o jilăveală aproape răcoroasă. Moleşeala toamnei obosite se răsfăţa între povîr-nişurile ei.

Ludmila mergea în faţă. Îşi prinse cu mîna şi înălţă uşurel poala fustei, descoperindu-şi pantofiorii şi ciorapii de culoarea pielei. Sa-şa, cu ochii mereu în jos ca să nu se împiedice de vreo rădăcină, vă-zu ciorapii. I se păru însă că pantofii sînt încălţaţi pe picior gol. Un simţământ de ruşinoasă voluptate zvîcni în el tulburîndu-l. Sîngele îi năvăli în obraji. I se învîrtea capul. „Să cad acum ca din greşală la picioarele ei, i se năzări ca într-un vis, să-i scot pantofiorul şi să-i să-rut piciorul gingaş." Ludmila, simţind parcă privirea lui dogorîtoa-re, dorinţa înfocată, întoarse capul şi întrebă rîzînd :

— Te uiţi la ciorapii mei ?

— Nu, numai aşa, bâigui Saşa stînjenit.

— Ah, ciorapii ăştia ai mei, zise Ludmila rîzînd şi fără să-l asculte, sînt nostimi de tot! S-ar putea crede ca mi-am pus pantofi pe picior gol, sînt exact de culoarea pielii. Sînt tare caraghioşi, nu-i aşa ?

Se întoarse iar cu faţa spre el şi-şi trase puţinel în sus marginea ro-chiei.

— Ţi se par caraghioşi, nu-i aşa ?

— Ba deloc. Sînt foarte frumoşi, declară Saşa roşindu-se de emoţie.

Ludmila îşi arcui sprîncenele şi exclamă cu o mirare prefăcută :

— Ia te uită la dumnealui, ce se pricepe la frumuseţe ! Şi porni rî-zînd înainte. Jenat şi zăpăcit de toate astea, Saşa o urma poticnindu-se la fiecare pas.

Urcară pe celălalt mal. Se aşezară pe un trunchi de mesteacăn do-borît de vînt. Ludmila îşi mişcă degetele în pantof.

— Sînt plini de nisip, mă jenează.

Îşi scoase pantofii, scuturară nisipul şi se uită şiret la Saşa.

— Am picioruş frumos ? întrebă ea.

Saşa se făcu şi mai roşu şi nu mai ştiu ce să spună. Ludmila îşi scoase ciorapii.

— Sînt albe picioarele mele ? întrebă ea privindu-l iar cu un zîm-bet ciudat şi viclean. În genunchi ! Sărută-le ! zise ea poruncitoare şi o expresie de asprime triumfătoare se întipări pe faţa ei.

Saşa se lăsă repede în genunchi şi-i sărută picioarele.

— Fără ciorapi e mai plăcut, constată Ludmila. Îşi ascunse ciorapii în buzunar şi-şi vîrî picioarele în pantofi, iar chipul ei redeveni calm şi vesel, ca şi cum Saşa nici nu s-ar fi plecat chiar acum în faţa ei să-rutîndu-i picioarele goale.

— Nu răceşti aşa, dragă Ludmiloşca ? Glasul lui Saşa vibra duios, alintător.

— Nici o grijă, sînt obişnuită, nu-s chiar aşa de plăpîndă, răspunse Ludmila rîzînd.

Într-o zi pe înserat Ludmila trecu pe la Kokovkina şi-l chemă pe Saşa :

— Mergem la mine să montăm un răftuleţ nou.

Saşa se pricepea la bătut cuie şi odată îi promisese Ludmilei s-o ajute la aranjarea interiorului. Acceptă cu plăcere, fericit că i se oferă un pretext nevinovat de a se duce la Ludmila împreună cu ea. Iar parfumul fin, cu iz acrişor de extra-muguet, ce se degaja din rochia verzuie a Ludmilei, revărsa asupra-i adieri gingaşe de încîntare molcomă.

Pentru lucru, Ludmila se schimbă în dosul paravanului şi apăru apoi într-o fustiţă scurtă şi o bluză cochetă fără mîneci, răspîndind aroma dulce, insinuant ameţitoare de frezie japoneză.

— Tii, ce gătită eşti ! o admiră Saşa.

— Ce mai găteală, răspunse Ludmila surîzînd ; aşa, cu picioarele goale, adăugă ea pronunţînd aceste cuvinte cuo tărăgănare pudic-provocatoare.

Saşa dădu din umeri:

— Tu eşti totdeauna frumos gătită. Ei hai, începem să trebăluim. Dar ai făcut rost de cuie ? întrebă el îngrijorat.

— Mai aşteaptă puţintel, îl reţinu Ludmila. Stai măcar un pic aici lîngă mine; aşa grăbit cum te văd aş putea crede că nu vii decît pen-tru treburi şi că te plictiseşti de moarte cînd stai de vorbă cu mine.

Saşa se îmbujoră şi zise cu voce tandră :

— Dragă Ludmiloşca, păi eu aş sta cu dumneata cît vrei, pînă nu mă alungi, dar vezi că trebuie să-mi prepar şi lecţiile.

Cu un suspin uşor Ludmila rosti încet :

— Te faci tot mai frumos, Saşa.

Băiatul roşi pînă în vîrful urechilor, pufni în rîs şi-i arătă vîrful limbii îndoit cornuleţ.

— Năstruşnică mai eşti. Se potriveşte ca nuca în perete. Doar nu sînt domnişoară.

— Faţa ţi-i frumoasă, cum ţi-o fi atunci trupul ! Arată-mi-l măcar pînă la brîu, îl rugă ea alintîndu-se şi-l îmbrăţişă după umeri.

— Alta acum, ce-ţi trăsneşte, zău ! se simţi ruşinat si necăjit Saşa.

— Şi ce dacă ? întrebă Ludmila cu glasul plin de candoare. Ce atî-tea mistere ?

— S-ar putea să intre cineva, se justifică Saşa.

— Cine să intre ? se miră Ludmila cu acelaşi aer degajat, ce exclu-dea orice gînd de îngrijorare. Mă rog, încuiem uşa şi gata.

Ludmila se duse repede la uşă şi împinse zăvorul. Saşa a înţeles că ea nu glumeşte. Cu faţa învăpăiată şi broboane de transpiraţie pe frunte el se rugă :

— Hai, Ludmiloşca, nu trebuie.

— Prostuţule, dar de ce nu trebuie ? stărui ea cu glas convingător.

Îl trase spre dînsa şi se apucă să-i descheie rubaşca. Saşa se împo-trivea agăţîndu-se de mîinile ei. Părea din ce în ce mai speriat şi o dată cu teama ce i se aşternea pe faţă, îl cuprinse un sentiment de ruşine ! Totodată îl părăsiră parcă şi puterile. Încruntînd sprîncenele şi cu mişcări hotărîte, Ludmila continua să-l dezbrace. Îi desprinse centura şi cu chiu, cu vai reuşi să-i

scoată rubaşca. Saşa se opunea cu tot mai multă disperare. Hîrjonindu-se astfel se învîrteau prin cameră, se împiedicau de măsuţe şi scaune. Mireasma dulce-îmbătă-toare pe care o degaja Ludmila îl ameţea şi-i paraliza împotrivirea.

Cu o mişcare scurtă Ludmila îl îmbrînci în piept şi-l trînti pe di-van. Smuci de cămaşă şi un nasture sări desprins. Îi dezveli repede umărul căutînd să-i scoată braţul din mînecă. Apărîndu-se, Saşa lo-vi fără să vrea cu palma în obrazul Ludmilei cu toată greutatea. Ludmila tresări, se clătină, sîngele îi năvăli în obraz, dar nu-l lăsă din mîini.

— Răutate, ce eşti, dai în mine ! strigă ea cu vocea sugrumată.

Saşa se simţi profund vinovat : cu braţele lăsate neputincios pe di-van se uita aiurit la dunguliţele albicioase imprimate de degetele lui pe obrazul fetei. Profitînd de zăpăceala lui, Ludmila trase în jos că-maşa de pe umeri pînă la coate. Revenindu-şi imediat el se smuci ca să scape de strînsoarea ei, dar spre mai rău pentru el, căci Ludmila îi smulse repede mînecile de pe braţe şi cămaşa căzu spre centură. O dată cu răcoarea ce-i învălui brusc torsul dezgolit, Saşa simţi cum îl cuprinde un nou val de ruşine, certă şi copleşitoare, care făcu să i se învîrtă capul. Acum era despuiat pînă la brîu. Ludmila îl ţinea strîns în braţe şi cu mîna tremurătoare îl lovea uşurel pe spatele gol, aplecînd capul şi uitîndu-se pieziş în ochii lui lăsaţi în jos cu pîlpîiri ciudate sub genele-i negre cu reflexe albăstrui.

Şi deodată genele acestea tresăriră, faţa băiatului se schimonosi în-tr-o grimasă jalnică de copil şi el izbucni brusc într-un plîns amar-nic.

— Zănatico ! strigă el printre sughiţuri. Dă-mi drumul !

— Plîngăreţule ! Mititeluţul ! îl respinse Ludmila contrariată, su-părată.

Saşa întoarse capul ştergîndu-şi lacrimile cu palma. I se făcuse ru-şine că plînge. Căută să se

stăpînească. Ludmila privea cu nesaţ spatele lui gol.

„Cîtă frumuseţe există pe lumea asta ! gîndi ea. Oamenii ascund de ei înşişi atîta frumuseţe, — pentru ce ?"

Strîngînd ruşinat din umerii goi, Saşa încercă să-şi îmbrace căma-şa, dar sforţarea febrilă a mîinilor lui tremurătoare care nu nime-reau mînecile o făceau să pîrîie încîlcind-o şi mai mult. Exasperat, puse mîna pe rubaşcă — cămaşa putea să rămîna şi aşa deocamda-tă.

— Ah, ţi-a fost teamă pentru avuţiile tale. Nici o frică, nu ţi le fur! zise Ludmila cu răutate şi în glas îi răsunară accente de plîns.

Apucă centura lui şi i-o aruncă cu ciudă întorcîndu-şi faţa spre fe-reastră. Aşa cum arăta acum, învăluit în bluza lui cenuşie de in, el n-o mai interesa, puşti răutăcios, miorlăit şi mofturos.

Saşa îmbrăcă repede rubaşca, îşi aranjă cumva la repezeală cămaşa şi se uită la Ludmila cu teamă, nehotărîre şi ruşine. O văzu ştergîn-du-şi cu palma obrajii, se apropie sfios şi-i privi faţa. Lacrimile care-i curgeau pe obraji îl îndurerară brusc umplîndu-i inima de milă duioasă. Acum nu mai simţea nici ruşine, nici necaz.

— Dar de ce plîngi, draga mea Ludmiloşca ? întrebă el încetişor.

Brusc, sîngele-i năvăli în obraji — îşi aduse aminte că o lovise.

— Te-am lovit, iartă-mă. N-am vrut, crede-mă, zise el sfios.

— Ţi-a fost frică să nu te topeşti cumva, dacă stai puţin cu umerii goi, puşti nătîng ce eşti ? se plînse Ludmila. Te temi să nu te pîrleşti. Să nu-ţi năpîrleasc frumuseţea şi inocenţa.

— Dar de ce îţi trebuie asta, Liudmiloşca ? întrebă el cu o grimasă pudică.

— De ce ? izbucni cu pasiune Ludmila. Pentru că iubesc frumuse-ţea. Sînt o păgînă, o păcătoasă. Trebuia să mă fi născut în Atena an-tică. Îmi plac

florile, parfumurile, veşmintele în culori vii, trupul nud. Se zice că există şi suflet. Nu ştiu, nu l-am văzut. Şi ce nevoie aş avea de el ? Las' să dispar în nefiinţă ca o rusalcă, să mă destram ca un nouraş sub soare. Îmi place corpul omenesc gol, vînjos, suplu, care e făcut să se bucure de viaţă.

— Dar şi să sufere, zise încet Saşa.

— Şi să sufere, şi asta-i bine, continuă în şoaptă pătimaşă Ludmila. E dulce şi durerea, cînd simţi aievea trupul, cînd poţi să-i admiri nuditatea superbă şi frumuseţea lui pură.

— Păi, e ruşinos aşa fără îmbrăcăminte, zise sfios Saşa. Cu faţa transfigurată, Ludmila se aruncă înaintea lui în genunchi, sărutîn-du-i mîinile, şoptind, aproape sufocîndu-se :

— Dragule, idolul meu, copil dumnezeiesc, numai un pic să-ţi ad-mir umeraşii.

Saşa respiră adînc, lăsă ochii în jos, se înroşi pînă-n vîrful urechilor şi-şi scoase rubaşca. Ludmila îl cuprinse cu mîinile ei fierbinţi şi-i acoperi cu sărutări umerii care se înfiorau de ruşine.

— Vezi ce cuminte sînt ! zîmbi el forţat ca să-şi frîngă stînjeneala cu o glumă.

Ludmila îi săruta febril braţele de la umeri pînă la degete şi Saşa nu se mai opunea ; copleşit se lăsă în voia unor visări crunt tulbură-toare. Sărutările Ludmilei ardeau de fervoarea adoraţiei, ca şi cum buzele ei fierbinţi atingeau acum însăşi făptura dumnezeiescului copil într-un elan extatic de tainică slujire idolatră a trupului aflat în zorii înfloririi.

Iar Daria şi Valeria, în spatele uşii, se împingeau de nerăbdare dis-putîndu-şi rîndul de a privi prin gaura cheii, topindu-se de o înfio-rare arzătoare.

— Ar cam fi timpul să mă îmbrac, zise în cele din urmă Saşa.

Lăsînd să-i scape un suspin adînc şi cu aceeaşi expresie de adorare în ochi, Ludmila îl ajută să-şi

îmbrace cămaşa şi bluza : atentă, griju-lie reverenţioasă.

— Va să zică, tu eşti păgînă ? întrebă Saşa nedumerit. Ludmila iz-bucni în rîs.

— Dar tu ? îi întoarse ea întrebarea.

— Asta-i bună, răspunse el convins. Cunosc tot catehismul pe de rost.

Ludmila rîdea în hohote. Văzînd-o cum rîde zîmbi şi Saşa.

— Păi, dacă eşti păgînă, de ce te duci la biserică ? Ludmila încetă să mai rîdă şi rămase o clipă pe gînduri.

— Ce-are a face, zise ea, tot trebuie să mă închin. Să mă rog, să lă-crimez, să aprind o lumînare, să dau sărindarele de pomenire. Şi-mi plac nespus toate astea : lumînările, candelele, cadelniţările cu smir-nă şi tămîie, odăjdiile, cîntările — cînd corul e bun —, icoanele cu ornamente turnate şi împodobite cu panglici. E atît de frumos totul. Şi-mi place îndeosebi... el... ştii... cel răstignit...

Ultimele cuvinte Ludmila le rosti încet de tot, aproape în şoaptă, roşi ca o vinovată şi lăsă privirea în jos.

— Ştii, mi se arată uneori în vis — el, pe cruce, cu picături de sînge pe corp.

De atunci Ludmila îl aducea ades pe Saşa şi luîndu-l în odăiţa ei se apuca să-i descheie tunica. La început el se ruşina teribil, pînă la la-crimi, dar pe urmă s-a obişnuit. Se uita acum senin şi calm cum Ludmila îi descheie cămaşa, îi dezgoleşte umerii, îl mîngîie şi îl bate cu palma pe spate. În cele din urmă, chiar el din proprie iniţiativă se apuca să se dezbrace.

Iar Ludmila era încîntată şi mulţumită că poate să-l ţină astfel pe genunchii ei, despuiat pînă la brîu, îmbrăţişîndu-l şi sărutîndu-l, ca într-o participare exaltată la ceremonia unei misterii.

Saşa era singur acasă. Îşi aduse aminte de Ludmila şi de umerii lui goi sub privirile ei

arzătoare.

„Şi ce vrea cu asta ?" gîndi el. Şi deodată sîngele îi năvăli în obraz şi inima începu să-i bată în piept tare-tare pînă la durere. O veselie nebună puse pe el stăpînire. Se rostogoli de cîteva ori, se lăsă să ca-dă pe duşumea, se ridică sărind pe scaune şi fotolii, — mii de miş-cări haotice îl săltară dintr-un colţ în altul şi rîsul lui voios, zglobiu răsună în toată casa. Kokovkina tocmai se întorsese acasă şi auzind zgomotul neobişnuit ce venea din camera băiatului, intră la el. Se opri nedumerită în pragul uşii, clătinînd din cap.

— Ce te-a apucat, Saşenka ? zise ea. Nu m-aş fi mirat, hai să zicem, dacă o făceai cu colegii tăi : dar aşa de unul singur, şi atîta larmă. Nu ţi-e ruşine, maică, doar nu eşti micuţ.

Saşa rămase nemişcat şi de jenă îşi simţi braţele grele şi stîngace, în timp ce tot corpul lui continua să vibreze încordat.

Într-o zi Kokovkina o găsi în salon pe Ludmila, care tocmai îl în-dopa pe Saşa cu bomboane.

— Îl cam răsfeţi, o tachină drăgăstoasă Kokovkina, nu te lua după dumnealui, se prăpădeşte după dulciuri.

— Ca să vezi ; iar pe mine mă face obraznică, se plînse Ludmila.

— Dar bine, Saşenka, cum e posibil aşa ceva ! îi reproşă blînd Ko-kovkina. Pentru ce îi spui aşa ?

— Păi, dacă nu-mi dă pace, mă zgîlţîie mereu, se justifică bîiguind Saşa.

Se uită mînios la Ludmila, roşind ca racul. Ludmila rîdea în hoho-te.

— Pîrîcioaso, îi aruncă în şoaptă Saşa.

— Nu fi necuviincios, Saşenka ! Se poate !? îl dojeni Kokovkina.

Saşa se uită la Ludmila schiţînd un surîs complice şi murmură :

— Bine, bine, nu mai fac.

De atunci Ludmila îl lua în primire pe Saşa chiar din clipa cînd acesta le călca pragul, se încuia

cu el în camera ei şi se apuca să-l dezbrace şi să-l gătească în travestiuri felurite. În rîsete şi glume se înveşmînta dulcea lor pudoare. Uneori îl încorseta strîns şi-l îmbră-ca în rochia ei. Corsajul decoltat scotea în evidenţă braţele lui plinu-ţe şi umerii frumos rotunjiţi. Băiatul avea pielea gălbuie, dar de o gingăşie rară a nuanţei uniforme. Fustele, pantofii, ciorapii Ludmi-lei îi veneau exact pe măsură şi-l prindeau de minune. După ce se îmbrăca astfel în veşminte femeieşti cu tot dichisul, se aşeza cumin-te şi-şi făcea vînt cu evantaiul. În ţinuta aceasta semăna realmente cu o fetiţă şi căuta să se poarte ca atare. Un singur lucru îl dădea de gol — părul lui tuns scurt. Ludmila însă n-ar fi admis în ruptul ca-pului să-i pună pe cap o perucă sau să-i lege cozi. Ar fi fost ceva ori-bil.

Îl învăţă apoi să facă reverenţe. La început reverenţele lui păreau ţepene, stîngace. Dar graţia lui firească, deşi de alură băieţească, îl ajuta să învingă această dificultate. Roşind şi rîzînd, el deprinsese treptat toate mişcările şi curînd începu să cocheteze cu o dezinvol-tură surprinzătoare.

Uneori Ludmila îl apuca de mîini şi-i săruta braţele suple, goale. Saşa nu se opunea şi o privea rîzînd. Cîteodată el singur întindea mîinile spre buzele ei şi spunea :

— Sărută !

Dar cel mai mult îi plăceau lui, ca şi ei, veşmintele confecţionate de Ludmila : costumul pescăresc cu pantaloni scurţi şi tunică de ado-lescent atenian cu picioarele goale.

După ce îl gătea astfel, Ludmila rămînea într-o contemplare exta-tic-admirativă; tot sîngele îi fugea brusc din obraz, faţa ei devenea palidă, tristă.

Aşezat pe patul Ludmilei, Saşa examina cutele tunicii ateniene şi-şi bălăbănea picioarele goale. Ludmila cu faţa palidă stătea în pi-cioare înaintea

lui şi-l privea cu o expresie de fericire şi nedumerire.

— Ce proastă eşti ! zise Saşa.

— Prostia mea e plină de fericire ! bîiguia Ludmila, plîngînd şi să-rutîndu-i mîinile.

— Dar de ce plîngi ? întrebă Saşa zîmbind impasibil.

— Inima mea e muşcată de bucurie. Pieptul mi l-au străpuns şap-te spade ale fericirii. Cum să nu plîng ?

— Eşti tare nesăbuită, zău ! zise rîzînd Saşa.

— Iar tu eşti tare deştept ! se înciudă neaşteptat Ludmila, îşi şterse lacrimile lăsînd să-i scape un suspin uşor. Înţelege, prostuţule, vorbi ea cu glas reţinut, persuasiv, numai în nesăbuinţă găseşti fericire şi înţelepciune.

— Cum aşa ! făcu neîncrezător Saşa.

— Trebuie să uiţi totul, să uiţi de tine însuţi şi atunci vei înţelege, şoptea febril Ludmila. Tu ce crezi, înţelepţii chibzuiesc ?

— Dar altfel cum ?

— Ei n-au nevoie să gîndească. Aşa le este dat : aruncă doar privi-rea şi totul li se dezvăluie de la sine, dintr-odată...

Lin cobora înserarea de toamnă. Abia perceptibil se auzea de după fereastră un foşnet molcom de frunze, cînd adierile de vînt legănau crengile copacilor din gradină. Saşa şi Ludmila erau în camera ei singuri. Îmbrăcîndu-l în acel port antic de pescar cu pantalon scurt din material de pînză bleumarin subţire, ea îl îndemnă să se întindă jos pe un culcuş improvizat şi se aşeză pe podea la picioarele lui goale, desculţă, numai în cămaşă. Pulverizã pe îmbrăcămintea şi corpul lui Saşa un parfum dens, amăgitor şi tare ca de ierburi mon-tane, aidoma miresmei neclintite dintr-o vale închisă plină de flori stranii undeva în creierul munţilor.

Mărgele mari de culoare vie sclipeau pe grumazul Ludmilei; bră-ţări de aur filigranat

lunecau uşor cu clinchet fin pe mîinîle ei ginga-şe. Trupul ei răspîndea aromă de iris, aromă înecăcioasă, carnală, iritantă şi moleşitoare cu iz de ape molcome. Ludmila se zbuciuma, suspina şi-i contempla faţa oacheşă, genele negre cu reflexe sinilii, ochii miezonoptatici. Îşi sprijini capul pe genunchii lui goi şi buclele părului ei bălai mîngîiau pielea lor brună. Îi săruta trupul, şi aroma stranie şi tare, amestecată cu mirosul pielii lui fragede, o ameţea.

Lungit pe culcuşu-i bizar, Saşa zăcea nemişcat. Pe faţă-i rătăcea un surîs pierdut, incert. O dorinţă vagă se înfiripa în el — dulce, chinu-itoare. Şi cînd Ludmila îi săruta genunchii şi gambele, atingerile bu-zelor ei suave îl făceau să se lase purtat de o toropeală tulbure, în care visul şi realitatea se contopeau într-o reverie languroasă. Ar fi vrut acum să-i facă ceva plăcut sau dureros, dezmierdător sau ruşi-nos, — dar ce anume ? Să-i sărute picioarele ? S-o bată îndelung cu ramuri subţiri de mlajă, suple şi usturătoare ? Ca ea să rîdă de bu-curie, ori să plîngă de durere ! Ar fi dorit ea poate şi una şi alta, dar nu — n-ar fi deajuns. Ce-ar mai fi vrut ? Iată-i acum semidespuiaţi amîndoi, goliciunea trupurilor eliberate stîrnea deopotrivă şi dorin-ţe şi sfiiciuni ocrotitoare ; şi totuşi, care era misterul acestui trup eli-berat ? Şi cum ar putea el oare să-şi aducă sîngele şi corpul drept ofrandă desfătătoare dorinţelor ei şi jertfa pudoarei sale ?

Iar Ludmila se zbuciuma şi se perpelea palidă la picioarele lui, pradă unor dorinţe neîmplinite, intangibile : ba arzînd toată în vă-păi mistuitoare, ba cutremurîndu-se de o înfiorare rece. Şi-i vorbea în şoaptă pătimaşă :

— Nu sînt oare o fată frumoasă ? Nu-mi vezi ochii plini de foc ? Nu te încîntă al meu păr mătăsos ? Atunci de ce, de ce nu mă alinţi ? Mîngîie-mă, dezmiardă-mă ! Smulge-mi brăţările, desprinde-mi mărgelele !

Saşa se înfioră ; dorinţe imposibile îl răvăşeau chinuitor.

XXVII

Peredonov se trezi cu noaptea în cap. Cineva se uita la el cu ochi imenşi, împîcliţi, pătraţi. N-o fi Pîlnikov ? Peredonov se apropie de fereastră şi împroşcă năluca ameninţătoare. Toate erau solomonite în jurul său : numai vrăji şi drăcovenii peste tot. Ţipa sălbatec nejdia turbată. Cu răutate şi perfidie se uitau la el şi oamenii şi dobitoace-le. Totul se arăta ostil lui Peredonov, toţi îl duşmăneau. Trebuia să lupte de unul singur împotriva tuturor.

La liceu, în orele de clasă, se lansa în aprecieri răutăcioase şi jigni-toare pe seama colegilor săi, a directorului, a elevilor şi părinţilor acestora. Liceenii îl ascultau nedumeriţi. Unii dintre ei, mai ticăloşi din fire, voind să se dea bine pe lîngă el, îi exprimau compasiunea lor. Dar alţii tăceau încruntaţi, sau, cînd Peredonov se referea direct la părinţii lor, le luau vehement apărarea, contrazicîndu-l.

Peredonov ridica asupra acestora o privire sumbră, apoi se depăr-ta de ei mormăind ceva nedesluşit.

La unele lecţii Peredonov stîrnea hazul elevilor prin comentariile lui absurde la texte.

Astfel cu prilejul lecturii versurilor :

Cresc zorii în ceaţa tremurîndă ;
Pe cîmpuri tace-al muncii stup.
Şi cu lupoaica lui flămîndă
La drum s-aţine surul lup[20] ;

el se opri pentru a da următoarea lămurire :

— Fiţi atenţi. Sensul acestor versuri trebuie înţeles bine. Aici avem de-a face cu o alegorie ascunsă. Lupii merg perechi-perechi : lupul cu lupoaica flămîndă. Lupul e sătul, iar lupoaica —

flămîndă. Soţia totdeauna trebuie să mănînce după soţ. Soţia trebuie să se supună întru totul soţului.

Pîlnikov, cu privirea lui veselă, zîmbea uitîndu-se la el cu ochii lui aparent puri, negri, profunzi. Chipul lui Saşa îl chinuia, îl seducea. Băiatul acesta afurisit, pur şi simplu, îl fermeca cu zîmbetul lui vi-clean.

Băiat ? Aşa să fie oare ? Nu cumva sînt doi : frate şi soră. N-ai cum să-ţi dai seama care din ei şi unde se află. Sau poate că el ştie să se prefacă din băiat în fată. Nu degeaba e atît de curăţel întotdeauna, — preschimbîndu-se, el se clăteşte în diferite apşoare — nici că se poate altfel ; cum să se prefacă. Şi mereu duhneşte a parfum.

— Cu ce parfum te-ai dat, Pîlnikov ? întrebă Peredonov. Parcă ar fi picsandră{21} ?

Băieţii pufniră în rîs. Saşa roşi ofensat şi nu răspunse.

Dorinţa pură de a plăcea, de a nu fi dezagreabil era străină lui Pe-redonov. Orice manifestare de acest soi, fie chiar şi din partea unui băiat, căpăta în ochii lui semnificaţia unei vînători vizînd propria-i persoană. O ţinută îngrijită echivala pentru el cu o intenţie clară de a-l seduce pe el, Peredonov. Astfel de ce s-ar dichisi ? Un exterior bi-ne pus la punct îi provoca adevărată repulsie ; parfumurile i se pă-reau puturoase : prefera mirosul de ţarină îngrăşată cu bălegar, so-cotindu-l priincios sănătăţii. Îngrijirea ţinutei vestimentare şi cură-ţenia corporală cerea timp şi eforturi fizice, iar orice gînd la muncă îl înspăimînta şi deprima. Ar fi bine ca omul să nu aibă de făcut ni-mic altceva decît să mănînce, să bea, să doarmă —şi atît !

Camarazii îl necăjeau pe Saşa, tachinîndu-l cu parfumul lui de "picsandră" şi cu Ludmiloşca, îndrăgostită de el foc. În asemenea ocazii băiatul se aprindea la faţă şi nega cu vehemenţă : că, adică, nu-i deloc şi nicidecum îndrăgostită ; că toate astea sînt născociri de ale lui Peredonov, care

a cerut-o în căsătorie, dar Liudmiloşca l-a tri-mis la plimbare ; de necaz el scorneşte acum tot felul de minciuni despre ea. Colegii îl credeau — se ştia cine este Peredonov — dar asta nu-i împiedica să-l tachineze : e o plăcere să faci sînge rău altu-ia.

Peredonov se încăpăţîna să povestească tuturor despre purtarea dezmăţată a elevului Pîlnikov.

— S-a încurcat cu Ludmila, zicea el. Se sărută cu atîta rîvnă, încît ea a şi născut un preşcolar şi acum poartă pe al doilea.

Dragostea Ludmilei pentru un licean deveni curînd subiect de pă-lăvrăgeli prin tot oraşul şi ca de obicei, cu nelipsitele exagerări şi cu cele mai absurde şi scîrboase amănunte. Dar nu credea aproape ni-meni. Peredonov depăşise orice măsură. Totuşi, amatorii de a necăji pe alţii — şi oraşul nostru nu duce lipsă deloc de această speţă de amatori — o întrebau pe Ludmila :

— Cum e posibil să te îndrăgosteşti de un puşti ? Tinerii cavaleri se simt profund jigniţi.

La care Ludmila răspundea rîzînd :

— Prostii !

Localnicii se uitau la Saşa cu o curiozitate ticăloasă. Văduva gene-ralului Poluianov, o cucoană bogată provenită din tagma precupeţi-lor, se interesase de vîrsta băiatului şi diagnosticase că e încă prea mic, dar că peste vreo doi ani ar fi cazul să-l cheme şi să se ocupe mai îndeaproape de educaţia lui.

Saşa începu şi el să-i reproşeze cîteodată Ludmilei că din pricina ei colegii nu-i dau pace, necăjindu-l cu glumele lor. Ba i se întîmpla uneori s-o şi lovească din cauza asta, la care Ludmila răspundea rî-zînd în hohote.

Şi totuşi, pentru a pune capăt acestor bîrfeli stupide şi a o scoate pe Ludmila din situaţia neplăcută în care se pomenise, toţi Rutilovii şi numeroşii lor prieteni, toate rubedeniile lor apropiate şi mai de-părtate acţionară energic împotriva lui Peredonov, demonstrînd că toate

afirmaţiile lui sînt născociri de om nebun. Actele absurde ale lui Peredonov făceau credibilă această explicaţie.

Concomitent începură să curgă denunţurile şi reclamaţiile împo-triva Iui Peredonov adresate direct forului tutelar regional de învă-ţămînt, care ceru informaţii directorului. Hripaci se referi la rapoar-tele sale anterioare, precizînd totodată că rămînerea lui Peredonov în liceu a devenit pur şi simplu primejdioasă, întrucît boala lui psi-hică progresează vizibil.

Între timp, Peredonov căzuse cu totul sub stăpînirea unor repre-zentări absurde. Vedeniile se interpuneau între el şi lumea din afa-ră. Privirea lui opacă, rătăcită, luneca peste obiecte fără să se oprească, ca şi cum ar fi vrut să vadă mereu dincolo de ele, dincolo de lumea concretă, într-o continuă căutare a unor luminişuri.

Cînd nu se afla nimeni în preajma lui, vorbea de unul singur, stri-gînd cuiva din cînd în cînd ameninţări teribile :

— Te omor ! te tai ! te strivesc ! Varvara asculta zîmbind cu răutate : „Aşa, aşa ! Turbă acum cît pofteşti !"

În gîndul ei toate astea nu erau decît răbufniri de ciudă : îşi dă sea-ma că a fost tras pe sfoară şi nu mai poate de necaz. Nu-şi iese el din minţi, că n-ar avea din ce să iasă. Iar dacă deraiază, nu-i nici o pagubă, ţicnelile nebunilor fac hazul proştilor !

— Ştii, Ardalion Borisîci, îi spuse într-o zi Hripaci, arăţi foarte prost, eşti bolnav probabil.

— Mă doare capul, răspunse posac Peredonov.

— Eu te-aş sfătui, prea onorate, îi sugeră prudent directorul, să nu mai vii deocamdată la liceu. Stai un timp acasă, lecuieşte-te, tratea-ză-ţi sistemul nervos, care e probabil destul de zdruncinat.

„Să nu merg la liceu ! Dar bineînţeles, e cel mai bun lucru, gîndea Peredonov. Cum de nu mi-a

trecut prin minte ! Mă fac bolnav, stau liber acasă, să vedem ce o să iasă din asta".

— Da, da ! Nu mai vin la lecţii, sînt bolnav, conveni el bucuros.

Între timp directorul îşi reînnoi demersul la forul tutelar şi aştepta de la o zi la alta sosirea comisiei medicale care să-l examineze pe Pe-redonov. Dar cinovnicii nu se arătau deloc grăbiţi. Treabă cinovni-ceascâ, ce vreţi !

Peredonov nu se mai duse la liceu ; stătea acasă rămînînd şi el într-un fel de aşteptare încordată. În ultimul timp prezenţa lui Volodin îi devenise indispensabilă. Se temea să-l piardă din ochi — ca nu cumva acesta să-l sape din umbră. De cum se trezea dimineaţa, gîn-durile îi alergau la Volodin : unde o fi el acum ? Ce face oare ? Une-ori chipul lui Volodin i se năzărea peste tot : printre norii ce pluteau în cer ca o turmă de berbeci alerga şi Volodin cu melonul în cap, rî-zînd behăit : în fumul din hornuri îl zărea învîrtejindu-se, strîmbîn-du-se hidos şi săltîndu-se în văzduh.

Volodin era încredinţat şi se lăuda cu mîndrie în faţa tuturor că Pe-redonov l-a îndrăgit atît de mult, că nici nu poate să trăiască fără el.

— Varvara l-a tras pe sfoară, zicea Volodin, şi el îşi dă seama că numai eu îi sînt prieten adevărat, de-aia se agaţă de mine cu atîta nădejde.

Cum ieşea Peredonov din casă cu gîndul să treacă pe la Volodin, acesta i-o şi lua înainte, întîmpinîndu-l în drum cu melonul în cap, cu bastonul în mînă, în mers alert, voios şi vesel rîzînd behăit.

— Ce ţi-a venit să-ţi pui melon în cap ? îl întrebă într-o zi Peredo-nov.

— Dar de ce n-aş purta melon, Ardalion Borisîci ? răspunse voios şi rezonabil Volodin. E şi decent, şi elegant. Şepcuţa cu cocardă eu n-am voie să port, jobenul e pentru aristocraţi, nu-i de nasul nostru.

— Vezi să nu te răsfierb în el[22], mormăi ursuz Peredonov. Volodin chicoti.

Se îndreptară spre locuinţa lui Peredonov.

— Ce de-a drum avem de bătut, zise mînios Peredonov.

— Nu strică, Ardalion Borisîci, exerciţiu fizic, îl convingea Volo-din. Mai munceşte omul, se mai plimbă, mai îmbucă ceva şi e sănă-tos tun.

— Aşi, făcu Peredonov. Crezi tu că peste două sau trei sute de ani oamenii vor mai munci ?

— Păi cum altfel ? Nu munceşti — nu papi. Că pe degeaba nu-ţi dă nimeni pîinica ci pe bani, iar bănişorii ţi-i cîştigi muncind.

— Ce nevoie am de pîine.

— Dar nici chifle, nici piroşte nu vei păpa, îi demonstra chicotind Volodin, nici vodculiţă nu vei avea cu ce să-ţi cumperi, şi nici băutu-rică tare din esenţe aromate nu vei avea din ce face.

— Ba, eu zic că oamenii nu vor mai munci, stăruia Peredonov, to-tul vor face maşinile : ai învîrtit manivela ca la ariston, şi gata. De-altfel şi învîrtitul acesta la manivelă des repetat e o mare plictiseală.

Volodin îşi plecă gînditor capul, umflă buzele, chibzui puţintel, apoi rosti tărăgănat :

— Nimic de zis, e foarte bine aşa cum spui. Numai că noi nu mai apucăm acele vremuri.

Peredonov îl privi mînios şi mormăi :

— Poate tu n-ai să le apuci. În ce mă priveşte am de gînd să rămîn teafăr şi să le apuc ca să mă bucur din plin de ele.

— Să-ţi dea Dumnezeu, se înveseli Volodin, două sute de ani să trăieşti şi încă alte trei sute în patru labe să te mai tîrăşti.

Peredonov nu mai socoti necesar să-şi rostească formula magică ocrotitoare, — fie ce o fi.

Îi dă el gata pe toţi, dar trebuie să fie cu ochii în patru şi să nu se lase la cheremul lor.

Acasă, în sufragerie, cu paharele pline de băutură în faţă, Peredo-nov îi povesti lui Volodin

despre prinţesă. În închipuirea lui prinţe-sa îmbătrînea de la o zi la alta tot mai mult şi devenea din ce în ce mai oribilă : gălbejită, zbîrcită, încovoiată, cu colţii ieşiţi afară, rece — astfel i se înfăţişa ea mereu în nălucirile lui necontenite.

— A împlinit două sute de ani, zicea Peredonov uitîndu-se fix în golul din faţa lui cu nişte ochi ciudaţi, chinuiţi. Şi vrea neapărat ca eu să mă ţin iar cu dînsa. Altfel nu-mi dă post.

— Ca să vezi la ce rîvneşte ! clătină din cap Volodin. Baborniţă ca-raghioasă!

Peredonov avea obsesia crimei. Spunea lui Volodin încruntîndu-şi feroce sprîncenele :

— L-am şi aranjat pe unul, acolo, în dosul tapetelor. Acum e rîndul altuia să-l ţintuiesc sub duşumea.

Dar Volodin nu se arăta speriat şi rîdea amuzat.

— Simţi putoarea din dosul tapetelor ? întrebă Peredonov.

— Nu simt nimic, se strîmbă Volodin chicotind.

— Ai nasul înfundat, explică Peredonov, nu degeaba e atît de roşu. Putrezeşte, uite acolo, sub tapete.

— O ploşniţă ! strigă Varvara pufnind în rîs. Peredonov şedea ţea-păn într-o poză marţială cu privirea total tîmpă.

Cufundîndu-se tot mai mult în sminteala lui, Peredonov începu să scrie denunţuri împotriva figurilor din cărţile de joc, împotriva nej-diei, împotriva unui berbec impostor, care dîndu-se drept Volodin ţinteşte o funcţie înaltă şi de fapt nu este decît un berbec ; împotriva defrişatorilor de păduri, care au tăiat toţi mestecenii — n-are omul cu ce să-şi facă măturici pentru baia de aburi şi chiar educaţia copii-lor e mult îngreuiată ; iar de plopi nici nu s-au atins, deşi nu-s de ni-ci un folos.

Se lega în stradă de liceenii întîlniţi, spunîndu-le vorbe deşucheate sau total absurde, spre spaima celor mici şi hazul celor mari. Aceştia se ţineau după el în grupuri întregi, împrăştiindu-se doar

cînd ve-deau că apare vreun alt profesor de la liceul lor; cei mici însă o luau la fugă de cum îl zăreau.

Peste tot i se năzăreau arătări cobitoare şi plăsmuiri vrăjitoreşti ; halucinaţiile îl umpleau de spaimă, făcîndu-l să scoată ţipete şi urle-te demenţiale. Nejdia răsărea în faţa lui cînd sîngerie, cînd învăpăia-tă, gemea şi ţipa, şi ţipetele ei ascuţite îi sfredeleau creierul provo-cîndu-i dureri insuportabile. Motanul căpăta în ochii lui dimensiuni înspăimîntătoare, mergînd izbea năprasnic cu tocurile cizmelor şi se prefăcea a fi o namilă de om mustăcios cu faţa roşcovană.

XXVIII

Învoit să plece de acasă imediat după prînz, Saşa nu s-a mai întors pînă la ora şapte, cum fusese înţelegerea. Kokovkina se nelinişti : să nu dea de el în stradă careva dintre profesori ia această oră cînd cir-culaţia elevilor prin oraş era interzisă. Va fi pedepsit, şi nici pentru ea n-ar fi plăcut că tolerează asemenea abateri. Întotdeauna a avut în gazdă băieţi cuminţi, care nu umblau noaptea pe străzi. Kokovki-na porni să-l caute. Bineînţeles se duse direct la Rutilovi — unde în altă parte ar putea să fie.

Ca un făcut, Ludmila uitase să încuie uşa. Kokovkina intră şi se opri uluită. Postat în faţa oglinzii, Saşa stătea îmbrăcat într-o rochie şi-şi făcea vînt cu evantaiul. Ludmila rîzînd în hohote aranja funda colanului multicolor.

— Dumnezeule mare ! exclamă îngrozită Kokovkina, ce-i asta ! Eu nu mai ştiam ce să fac de grija lui, îl caut, iar dumnealui îl face aici pe comediantul. Mai mare ruşinea, te-ai împopoţonat în rochie ! Dar şi dumneata, Ludmila Platonovna, ce-ţi mai trăsneşte, zău !

Ludmila, în primul moment, se zăpăci surprinsă, dar îşi recăpătă îndată cumpătul. Izbucnind în rîs

şăgalnic, o îmbrăţişă şi o aşează pe Kokovkina în fotoliu şi se apucă să-i îndruge cu mare pasiune o scornitură însăilată pe loc.

— Vrem să organizăm un spectacol familial. Eu voi fi băiat iar el domnişoară, va fi foarte — foarte amuzant.

Saşa stătea speriat, roşu pînă-n vîrful urechilor şi cu lacrimi în ochi.

— Prostii, se supără Kokovkina, trebuie să se ţină de carte şi nu să mi-l facă pe caraghiosul în spectacole. Ce idee ! Binevoieşte de te îmbracă imediat, Alexandr, şi marş cu mine acasă.

Ludmila continua să-i descrie cu mare haz pregătirile lor şi o săru-tă cu atîta elan tineresc încît bătrînica îşi zise în gînd absolut dezar-mată că fata aceasta plină de neastîmpăr voios e şi ea ca un copil, iar Saşa din prostie era gata să-i îndeplinească toate capriciile. Rîsul de-zarmant, plin de candoare al Ludmilei reducea această întîmplare la dimensiunea unei simple şotii copilăreşti care putea să atragă cel mult o mustrare serioasă. De aceea continuă să bombănească, căutînd să pară foarte nemulţumită, dar inima bătrînei era acum linişti-tă.

Saşa se schimbă repede în costumul lui după paravanul ce masca patul Ludmilei şi Kokovkina îl luă imediat acasă certîndu-l tot dru-mul. Ruşinat şi speriat, el nici nu încerca să se justifice. „Cine ştie ce mă aşteaptă şi acasă ?" se gîndea el cu teamă.

Iar acasă Kokovkina pentru prima oară se arătă faţă de el foarte se-veră : îi porunci să stea în genunchi. Dar nu trecură nici cinci minu-te şi, simţindu-se înduioşată de expresia de vinovăţie pe chipu-i spăşit cu lacrimi mute în ochi, îi îngădui să se ridice, adăugînd mor-măit :

— Filfizonul ! De la o mie de metri distanţă miroşi a parfum.

Saşa se apropie, se înclină lipindu-şi cuviincios călcîile şi-i sărută mîna, şi acest gest de bună-

cuviinţă din partea băiatului pedepsit îi muie cu desăvârşire inima.

Între timp peste capul bietului băiat se adunau nori grei de furtu-nă. Varvara şi Gruşina ticluiră şi trimiseră lui Hripaci o scrisoare anonimă cum că liceanul Pîlnikov e amorezat de o domnişoară numită Rutilova şi petrecea la ea seri întregi în desfrîu. Hripaci îşi aduse aminte de o conversaţie de salon recentă. Cu cîteva zile în urmă la o reuniune în casa mareşalului nobilimii cineva aruncă o vorbă, dealtfel neluată de nimeni în seamă atunci, în care se făcea aluzie la o domnişoară îndrăgostită de un adolescent. Discuţia însă a fost reluată imediat trecîndu-se la alt subiect : în prezenţa lui Hri-paci, după un consens tacit al unor oameni de bună condiţie socială, toată lumea considerase o asemenea temă cu totul nepotrivită pen-tru o conversaţie în societatea doamnelor, prefăcîndu-se că faptul în sine este lipsit de importanţă şi puţin verosimil ca să i se acorde vreo atenţie. Hripaci observase, desigur, toate astea, dar cu obişnui-ta lui prudenţă se abţinuse de la orice întrebări. Ştia că foarte curînd va afla despre ce este vorba, că ştirile de acest soi ajung, pe o cale sau alta, să îi fie cunoscute cu destulă repeziciune încît semnalul să vină la timp. Şi iată ca acest semnal-scrisoare nu se lăsă aşteptat.

Nu crezu nici o clipă în pretinsa depravare a lui Pîlnikov şi că rela-ţiile lui de cunoştinţă cu Ludmila au şi un aspect indecent. „Toate astea sînt generate de născocirea aceea stupidă a lui Peredonov şi alimentate de pornirea invidioasă a Gruşinei. În acelaşi timp scri-soarea aceasta, gîndea el, învederează că circulă zvonuri nedorite, care pot arunca o umbră asupra prestigiului de care se bucură liceul încredinţat lui. Deci trebuie luate nişte măsuri energice."

În consecinţă, Hripaci invită în primul rînd pe Kokovkina, ca să se informeze asupra

împrejurărilor care ar fi prilejuit colportarea unor asemenea zvonuri.

Kokovkina bănuia despre ce poate fi vorba. Fusese prevenită într-o manieră directă şi mult mai simplu decît proceda acum directorul. Gruşina potrivise să-i iasă în cale pe stradă, intrase cu ea în vorbă şi-i atrase atenţia că Ludmila l-a pervertit definitiv pe Saşa. Kokov-kina a rămas uluită. Reîntoarsă acasă revărsă asupra băiatului o adevărată ploaie de reproşuri. Supărarea accentuată a bătrînei se explica şi prin faptul că totul se petrecuse sub ochii ei şi că Saşa se duce la Rutilovi cu permisiunea ei. Băiatul se prefăcu a nu înţelege nimic şi întrebă :

— Dar cu ce am greşit ? Kokovkina ezită.

— Cum aşa, cu ce ai greşit ? Parcă nu ştii tu singur ? Nu te-am gă-sit acolo, chiar deunăzi, îmbrăcat în rochie ? Ai uitat, neruşinatule ?

— M-aţi găsit, şi ce rău e într-asta ? Doar m-aţi pedepsit atunci ! Şi ce mare lucru, parcă aş fi îmbrăcat o rochie furată !

— Ian te uită la el ce mintos e, mai are obraz şi să discute! zise con-trariată Kokovkina. Te-am pedepsit eu, dar se vede că n-a fost de ajuns.

— Mai pedepsiţi-mă o dată, se îndîrji Saşa cu aerul omului învinu-it pe nedrept. M-aţi pedepsit atunci cum aţi crezut, iar acum vi se pare că e prea puţin. Doar nu m-am milogit atunci să mă iertaţi, aş fi stat în genunchi şi o seară întreagă. De ce să-mi scoateţi ochii me-reu cu asta !

— Păi s-a umplut oraşul de zvonuri, drăguţule, toată lumea vor-beşte despre tine şi Ludmila ta.

— Şi ce anume vorbeşte ? întrebă Saşa cu un glas de curiozitate candidă.

Kokovkina ezită iar.

— Ce să vorbească, se ştie ce ! Ştii şi tu ce se poate spune despre voi. Că ceva de bine nu s-ar spune. Vă cam ţineţi de pozne, tu şi cu Ludmila ta, asta se vorbeşte.

— Bine, n-o să mai fac pozne, am să fiu cuminte, făgădui Saşa calm, ca şi cum ar fi fost vorba de jocul de-a prinselea.

Afişa o expresie nevinovată pe faţă, dar în suflet simţea o grea apăsare. Căuta să afle de la Kokovkina ce se spune şi se temea să nu audă nişte vorbe grosolane. Ce ar putea să vorbească despre ei ? Odăiţa Ludmilei are ferestrele spre grădină, dinspre stradă nu se poate vedea ; dealtfel şi Ludmiloşca cobora totdeauna storurile. Şi chiar dacă a spionat careva, ce ar putea să spună ? Cuvinte neplăcu-te, jignitoare poate. Sau toată vorba e că se duce, adică, prea des pe acolo ?

Şi chiar a doua zi sosi invitaţia din partea directorului. Kokovkina simţi că lucrurile iau o întorsătură gravă. Fără a mai spune ceva lui Saşa, se pregăti discret şi la ora fixată se prezentă la director. Hripa-ci îi comunică blînd şi amabil în cuvinte cumpănite conţinutul scri-sorii. Bătrînica izbucni în plîns.

— Liniştiţi-vă, nu vă facem nici o vină, zicea Hripaci, vă cunoaş-tem prea bine şi avem toată încrederea. Va trebui însă de aici încolo să-l supravegheaţi cu mai multă severitate. Tot ce vă rog acum e să-mi spuneţi ce a fost acolo în realitate.

După vizita la director, Kokovkina îşi reluă imputările faţă de Sa-şa.

— Am să-i scriu mătuşii tale, zise ea ştergîndu-şi lacrimile.

— N-am nici o vină, poate să vină mătuşa dacă vrea, eu nu mă tem, zicea Saşa şi tot printre lacrimi.

A doua zi Hripaci îl chemă pe Saşa în cabinetul său şi-l întrebă cu o severitate seacă :

— Aş vrea să ştiu chiar de la dumneata ce fel de cunoştinţe ţi-ai fă-cut în oraş.

Saşa se uită la el calm cu ochii larg deschişi ce voiau să pară cît mai senini.

— Ce fel de cunoştinţe ? Păi, Olga Vasilievna ştie : nu mă duc de-cît la colegi şi la familia Rutilov.

— Exact, tocmai asta mă interesează, îşi continuă interogatoriul di-rectorul, ce faci la Rutilovi ?

— Nimic aşa deosebit, răspunse Saşa cu acelaşi aer nevinovat. De obicei citim ceva. Domnişoarelor Rutilov le plac versurile. Şi întotdeauna la ora şapte sînt deja acasă.

— Poate nu chiar întotdeauna ? întrebă Hripaci ţintuindu-l pe Saşa cu o privire pe care căuta s-o facă pătrunzătoare.

— Da, o singură dată am întîrziat, recunocu Saşa cu sinceritatea calmă a unui băieţaş ce nu are nimic de ascuns, pentru care Olga Vasilievna m-a pedepsit foarte aspru, şi după aceea n-am mai întîrziat niciodată,

Hripaci rămase pe gînduri. Răspunsurile calme ale băiatului îl pu-neau într-o serioasă încurcătură. În orice caz trebuia formulată o ad-monestare şi să-i facă apoi o morală. Dar cum şi pentru ce ? Ca să nu-i insufle cumva băiatului nişte gînduri pe care nu le avusese (Hripaci era încredinţat de asta) şi al căror sens primejdios pentru vîrsta lui ar putea răsări fie chiar şi în urma unei referiri aluzive ; ca să nu-l rănească cumva printr-o învinuire nedreaptă şi ca să facă to-tul pentru înlăturarea eventualelor neplăceri ce s-ar putea ivi în vii-tor din cauza acestor relaţii de cunoştinţă. Şi se mai gîndi Hripaci că sarcina de dascăl-educator este o sarcină dificilă şi de mare răspun-dere, mai ales dacă ai onoarea de a conduce o instituţie de învăţămînt. Sarcina dificila şi de mare răspundere a pedagogului ! Această definiţie banală a dat aripi cugetării oarecum amorţite în acel mo-ment. Şi începu să vorbească — repede, clar şi fără a căuta să impri-me cuvintelor sale o semnificaţie deosebită. Atenţia deconcentrată a lui Saşa izbutea să reţină doar fraze izolate :

— ... cea dintîi obligaţie pe care o ai ca elev este să înveţi... nu tre-buie să te laşi captivat de societate oricît de plăcută ţi s-ar părea, ori-cît de ireproşabilă ar fi... în orice caz trebuie să ştii că societatea bă-ieţilor de seama ta este mai folositoare pentru dumneata... Trebuie să ai grijă de reputaţia ta şi a şcolii tale... În sfîrşit, ţi-o spun direct, am suficiente temeiuri să cred, că atitudinea şi comportarea dumita-le faţă de domnişoare au un caracter de familiaritate inadmisibilă la vîrsta dumitale şi cu totul contrară regulilor de bună purtare şi de bună-cuviinţă adoptate de societate.

Saşa izbucni în plîns. Îi păru rău că despre o fiinţă atît de drăguţă cum era Ludmiloşca se poate crede şi vorbi ca de o persoană faţă de care s-ar putea purta urît şi necuviincios.

— Cuvîntul meu de onoare că n-a fost nimic rău, asigură el, am ci-tit numai, ne-am plimbat, am jucat, hai să zicem că am fost prea zburdalnici, alte familiarităţi n-au fost de nici un fel.

Hripaci îl bătu uşor cu mîna pe umăr şi zise cu un glas care ar fi vrut să fie călduros şi totuşi a răsunat sec :

— Ascultă, Pîlnikov...

(Şi ce era dacă îi spunea băiatului, într-un moment ca acesta, pur şi simplu pe nume — Saşa ! Nu îngăduia regulamentul şi nici măcar o circulară ministerială nu exista încă în acest sens !).

— Eu te cred că n-a fost nimic rău, şi totuşi renunţă la aceste vizite prea dese. Crede-mă, va fi mult mai bine aşa. Ţi-o spun nu numai ca îndrumător şi director, ci şi ca un prieten.

Tot ce-i rămînea lui Saşa să facă era să se încline, să mulţumească şi să plece, iar apoi să dea ascultare acestor poveţe. Şi într-adevăr Saşa îşi limită de atunci vizitele la Ludmila numai la cinci-zece mi-nute, ce-i drept, străduindu-se să treacă zilnic. Supărător era mai ales faptul că se vedeau numai în fugă şi Saşa îşi descărca năduful tocmai

asupra Ludmilei. Deseori îi spunea acum Ludmila proastă, măgăriţă siameză, uneori chiar dînd în ea cu pumnii. La toate astea însă Ludmila reacţiona amuzată cu explozii de rîs.

Se răspîndi prin oraş vestea că actorii teatrului local organizează în saloanele clubului orăşenesc un bal mascat şi costumat cu premii pentru cel mai reuşit costum de bărbat şi de femeie. Despre impor-tanţa premiilor circulau zvonuri exagerate. Se spunea că pentru cos-tumul de damă cîştigătoarea va primi o vacă, iar pentru costumul de bărbat se va da o bicicletă. Zvonurile acestea stîrniră o mare emoţie printre localnici. Fiecare ar fi vrut să cîştige asemenea obiec-te impresionante. Se confecţionau în grabă costume. Se făceau chel-tuieli nesăbuite. Proiectele de costume erau ascunse pînă şi faţă de prietenii cei mai intimi, de teamă ca nu cumva ideea genială sa fie furată de alţii.

Cînd apăru în sfîrşit anunţul oficial al evenimentului, tipărit în afi-şe lipite pe garduri, iar pentru notabilităţile oraşului trimise perso-nal acasă, a reieşit că premiile constituite erau de-a dreptul derizo-rii: un evantai pentru doamne şi un album pentru domni. Faptul provocă o cruntă decepţie şi supărare în rîndul celor angajaţi în cur-sa pregătirilor pentru acest bal mascat. Se auzeau glasuri de nemul-ţumire şi de protest :

— Nu merita atîta cheltuială !

— Ce mai premii ! Îşi bat joc de noi !

— Trebuia sa anunţe aşa chiar de la început.

— Numai la noi e posibilă o asemenea atitudine faţă de public.

Pregătirile continuau însă : oricum, e un premiu totuşi şi e măguli-tor să-l obţii.

Pentru Daria şi Ludmila premiul nu reprezentase o tentaţie, nici la început, nici mai pe urmă. Ce nevoie aveau de vacă ! Mare scofală — un evantai ! Şi cine va acorda premiile ? Ce gust pot avea mem-brii juriului ! Dar cele două surori se

pasionară la ideea Ludmilei de a-l trimite la balul mascat pe Saşa îmbrăcat în veşminte femeieşti, de a păcăli tot oraşul şi de a potrivi astfel lucrurile încît premiul să-l obţină el. Deşi avea aerul că aderă la iniţiativa surorilor mai mari, Valeria păstra în sinea ei anumite reticenţe. Invidioasă şi susceptibi-lă ca un copil, era cam pornită împotriva prietenului Ludmilei ; ce-i păsa, nu venea la dînsa, dar nu se încumeta să facă opinie separată. Se mulţumi doar să arunce cu un surîs dispreţuitor :

— Nu va îndrăzni dumnealui.

— Lasă că aranjăm noi în aşa fel încît să nu afle nimeni. Cînd îi îm-părtăşiră lui Saşa proiectul lor, iar Ludmiloşca preciză : „Te vom tra-vesti în japoneză", acesta zvîcni din loc şi se învîrti prin cameră să-rind şi chiţăind de bucurie. Fie ce o fi, mai ales dacă nu va şti nime-ni, el este de acord, cum să nu fie de acord ! ce poate fi mai amuzant decît să-i duci de nas pe toţi deodată.

Hotărîră pe dată să-l deghizeze în gheişă. Surorile îşi ţinură planul în cel mai mare secret ; nu-l împărtăşiră nici Larisei, nici fratelui. Costumul de gheişă îl meşteri Ludmila după o etichetă de karilop-sis : rochie de mătase galbenă pe atlas roşu, lungă şi largă, împodo-bită cu desene multicolore brodate, reprezentînd flori imense cu ciudate contururi. Celelalte surori confecţionară un evantai din hîr-tie fină japoneză cu desene pe beţişoare de bambus şi o umbreluţă din mătase fină de culoare roz cu mîner tot de bambus. Ca încălţări : ciorapi trandafirii şi pantofiori de lemn cu o ridicătură în treaptă sub călcîie. Pricepută cum era la multe, Ludmila aplică culorile adecvate şi pe masca gheişei : o faţă gălbuie, slăbuţă dar drăgălaşă, cu un surîs uşor, imobil, cu tăietura oblică a ochilor, o gură mică.. Numai peruca au fost nevoite s-o comande de la Petersburg : o pe-rucă neagră, cu părul pieptănat lins.

Proba finală a costumului necesita mai mult timp decît putea Saşa să lipsească de acasă, cum se-ntîmpla cu prilejul vizitelor scurte de peste zi cînd se probau detaliile. Dar şi aici s-a găsit o soluţie. Într-o noapte Saşa ieşi pe fereastră, cînd ştia că gazda doarme profund. Reintră pe aceeaşi cale şi escapada se termină cu bine.

Se pregăti pentru bal şi Varvara. Îşi cumpără o mască cu mutră stupidă, iar costumul nu-i dădu mare bătaie de cap — se deghiză în bucătăreasă. Atîrnă la brîu un polonic, cocoţă pe cap o scufă neagră, suflecă mînecile pînă peste cot şi se dădu pe braţe cu un strat gros de rumeneală — venită, adică, direct de la plita de gătit încinsă — şi gata costumul. Capătă premiu — bine, nu capătă — atîta pagubă !

Gruşina se gîndi să apară în chip de Diană. Varvara pufni în rîs şi întrebă :

— Cum ? vrei să-ţi pui şi zgardă ?

— Ce-mi trebuie zgardă ? se miră Gruşina.

— Păi cum altfel, o lămuri Varvara, căţeaua Diana are zgardă, alt-fel n-o să priceapă nimeni.

— Dar nu mă deghizez în cîine, soro, ci în zeiţă, zeiţa Diana.

Se îmbrăcară pentru bal mascat împreună, la Gruşina. Costumul acesteia arăta cam prea sumar şi decoltat: braţele goale, umerii goi, spatele şi pieptul prea dezvelite, picioarele în pantofiori uşurei, fără ciorapi — goale pînă la genunchi ; un veşmînt uşurel de tot din pîn-ză albă cu broderie roşie, o rochie-sac, îmbrăcată direct pe trupul gol, — veşmînt scurt, dar larg, cu numeroase falduri. Varvara con-stată hlizindu-se :

— Cam prea goluţă.

— În schimb toţi bărbaţii se vor ţine în alai după mine.

— Dar de ce era nevoie de atîtea falduri ?

— Mai vîr în buzunăraşele dintre ele ceva bomboane pentru dră-cuşorii mei, explică Gruşina.

Tot ce lăsase Gruşina, cu atîta îndrăzneală, să se vadă din corpul ei — era frumos; dar ce inadvertenţă : pielea purta urme vizibile de pişcături de purici, manierele ei erau grosolane, iar vocabularul — de o vulgaritate execrabilă. O altă mostră de ultragiere a frumuseţii corpului omenesc.

Peredonov intră la bănuială imediat că acest bal mascat a fost aranjat anume ca să-l prindă cu ceva ce l-ar da de gol. Şi totuşi s-a dus nemascat, în redingotă. Ca să vadă personal ce se unelteşte.

Perspectiva participării la un bal mascat îl încîntase pe Saşa timp de cîteva zile. Treptat însă, îndoielile îşi făcură loc în capul lui. Cum să iasă din casă ? Mai cu seamă acum, după toate neplăcerile din ul-timul timp. Ar fi o nenorocire dacă s-ar afla la liceu, l-ar elimina.

Nu demult dirigintele clasei — un tînăr într-atît de liberal, încît pî-nă şi motanului Vaska nu putea să-i spună pur şi simplu Vaska, ci numai motanul Vasile, — atrăsese în mod deosebit atenţia lui Saşa, cînd îi înmînă carnetul de note :

— Ai grijă, Pîlnikov, să-ţi vezi de învăţătură.

— Păi, n-am nici un doi, se apără Saşa cu un aer degajat. Dar simţi că i se taie inima — ce va mai urma oare ?

Nu, dirigintele n-a mai spus nimic altceva, avea însă privirea seve-ră.

În ziua balului, Saşa trăi senzaţia penibilă că nu va cuteza să mear-gă. Era prea riscant şi i se făcu frică. Dar cum rămîne cu acel costum confecţionat la Rutilovi cu atîta trudă şi grijă — muncă absolut za-darnică ? Să se spulbere toate visele ? Păi, Ludmiloşca va izbucni în lacrimi amare. Nu se poate, trebuie s-o ducă la capăt.

Numai deprinderea cîştigată în ultimele săptămîni de a nu da pe faţă totul îl ajută pe Saşa să nu-şi trădeze emoţia în prezenţa Kokov-kinăi. Din fericire, bătrîna se culca de obicei devreme. Se culca de-vreme şi Saşa, luînd unele măsuri de

precauţie : se dezbrăca, îşi lăsa îmbrăcămintea de uniformă pe un scaun lîngă uşă, iar ghetele în coridor în faţa uşii.

Acum putea să plece — partea cea mai dificilă a operaţiei era eva-darea. Chibzuise dinainte să iasă pe fereastră, ca atunci cu proba costumului. Îşi puse bluza de vară pe care o avea atîrnată în şifonier, papucii uşori de casă şi, prinzând un moment cînd nicăieri prin apropiere nu se auzeau nici glasuri, nici paşi, escaladă încetişor fe-reastra în stradă. Se cernea o ploaie măruntă ; era întuneric, frig, no-roi. Se temea totuşi să nu fie recunoscut. Îşi scoase chipiul, papucii, îi aruncă înapoi în cameră, îşi suflecă puţin pantalonii şi porni în fugă desculţ pe scîndurile alunecoase ale trotuarelor şubrede. În întu-neric chipul nu se vede desluşit, mai ales la cel ce aleargă, şi, dacă-l întîlneşte cineva, va crede că e un băieţaş oarecare trimis la dughea-nă.

Valeria şi Ludmila îşi confecţionară nişte costume complicate, de ţigancă şi de spaniolă. Ludmila se înveşmîntă în zdrenţe de catifea şi de mătase de un roşu aprins ; Valeria, subţirică şi gingaşă — în mătase neagră cu dantelării, iar în mînă ţinea un evantai negru dan-telat. Daria nu-şi mai bătu capul deloc — îmbrăcă costumul de turcoaică rămas de anul trecut, declarînd categoric :

— Nu merită să-ţi pierzi timpul cu asta !

Cînd apăru Saşa, cele trei domnişoare se apucară să-l travestească. Pe el îl preocupa mai ales peruca.

— Dar dacă se desprinde şi cade ! repeta el îngrijorat. Veni rîndul şi perucii pe care surorile o fixară ingenios cu panglici legate sub bărbie.

XXIX

Balul-mascat se dădea în saloanele Clubului orăşenesc — o clădire de piatră, cu etaj, cu aspect de cazarmă, vopsită în roşu-deschis, si-tuată în

piaţa tîrgului mare. Îl organiza actorul Gromov-Cistopolski, impresar al teatrului orăşenesc din localitate.

Marchiza de deasupra uşii de intrare, acoperită cu o pînză groasă dungată, era iluminată de lampioane. Mulţimea din stradă întîmpi-na pe cei ce soseau ori veneau la bal cu observaţii critice, în majori-tatea cazurilor dezaprobatoare, întrucît costumele aproape că nici nu se vedeau, acoperite fiind de pardesie, mantouri sau voaluri. Aprecierile se făceau mai mult la nimereală, după impresia de mo-ment. Poliţiştii vegheau cu mult zel la menţinerea ordinii în stradă, iar în sală se aflau în calitate de oaspeţi, ispravnicul judeţului şi pristavul circumscripţiei orăşeneşti de poliţie.

Fiecare vizitator primea la intrare două bileţele : unul — roz, pen-tru cel mai bun costum de damă, şi unul verde — pentru cel mai bun costum bărbătesc. Urmau să fie înmînate persoanelor al căror travesti a plăcut cel mai mult. Unii se interesau :

— Dar pentru mine personal pot să-l reţin ? La început, casierul întreba nedumerit :

— Cum adică pentru dumneata ?

— Pentru cazul că eu aş aprecia că cel mai reuşit costum este al meu, lămurea vizitatorul.

Pe urmă casierul nu se mai arătă surprins la asemenea întrebări, şi răspundea zîmbind sarcastic (era un tînăr mucalit) :

— Voia dumneavoastră. Le puteţi reţine chiar şi pe amîndouă.

Saloanele ofereau o privelişte dezolantă, iar grosul asistenţei ce se îmbulzea deja în ele făceau impresia încă de la început că e în stare de ebrietate. Încăperile cam înguste, cu plafoanele şi pereţii afumaţi, erau luminate de nişte lustre imense, grele şi strîmbe, care păreau că înghit tot aerul. Draperiile decolorate de la uşi aveau un aspect cam murdar, încît atingerea lor provoca scîrbă. Ici, colo se formau grupuri mai compacte,

care se ţineau cu exclamaţii şi rîsete după mascaţii ale căror costume atrăgeau atenţia generală.

Notarul public Gudaevski făcea pe americanul sălbatec: îşi înfipse-se în păr pene de cocoş, purta o mască de culoare roş-arămie cu dungi verzui trase anapoda; ca veşmînt avea o scurtă de piele, un pled cadrilat peste umăr şi cizme înalte de piele cu ciucuri verzi. Îşi vîntura mîinile, schiţa nişte sărituri curioase şi umbla în pas sportiv săltînd sus genunchiul gol îndoit. Nevastă-sa era deghizată în spic. Purta o rochie pestriţă din petece verzi şi galbene, între care erau în-fipte de jur împrejur spice. Spicele se agăţau şi înţepau pe cei din calea ei. Mulţi nu rezistau ispitei de a-i smuci vreun peticel sau de a smulge un spic, atrăgîndu-şi furia şi beştelelile ei înveninate.

— Înfig ghearele în voi, ţipa ea.

Cei din jurul ei rîdeau în hohote. Cineva întrebă :

— De unde o fi luat atîtea spice ?

— Şi-a făcut rezerve din vară, în fiecare zi se ducea să fure de prin ogoare, îi răspundeau alţii.

Un stol de funcţionarăşi imberbi, îndrăgostiţi de ea şi preveniţi di-nainte cum se va deghiza, o însoţeau tot timpul. Aceştia colectau pentru ea bileţele, recurgînd de multe ori la insistenţe obraznice. De la cei ce se lăsau intimidaţi, pur şi simplu le smulgeau din mînă.

Erau şi alte doamne în travesti care adunau cu mult zel bileţelele prin cavalerii lor. Unele se uitau avide la bileţelele încă rămase în mîini şi le cereau pur şi simplu pentru ele. Li se răspundea cu un refuz impertinent.

O doamnă tristă, deghizată în „Noapte" — veşmînt albastru cu ste-luţe de sticlă şi lună de carton pe frunte —, se adresă timidă lui Mu-rin :

— Daţi-mi mie bileţelul dumneavoastră.

Murin o repezi grosolan :

— Ia-n te uită ! Chiar ţie să-ţi dau ! Nu-i de mutra ta ! „Noaptea" bîigui ceva cu necaz şi se

depărtă. Ar fi vrut să obţină măcar două-trei bileţele ca să le arate celor de acasă că şi ea a primit, adică. Cît de zadarnice şi vane pot fi uneori năzuinţele modeste.

Învăţătoarea Skoboşkina a apărut în chip de ursoaică, adică şi-a aruncat pur şi simplu o blană de urs pe umeri potrivindu-i botul pe cap ca un coif, avînd în faţă o semimască obişnuită. În ansamblu, constituia o apariţie oribilă, care se potrivea totuşi staturii sale voi-nice şi vocii tunătoare. Înainta cu paşi greoi şi scotea urlete fioroase care răsunau rostogolindu-se prin toată sala şi făceau să tremure lu-minile din lustre. Plăcu multora. I se înmînară numeroase bileţele. Dar ea n-a ştiut să le păstreze : n-avea un însoţitor isteţ ca altele şi mai mult de jumătate din ele i-au fost furate în timp ce se lăsase ademenită la băutură de nişte negustoraşi plini de admiraţie pentru capacitatea ei de a imita comportarea şi mişcările urşilor. Prin mul-ţi-me se auzeau glasuri :

— a uitaţi-vă, ursoaica trage la măsea !

Skoboşkina nu cuteza să refuze băutura. I se părea că ursoaica tre-buie să bea vodcă dacă i se oferă.

Se mai distingea prin constituţia lui atletică şi impunătoare un băr-bat travestit în costum de vechi german. Mulţi îi admirau statura de voinic şi braţele goale, vînjoase, cu o musculatură superbă. După el se ţineau îndeosebi cucoanele schimbînd şoapte admirative. Toată lumea era convinsă că nu poate fi altul decît actorul Bengalski, care se bucura în oraş de o simpatie unanimă. De aceea unii îi acordau lui biletele lor. Iar alţii — pentru că îşi făceau următoarea socoteală :

— De vreme ce tot n-am şanse să capăt premiul, mai bine să-l obţi-nă un actor (sau actriţă). Căci unul de ai noştri ne-ar omorî cu lău-dorăşenia lui.

A avut succes şi Gruşina în travestiul ei. Un succes de scandal. Bărbaţii se ţineau după ea în ceată zgomotoasă, făcînd observaţii şi glume

deşucheate, care stîrneau explozii de hohote. Doamnele în-torceau ostentativ capul şi-şi exprimau indignarea. În cele din urmă ispravnicul se apropie de Gruşina şi, linguşindu-se dulce-pofticios pe buze, o somă :

— Binevoiţi doamnă şi acoperiţi-vă puţintel goliciunea.

— Dar de ce, mă rog, apare la mine ceva indecent în văzul lumii ? răspunse înţepat Gruşina.

— Cucoanele se simt scandalizate, doamnă, explică Minciukov.

— Puţin îmi pasă de cucoanele dumneavoastră, sfidă ea cu o aro-ganţă cinică.

— Şi totuşi, stărui Minciukov, va trebui măcar cu o batistuţă să vă acoperiţi pieptişorul şi spătucul.

— Şi dacă mi-am suflat deja nasul în batistă ? obiectă Gruşina rî-zînd obraznic.

Dar Minciukov nu se lăsă :

— Cum vreţi, doamnă, dar vă previn că dacă nu vă acoperiţi, vom fi nevoiţi să vă îndepărtăm din sală.

Stupind şi beştelind, Gruşina porni spre toaletă, unde, cu ajutorul îngrijitoarei, desfăcu cutele decolteului şi-şi acoperi pieptul şi spate-le. Reîntorcîndu-se în sală după această ajustare de sacrificiu a veş-mîntului său sumar, ea porni cu acelaşi zel să-şi caute admiratori, cochetînd fără jenă cu toţi bărbaţii. Iar cînd atenţia acestora fu atra-să în altă parte, se îndreptă spre bufet să facă rost, în maniera ei, de nişte dulciuri. Curînd reveni în sală şi-i arătă lui Volodin două pier-sice, rînjind triumfătoare :

— Şterpelite cu propriile mele lăbuţe !

Şi în aceeaşi clipă piersicile dispărură în cutele costumului ei. Vo-lodin se entuziasmă.

— Formidabil ! Ia să încerc şi eu.

Nu trecu mult şi Gruşina atrăgea din nou atenţia curioşilor ; de da-ta aceasta prin comportarea ei

turbulentă. Cherchelită, scotea ţipete stridente, gesticula violent şi scuipa a scîrbă.

— Nostimă damicelă e Diana asta ! îşi dădeau cu părerea unii.

Acesta era balul mascat la care îl tîrîră nişte domnişoare zurlii pe fluşturatecul licean. În două birje, cele trei surori şi Saşa ajunseră destul de tîrziu; întîrziaseră din cauza lui. Apariţia lor în sală a fost observată. Multora plăcu mai ales gheişa. Se răspîndi zvonul că în costum de gheişă e travestită actriţa Kaştanova — idolul părţii mas-culine a societăţii locale. Şi astfel Saşa se pomeni că încep să-i curgă în mînă o sumedenie de bileţele. În realitate Kaştanova nici nu veni-se la aceasta reuniune. Chiar în ajunul balului, băieţaşul ei vădise simptomele unei îmbolnăviri grave.

Ameţit de noutatea situaţiei, Saşa cocheta în dreapta şi în stînga cu o graţie teribilă. Şi cu cît bileţelele vîrîte în mînuţa gheişei deveneau tot mai numeroase, cu atît mai vesel şi mai jucăuş sclipeau prin ori-ficiile oblice ale măştii ochii japonezei încîntătoare. Gheişa făcea re-verenţe, îşi ridica într-o arcuire suplă din cot mîinile cu degeţelele fine răsfirate, chicotea cu glas înăbuşit, îşi făcea vînt cu evantaiul, atingea cu el umărul cîte unui bărbat acoperindu-şi apoi faţa cu un gest ruşinat şi mereu îşi desfăcea şi închidea umbreluţa cea roz. Pro-cedee cu totul naive, dar absolut suficiente pentru subjugarea tutu-ror adoratorilor actriţei Kaştanova.

— Bileţelul meu roz — celei mai frumoase doamne, drept omagiu respectuos, se înclină Tişkov într-o plecăciune ceremonioasă oferind gheişei bileţelul.

Băuse zdravăn, iar faţa lui congestionată cu zîmbetul încremenit şi silueta ţeapănă îl făceau să semene cu o păpuşă. Dar rima mereu.

Valeria urmărea cu invidie succesele lui Saşa ; ar fi vrut acum să fie recunoscută, iar costumul şi silueta ei subţire şi suplă să fie ad-mirate de

mulţime, să obţină ea premiul. Dar îşi aduse aminte cu necaz, că aşa ceva este imposibil, deoarece surorile conveniseră de la început să adune cît mai multe bileţele numai pentru gheişă, pre-dîndu-i-le chiar şi pe cele ce li s-ar oferi lor.

În sală se dansa. Volodin, afumat binişor, porni să ţopăie sărind şi lăsîndu-se pe vine. Poliţaii îl opriră. Resemnîndu-se pe loc, el decla-ră vesel cu o naivitate dezarmantă :

— Bine, dacă nu e voie, nu mai joc.

Dar cei doi tîrgoveţi, care, urmîndu-i exemplul, se avîntaseră într-un trepac[23] de bătătură cu salturi aprige pe vine, nu voiră să se su-pună.

— Cu ce drept ? bănişorii noştri ! protestară ei şi fură scoşi pe sus afară.

Volodin îi conduse din urmă pînă la uşă, rînjind, strîmbîndu-se şi dansînd.

Domnişoarele Rutilov se repeziră să-l caute pe Peredonov, ca să-şi mai rîdă de el. Acesta şedea singur lîngă fereastră şi se uita la mulţi-me cu ochi rătăciţi. Toţi oamenii, ca şi lucrurile, toate i se înfăţişau fără nici o noimă, duşmănindu-l deopotrivă. Ludmila, în travesti de ţigancă, se apropie şi-i oferi cu glasul schimbat, gutural :

— Cuconaşule, drăgălaşule, mînca-ţi-aş ochii, lasă baba să-ţi ghi-cească de noroc.

— Piei, drace ! tresări Peredonov. Apariţia neaşteptată a ţigăncii îl sperie.

— Cuconaşule, inimă de aur, întinde palma să mă uit. După chip te văd : ajungi bogat, om de vază ai să fii, te ridici nacealnic mare, boierule, frumosule. Ludmila se ţinea scai şi în cele din urmă izbuti să pună stăpînire pe mîna lui Peredonov.

— Hai, uită-te, dar ia seama, să-mi ghiceşti bine, mormăi Peredo-nov.

— Hauleo, boierule, hauleo, nepreţuitule, îl căină Ludmila scrutîn-du-i palma, mulţi duşmani îţi stau în cale, te încolţesc cu pîra lor ; ai să verşi

lacrimi amare; vai de tine, barosane : mort în şanţ sub gard te văd.

— Huo, cobe afurisită ce eşti! zbieră Peredonov smulgîndu-şi mî-na.

Cît ai clipi din ochi Ludmila dispăru în mulţime. În locul ei răsări ca din pămînt Valeria. Aşezîndu-se lîngă Peredonov, începu să-i şoptească languros :

Sînt o jună spaniolă
Tipi ca tine-mi dau fiori,
Ai nevastă bătrîioară,
Domnul meu seducător.

— Tacă-ţi gura, zăludo, mormăi Peredonov. Valeria continua să-i şoptească :

Plin de foc şi frăgezie
Mi-e sărutul de Sevilla.
Iar pe soaţa ta buccie
Drept în ochi s-o scuipi de silă.

Pe nume ea-i Varvara
Tu eşti superbul Ardalion,
Vă potriviţi ca şoimul şi cioara
Eşti deştept ca Solomon.

— Ei, aici ai nimerit-o. Chiar aşa şi este, conveni Peredonov. Dar cum naiba s-o scuip drept în ochi ? Mă pîrăşte la prinţesă şi nu mai capăt postul.

— Ce nevoie ai de post ! Tu eşti bine şi fără post, îl încurajă Vale-ria.

— Uşor de zis, dar ce rost mai are viaţa pentru mine, dacă nu ca-păt acest post, îngăimă dezolat Peredonov.

Daria strecură în mîna lui Volodin un răvaş încleiat cu un crîmpei roz de banderolă. Acesta îl desfăcu febril şi scăpînd un behăit de bucurie, citi cuprinsul şi căzu pe gânduri —se simţea mîndru şi fla-tat la culme, dar şi contrariat totodată. Răvaşul suna scurt şi fără echivoc :

„Vino, scumpule, să ne întîlnim chiar mîine seară la orele unspre-zece, la Baia soldaţilor. A ta,

de tot streină, J".

În privinţa chemării în sine, Volodin nu avu nici un pic de îndoia-lă, dar se năştea întrebarea : face să se ducă ? Şi cine ar putea să fie această J. ? Cineva pe care o cheamă Jenia ? Sau numele ei patroni-mic începe cu litera J ?

Volodin ceru sfatul lui Rutilov.

— Te duci, fireşte, ce mai stai pe gînduri ! îl îndemnă Rutilov. Nici nu ştii de unde sare iepurele ! Poate că e o fată bogată, s-a îndrăgos-tit de tine, dar părinţii se opun, şi uite că fata vrea să audă ce spui tu.

Volodin însă, după o scurtă chibzuinţă, hotărî că nu face să se du-că.

— Îmi sar de gît la tot pasul, dar mie nu-mi plac dezmăţatele astea, zise el plin de sine.

De fapt se temea să nu-l ia cineva la bătaie : baia soldaţilor se afla într-un loc cam pustiu la periferia oraşului.

Cînd mulţimea umpluse deja pînă la refuz aproape toate încăperi-le clubului, mişunînd gălăgioasă într-o dispoziţie de veselie excesi-vă, în salon chiar în faţa uşii de intrare se iscă o larmă clocotitoare, se auziră exclamaţii admirative şi explozii de rîs încurajator. Toată lumea se înghesui într-acolo. Din gură în gură se află că sosise o mască originală formidabilă. Şi într-adevăr, un lungan costeliv, într-un halat soios şi petecit, cu o măturică din rămurele de mesteacăn la subţioară şi un ciubăraş de baie în mînă, înainta cu greu prin mulţi-me. Purta o mască de carton — o fizionomie neroadă cu barbişon subţire şi cu favoriţi, iar pe cap o şapcă de funcţionar civil cu res-pectiva cocardă mare, rotundă. Şi repeta într-una cu vocea mirată :

— Mi s-a spus că aici e mascaradă, dar văd că nu se spală nimeni, ca să-l săpunesc puţin.

Şi trecea înainte cumpănind trist în mînă ciubăraşul gol. Mulţimea se ţinu după el încîntată,

minunîndu-se naiv de născocirea lui ne-pretenţioasă.

— Mare minune dacă nu sufla ăsta premiul, zicea Volodin cu invi-die.

Ca şi mulţi alţii din sală, în acel moment, invidia la el ţîşni spon-tan, fiind lipsită de orice motiv sau impuls de ordin subiectiv ; pen-tru ce l-ar invidia, de vreme ce el, personal, nici nu venise costumat ? În acelaşi timp, unul ca Macighin se arătă pur şi simplu entuzias-mat : îl încînta mai cu seamă cocarda. Rîdea în hohote, aplauda cu frenezie şi spunea vecinilor, cunoscuţi şi necunoscuţi :

— Teribilă critică ! Funcţionarii ăştia şi-au cam luat nasul la purta-re : îşi dau aere, se împopoţonează cu uniforme şi cocărzi — să gus-te acum şi puţină critică. Aviz amatorilor. Bravo !

Se făcuse cald în sală. Funcţionarul în halat începu să-şi facă vînt cu măturică strigînd :

— Ce baie grozavă !

Cei din jurul lui se prăpădeau de rîs. De mulţumire aruncau în ciubăraş bileţelele lor.

Peredonov se uita ţintă la măturica de mesteacăn ce se legăna dea-supra mulţimii. I se părea că vede acolo mişcîndu-se nejdia.

"S-a făcut verde, canalia", gîndea el îngrozit.

XXX

În sfîrşit, începu numărătoarea bileţelelor primite de fiecare costu-mat pentru travestiul său. Seniorii clubului se constituiră în juriu de premiere. În faţa uşii camerei de deliberare se adună mulţimea celor ce aşteptau cu încordare rezultatul. Pentru scurt timp în saloanele clubului se aşternură liniştea şi plictiseala. Muzica încetă să cînte. Musafirii se potoliră. Peredonov se înfioră. Curînd însă mulţimea ieşi din încremenire : se schimbau păreri, se iviră semne de nerăb-dare şi primele murmure de nemulţumire. Cineva se arătă absolut sigur că ambele premii le vor lua actorii.

— O să vedeţi, se auzea o voce enervată.

Mulţi erau înclinaţi s-o creadă. Mulţimea fierbea. Cei care primise-ră prea puţine bileţele erau iritaţi din cauza asta. Cei care au primit un număr mai mare se simţeau ameninţaţi de o eventuală frustrare.

Dar iată că un sunet strident şi nervos de clopoţel spintecă aerul. Apăru juriul : Veriga, Avinoviţki, Kirillov şi ceilalţi membri ai consiliului seniorilor. Un val agitat se rostogoli prin sală şi brusc toată lu-mea amuţi. Avinoviţki anunţă cu glas tunător :

— Premiul, un album pentru cel mai bun costum bărbătesc, a fost atribuit, pe baza numărului cel mai mare de bileţele obţinute, domnului în costum de vechi german.

Avinoviţki ridică sus albumul, uitîndu-se încruntat la musafirii în-ghesuiţi în faţă. Atleticul german se silea să înainteze prin mulţimea aglomerată. Toţi îl priveau cu ostilitate şi se lăsau cu greu să-i facă loc de trecere.

— Nu mă împinge, te rog ! cu glas plîngăreţ îl apostrofă doamna cea tristă în costum albastru cu steluţe de sticlă şi luna de carton pe frunte, „Noaptea".

— Dacă i s-a dat premiul, îşi închipuie că doamnele trebuie să se prosterneze în faţa lui, se auzi din mulţime un glas şuierător.

— Păi dacă nu mă lăsaţi să trec, răspunse cu ciudă reţinută germa-nul.

În cele din urmă ajunse cumva pînă la juriu şi primi albumul din mîinile lui Veriga. Orchestra intona tusch-ul de rigoare. Dar sunete-le muzicii fură acoperite de o larmă deşănţată. Injuriile se abătură din toate părţile. Germanul a fost împresurat, acostat, somat :

— Scoate-ţi masca !

Germanul tăcea. Nu i-ar fi fost deloc greu să răzbată prin mulţime, dar evita probabil să recurgă la forţă. Gudaevski apucă albumul şi în acelaşi

timp careva îi smulse repede masca. Un urlet turbat ţîşni din pieptul mulţimii :

— Un actor !

Presupunerile se adevereau : era actorul Bengalski. El se răsti mî-nios:

— Sînt actor, şi ce-i cu asta ! Doar nu v-am smuls cu forţa bileţele-le. Mi le-aţi dat chiar voi!

O avalanşă de strigăte furioase se abătură asupra-i.

— S-or fi adăugat la ele şi cele aduse în buzunare.

— Voi le-aţi tipărit.

— Nici nu sînt în sală atîţia oameni cîte bileţele au circulat.

— O fi venit cel puţin cu vreo cincizeci de bilete în buzunar.

Bengalski se învineţi de indignare :

— E o ticăloşie să faceţi asemenea afirmaţii. Controlaţi dacă vreţi, după numărul celor intraţi în sală se poate constata. Veriga explica celor din apropierea lui :

— Domnilor, potoliţi-vă, nu e caz de înşelăciune, vă asigur : nu-mărul bileţelelor a fost controlat după numărul biletelor de intrare.

Cu chiu, cu vai seniorii clubului ajutaţi şi de cîţiva oameni rezona-bili din public reuşiră să potolească mulţimea. Dealtfel, toată lumea ardea acum de curiozitate să afle cine va primi evantaiul.

Veriga anunţă :

— Domnilor, numărul cel mai mare de bileţele pentru costum de damă l-a întrunit doamna cu costum de gheişă, căreia i s-a atribuit ca atare — drept premiu — un evantai. Gheişî, poftim încoace, evantaiul îţi aparţine. Domnilor, vă rog, fiţi amabili şi faceţi loc să treacă gheişa.

Orchestra intonă pentru a doua oară tusch-ul. Speriată, gheişa ar fi vrut s-o şteargă din sală. Dar cineva o împinse din spate, i se făcu loc să înainteze şi Veriga, cu un zîmbet amabil îi înmînă evantaiul. Ceva policrom şi jucăuş licări în ochii

lui Saşa, împăienjeniţi de frică şi zăpăceală. Trebuie să mulţumesc, îi fulgeră prin gînd. Se vădea politeţea intrată ca deprindere în comportarea obişnuită a unui bă-iat bine-crescut. Gheişa făcu o reverenţă, articula ceva nedesluşit, scoase un clinchet de rîs, îşi ridică degeţelele şi iar se iscă în sală o larmă furibundă ; se auziră fluierături, vociferări injurioase. Mulţi-mea se repezi turbată spre gheişă. Spicul, zbîrlit şi ţepos, zbieră agresiv :

— Fă reverenţe, ticăloaso ! Gudură-te !

Gheişa se repezi spre ieşire, dar n-o lăsară să iasă. În mulţimea ce clocotea în jurul ei explodau răcnete furioasse :

— Să-şi scoată masca !

— Jos masca !

— Ţineţi-o !

— Prinde-o !

— Smulgei-i masca !

— Luaţi-i evantaiul! Spicul ţipa :

— Ştiţi cine a luat premiul ? Actriţa Kaştanova. A sedus şi a luat bărbatul alteia, pentru asta e premiată ! Unei doamne cinstite nu se cuvine, l-au dat unei stricate !

Şi se năpusti asupra gheişei ţipînd ascuţit şi amenînţînd-o cu pum-nişorii ei ososi. Cavalerii ei o secondară eroic. Gheişa se apăra cu disperare. Se dezlănţui o hăituire turbată. Evantaiul a fost smuls, frînt şi aruncat pe podea. Mulţimea cu gheişa la mijloc se deplasa din loc în loc prin sală cu o furie dementă, îmbrîncind şi trîntind jos pe cei ce urmăreau scena. Nici Rutilovii, nici seniorii clubului nu iz-buteau să ajungă la gheişă. Sprintenă, agilă şi plină de forţă nebănu-ită, aceasta ţipa tare, zgîria şi muşca cu disperare, continuînd să-şi ţină masca ba cu mîna dreaptă, ba cu cea stîngă.

— Daţi, daţi în ea cu toţii ! ţipa o cuconiţă plesnind de răutate.

Gruşina, beată, ascuzîndu-se în spatele mulţimii agresive, îl aţîţa pe Volodin şi pe alţi cunoscuţi de ai ei:

— Ciupiţi-o, ciupiţi pe mizerabila asta !

Macighin sări din mulţime acoperindu-şi cu mîna nasul însîngerat şi strigă :

— M-a izbit cu pumnul drept în nas.

Un tînăr feroce îşi înfipse dinţii în mîneca gheişei sfîşiind-o pe ju-mătate. Gheişa striga disperată :

— Salvaţi-mă !

Începură şi alţii să-i sfîşie costumul. Ici colo i se vedea corpul. Da-ria şi Ludmila încercau disperate să răzbească pînă la sărmana victi-mă, dar le-a fost imposibil. Volodin o zgîlţîia cu atîta zel, chiuia şi se maimuţărea cu atîta pasiune, încît îi împiedica oarecum pe mulţi al-ţii mai puţin beţi decît el, dar şi înverşunaţi de-a binelea, căci el unul n-o făcea din răutate, ci numai de haz, închipuindu-şi că parti-cipă la o joacă nostimă. Smulse de tot mîneca sfîşiată, înfăşurîndu-şi cu ea capul.

— Îmi va fi de folos ! ţipî el, schimonosindu-se şi rîzînd în hohote.

Ieşind din strînsoarea mulţimii la loc mai degajat, se apucă să dan-seze deasupra rămăşiţelor evantaiului distruss slobozind chiote săl-batice. N-avea cine să-l astîmpere. Peredonov îl privea cu groază şi se gîndea :

„Dansează, se bucură de ceva. Tot aşa o să joace şi pe mormîntul meu."

Dar iată că gheişa izbuti să scape din încercuire — bărbaţii care o împresuraseră nu rezistară în faţa pumnilor ei agili şi dinţilor ascu-ţiţi.

Gheişa o luă la fugă din salon, dar în culoar spicul se repezi iar asupra japonezei şi o prinse de ureche. Gheişa reuşi să scape de ea, dar între timp fu încercuită din nou. Harţa reîncepu.

— Îi smulg urechile, strigă careva.

O cuconiţă turbată o prinse de ureche, smucind-o în dreapta şi în stînga cu strigăte triumfătoare.

Gheişa ţipă strident şi izbind cu pumnul pe bestiala cuconiţă, scăpă iarăşi.

În cele din urmă Bengalski, care apucase între timp să se schimbe în hainele lui obişnuite, răzbi pînă la sărmana premiată încolţită. O înşfăcă în braţe pe mica japoneză care tremura toată şi o purtă pe sus prin culoar apărînd-o cu corpul lui masiv şi cu braţele, pe cît putea, înlăturînd din cale, cu picioarele şi coatele, pe cei ce mai răsăreau înaintea lui. Din mulţimea rămasă în urmă-i veneau invective furioase :

— Nemernicule ! ticălosule !

Unii mai apucau să-l tragă de haină, să-l lovească în spate. La care el răspundea răspicat :

— Nu voi permite să fie smulsă masca de pe faţa unei femei. Cum vreţi, dar eu nu permit.

Şi astfel străbătu culoarul pînă la capăt.

Culoarul dădea în sufragerie printr-o uşă îngustă. Aici, postat chiar în uşa pe care o acoperise cu statura lui masivă, Veriga reuşi sa bareze pentru un timp drumul urmăritorilor, declarînd hotărît:

— Domnilor, n-aveţi acces mai departe.

Gudaevskaia, foşnind din rămăşiţele de spice, îl asalta amenințîn-du-l cu pumnuţii osoşi şi ţipînd cu glas ascuţit:

— La o parte, lăsaţi-ne să trecem !

Dar figura impunătoare şi imperturbabilă a generalului, cu privi-rea rece, hotărîtă a ochilor săi cenuşii îi stăvili alura agresivă, încît neavînd încotro îşi întoarse capul şi-şi revărsă furia neputincioasă asupra bărbatului său :

— Să-i fi dat o palmă, ai căscat gura ca un bleg.

— Nu mi-a venit la îndemînă, se justifica indianul gesticulînd alandala, Pavluşca se tot îndesa în cotul meu.

— Trebuia să-i dai una în bot lui Pavluşa, iar pe ea s-o arzi peste ureche, ce atîta ceremonie cu el ! se înverşuna Gudaevskaia.

Mulţimea îşi sporea presiunea asupra lui Veriga. Răsunau ocări de mahala. Veriga stătea calm în faţa uşii, îndemnînd pe cei din faţa lui să pună capăt acestei comportări deşănţate. Băiatul de la bucătărie întredeschise uşa, şoptindu-i din spate :

— Au plecat, excelenţă.

Veriga se dădu la o parte. Mulţimea năvăli în sufragerie.

Între timp Bengalski trecuse în fugă prin sufragerie la bucătărie. Gheişa zăcea tăcută în braţele lui. Bengalski avu impresia că aude bătăile accelerate ale inimii protejatei sale. Pe mîinile ei încleştate strîns observa cîteva zgîrieturi, iar lîngă cot o vînătaie. Cu glasul plin de emoţie Bengalski se adresă personalului de bucătărie ce se adunase în jurul lor :

— Daţi-ne repede un palton, halat, o faţă de masă — ce o fi, trebu-ie să o salvăm pe doamnă.

Înfăşură japoneza în paltonul adus de cineva în grabă şi, coborînd pe o scară îngustă, abia luminată de cîteva lămpi care fumegau, ieşi în curte şi printr-o portiţă din fund — într-o ulicioară dosnică, pus-tie.

— Scoate-ţi masca, ar putea să atragă atenţia, e întuneric şi tot nu te va recunoaşte nimeni, explică el destul de incoherent, n-am să spun la nimeni.

Îl rodea curiozitatea. Că nu era Kaştanova o ştia el prea bine. Dar cine să fie oare ? Japoneza îi ascultă îndemnul. Bengalski văzu atun-ci o fată oacheşă necunoscută, pe care urmele spaimei făceau loc bu-curiei de a se simţi în afara primejdiei.

Doi ochi plini de neastîmpăr, acum surîzători, îl priveau curioşi pe actor.

— Cum să vă mulţumesc, rosti gheişa cu glas suculent răsunător. Ce s-ar fi întîmplat cu mine dacă nu mă scoteaţi de acolo ?

„Curajoasă femeiuşcă, şi nostimă de tot, gîndi actorul, dar cine o fi ? Vreuna aflată în trecere pe

aici". Doar Bengalski cunoştea bine pe toate cucoanele din localitate. Îi spuse încet lui Saşa :

— Trebuie să te duc cît mai repede acasă. Spune-mi adresa, am să chem un birjar. Din nou chipul japonezei se întunecă de teamă.

— Nu, nu ; nu se poate, nu se poate ! bîigui ea. Ajung şi singură, daţi-mi drumul jos.

— Cum aşa, nu te las eu să mergi pe jos, în coturnii ăştia prin no-roi, căutăm neapărat o birjă, ripostă hotărît actorul.

— Nu, nu, nu trebuie ; mă descurc eu, am s-o iau la fugă. Vă rog să mă lăsaţi jos, imploră gheişa.

— Jur pe onoarea mea, că n-am să spun la nimeni, o asigură Ben-galski. Nu pot să te las aşa, o sa răceşti. Te-am luat sub ocrotirea mea, pe răspunderea mea, nu pot să te las. Mai bine spune-mi repe-de unde stai, s-ar putea ca ei să apară iar şi atunci o păţeşti rău de tot. Ai văzut doar ce sălbatici sînt. Ar fi capabili de orice.

Gheişa se înfioră. Brusc o podidiră lacrimile.

— Ce oameni răi, îngrozitor de răi ! Duceţi-mă deocamdată la Ru-tilovi, rămîn la ei peste noapte.

Bengalski chemă un birjar. Urcară în trăsură şi porniră spre casa Rutilovilor. Actorul privi mai atent chipul oacheş al gheişei. I se pă-ru puţin ciudat că mereu întorcea capul ferindu-şi faţa de ochii lui. O bănuială vagă îi readuse în memorie lui Bengalski zvonurile per-sistente care circulau prin oraş despre Rutilovii în privinţa Ludmilei şi liceanului ei.

— Ia stai, făcu el surprins, dar tot în şoaptă ca să nu audă birjarul. Păi tu eşti băiat, nenicule ! continuă el cu aceeaşi discreţie.

— Vă conjur, se răsuci Saşa ca ars spre dînsul.

Avea faţa palidă de spaimă şi mîinile lui smolite se întinseră de sub paltonul îmbrăcat la repezeală într-un gest de implorare faţă de actor. Bengalski rîse încetişor şi-i şopti conspirativ :

— Fii pe pace, nu spun nimănui. Datoria mea e să te duc acolo un-de trebuie să te întorci, în rest

nu mă priveşte şi nu ştiu nimic. Totu-şi ai avut un curaj teribil. Dar cei de acasă nu vor afla ?

— Dacă nu scăpaţi cumva vreo vorbă, nu va şti nimeni.. răspunse băiatul cu o nuanţă gingaşă de rugăminte în glas.

— Poţi conta pe mine, voi fi mut ca mormîntul, îl asigură actorul. Pe vremuri, cînd eram ca tine, am făcut şi eu destule boroboaţe.

Scandalul de la club începea tocmai să se potolească, cînd petrece-rea fu curmată brusc de un fapt uluitor, cu urmări de-a dreptul ne-faste. În timp ce pe culoar se desfăşura hăituiala dementă a neferici-tei gheişe, nejdia învăpăiată, sărind fără astîmpăr de pe o lustră pe alta, rîdea şi-i sugera obsedant lui Peredonov că el trebuie negreşit să aprindă un chibrit şi să abată nejdia, s-o abată pe ea din drum, pe nejdie adică, dar nu aşa liberă cum era acum, ci cuprinsă de flăcări, năpustind-o asupra acestor pereţi împîcliţi şi murdari ; şi atunci ea, nejdia, sătulă de distrugeri, devorînd această clădire în care se pe-trec atîtea lucruri înspăimîntătoare şi de neînţeles, îl va lăsa pe el, Peredonov, în pace pentru totdeauna. Şi Peredonov n-a mai fost în stare să se opună acestui îndemn irezistibil. Intră în micul salonaş de lîngă sala de dans. Nu se afla acolo nimeni. Îşi roti privirea de jur împrejur, se apropie de fereastră, aprinse un chibrit, îl vîrî sub mar-ginea de jos a perdelei lungă pînă la podea şi aşteptă pînă ce per-deaua luă foc. Nejdia învăluindu-se în flăcări se căţără şerpuind pe faţa perdelei, înfiorîndu-se şi chiţcăind de bucurie. Peredonov ieşi din salonaş şi trase uşa după el. Nimeni n-a văzut isprava lui.

Incendiul a fost observat din stradă, abia atunci cînd salonaşul se lumină purpuriu năpădit de flăcări. Focul se răspîndi cu repeziciu-ne prin toate încăperile. Oamenii au scăpat, dar clădirea a fost mis-tuită în întregime.

A doua zi, în oraş nu se discuta decît despre scandalul din ajun cu gheişa şi despre incendiu.

Bengalski se ţinu de cuvînt şi nu divulgă faptul că în costumul de gheişă fusese travestit un băiat.

Iar Saşa, imediat după ce s-a întors în noaptea aceea la Rutilovi, îşi reluă din nou înfăţişarea de simplu băieţaş desculţ, fugi acasă, intră pe fereastră şi adormi liniştit. Şi astfel într-un oraş îmbîcsit de intri-gi şi bîrfe, în oraşul acesta în care se ştia totul despre toţi, aventura nocturnă a lui Saşa a rămas o taină. Pentru multă vreme, desigur, dar nu şi pentru totdeauna.

XXXI

Ecaterina Ivanovna Pîlnikova, mătuşa lui Saşa, care luase asupra sa grija creşterii şi educaţiei băiatului rămas orfan, primi dintr-o da-tă două scrisori cu privire la Saşa : din partea directorului şi de la Kokovkina. Scrisorile acestea au tulburat-o peste măsură. Lăsîndu-şi toate treburile se deplasă în grabă, pe o vreme ploioasă de toam-nă, de la ţară direct în oraşul nostru. Saşa o întîmpină cu mare bu-curie — îşi iubea mult mătuşa. Aceasta sosise purtînd în inimă o grea mînie împotriva lui. Dar el sări la gîtul ei cu atîta elan copilă-resc, îi sărută mîinile cu atîta dragoste şi devotament, încît ea nu gă-si în primul moment tonul sever potrivit intenţiilor sale.

— Scumpa mea mătuşică, ce bine îmi pare că ai venit ! se bucură Saşa, uitîndu-se cu admiraţie la chipul ei drag, faţa plină şi rumenă cu gropiţe de bunătate în obraji şi cu privirea cumpănită şi gravă a ochilor ei căprui.

— Nu te grăbi să te bucuri, te aşteaptă o săpuneală serioasă, îl avertiză mătuşă-sa, fără prea multă convingere în glas.

— Chiar dacă, se arătă fără grijă Saşa, ceartă-mă, numai să fie pen-tru ce, asta nu schimbă nimic, mi-ai făcut o bucurie teribilă.

— Teribilă! repeta mătuşa cu glas nemulţumit. Tocmai asta-i că am aflat despre tine nişte lucruri

cu adevărat teribile.

Saşa îşi arcui sprîncenele şi o privi pe mătuşă-sa cu ochi nedumeri-ţi, inocenţi. De fapt, el avea de ce să se plîngă :

— E un profesor aici, Peredonov, i-a trăsnit că sînt fetiţă şi tot se ţi-ne de capul meu, apoi directorul m-a luat la rost ca de ce adică mă am bine cu domnişoarele Rutilov. Ca şi cum aş fi mers la ele cu gîn-dul la furat. Ce-i priveşte pe ei, nu înţeleg.

„E la fel de copilăros cum era înainte, se gîndea cu nedumerire mătuşa. Sau, e într-atît de pervertit, încît să mă inducă în eroare pî-nă şi prin aerul acesta al lui de absolută inocenţă ?"

Trecu apoi în odaia Kokovkinăi şi cu uşile închise stătu cu ea de vorbă îndelung. Ieşi de acolo tristă, îngîndurată. Plecă după aceea la director, de unde reveni total distrusă. Reproşuri grele se abătură pe capul lui Saşa. Cu lacrimi în ochi şi cu toată ardoarea inimii băiatul o conjura să fie încredinţată că toate astea sînt pure născociri răuvo-itoare, că nici un fel de necuviinţe nu şi-a permis vreodată faţă de domnişoarele Rutilov. Mătuşă-sa nu-l credea. L-a certat cît l-a certat, a izbucnit apoi în lacrimi şi l-a ameninţat să-i aplice pedeapsa cea mai crudă, o pedeapsă cumplită, bătaia cu nuiaua, şi s-o facă ime-diat, chiar astăzi, numai să stea mai întîi de vorbă cu aceste domnişoare. Saşa plîngea amarnic, susţinînd exasperat că nimic rău n-a fă-cut, că toate astea nu sînt decît scorniri şi exagerări oribile.

Pornită la culme, cu faţa plînsă, mătuşă-sa se îndreptă spre casa Rutilovilor.

În salonul acestora, aşteptînd să apară gazdele, Ecaterina Ivanovna trăia clipe de adîncă frămîntare. Ar fi vrut să arunce în obrazul aces-tor surori cele mai aspre reproşuri ; cuvinte grele, usturătoare nu aş-teptau decît să fie rostite. Dar salonul acesta, aranjat cu atîta gust şi în care domnea atîta tihnă de trainică aşezare

gospodărească, îi in-suflă, fără vrerea ei, nişte gînduri mai calme, potolind treptat apriga ei pornire. Broderia începută şi lăsată aici, aceste albume şi mape cu reproduceri de opere artistice, gravurile pe pereţi, plantele cultivate cu grijă la ferestre, şi nici urmă de praf nicăieri, şi mai ales această atmosferă specific familială, acel ceva pe care nu-l găseşti într-o casă neonorabilă şi care întotdeauna precumpăneşte în aprecierile unei gospodine, — este posibil oare ca într-o asemenea ambianţă să se fi întîmplat pretinsa seducere a băieţelului ei, atît de modest şi cumin-te, de către tinerele gospodine grijulii ale acestui salon ? Şi deodată, toate presupunerile acelea, pe care le-a citit şi le-a auzit despre Saşa, i s-au părut îngrozitor de absurde, şi dimpotrivă, foarte verosimile i se înfăţişau acum explicaţiile lui Saşa despre ceea ce făcea el la domnişoarele Rutilov: citeau, discutau, glumeau, rîdeau, se jucau, au vrut să organizeze un spectacol într-un cadru de familie, dar Ol-ga Vasilievna s-a opus.

Cele trei surori se simţiră cuprinse de teamă. Nu ştiau încă în ce măsură travestitul lui Saşa continua să rămînă o taină. Erau însă îm-preună toate trei strîns unite. Acest lucru le mai dădea curaj. Se adunaseră în camera Ludmilei şi se consfătuiau în şoaptă. Valeria propuse :

— Să mergem totuşi, nu-i politicos s-o lăsăm atîta timp să ne aş-tepte.

— Nu-i nimic, să se mai reculeagă puţin, o linişti Daria. Altfel, ne ia la rost prea tare.

Tustrele se parfumară cu esenţă dulce înviorătoare de clematis, apărură calme, vesele, drăguţe, frumos gătite şi ca de obicei umplu-ră salonul cu ciripitul lor încîntător, de voie bună şi de veselie. Eca-terina Ivanovna se simţi chiar din primele momente fermecată de ţinuta lor plăcută şi prezentabilă. Şi astea sînt odioasele dezmăţate ! gîndi ea dezaprobator la adresa pedagogilor căpoşi de la liceu. Dar dacă, se mai gîndi ea apoi, toată

înfăţişarea lor sobră nu este la ele decît o poză de circumstanţă. Şi hotărî să nu se lase indusă în eroare de aparenţe.

— Vă cer scuze, domnişoarelor, dar vreau să am cu dumneavoas-tră o explicaţie foarte serioasă, începu ea, căutînd să imprime glasu-lui său un ton sec de discuţie tranşantă.

Surorile o poftiră să ia un loc mai comod, pălăvrăgind voioase în timp ce o aşezau.

— Aşadar, care dintre dumneavoastră?... reluă Ecaterina Ivanovna, oarecum ezitînd.

Ludmila se grăbi să răspundă cu glas vesel şi cu aerul unei gazde amabile care vine în ajutorul musafirei sale ca s-o scoată din încur-cătură :

— Mai mult eu m-am ocupat de nepoţelul dumneavoastră. Am descoperit că avem gusturi şi idei asemănătoare în privinţa multor lucruri.

— E un băiat foarte, foarte drăguţ şi deştept, explică Daria, părînd convinsă că lauda ei va ferici pe musafiră.

— Zău e drăguţ şi foarte amuzant, adăugă Ludmila. Ecaterina Iva-novna se simţea din ce în ce mai jenată. Îşi dădu seama dintr-o dată că nu ar putea invoca nici un motiv cît de cît plauzibil pentru a for-mula vreun reproş întemeiat. Ba simţi cum acest lucru începe chiar s-o irite, dar ultimele cuvinte ale Ludimilei îi oferiră posibilitatea să-şi verse năduful :

— Pentru voi e amuzant, dar pentru el...

Daria o întrerupse explicînd cu o voce compătimitoare :

— Acum am înţeles : au ajuns şi la dumneavoastră născocirile ace-lea neroade ale lui Peredonov. Dar ştiţi, probabil, că el e nebun de tot. Directorul nici nu-i permite să intre în liceu. Sînt în aşteptarea unui psihiatru care să-l examineze, după care va fi dat afară.

— Daţi-mi voie, o întrerupse la rîndul sau Ecaterina Ivanovna enervîndu-se tot mai mult, nu acest profesor mă interesează, ci ne-potul meu.

Pentru că eu am auzit că voi, să am iertare, îl pervertiţi.

Şi zvîrlind surorilor, în pripa izbucnirii sale mînioase, acest cuvînt categoric, Ecaterina Ivanovna se gîndi în aceeaşi clipă că a mers prea departe. Surorile schimbară priviri surprinse cu un aer de ne-dumerire şi indignare atît de bine simulată, încît nu numai Ecateri-na Ivanovna singură s-ar fi lăsat înşelată, — roşiră şi strigară tustre-le în acelaşi glas :

— Drăguţ !

— Îngrozitor !

— Nemaipomenit !

— Stimată doamnă, rosti cu răceală Daria, sînt nevoită să constat că folosiţi nişte expresii absolut necontrolate. Înainte de a recurge la asemenea cuvinte dure, ar fi fost poate cazul să cumpăniţi în ce mă-sură ele n-ar fi deplasate în cazul de faţă.

— Vai, dar e cu totul, cu totul explicabil ! zvîcni Ludmila cu aerul profund înţelegător al unei domnişoare drăguţe, care în bunătatea inimii sale nici nu vrea să se gîndească la posibilitatea vreunei in-tenţii de a i se aduce o jignire. Doar nu vă este un străin. E firesc să vă fi îngrijorat toată bîrfa aceasta stupidă. Noi, care-i sîntem nişte străine, şi tot ni s-a făcut milă de el. Lumea de aici este gata oricînd şi din orice să facă un caz abominabil. Dacă aţi şti numai ce îngrozi-tori sînt oamenii în acest oraş !

— Nişte oameni îngrozitori! repetă încet Valeria cu vocea ei crista-lină, fragilă, înfiorîndu-se toată, ca şi cînd s-ar fi atins de nişte lucru-ri dezgustătoare.

— Dar de ce nu-l întrebaţi chiar pe el, sugeră Daria. Numai cînd te uiţi la el şi-ţi dai seama ce copilăros este încă. Poate că dumneavoas-tră, obişnuindu-vă cu naivităţile lui, nu vă mai daţi seama de asta, dar pentru un ochi din afară e limpede ca ziua, că este un băiat de o puritate

sufletească neatinsă de nici o înrîurire vătămătoare.

Surorile minţeau cu atîta calm şi siguranţă încît era exclus să nu fie crezute. De ! Minciuna de multe ori apare mai verosimilă decît ade-vărul. Aproape totdeauna. Adevărul, însă, e neverosimil, fireşte.

— E foarte adevărat, că el vine la noi cam des, adăugă Daria. Dar de azi înainte, dacă aceasta e dorinţa dumneavoastră, nu-l mai lă-săm nici pragul să ne calce.

— Iar eu mă duc chiar astăzi la domnul Hripaci, zise Ludmila, să-l întreb ce înseamnă asta ? E cu putinţă oare ca el să dea crezare unor asemenea inepţii ?

— Nicidecum, se pare că el nu e deloc dispus să creadă aşa ceva, mărturisi Ecaterina Ivanovna, dar e îngrijorat că circulă atîtea zvo-nuri compromiţătoare.

— Ei vedeţi ! strigă fericită Ludmila. Dar bineînţeles că nu crede. Atunci de ce atîta zarva ?

Glasul vesel al Ludmilei o seducea pe Ecaterina Ivanovna.

„Şi într-adevăr, ce se-ntîmplase de fapt ? Dacă pînă şi directorul declară că el pur şi simplu nu crede nimic din toată aiureala asta".

Şi mult timp o întreţinură astfel surorile, asigurînd-o pe întrecute de caracterul cu totul inocent al cunoştinţei lor cu Saşa. Pentru a fi cît mai convingătoare, relatară cu lux de amănunte cînd şi cum îşi petrecuseră timpul împreună cu el, şi, bineînţeles, căutînd să le în-şire cît mai exact, curînd se încurcară: dar cum să le ţii minte cu exactitate, toate lucrurile acestea atît de simple şi nevinovate.

Fapt e că Ecaterina Ivanovna, în cele din urmă, a rămas perfect în-credinţată că Saşa al ei şi adorabilele domnişoare Rutilov sînt pur şi simplu nişte victime nevinovate ale unei calomnii stupide.

Luîndu-şi rămas bun, Ecaterina Ivanovna sărută cu drag surorile declarînd :

— Sînteţi nişte tinere încîntătoare şi foarte, foarte cumsecade. Şi cînd mă gîndesc că mă aşteptam venind încoace să dau, iertaţi-mi expresia, peste nişte mitocance.

Surorile făcută mare haz. Ludmila ţinu să precizeze :

— Poate că sîntem prea exuberante şi cu limbuţă cam ascuţită, ce-ea ce nu prea le convine unora dintre gîscanii de aici şi de aceea nu ne suferă.

Întorcîndu-se de la Rutilovi, Ecaterina Ivanovna nu i-a spus nimic lui Saşa. Acesta o întîmpinase pe mătuşa-sa cu ochii plini de teamă şi de jenă, scrutîndu-i pe furiş faţa, dar ea trecu direct în camera Ko-kovkinăi. Cele două femei iarăşi se sfătuiră acolo îndelung şi în cele din urmă mătuşa hotărî :

„Ar trebui să mai trec o dată pe la director." În aceeaşi zi Ludmila se duse la Hripaci. Zăbovi un pic în salon la Varvara Nikolaievna, apoi îşi exprimă dorinţa să-i vorbească lui Nicolai Vlasievici într-o chestiune de mare importanţă pentru ea.

În cabinetul lui Hripaci, avu loc o convorbire foarte animată — şi nu pentru că ar fi avut să-şi spună unul altuia cine ştie ce lucruri multe şi deosebite, ci pur şi simplu pentru că amîndorora le plăcea grozav să vorbească, încît se copleşeau reciproc cu adevărate pero-raţii : Hripaci — cu vorba-i seacă, precipitată, Ludmila — cu gunguritul ei insinuant, plăcut modulat. Lin, cu persuasiunea imbatabilă a neadevărului spus cu convingere, se revărsă asupra lui Hripaci şu-voiul relatării ei cvasi adevărate — cvasi mincinoase despre com-portarea sa faţă de Saşa Pîlnikov. Imboldul ei principal a fost, fireş-te, compasiunea faţă de acest băieţaş, jignit de bănuiala grosolană care-l urmărea, dorinţa de a înlocui lipsa unei

ambianţe de familie şi, în sfîrşit, dincolo de toate astea, şi faptul că el este un băiat ex-trem de drăguţ, naiv şi plin de haz. Aici Ludmila nu izbuti să-şi stă-pînească plînsul şi lacrimi mici, repezi se prelinseră frumos pe obra-jii ei rumeni rostogolindu-se peste buzele-i conturate într-un surîs de jenă.

— E adevărat, l-am îndrăgit ca pe un frăţior. E atît de simpatic şi bun, ştie să preţuiască o mîngîiere duioasă, mi-a sărutat şi mîinile.

— E foarte frumos, desigur, din partea dumitale, zise cam jenat Hripaci, şi face cinste bunelor dumitale sentimente, dar de ce să pui la inimă cu atîta emoţie simplul fapt că eu am considerat de datoria mea să informez rudele băiatului despre tot felul de zvonuri care au parvenit la cunoştinţa mea.

Fără să-l asculte, Ludmila continuă să gungurească, trecînd la un ton de blînd reproş :

— Dar ce poate fi reprobabil, mă rog, în faptul că noi am manifes-tat o înţelegere caldă faţă de un băiat, asupra căruia s-a năpustiţi pe nedrept şi cu atîta brutalitate nebunul vostru de Peredonov — cînd în sfîrşit va scăpa de el oraşul ! Dar nu vedeţi că acest Pîlnikov al vostru nu-i decît un biet copil, chiar aşa zău, pur şi simplu un copil, un copil !

Îşi plesni mîinile, mici şi frumoase, zăngăni din brăţara ei de aur, rîse duios cu accente tremolate ca de plîns, îşi scoase batistuţa, ca să-şi şteargă lacrimile şi o undă de suavă aromă îl învălui pe Hripa-ci. Şi Hripaci simţi deodată dorinţa să-i spună că e „ca heruvimii de frumoasă"[24] şi că tot incidentul acesta regretabil „nu preţuieşte nici cît o clipă, din nesfîrşitele-i tristeţi"[25]. Dar se abţinu.

Iar gunguritul gingaş, grăbit, al Ludmilei destrăma fîşii-fîşii edifi-ciul himeric al minciunii peredonoviene. Ar fi fost de ajuns chiar şi aceasta simplă comparaţie : smintitul, grosolanul, infectul Peredo-nov — şi aceasta făptură radioasă, finuţă, înmiresmată. Nu mai avea nici o importanţă dacă

spune ea tot adevărul sau strecoară ici-colo şi cîte o minciună, deoarece Hripaci simţea că a nu da Ludmi-loşcăi crezare, a-i respinge pledoaria, a da curs reclamaţiilor — fie chiar şi în forma unor sancţiuni oarecare împotriva lui Pîlnikov, ar însemna să-şi aprindă paie în cap, făcîndu-se de rîs în tot districtul şcolar. Cu atît mai mult, cu cît afacerea aceasta e strîns legată de ca-zul lui Peredonov, care, fără îndoială, va fi declarat nebun. Şi Hripa-ci căuta s-o liniştească zîmbind amabil.

— Îmi pare foarte rău că faptul acesta te-a tulburat atît de mult. Nu mi-aş fi îngăduit nici pentru o clipă vreun gînd rău în privinţa naturii cunoştinţei voastre cu Pîlnikov. Apreciez în mod deosebit imboldurile de toată frumuseţea şi drăgălăşenia care v-a animat în această atitudine faţă de el ; iar zvonurile care au circulat în oraş, ajungînd şi la urechile mele, nu le-am considerat nici pentru un sin-gur moment altfel decît o calomnie absurdă, demenţială, care m-a indignat profund. M-am simţit însă obligat s-o înştiinţez pe doamna Pîlnikova, cu atît mai mult, că pînă la ea puteau să ajungă ştiri şi mai deformate, dar n-aş fi crezut că acest lucru îţi va pricinui un de-ranj cît de mic şi cu atît mai puţin că doamna Pîlnikova îţi va adresa vreun reproş.

— Cu doamna Pîlnikova ne-am înţeles admirabil şi ne-am despăr-ţit în termeni excelenţi, zise Ludmila cu glas vesel, şi am vrea ca nici dumneavoastră să nu-l luaţi în răspăr pe bietul Saşa, din cauza noastră. Dacă e atît de primejdioasă casa noastră pentru liceeni, nu-l mai lăsăm de aci înainte să ne calce pragul, dacă vreţi.

— Sînteţi prea binevoitoare faţă de el, zise vag Hripaci. N-am avea nimic de obiectat ca el în timpul liber şi cu învoirea mătuşii sale, să-şi viziteze cunoştinţele. Nici prin gînd nu ne trece să transformăm locuinţele de gazdă ale elevilor într-un fel de închisori. Deşi, în ca-zul de faţă, pînă nu

se lămureşte definitiv situaţia lui Peredonov, ar fi mai bine ca Pîlnicov să stea cuminte acasă, ţinîndu-se de învăţătu-ră.

În scurt timp, minciuna acreditată cu atîta siguranţă şi convingere de Rutilovi şi de Saşa a fost sprijinită de acea groaznică întîmplare ce a survenit în casa Peredonovilor. Aceasta întări definitiv credinţa localnicilor că toate zvonurile despre Saşa în legătură cu domnişoa-rele Rutilov se plăsmuiră în mintea zdruncinată a unui nebun şi au pornit din aiurelile lui demente.

XXXII

Era o zi rece, mohorîtă. Peredonov se întorcea acasă de la Volodin într-o stare de profund marasm. Verşina îl îmbie să intre în livadă şi, ca de atîtea ori, el asculta supus de chemarea ei vrăjitorească. Străbătură împreună cărările umede, acoperite de frunze ruginite, în putrezire şi se aşezară în chioşc. Aici îl învălui un miros apăsător de jilăveală şi de putregai. Printre copacii desfrunziţi se zărea în fund casa cu ferestrele închise.

— Vreau să-ţi dezvălui tot adevărul, murmură Verşina, săgetîndu-l iscoditor cu priviri scurte, fugare.

Se zgribulea înfofolită într-o jachetă groasă neagră. Avea capul în-făşurat cu o basma neagră. Buzele-i învineţite strîngeau un ţigaret negru. Pufăia slobozind pale de fum negru.

— Puţin îmi pasă de adevărul dumitale, bombăni Peredonov, scuip pe el la gradul cel mai înalt.

Verşina surîse ironic din colţul gurii.

— Rău faci ! Îţi plîng de milă, pentru că ai fost tras pe sfoară.

Glasul ei trăda accente stăpînite de bucurie răutăcioasă. Cuvinte pline de venin se îmbulziră pe limba ei ascuţită.

— Ţi-ai pus toate speranţele în protecţie, dar ai procedat ca un na-iv. Credul cum eşti, te-ai lăsat uşor dus de nas. O scrisoare poate fi confecţionată de oricine. Trebuia să ştii cu cine ai de-a face. Soţia dumitale e o persoană fără prea multe scrupule.

Peredonov înţelegea cu greu vorba murmurată a Verşinei ; din alu-ziile prea alambicate pentru el, nu izbutea să desprindă un sens concret. Verşina se ferea să vorbească cu voce tare şi clar, ca nu cumva să audă şi altcineva şi în felul acesta să ajungă la urechea Varvarei — se vor isca neplăceri. Varvara nu va ezita să facă imediat scandal. Să-i spună lui Peredonov deschis — e în stare să se înfurie chiar el pe dînsa. Ba, s-o ia şi la palme. Ar fi bine poate să mai încer-ce odată pe ocolite, ca el singur să se dumirească. Dar Peredonov nu pricepea şi pace. De cîte ori nu i s-a mai spus că a fost dus de nas şi tot nu l-a ajutat capul să pună la îndoială autenticitatea scrisorilor şi să se gîndească dacă nu cumva au fost ticluite chiar aici; rămînea ferm convins că cea care îl înşeală este însăşi prinţesa, că ea este ace-ea care-l duce de nas.

În cele din urmă, Verşina i-o trînti direct :

— Crezi dumneata că scrisorile acelea le-a scris prinţesa ? Tot ora-şul ştie că le-a plastografiat Gruşina la comanda soţiei dumitale ; iar prinţesa nu ştie nimic, habar n-are de toate astea, întreabă pe oricine ; s-au dat singure de gol pălăvrăgind. Iar după aceea Varvara Dmi-trievna a sustras scrisorile de la dumneata şi le-a aruncat pe foc, ca să nu existe nici o dovadă.

Gînduri întunecoase, nevolnice se tîrîră orbecăind în creierul lui Peredonov. Pricepuse un singur lucru : că a fost tras pe sfoară. Dar că prinţesa nu ştie nimic — aşa ceva mintea lui refuza să înţeleagă. Cine — cine, dar ea în orice caz ştie prea bine. Nu degeaba a ieşit din foc vie şi nevătămată.

— În privinţa prinţesei ai scrîntit-o de tot, mormăi el. Chiar eu am aruncat-o în foc, dar ea nu s-a lăsat arsă : a scăpat teafără, scuipînd şi împroşcînd flăcările cu bale.

Brusc, în pieptul lui Peredonov începu să colcăie o furie turbată. L-au tras pe sfoară ! Izbi cumplit cu pumnul în masă, sări din loc şi, fără să-şi ia rămas bun de la Verşina, porni zorit spre casă. Verşina îl petrecu din ochi jubilînd ; rotocoale negre de fum ieşeau din gura ei întunecată, încolăcindu-se şi destrămîndu-se în vînt.

Clocotind de furie Peredonov năvăli în casă. Dar cînd dădu ochi cu Varvara, o spaimă cumplită îi încleştă gura.

A doua zi, Peredonov îşi pregăti încă de dimineaţă cuţitul suedez, un cuţit scurt, în toc de piele, şi-l vîrî cu grijă în buzunar. Toată dimineaţa, pînă la ora prînzului pe care îl lua devreme, a stat la Volo-din. Privindu-l cum lucrează, făcea tot felul de observaţii stupide. Volodin se simţea ca de obicei încîntat de faptul că Peredonov con-tinuă să-i acorde prietenie, iar stupizeniile acestuia îl amuzau teri-bil.

În ziua aceea nejdia s-a învîrtit tot timpul în jurul lui Peredonov. Nu-l slăbea deloc, răpindu-i şi somnul de după masă, aducîndu-l astfel într-un hal de istovire totală. Iar către seară cînd izbuti şi el să aţipească, se pomeni deodată în cameră cu o trăsnită de muiere, apărută nu se ştie de unde. Cîrnă, oribilă la vedere, ea se apropie de patul lui şi începu să bolborosească :

— Cvas ţi-oi face, plăcinte ţi-oi coace, fripturi la tavă ţi-oi găti.

Avea obrajii întunecaţi, iar dinţii sclipitori.

— Piei, drace ! răcni Peredonov.

Muierea cea cîrnă dispăru, ca şi cum nici nu s-ar fi arătat pe acolo.

Se înnoptase. Vîntul urla jalnic în horn. O ploaie măruntă bătea în-cet, agasant în geamuri. În dosul ferestrelor era întuneric beznă. Poftit de Peredonov

chiar în dimineaţa aceea, Volodin venise să ia ceaiul de seară împreună cu ei.

— Nu mai laşi pe nimeni să intre, auzi Klavdiuşca ? zbieră Peredo-nov.

Varvara rînjea batjocoritor, în tîmp ce soţul ei mormăia :

— Nişte muieri tot circulă pe aici aiurea. Fiţi cu ochii-n patru. M-am pomenit cu una chiar în odaia mea, să se angajeze, cică, bucătă-reasă. Ce-mi trebuie mie o bucătăreasă cîrnă ?

Volodin rîdea behăit, făcînd haz după obiceiul lui :

— Muierile să binevoiască a se plimba pe stradă; aici la noi n-au ce căuta, drept care nici n-o să le lăsăm să vină la masa noastră.

Se aşezară tustrei la masă. Începură cu vodcă şi piroşte. Mai mult se dădeau la băutură decît la mîncare. Peredonov avea faţa mohorî-tă. Totul i se înfăţişa acum ca într-un delir, fără sens precis, în crîm-pee vagi, incoherent şi insolit. Îi crăpa capul de durere — o durere sfredelitoare. Doar o singură imagine revenea insistent şi precis conturată: imaginea lui Volodin — duşman de moarte, alternînd re-gulat cu impulsurile paroxistice ale unei idei obsesive : trebuie să-l omoare pe Pavluşca, pînă nu va fi prea tîrziu. Şi atunci toate unelti-rile vrăjmaşe vor ieşi în vileag. Între timp Volodin îi dădea zor cu băutura şi din ce în ce mai ameţit, îndruga vrute şi nevrute, spre ha-zul nepotolit al Varvarei.

Peredonov era agitat. Bolborosea întruna :

— Vine cineva. Nu lăsaţi pe nimeni să intre. Spuneţi că am plecat să mă închin la mănăstirea Gîndacii Negri.

Se temea că vreun oaspete nou venit îl va împiedica să-şi împli-nească gîndul. Volodin şi Varvara se distrau, crezînd că e pur şi sim-plu beat. Îşi făceau cu ochiul, dispăreau pe rînd ca să ciocănească în uşă şi să vorbească de acolo cu voci schimbate :

— Generalul Peredonov e acasă ?

— Generalul Peredonov a fost decorat cu „Steaua cu briliante".

Astăzi, însă, nici gîndul la decoraţie nu-l mai ispitea ca altă dată, căci zbieră turbat :

— Nu-i lăsaţi să intre ! Alungaţi-i. Daţi-i în brînci afară ! S-o aducă mîine. N-am timp acum pentru aşa ceva.

„Nu-nu, gîndea el, tocmai azi trebuie să mă ţin tare. Astăzi va ieşi totul la iveală. Pînă una-alta însă duşmanii sînt gata să-l copleşească cu tot felul de momeli, ca să-l ducă mai sigur la piele."

— Uite că i-am trimis la plimbare, au zis că o vor aduce mîine, îl li-nişti Volodin, reluîndu-şi locul la masă.

Peredonov îşi aţinti asupră-i privirea împîclită şi întrebă :

— Tu-mi eşti prieten sau duşman ?

— Prieten, îţi sînt prieten, dragă Ardaşa! se grăbi să-l asigure Volo-din.

— Prieten la toartă, gîndac sub scoarţă, se amuză Varvara.

— Nu gîndac, ci berbec, o corectă Peredonov. Ei hai, Pavluşa, să bem numai noi doi. Bea şi tu Varvara, să bem în doi împreună.

— Păi dacă şi Varvara Dmitrievna bea împreună cu noi, înseamnă că nu bem în doi, ci în trei.

— În doi, repetă morocănos Peredonov.

— Soţ şi soţie, satana-n cîrdăşie, preciză Varvara rîzînd cu hohote.

Pînă-n cea din urmă clipă, nici prin gînd nu i-ar fi trecut lui Volo-din, că Peredonov ar putea să-l înjunghie. El behăia, se scălîmbăia, îndruga verzi şi uscate, făcînd pe Varvara să rîdă cu mare haz. Dar Peredonov în seara aceea era mereu cu gîndul la cuţitul său din bu-zunar. Ori de cîte ori Varvara sau Volodin se apropiau de dînsul dinspre partea buzunarului în care avea ascuns cuţitul, Peredonov zbiera fioros la ei să se depărteze. Uneori se bătea cu palma pe bu-zunar zicînd :

— Am aici, măi frate, o chestie care te va face să cîrîi. Varvara şi Volodin se prăpădeau de rîs.

— Ce mare lucru e să poţi să cîrîi, nu se lăsa Volodin. Ţi-o fac ori-cînd, poftim — cîr, cîr. E simplu de tot.

Cu faţa congestionată de băutură, Volodin cîrîia schimonosindu-şi gura. Devenea din ce în ce mai obraznic faţă de Peredonov.

— Măi, ce clapă ţi-au tras ţie, nenişorule, zise el cu o compătimire dispreţuitoare.

— Ia, să-ţi trag eu ţie o clapă, puişorule ! urlă furios Peredonov.

Volodin îi părea monstruos, ameninţător. Trebuia să se apere de el. Peredonov scoase fulgerător cuţitul din buzunar, se năpusti apoi asupra lui şi dintr-o singură tăietură îi spintecă beregata. Sîngele colcăi gîrlă.

Peredonov încremeni de frică. Cuţitul îi căzu din mînă. Volodin behăia hăpăind aerul cu gura larg deschisă silindu-se zadarnic să-şi ducă mîinile la gît. Se vedea că e speriat de moarte, că puterile îl la-să şi nu-şi mai poate ridica braţele în sus. Apoi înţepeni deodată şi se prăbuşi grămadă peste Peredonov. Mai scăpă un ţipăt schelălăit înecat într-un horcăit scurt şi brusc se potoli. Cu faţa crispată de groază, Peredonov scoase un zbierat năprasnic, urmat de ţipătul sfîşietor al Varvarei.

Peredonov îl respinse în lături şi Volodin se prăvăli moale şi greu pe podea. Mai horcăia şi mişca din picioare, dar peste cîteva clipe se stinse. Ochii căscaţi, cu privirea aţintită spre tavan, deveneau sticlo-şi. Motanul apăru din odaia vecină, mirosi sîngele prelins pe jos şi se oţărî mieunînd fioros. Varvara rămase stană de piatră. Atrasă de zarvă, veni în graba Klavdia.

— Vai de mine, îl înjunghiară ! strigă ea îngrozită.

Dezmeticindu-se la acest strigăt, Varvara se smuci din loc şi ţipînd ascuţit fugi odată cu Klavdia afară din sufragerie.

Vestea despre cele întîmplate se răspîndi cu repeziciune. În faţa ca-sei, pe stradă şi în curte, vecinii se adunau pîlcuri-pîlcuri. Unii mai curajoşi pătrunseră în casă. Multă vreme, nimeni nu îndrăznea să intre în sufragerie. Aruncau priviri furişe prin uşa întredeschisă, schimbînd şoapte înfiorate. Încremenit, cu ochi demenţi, Peredonov privea ţintă cadavrul, ascuţind urechea la şuşotelile din dosul uşii... O deznădejde tulbure îl apăsa la nesfîrşit. Gînduri nu avea.

Într-un tîrziu, cei postaţi în faţa uşii, luîndu-şi inima în dinţi, păşi-ră înăuntru. Cu capul lăsat în piept, într-o stare de indiferenţă tota-lă, Peredonov şedea pe scaunul lui şi bolborosea în neştire cuvinte fără şir şi fără noimă.

19 iunie 1902

[1] În limba rusă termenii „frate" şi „soră" servesc şi la indicarea legăturii de rudenie între veri.

[2] În ruseşte „pitac" mai înseamnă şi rît.

[3] Cap, şef, comandant.
[4] Crainic, sol.
[5] Favorabile.
[6] Rang, categorie.
[7] Dicţionar ortografic.

[8] Vodcă dreasă cu fir de lumînărică
[9] Formă de guvernare locală.
[10] Raznocineţ — element din alte pături sociale.

[11] Lucru neaşteptat, neobişnuit; bazaconie.
[12] Funcţionar de stat (de rang inferior).
[13] Produs uleios și vâscos de culoare închisă, obținut prin distilarea unor materii vegetale și folosit în special pentru uns osiile la căruță.
[14] Joc de cuvinte, pe baza structurii fonetice a celor două cuvinte ruseşti aproape identice „polaskatjsea" şi ,.poloskatjsea", diferenţiindu-se doar printr-o vocală, dar cu semnificaţii deosebite : a se „alinta" şi a se „bălăci". Traducerii prin joc de cuvinte i se opune textul di-alogului subsecvent.

[15] Denumirea rusească a florii *(liutic)* este consonantă cu un cuvînt ce are şi semnificaţia de ardeiat, otrăvitor.

[16] În original "duşiti" : a da cu parfum, a parfuma ; dar şi a sugruma.

[17] Joc de cuvinte : roza = trandafir ; rozga = nuia pentru pedeapsă corporală. În forma lor

diminutivă : rozocica şi rozgocica ; deosebirea în pronunţare devine aproape insesizabilă.

{18} Griboiedov — Prea multă minte strică.

{19} Sonia — şi diminutiv de la Sofia, şi — somnoroasă.

{20} Din romanul în versuri *Evgheni Oneghin* de A. S. Puşkin. În româneşte de George Les-nea. Ed. Cartea Rusă, 1955, p. 97, Cap. IV, strofa XLI.

{21} Micsandră.

{22} În ruseşte pentru denumirea melonului a fost folosit cuvîntul *kotelok* cu semnificaţie di-rectă de "castron", "ceaunaş".

{23} Dans popular rus, bărbătesc.

{24} Lermontov, *Tamara,* vol. 7.

{25} Lermontov, *Demonul,* p. I, cap. XV

Table of Contents

Title page

Table of Contents

Title page 1